LISBOA & C.ª
ENCADERNADOR
Largo do Carmo.

Inc 151

N 135

Faltam as fl. 29 e 32; repet. as fl. 30 e 31.

D, 3, 30

Summenhart (Conradus)

Tractatus de decimis

Hagenau, Heinricus Gran, 1497

2-1-23.

1
55

Tractatulus bipartitus de decimis defenſiuus opinionis theologorū aduerſus cōiter canoniſtas de quotta decimaꝝ ſi debita ſit iure diuino vel humano per Conradū Summēhart de Calw Artiū atq; ſacre theologie ꝓfeſſorē in alma vniuerſitate Tuwingenſi ordinarie in theologia legentē editus ⁊ ibidē lectus: ſolēniterq; Anno dn̄i M. cccc,xcvij, per eundem diſputatus.

Haguenau. 1497
BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA
Hain, 15177

c Um cõmunis magiſtroꝝ noſtroꝝ opinio de quotta decima
rum ſi iure diuino debita ſit vel hũano: cõtradictores habe-
at canoniſtas plĩmos:adeo vt nõnulli ex canoniſtis p̄dictam
theologoꝝ opinionẽ quaſi hereticã ceſere nõ vereant̄:placuit zelo ve-
ritatis ꝛ ꝓfeſſionis mee ac ob fauorẽ innũerabiliũ fideliũ q̇bꝫ per the
ologoꝝ opinionẽ cõmode ſuccurri poteſt:p̄ſentẽ edere tractatulum in
eiuſdem opinionis defenſionẽ cũ omni ac debita hũilitꝫ ſubmiſſione
oĩm hic dicendoꝝ.qua dicẽda ſubmitto correctõi ꝛ approbatiõi eccle
ſie romane ſedis apoſtolice ac oĩm alioꝝ quorũ intereſt errantes corri
gere. Melius quippe nouerunt q̇ diuinã ꝓfeſſi ſunt legem q̇d de di
uina lege ſit ꝙꝫ qui humanã:adeo vt etiã ſi in hũanis legibꝫ ſcriptũ in
ueniat̄ aliq̇d de diuina fore lege:id quomõ intelligendũ ſit melius di-
uine legis arbitrabit̄ ꝓfeſſor. Unuſquiſqꝫ em̃ iudicat bene que ꝯgno
ſcit et hoꝝ eſt bonus iudex vt ait Areſto.j.Ethicoꝝ.c.iij. Et qꝛ magi
ſtri noſtri valde breuiter ſup̱ hoc trãſierũt quaſi nihil tãgẽtes tã q̄ ad
argumenta q̄ ꝯtra eoꝝ poſitionẽ fieri poſſent ꝙꝫ etiã quo ad difficulta
tes poſſibiles ꝯſeq̄nter in materia ꝯſuetudinis et p̄ſcriptionis oriri ex
eoꝝ poſitione:q̄ tñ oĩa neceſſe eſt tangere ſi eoꝝ poſitio defenſari debe
at:placuit mihi materiã ipſam ꝓfundius intrãdo diffuſiꝰ examinare.
et ꝙꝫ plurima argumẽta que adduci poſſent vt ſoluantur adducere:vt
opinione noſtra ꝓbata ꝛ ꝯtrarijs argumentis ſolutis appareat qꝛ ve-
ritas vincit.ij.Eſdre.iiij. Diuido aũt p̄ſentẽ tractatulũ in duas p̱tes
In prima ponã octo ꝯcluſiones ꝛ cõtra eas deducã ſedecim argumẽ
ta:inter q̄ tredecimũ includet in ſe.xxij.argumenta vel ꝓbationes. In
ſecunda parte inferam octo correlaria deducendo ꝯtra ea.xj.argumẽ
ta cum eorũdem ſolutionibꝫ. Que oĩa vt fiant moueo pro capite hu
ius opuſculi talem vt ſequit̄ queſtionẽ In cuius ſolutione ſtabit tota
huius libelli continentia.

Trum pre
ceptũ de decimis dan
dis ſit de lege diuina
vel humana tam quo
ad quottã que eſt ve-
ra ratio nominis deci
me q̃ꝫ quo ad aliquid
dandũ. Ad q̃ſtionẽ igit̃ reſponſurus Pri-
mo ꝓpter materie periculoſitatẽ ꝓteſtor ꝙ
nõ eſt mẽtis mee in hoc tractatu vel quo-
uis alio aliquid dicere vl̓ ꝑtinaciter defen
dere quod ſit ꝯtra ortodoxã fidem aut cõ
tra determinatiões ſancte matr̃ eccl̓ie. nec
quenq̃ꝫ a decimaꝝ ſolutione debita q̃ mi-
nus ſoluat retrahere: aut quo minus ſibi
cõſcientiã faciat in caſu quo debet eas ſol
uere occaſionare. Secundo ſuppono ꝙ
duplex eſt lex diuina. ſcꝫ vetꝰ ꝛ noua. Ve-
tus eſt moſaica. Noua ẽ euãgelica. Ter
cio ſuppono ꝙ in veteri lege fuerunt tripli
cia p̃cepta. Quedã fuerũt iudicialia. q̃daꝫ
ceremonialia. q̃dam moralia. quoꝝ diſtin
ctio etiã tãgit̃ Deutero. vj. cum dicit̃ Hec
ſunt p̃cepta ꝛ ceremonie atq̃ꝫ iudicia. Vñ
p̃cepta iudicialia fuerunt illa quibꝫ diſpo
nebat̃ de modo terminãdi cauſas et lites:
puniendiq̃ꝫ maleficia. ꝛ quibꝫ diſponebat̃
de iuſta diſtributõne rerũ tpaliũ vnicuiq̃ꝫ
ſcḋm ꝙ ſibi debitũ eſt. ꝛ apud hebreos vo-
cant̃ Miſthpatim. ſicut ſunt oẽs leges ta
lionis ſcꝫ oculũ ꝓ oculo. dentẽ ꝓ dẽte. Itẽ
ſicut eſt lex de quadruplici genere mortis
infligende malefactoribꝫ. que q̃tuor gene-
ra ſunt lapidatio. ſuſpẽſio. crematio. ꝛ gla-
diatio. Item lex zelotipie in qua diſponit̃
de purgatiõe mulieris quã vir de adulte-
rio ſuſpectã habet. Itẽ etiam lex de libello
repudij. ꝛ multe alie. Preceptũ ſ̉o cere-
moniale eſt illud quo diſponit̃ de ſpeciali
ritu ac modo ſeruãdo in diuino cultu ſeu
ſacrificijs. vel de mũdicia ſeruãda ꝛ imun
dicia vitãda ꝛ ꝯtracta expiãda. ꝛ apud he
breos vocant̃ huquotim ꝛ etiã miſtmeret
Exemplũ primi. vt ſunt oẽs leges ſacrifici
orũ. vt ille que diſponebãt que aĩalia de
berent dño deo offerri ꝛ q̃ non. vt ꝙ inter
greſſibilia ſolum tria deberent ſibi genera
offerri. ſcꝫ bos. ouis. ꝛ capra: ĩ vtroq̃ꝫ ſexu
Et in volatilibus turtur ꝛ columba: ꝛ ad-
ditus eſt paſſer in emũdationẽ leproſi Exẽ
plum ſecũdi. vt omnes leges quibus ꝓhi
bebant̃ cibi ĩmundi. vt carnes animaliuꝫ
greſſibiliũ nõ ruminantiũ aut non finden
tiũ vngulã. Similiter ꝛ carnes volatiliuꝫ
rapaciũ. Leges etiã diſponẽtes ſuꝑ conta
ctu leproſi ꝛ mortui: diſponẽdo ꝙ ex eoruꝫ
contactu tangens ꝯtraheret immundiciã
ſeu irregularitatẽ. Preceptũ ſ̉o morale
eſt illud quo p̃cipit̃ id quod ratio natura-
lis dictat eſſe agendũ. vel ꝓhibet̃ id quod
ratio naturalis dictat eſſe fugiendũ. vnde
p̃cepta moralia ſunt ſcripta in corde hoĩs
De q̃bus p̃ceptis loquit̃ aplus ad Rom.
ij. ꝛ apud hebreos vocant̃ Mizfat. vt ſũt
p̃cepta decalogi duaꝝ tabulaꝝ moyſi. Et
ex hoc ſequit̃ ꝙ omne p̃ceptũ morale leg̃
diuine etiã eſt de lege nature aliq̃ mõ. quo
aũt modo declarabit ſequens diſtinctio.
Tercia diſtinctio Dupl̓r aliq̇d eſt de le-
ge nature. vt Sco. tãgit in. iij. diſt. xxxvij.
Rich. in. iiij. di. xxxiij. q. j. ar. j. Nam vno
modo aliq̇d eſt de lege nature ſic ꝙ ipſum
eſt principiũ practicũ legis nature notum
ex termĩs. vel ꝯcluſio euidenter ꝛ neceſſa-
rio deducibilis ex tali principio leg̃ natu-
re. Exemplũ primi. vt illa ꝓpoſitio Bonũ
eſt eligendũ. malũ eſt fugiendũ. ꝛ vnicuiq̃ꝫ
dandũ eſt quod ſuũ eſt. Exemplũ ſecundi
vt ſunt duo prima p̃cepta prime tabule. et
hoc ꝓut ſunt negatiua. primũ ſcꝫ. nulli ni-
ſi deo eſt latria exhibenda. ꝛ ſecũdũ ſcꝫ. no
men dei inuanũ nõ eſt aſſumendũ. ſeu ge-
neralius: deo nõ eſt irreuerentia exhiben-
da. Hec em̃ duo p̃cepta ſic negatiue expo
ſita ex principijs practicis ꝑ ſe notis ꝯclu
di poſſunt ſcꝫ primũ ſic arguendo. Nulli
quod ſuũ eſt ꝛ ſibi ꝓpriũ: eſt ſibi auferendũ
et alteri cui indebitũ eſt attribuẽdũ. ſed la-
tria ſolius veri dei eſt et oĩ alteri indebita
eſt. igit̃ nulli niſi vero deo latria exhibẽda
eſt. Secundũ aũt ſic. Illi a quo q̇s habet
eſſe ꝛ viuere ꝛ reliq̃ oĩa bona q̃ habet non
eſt irreuerẽtia exhibenda per eum. ſed hõ
a deo habet eſſe ꝛ viuere ꝛ reliqua oĩa bo
na que habet. igit̃ deo nõ eſt irreuerẽtia ex
hibenda que tñ ſibi exhibet̃ ſi nomẽ eiꝰ in-
uanũ aſſumeret̃. Et ꝓbabiliter etiã tene-
ri poſſet (q̃uis Scotus dubitet) ꝙ tertiũ
p̃ceptũ prime tabule q̃tum ad indetermi-
nationẽ etiã ſit de lege nature. hoc primo
modo loquẽdo de lege nature. ſcꝫ q̃tũ ad

hoc ꝙ in eo ꝑcipit affirmatiue ꝙ deus ali
quãdo colat. Et dico quo ad indetermi-
natioñe. quia quo ad determinatioñe tem
poris ꝯſtat ipm non fuiſſe de lege nature.
Poſſet em̄ q̄ ad indeterminatioẽ deduci
ex ꝑdicto principio practico: ſic arguendo
Ille a q̄ quis habet eſſe ⁊ viuere ⁊ reliqua
oīa bona q̄ habet: ab eodem eſt aliqñ co-
lendus. ſed deus eſt hmōi. ergo. Vñ etiã
phs. j. Thopicoꝝ ait ꝙ q̄rẽs ſi nix ſit alba
indiget ſenſu. ⁊ q̄rẽs an oporteat deos re-
uereri indiget pene. vbi innuit vtrũqꝫ eſſe
notũ rõne. Unde circa ea q̄ ſunt legis na-
ture hoc ꝑmo mō de⁹ diſpẽſare nõ poſſet
ſm aliq̄s vt aliq̄s licite faceret oppoſitũ eo
rũ. qđ ſi verũ ſit alterius eſt negocij. Alio
mō aliq̄d largius loquẽdo eſt de lege na-
ture qđ et ſi nec ſit principiũ legis nature
practicũ ⁊ notum ex terminis. nec ꝯclo ex
eo euidenter deducibilis: tñ eſt ꝯſonũ illis
q̄ ſunt de lege nature primo mō. ⁊ hoc mō
ꝑcepta ſecunde tabule ſunt de lege nature
Ipſa em̄ nec ſunt principia practica ex ter
minis nota nec ꝯclões inde euidẽter de-
ducibiles. Unde etiã in illis bonis actib⁹
q̄ per eadẽ precipiunt nõ eſt tãta bonitas
que ſit neceſſaria ad ꝯſecutioñe vltimi fi
nis. nec in malis actib⁹ qui ibidẽ ꝓhibent
eſt tanta malicia q̄ neceſſario ſit auertens
ab vltimo fine: quin ſi bonũ iſtud nõ eſſet
ꝑceptum poſſet finis vltimus amari ⁊ at-
tingi. ⁊ ſi malũ illud nõ eſſet ꝓhibitum ſta
ret cum eo acquiſitio vltimi finis. Vnđ ⁊
deus ꝯtra ꝑcepta ſecũde tabule diſpẽſare
poſſet vt innuit Sco. in. iiij. diſt. vl. qđ tñ
nõ eſſꝫ ſi ſtricte eſſent de lege nature. Hoc
etiam modo ꝙ vnus vnã habeat ſic ꝙ nõ
plures eſt de lege nature ſm Rich. in. iiij.
⁊ tñ ex diſpẽſatione diuina cum patribus
facta vni licuit plures habere. nec mos ca
piendo morẽ ꝑciſe. ꝓ ꝯſuetudine fecit hoc
licitũ. q2 ꝯtra legẽ nature ꝯſuetudo nõ va
let ſed diſpẽſatio diuina. Unde Aug. ſup
Geneſim. xxix. excuſando Jacob ⁊ allegã
do tres cauſas excuſatõis. quaꝝ vna eſt ꝙ
habere plures nõ erat ꝯtra morẽ eſt intel-
ligendus ꝙ ille cauſe quas allegat erãt nõ
excuſantes: ſiſtẽdo in eis. ſed faciebant ad
rõnabilitatem diuinit⁹ diſpẽſandi cũ eis.
que diſpenſatio diuina erat excuſans.
His ꝑmiſſis ponam octo ꝯcluſiones
Quarũ prima ſonabit de hoc ꝙ eſt aliq̄d
eſſe dandũ. Alie ſeptẽ de q̄tta danda.

Prima concluſio.

Preceptũ de decimis dandis deo ⁊ mini
ſtris eius eſt de lege diuina veteri et noua
quo ad hoc qđ eſt eſſe dãduꝫ aliq̄d deo in
honorẽ ⁊ miniſtris eius in ſuſtentationeꝫ.
Probat. q2 ipſum eſt ꝑceptũ morale. mo-
do moralia ꝑcepta ſunt de lege diuina ve-
teri ⁊ noua: cũ vtraqꝫ lex ea ꝑtineat. igit cõ
cluſio vera. Maior ꝓbat. q2 ipm eſt de le-
ge nature. igit eſt ꝑceptũ morale. tenet cõ-
ſequẽtia. q2 quicq̄d eſt de lege nature hoc
ratio naturalis aliq̄ modo dictat. ⁊ ꝑ ꝯñs
eſt de ꝑcepto morali. Añs ꝓbat. quia vel
eſt ꝯcluſio euidẽter deducibilis ex princi-
pio practicoꝝ ꝑ ſe noto. vel eſt valde ꝯſonũ
tali ꝯcluſioni vel principio. vt patet ſic ar-
guendo. Ei a quo quis habet oīa bona q̄
habet quoꝝ ipſe eſt generalis dñs eſt ali-
quid de bonis ſuis offerendũ in eiuſdem
honorẽ ⁊ recognitioñe vlis dominij ⁊ bñ-
ficij. Sed deus eſt hmōi reſpectu hominis.
igit deo a nobis aliq̄d dandũ eſt in hono
rem a nobis de bonis noſtris. Et ꝙ mi-
niſtris ad ſuſtẽtatioñe etiã aliq̄d a nobis ſit
dandũ ſic deducit. Unuſquiſqꝫ tenet ali-
quid dare de ſuis bonis alteri ſi ille alius
ꝓ ſe facit ex officio quod ipſe facere debe-
ret ⁊ vtiliter gerit negociuꝫ eius. ſed miſtri
eccleſie ex officio faciunt ea ꝓ laicis q̄ ipſi
laici facere deberent: gerũtqꝫ negociũ vti-
liter eorundẽ. Item miniſtrãti ſpũalia de-
bent viceuerſa tpalia. ſed miniſtri miſtrãt
laicis ſpũalia. igit. Item Id qđ apđ oēs
credit eſſe faciendũ eſt de lege nature. ſicut
illud ſignũ dicit naturale qđ ſignificat idẽ
apud oēs. modo apud oēs credit ꝙ hõ te
neatur deo aliquid offerre: ſimiliter quo-
qꝫ eius miniſtris. igit. Minoꝝ ꝓbat. Naꝫ
in omni gente ⁊ natiõe homines aliq̄d de
ſui ſubſtantia obtulerunt ⁊ offerũt deo ve
ro vel putatiuo ⁊ ſimiliter eius miniſtris.
Unde ⁊ in egipto ſacerdotibus ꝑbebant
ſtipendia ex horreis publicis. In hac ta
men ꝯcluſiõe ꝑma non dico de quib⁹ bo-
nis noſtris deo quid offerre ſit de lege na
ture ſcꝫ an de externis vl' de internis. Nã
nõ videt ꝙ de externis illud ſit veruꝫ quo
ad deum: q̄uis illud verum ſit quo ad mi-

niſtros dei indigentes ſuſtentatiōe. ſed de internis cuiuſmodi eſt ꝓpria voluntas aut ꝓpria pſona ⁊ act⁹ eius Sicut etiā videtur ꝙ ſacrificare deo ſacrificiū de externis bonis nō ſit de lege nature: ſed tm̄ de ītern͛is. ſcꝫ offerēdo deo voluntatē ꝑ omnia ad ei⁹ beneplacitū. ſed de hoc in ſolutione quarti argumenti.

Secūda concluſio.

Preceptum de decimis dandis deo et miniſtris eccleſie ꝗ ad q̄ttam dandā eſt de lege diuina veteri: ſed nō de tali diuia veteri que hodie nos obliget. Prima ꝑs ꝯcluſionis patꝫ Leuitici vltio ⁊ Malachie. iij ⁊ Nūeri. xviij. ⁊ Deutero. xij. vbi illud p̄ceptū ponit̄. Secūda ꝑs ꝯcluſiōis ꝓbat̄ q2 nullū preceptū legis diuīe veter͛ hodie nos obligat ex lege diuina niſi ſit morale. modo illud p̄ceptuꝫ nō eſt morale vt ꝓbabit̄ in tercia ꝯcluſione. igit̄. Maior ꝓbat̄. quia om̄e p̄ceptū legis diuine veter͛ eſt vl̄ iudiciale vel ceremoniale vel morale. Cōſtat aūt ꝙ ceremonialia hodie nō obligāt cū eorundē obſeruātia ſit mortifera. Iudicialia etiā p̄cepta nō obligant ex lege diuina vt patet. Vn̄ etiaꝫ ſi illa hodie ligarent aliq̄s ex lege diuina: nō ligarēt tn̄ niſi illos q̇bus ſunt data. ⁊ ſic tm̄ ligarent iſraelitas ſm carnē. q2 ſolū illis tradidit ea. iuxta illud p̄s. Nō fecit taliter oī nationi et iudicia ſua nō manifeſtauit eis. Et apl'us ait. Quecūqꝫ lex loquit̄ his q̇ ſunt ſub lege loquit̄. Pauci autē ſunt hodie fideles q̇ ſunt iſraelite ſm carnē. et ſic ad nos nō extēderent̄ illa iudicialia niſi q̊ ad pauciſſimos. ſecus de moralibus q2 chriſt⁹ illa ad nos extendit ea in ſua lege exprimēdo. et etiam q2 moralia ſunt etiā legis naturalis ſub q̄ oēs hoīes ſunt. Et dico ex lege diuina q̇a ꝓnceps poſſet inſtituere aliqđ p̄ceptū iudiciale legis diuīe veteris quo inſtituto illud obligaret ex lege nō diuina veteri ſed humana. licꝫ illa hūana lex ſit roborata lege diuina noua Luc. x. Qui vos ſpnit me ſpernit. Et ad Ro. xiij. Obedite p̄poſitis veſtris.

Tertia concluſio

Predictū p̄ceptum quo ad quottam dandā non eſt morale. Probatur octo ꝓbationib9. Pro ꝓma ratione duo ſuppono. Primo ꝙ inter oīa p̄cepta legis diuine veteris decem mandata erāt maxime reputationis. et nō ſolum maioris reputatōis q̄ꝫ iudicialia et ceremonialia. ſed etiā q̄ꝫ alia q̄dam moralia. Illa ſuppoſitio patet dupl'r. Prio Nā illa cum maiore ſolēnitate tradita fuerunt Moyſi q̄ꝫ cetera. Erāt em̄ illa decem ſcripta digito dei ⁊ in tabulis redacta. ſed cetera oretenus tradita ſunt moyſi: q̇ ea poſt denūciauit ꝑplo. Scđo patet. q2 decē mādata fuerunt poſita ad arcā teſtamēti que arca ponebat̄ ad ſanctiſſimū locum ſcꝫ ad ſancta ſanctorū. Unde. iij. Regū. v. dicit̄. Non erat in arca niſi tm̄ due tabule lapidee quas poſuit ibi Moyſes ſeru⁹ dei in oreb. ⁊ ſic tunc in arca nō erant cetera mādata. Unde liber Deuteronomij erat nō intra arcā ſed extra in ſcrinio ad hoc facto in latere arce poſito. in quo etiam vidētur fuiſſe vrna aurea ⁊ virga aaron: ꝓut vult poſtillator ſm aliq̄s ibidē. Secūda ſuppoſitio ꝙ p̄ceptū de ſanctificādo ſabbatū et p̄ceptū de decimis dandis in hoc cōueniunt ꝙ vtrūqꝫ duo includit ſcꝫ indeterminationē ⁊ determiatiōeꝫ. Unde in p̄cepto de decimis dādis p̄cipit̄ ꝙ aliq̇d detur. ⁊ etiā precipit̄ determiata q̊tta danda ſcꝫ decima pars. ſic in p̄cepto de ſanctificando ſabbatum p̄cipit̄ ꝙ deus aliquādo colat̄. et etiam p̄cipit̄ determiatus dies quo cultus ſibi impēdatur: quia die ſabbati. Ex his ſuppoſitionibus ſic arguit̄. Mag͛ videt̄ ꝙ p̄ceptum de ſanctificando ſabbatū quo ad omnia incluſa hoc eſt quo ad determinationē ⁊ indeterminatōe ſit ex lege diuina hodie quo ad omnia obligatoriuꝫ et per cōſequens morale q̄ꝫ ꝙ preceptū de decimis dandis quo ad omnia incluſa ſit ex lege diuina veteri hodie obligatorium. et per conſequens morale. Modo preceptum de ſanctificando ſabbatum non eſt quo ad vtrunqꝫ incluſum morale: nec hodie obligatorium ex lege diuina. igitur nec preceptum de decimis dādis erit quo ad vtrūqꝫ incluſum morale: nec ex lege diuina hodie obligatorium. Et cū quo ad indeterminationem ſcꝫ quo ad hoc ꝙ eſt aliquid eſſe dandum ſit preceptum morale ⁊ hodie ex lege diuina obligatoriū vt in prima patuit cōcluſione: relinquit̄ ꝙ quo ad

quottam dandaꝫ nō ſit morale nec hodie ex lege diuina obligatoriū. Maior ꝓbat͛. quia ꝑceptum de ſanctificando ſabbatuꝫ fuit vnū de decem ꝑceptis tabulaꝝ moyſi. imo fuit de prima tabula. modo illa ꝑcepta excellunt oīa alia in nobilitate et obligatiōe. ꝛ min⁹ diſpēſabilia ſunt. Preceptū aūt de decimis nō erat in tabulis nec prima nec ſecūda. Minor ꝓbatur. quia quo ad determinatione͂ temporis ſcꝫ ꝙ cultus deo debitus fiat illo determīato die. ſ. ſabbati: ꝑceptum de ſanctificando ſabbatum nō eſt morale. quia hodie eſt abrogatuꝫ et mortificatū per mortem chriſti. modo per mortem chriſti nulla moralia fuerūt mortua. imo per ipm adimpleta: dicēte Matthei. v. Non veni ſoluere legem ſed adimplere. Unde etiā eccl'ia voluit non ſolum illud ꝑceptum non eſſe obligatorium quo ad determinatione͂ temporis, ſed etiā ꝓhibuit illam determinatione͂ tēporis ſeruare vt patet in cano. Peruenit. de ꝯſecra. diſt. iij. Mirandū igit͛ valde foret ꝙ ꝑceptum de decimis quo ad determinatōem quotte dande nō fuiſſet per morteꝫ chriſti mortuum. ꝛ tamē preceptum de ſanctificando ſabbatū quo ad determinatione͂ tēporis ꝑ mortem chriſti fuiſſet mortuū. Correlarium ſalua pace tenentiū oppoſitū dici poſſꝫ eis. Qꝛ ipſi viderent͛ ſimiles quaſi eſſe illis quibus chriſtus dicebat Matthei. xxiij. Ue vobis ſcribe phariſei ꝛ ypocrite q̇ decimatis mentā ꝛ anetū ꝛ ciminū et reliquiſtis que grauiora ſunt legis Non ꝙ preceptum de ſabbato obliget hodie quo ad q̄ttam tēporis. ſed q̇a nō trepidant dicere et bene ꝑceptum de ſabbato ꝑ amplius nō eſſe obligatoriū ſed abrogatū quo ad q̄ttā et tamē trepidāt aliud quod minus eſt dicere eſſe abrogatum ꝛ non amplius fore q̄ ad quottam ex lege diuina obligatorium. nec textus aliqui qui vident͛ eos mouiſſe concludunt vt oſtendem⁹ reſpōdendo ad illos. Secunda ratio ꝙ decima pars et non vndecima vl' nona ſit danda non eſt de lege nature ſiue ſtricte ſiue large capta. igitur nec eſt de ꝑcepto morali. Conſeq̄nſia tenet. Omne morale eſt de lege nature ſtricte vel large capta: ꝛ p̄ſertiꝫ morale noue legis. Nam de moralibus ꝑceptis illius legis ſpecialiter dicit͛ Hieremie. xxxj. Dabo legem meam in viſceribus eoruꝫ ꝛ in corde eoꝝ ſcribam eam. Ubi innuitur ꝙ lex noua quo ad precepta moralia eſt d̄ illis que ratio naturalis dictat eſſe facienda vel omittenda. Antecedens autem ꝓbatur. quia ꝙ preciſe decima pars ſit danda nec eſt principium practicum legis nature neceſſarium ꝛ ex terminis notum. nec eſt concluſio euidenter ex tali deducibilis et ſic non erit de lege nature ſtricte capta. Similiter nō eſt cōcluſio que ſit valde cōſona tali principio vel concluſioni plus q̄ꝫ ꝙ detur ſeptima vel nona vel vndecima. Nam ſicut tu aſſignares aliquas ratiōes cōgruentie quare deberet preciſe decima pars dari Ita etiam alique inuenirentur rationes congruentie ꝙ congruū eſſet ſeptimam dari. vtputa in memoriā beneficij creationis mundi: quem cum ſex dieb⁹ creaſſet ac diſtinxiſſet ipſe die ſeptima cōpleuit opus ſuum et quieuit ab omni opere quod patrarat. Item ratio etiam congruentie poſſet inueniri quare etiam congruum eſſet dare duodecimā vel tredecimam partem. vtputa quia populus q̇ leuitis debebat dare decimas per duodeciꝫ tribus erat diuiſus et leuitica tribus erat tredecima. igitur aliqua congruentia ſubfuiſſet ꝙ duodecim tribus dediſſent tredecime tribui tredecimā partem vel duodecimaꝫ. Unde tales rationes congruentie non concludūt id qđ cōcludunt fore debitum vt ſcꝫ ſic debeat fieri ſed congruuꝫ. vtputa ꝙ congruum ſit talia fieri: non tamē ſic quin etiam ſi aliter fiat ꝯgrue fieri poſſet. Sicut deus ea que fecit congrue fecit illis modis quibus ea fecit. et tamen ſi illa alijs modis feciſſet etiam congrue feciſſet.

Tercia ratio. Quando in aliquo precepto veteris legis diſponuntur illa tria ſcꝫ Primo ꝙ detur aliquid. Secundo ꝙ cū aliquanta quotta. Tercio ꝙ detur alicui certe perſone. ſi ex hoc ꝙ deus tulit illud ꝑceptum: primū et ſecundum obligēt et ſint moralia: eadem ratione terciū obligabit ꝛ erit morale ſcꝫ ꝙ detur tali perſone. Sed in precepto de decimis dandis tria diſponuntur. ſcꝫ. Primo ꝙ detur aliquid. Secūdo ꝙ tanta quotta ſcilicꝫ decima pars. Tercio ꝙ detur certis perſonis ſcilicet leuitis. igitur ſi quo ad duo prima illud pre

ceptum veteris legis nos obliget in noua
lege et per cõſequens ſit morale: tunc etiã
quo ad tercium nos obligaret. Sed con-
ſequens eſt falſuꝫ vt ꝓbabo. igitur nõ erit
morale quo ad ambo duo prima. ⁊ tamen
quo ad primũ eſt morale ⁊ obligãs in no-
ua lege. igitur quo ad ſecundũ nõ obliga-
bit ex diuina lege nec erit morale. Maior
ꝓbatur. quia da oppoſitũ maioris tunc eadẽ
facilitate qua tu dicis tale ꝑceptum quo ad
duo prima eſſe obligatoriuꝫ in noua lege
et per conſequens eſſe morale ex hoc ꝙ de
us ipſum tulit: ⁊ tamẽ quo ad tercium di-
cis ipſum non eſſe obligatorium in noua
lege non obſtante ꝙ deus eque tulit terci
um ſicut duo prima. eadem facilitate eque
vellem dicere ꝙ quo ad terciũ eſſet obliga
torium in noua lege. ex eo ꝙ deus ipſuꝫ tu
lit. ⁊ per cõſequẽs ipſum eſſe morale. et nõ
quo ad duo prima: non obſtante ꝙ omĩa
tria eque tuliſſet. Minor autẽ de ſe patet.
Sed falſitas cõſequentis ꝓbatur. quia ſi
eſſet obligatoriũ quo ad terciũ ⁊ per conſe
q̃ns morale ſcꝫ ꝙ talibus determiatis ꝑſo
nis deberent dari decime Uel ergo per le
uitas intelligis leuitas qui ſm carnẽ deſcẽ
derunt de genere leui. ⁊ ſic hodie pauciſſi-
mis chriſtianis clericis teneretur popul⁹ da
re decimas. quia pauci ex clericis chriſtia
nis ſunt de genere leui ſm carnem. Uel ꝑ
leuitas intelligis ſpiritualiter ipſos diaco
nos noue legis. et tũc ex lege diuina popu
lus ſolis diaconis non habentib⁹ ſacerdo
talem ordinem: etiam ſi nõ haberent cura
ta beneficia eſſet obligatus dare decimas
quia in eodem ꝑcepto diſtinguuntur leui
te a ſacerdotibus. ⁊ ſacerdotibus debebã
tur ſolum primitie et decima decimarũ vt
patet ibidẽ. Quarta ratio Si quo ad q̃r
4 ratio tam predictum ꝑceptum eſſet ex diuina le
ge hodie obligatoriũ ⁊ per ꝯſequens mo
rale: ſequerentur duo. Primo ꝙ omẽs ſacer
dotes qui tẽporibus noſtris nõ longe re-
troactis ſcꝫ M. cccc. lxxxvij. recuſauerũt
ſummo põtifici ſcꝫ Innocẽtio octauo da-
re decimã decimaruꝫ quam prefato anno
exegit ꝑ certas dioceſes in almania: eſſent
in ſtatu damnationis. imo non ſolum oẽs
ſacerdotes ſed etiam omnes diaconi. ꝓba
tur. quia eque dicendum eſſet ꝙ preceptũ
veteris legis quo diſponebatur ꝙ leuite de
berent dare decimã decimarũ ſummo ſa-
cerdoti eſſet obligatoriũ in noua lege. et ꝑ
ꝯſequens morale ſicut preceptum veteris
legis quo diſponitur ꝙ populus debeat le-
uitis dare decimam eſt per te obligatoriũ
ex diuina lege. Aſſumptũ probatur. quia
eque vnum cõtinetur in veteri lege ſicut re-
liquum. vt patet Numeri. xviij. Et ſi ad-
uerſarij dixerint ꝙ ſummus ſacerdos id ẽ
papa aliunde habet ꝓuiſionem de qua ſu
ſtentari poteſt. ideo non eſt opus ſibi a cle
ricis inferioribus dari decimã decimarũ.
Contra hoc tripliciter. Primo quia tunc
eadem ratione populus ille cuius pleba-
nus haberet ſufficientiã bonoꝝ tempora-
lium ex donatiõe alicuius fidelis vel fide-
lium nõ teneretur ſuo plebano dare deci-
mam. Et ſicut tu diceres ꝙ etiam ſi pleba
nus habet aliunde ſufficientiam: adhuc ſi
bi debentur decime. quia illas debebit da
re pauperib⁹. ita etiam de ſummo pontifi-
ce diceretur. Et confirmatur. quia ſicut ſum-
mus ſacerdos titulo donationis ſibi facte
a Conſtantino habet ſufficientiã. ⁊ ꝓpter
hoc ꝙ ſufficientiam habet tu abſoluis cle
rum a precepto dei dandi decimã decima
rum ſummo ſacerdoti. Ita predictus ple-
banus ſi haberet ex titulo donationis ſuf
ficientiam tẽporalium: propter illã abſol-
uendus etiaꝫ veniret populus a precepto
dei dandi eidẽ plebano decimã. Secun
do. quia ſaltem nunc ſummo põtifici alle
ganti indigentiam ⁊ indigenti exiſtenti te-
neretur clerus dare decimam decimarum.
Tercio ſic. Precepta veteris legis q̃ ſunt
obligatoria etiam pro tempore noue legis
et per cõſequens moralia: ſunt ſic ſeruan-
da et implenda ꝙ non ſufficit ꝙ loco eorũ
fiat equiualens vel melius vt ꝓbabo. Si
ergo preceptum de decimis decimaꝝ per
leuitas dãdis ſummo ſacerdoti ex diuina
lege veteri manſiſſet obligatoriuꝫ etiam ꝓ
tempore noue legis ⁊ per cõſequens mo-
rale fuiſſet: non ſufficeret leuitis vel clero
noue legis ꝙ ipſi ſummo põtifici feciſſent
prouiſionem ſufficientẽ vel etiam meliorẽ
aliunde q̃ꝫ ex decimis decimarũ quin ad-
huc tenerentur ad ſeruandum predictũ pre-
ceptũ in forma ſicut ſonat. Preterea etiaꝫ
adhuc non conſtat ꝙ clerus vel leuite fe-
cerint ſummo pontifici talem ꝓuiſionem

loco ꝛ nomine decime decimarũ ſed pro⸗
uiſio quã habet: habet ex donatione Con
ſtantini qui eam non fecit nomine cleri et
nomine decime decimaꝝ a clero dandaꝝ.
Maiorem ꝓbo per exemplũ. j. Regũ. xv.
vbi Saul habebat in precepto (quod ta⸗
men non erat ſimpliciter morale) ꝙ debe
ret occidere Agag regem Amalech ꝛ vni
uerſa eius demoliri ꝛ ĩterficere a viro vſqꝫ
ad mulierem ꝛ paruuluꝫ atqꝫ lactãtem bo
uem ꝛ ouem camelũ ꝛ aſinum. ꝛ cũ Saul
hoc preceptum nõ ſeruaſſet in forma qua
ſibi p̃ceperat dominus illudqꝫ in meliꝰ vt
ſibi videbatur cõmutare preſumpſiſſet vt
puta reſeruando regẽ viuum: parcendoqꝫ
melioribus ouibus ꝛ pecoribꝯ: ꝛ hoc etiaꝫ
in bonum finem fecerat vt ſcꝫ illa offerre⸗
renť domino deo: nihilominus tantã iraꝫ
dei meruit ꝙ Samuel ei dixit. Pro eo ꝙ
abiecisti ſermonem domini: abiecit te do⸗
minus ne ſis rex. Et paulo ante. Melior
eſt obedientia q̃ꝫ victime. ꝛc̃. Simile pa⸗
tet. iij. Regũ. xx. vbi dominus per ꝓphe⸗
tã mandauerat regi Achab occidere Be⸗
nadab regem ſirie. Quod mãdatũ achab
cum non ſeruaſſet ſed ex clementia ipſi re⸗
gi ſirie pepercisſꝫ eundem non occidendo
propheta ſibi ait Quia dimiſiſti virum di
gnum morte de manu tua erit anima tua
pro anima eius ꝛ populus tuꝰ pro popu⸗
lo eius. Secundo ſequeretur ꝙ etiam il⸗
li eſſent in ſtatu dãnatiõis qui de ſuis ter⸗
renaſcentibus non reſeruarent ꝛ darẽt in
tegraliter decimã ipſis pauperibus etiam
quo ad quottam. quia et ille decime eque
precepte ſunt in lege diuĩa veteri ſicut alie
vt patet in locis preallegatis. Ex quibus
Hieronimus recolligit quadruplices de⸗
cimas eſſe preceptas. cuius ſententia etiaꝫ
trãſumptiue habetur in cap̃. j. extra de de
cimis. Pro quinta ratione ſuppono ꝙ in
precepto de primitijs ac primogenitiſ dan
dis quod habetur Exodi. xxiij. duo con⸗
tinentur. Nam primo precipitur ꝙ aliq̃d
detur. Secũdo quotta pars in ordine ſit
dãda. quia ſcꝫ prima eſt danda: a qua etiã
vocantur primitie. Et licet ex lege diuina:
quotta q̃ꝫtum ad quantitatem in qua eſſꝫ
danda non eſſꝫ determĩata ſed relicta erat
deuotioni dantium. veruntamẽ poſtea ho
mines quia pigri erãt ꝛ auari introductũ
fuit a maioribus vt teſtatur Hieronimus
ꝙ qui multum dabant: dabãt quadrage⸗
ſimam partem. qui minimũ: ſexageſimam
Et qui inter ſexageſimã et quadrageſimã
dabant: mediocriter ſe habebant. Illa
ſuppoſitiõe premiſſa Arguiť ſic. Sicut in
precepto de decimis dandis ponitur vna
determĩatio quotte ſcꝫ ꝙ decima pars eſt
danda. ſic in precepto de primitijs dãdis
ponitur vna determinatio ordinis ſeruan
di ſcilicet ꝙ prima pars fructuum vel fru⸗
gum detur. Si ergo quotta que determi⸗
nata eſt in decimis caderet ſub obligatio⸗
ne legis diuine veteris hodie obligantis.
et per cõſequens eſſet de precepto morali:
eadem ratione preceptũ de primitijs quo
ad determinationẽ ordinis ſeruandi ex le⸗
ge diuina hodie obligaret et eſſet morale.
Conſeq̃ntia tenet. quia vtrũqꝫ eque preci⸗
pitur in lege diuina Exod. xxiij. Cõſeq̃ns
tamẽ eſt falſum. quia tũc omnes chriſtiani
vel fere omnes eſſent in ſtatu damnatõis.
quia nulli vel pauciſſimi ſeruant hoc pre⸗
ceptum de primitijs quo ad determinatio
nem ordinis ſeruandi. vtpote ꝙ dent pri⸗
mam partem frugum ꝛ primogenita ani⸗
maliũ. imo plurimi nec primam nec ſecun
dam nec aliquam dant partem primitia⸗
rum. Unde etiam ratio naturalis non di
ctat ꝙ potius prima pars ſit danda q̃ꝫ ſe⸗
cunda vel tercia. Nam licet ratio dictet ꝙ
deus primo ꝛ ante omnia ſit honorãdus.
non tamen dictat ꝙ preciſe de tali ꝑte que
eſt prima potius q̃ꝫ de illa que eſt ſecunda
ſit honorandus: cum ſtet poſteriorem eſſe
nobiliorem priori. Unde ꝙ dominus pri
mitias ſibi inſtituit dandas fuit in memo
riam liberationis filioruꝫ iſrael de egypto
quam preceſſit occiſio omniũ primogeni⸗
torum egypti. Idem etiam poſſet dedu⸗
ci de oblatiõe. De ea em̃ diciť Exodi. xxiij
Non apparebis in conſpectu meo vacu⸗
us. Fideles autem hodie dicunť appare⸗
re in conſpectu dei quando aſſunt in offi
cio miſſe. et ſic in quolibet officio miſſe te⸗
nerentur ad oblationem. et ſic qua ratõne
illud de decimis hodie obligaret: etiam il
lud de oblatione. p̃ſertim cum illud de ob
latione magis videatur in honorẽ dei in⸗
ſtitutum q̃ꝫ illud de decimis. ꝛ etiam illud
de oblationibus eſt receptum ab eccleſia

ſin nouo teſtamento in c. Omnis chriſtia-
nus. de conſecra. diſt. j. Et ideo ſicut vnuʒ
videretur eſſe de lege diuina hodie obliga
toria ⁊ indiſpenſabile ac inabrogabile per
conſuetudinem: ita etiam et reliquum. cō-
ſequens eſt incōueniens. quia tūc totiens
peccarent mortaliter homines quotiens
miſſe interexiſtendo non offerrent tempo
ralia mūera ad altare. Sexta ratio. Nō
plus eſt de lege diuina hodie obligatoria
et per conſequēs de precepto morali dare
decimam ꝙ̃ ſacrificio colere deum. modo
licet ſit de lege diuina hodie obligatoria ⁊
per cōſequens de precepto morali ac de le
ge nature ꝙ deus colatur ſacrificio. ſed ꝙ
tali vl' tali ſacrificio ſpeciali de illo anima
li vel terrena ſcenti colatur. aut tali vel tali
ritu: nō eſt de lege diuina veteri hodie ob
ligatoria. et per conſequens non eſt de p̄-
cepto morali. quia tunc cum dominus p̄-
ceperit in veteri lege ſe coli per ſacrificia q̊
rundam animaliū ſcilicet boum. auium. ⁊
ſic de aliis. talia nos hodie obligarent. igi
tur eadem ratione licet offerre de ſuis bo-
nis vel de ſua ſubſtātia aliquid deo in ho
norem et recognitionē vniuerſalis domi-
nij: atqꝫ miniſtris ſuis in ſuſtētationē: eſſet
de lege diuina veteri hodie obligatoria. et
per conſequens de precepto morali. tamē
ꝙ tota pars detur non erit de lege diuina
veteri hodie obligatoria. et per conſequēs
non erit de lege morali. Septima ratio.
Si quotta decime eſſet de lege diuina ve
teri hodie obligatoria ⁊ per conſequēs de
precepto morali: ſequeretur ꝙ tota italia
eſſet in ſtatu damnatiōis. quia ibi non ſer
uant preceptum de decimis quo ad quot
tam dandam. Et ſi hoc non repures incō
ueniens ſequeretur ꝙ omnes pape q̄ huc
uſqꝫ hoc toleraſſent ſimiliter ⁊ epiſcopi ac
alij prelati italie ⁊ qui in futuro tolerarent
eſſent in ſtatu damnationis Nam nō mi-
nus peccarent ꝙ̃ ſi aliquaʒ hereſim in eis
tolerarent. Prelatus em̄ ſicut tenetur an-
nunciare populo articulos fidei ⁊ ſi popu
lus oppoſita articulorū fidei credat putās
ſe bene credere: et prelatus hoc ſciat: tene-
tur iſtum errorem extirpare. ſic nō minus
tenetur ſi videat populum non ſeruanteʒ
moralia precepta et credentem ſe non obli
gatum: illum eorum errorem extirpare et

oppoſitum inſinuare. Nam ad ſalutē cō-
ſequendam non minus neceſſaria eſt ob-
ſeruantia moraliuʒ preceptorum ꝙ̃ fides
articulorum. Unde Ezechielis. xxxiij. ha
betur ꝙ anime ſubditoruʒ requirentur de
manu ſpeculatoris videntis gladiū ⁊ non
inſonantis tuba. Nec valet qđ aduerſa-
rij dicerent ꝙ ꝯſuetudo approbata a pa-
pa minuens quottam decime valeat: quia
conſuetudo cōtra precepta dei non valet.
et hoc preſertim in moralibus in quibꝫ ſo-
lus deus diſpenſare poteſt et aliqua eorū
tollere in toto vel in parte. Nam qua ra-
tione papa poſſet cōſuetudinem inductaʒ
contra vnum morale approbare: eadeʒ ra-
tione conſuetudinem introductā ꝯtra oīa
moralia approbare poſſet. ⁊ ſic tandem li-
ceret furari ⁊ om̄ia ſcelera facere. Nec va
let qđ dicunt quidam ꝙ papa licet nō poſ
ſit ex toto tollere preceptū diuinuʒ: pōt ta-
men ipſum tollere in parte. Nam qua ra-
tione in vna parte eadem ratiōe in alia. et
iterum aliā poſſet tollere et ita ex toto tolle
re poſſet. Unde licet papa poſſit p̄ceptuʒ
diuinū interpretari ꝙ in certis caſibꝫ non
obliget: per hoc tamen non debet dici ab-
ſtuliſſe illud preceptum in illa parte. quia
per hoc ꝙ diceretur abſtuliſſe ipſum in il-
la parte: innueret̃ ꝙ deus in illis caſibus
in illa parte voluiſſet preceptum eſſe obli-
gatorium ⁊ ꝙ papa illam obligationē ſu-
ſtulerit quod non eſt verum. Et poſſet exē
plificari de precepto Non occides. quod
papa nō debet dici in ꝑte tollere ex hoc ꝙ
determinat licitū eſſe quoſdam vt malefi-
cos occidere. quia nec deus ſuū preceptū
de talibus intelligi voluit. Octauo ꝓbat̃
p̄dicta ꝯcluſio ex autoritate beati Augu-
ſtini ſic arguendo. Preceptū veteris legis
hodie obligatoriuʒ ⁊ ꝑ ꝯñs morale: nō eſt
imꝑfectum nec trāſijt. modo ſm̄ Auguſti
nū decimas dare fuit imꝑfectum ⁊ trāſijt.
igit̃ ⁊c̃. Minor ꝓbat̃. Nam in quodā ſer-
mone vt eum allegat archiep̄us Florenti
nus in ſumma ſua parte. ij. titl'o. iiij. c. iij. §.
v. allegando Johannem Neapolitanum
dicit Sabbata obſeruare ⁊ decimā dare
et circūciſionem facere ⁊ huiuſmodi imꝑ-
fecta erant trāſieruntqꝫ om̄ia ⁊ ꝑfecta ſunt
Et cōfirmat̃ etiaʒ ex eadem autoritate. nā
ipſe Auguſtinus in p̄fata autoritate enu-

uerat hoc qđ eſt dare decĩas inter ea ad
que hodie lex diuina non obligat ſcꝫ inter
circũciſionẽ et ſabbati obſeruationem. qđ
ſignum eſt ꝙ etiam decimam dare eodem
paſſu ambulet ſcꝫ ꝙ non obliget ex lege di
uina: licet in alio non pari paſſu ambulet.
quia cetera ſunt mortifera nõ illud. ſed in
hoc qđ eſt ea impfecta fuiſſe ⁊ trãſijſſe eq̃-
parantur.

Quarta concluſio.

Preceptum de decimis dandis nõ eſt de
lege diuina euãgelica quo ad quottã dan
dam. Probatur dupl'r. Primo ſupponen
do ꝙ in lege diuina euangelica ſunt dupli
cia p̄cepta Quedam ſunt de iure diuino ⁊
moralia pure. Quedaꝫ ſo de iure diuĩo et
poſitiuo. Exemplũ primi vt diliges dñm
deum tuũ ⁊ ꝓximum ſicut teipſum ⁊c̃. Et
illud. ſerua mandata dei. in quibus intelli
gunt̃ precepta decalogi. Exemplũ ſecundi
vt p̄ceptuꝫ quo p̄cipit̃ ſuſceptio baptiſmi.
ſcꝫ Johis. iij. Niſi quis renat⁹ fuerit. Et
Math. vltimo. Qui crediderit ⁊ baptiſa-
tus fuerit ⁊c̃. Item etiam p̄ceptum vt vi-
det̃ de ſuſcipiendo aliqñ ſacramẽtũ eucha
riſtie ꝓut ſentit Petrus de palude. tamen
hoc nõ ꝓbaretur per illud Johis. vj. Ni-
ſi manducaueritis ⁊c̃. quia diceret̃ ꝙ chri
ſtus illud nõ intellexerit de manducatio-
ne ſacramẽtali. Item p̄ceptum ꝙ in eccle-
ſia per ſacerdotes ꝯficiat̃ euchariſtia et ſal
tem per illos ſumat̃. quia chriſt⁹ p̄cepit di-
cens Hoc facite in meã cõmemoratiõeꝫ. i.
ſic conficite ⁊ ſumite. Similiter p̄ceptum
ꝙ homines teneant̃ pctã ſua ore confiteri
ſacerdoti quod eſt de iure diuino Et poni
tur implicite Johis. xx. Quorum remiſeri
tis ⁊c̃. vt ex eodeꝫ paſſu deducit Scotus
in quarto. diſt. xvij. Hec eñ tria precepta
legis euangelice ſunt de iure diuino. quia
a deo ſcꝫ chriſto ĩmediate in lege ſua ema-
narunt. et tamẽ non videntur debere dici
moralia: q̃niã moralia ſunt de lege nature
ſtricte vl' large capta ⁊ ea dictat naturalis
ratio ꝙ ſint ſeruanda ⁊ ſm ea ſit agendum
Moralia etiam obligant homĩes a prin-
cipio mundi vſq; in finem. homines autẽ
ante legem euangelicam nõ fuerunt obli-
gati ad illa precepta obſeruanda: cum nõ
dũ eſſent inſtituta. ſed poſſunt vocari poſi
tiua eoꝙ de nouo poſita ſunt: cũ antea nõ
obligauerant: in hoc habẽtia aliquã ſimi-
litudinem cum preceptis poſitiuis huma
nis que non ſemꝑ obligauerunt eoꝙ non
ſemper fuerunt. ſed ſolum a tẽpore quo in
ſtituta ſunt ac ꝓmulgata. Hac ſuppoſi-
tione p̄miſſa arguitur ſic. Si preceptũ de
quotta decime dande eſſet de lege diuina
euangelica. vl' ergo eſſet preceptum mora
le eius vel poſitiuum eius. Non primũ. q2
ꝓbatum eſt ipſum non eſſe morale. et ꝑ cõ
ſequens nec illius nec alterius legis. Nec
ſecũduꝫ. quia tunc chriſtus alicubi ipſum
inſtituiſſet et euangeliſte eius inſtitutionẽ
a chriſto alicubi exp̄ſſiſſent ſicut alia poſi
tiua a chriſto inſtituta expreſſerũt ſcriptis
vt de baptiſmo ſuſcipiendo. Et ſi quis di
xerit ꝙ chriſtus ipſum inſtituerit Math.
xxiij. in hoc ꝙ ipſum approbabat dicẽs ad
illos qui dabant decimas minutas et ma
iora legis relinquebant Hec oportuit fa-
cere: illa aũt non obmittere. Ubi etiaꝫ glo
ſa ait. Precepit dominus omniũ rerũ de-
cimas offerri ꝓpter alimoniã ſacerdotum.
hoc non valet. quia ibi loquitur pro ſtatu
veteris legis vt exponit expreſſe Criſoſto
mus. vt notanter dicit oportuit: qđ eſt ver
bum p̄teriti temporis. modo vet⁹ lex pro
ſuo ſtatu obligabat homĩes: nedũ quo ad
moralia: ſed etiam quo ad iudicialia et ce-
remonialia. Et auteꝫ ꝓpter predicta verba
chriſti non oporteat dicere ꝙ chriſtus ap-
probauerit illud p̄ceptum de decimis dã-
dis tanq̃ꝫ in noua lege obligatorium: patꝫ
quia tunc eadem facilitate ipſe etiam pre-
ceptum de circumciſione et ſabbato ſeruã
dis approbaſſe diceret̃ tanq̃ꝫ in noua lege
obligatoria. quod conſtat eſſe falſum. Se
quela ꝓbatur. Nam ipſe p̄ceptum circũ-
ciſionis facto ⁊ verbo approbauit. Facto:
in hoc ꝙ circũciſionem in ꝓpria carne ſu
ſcepit. verbo aũt in hoc ꝙ dixit Johis. vij
Si licet circumciſioneꝫ facere ſabbato vt
non ſoluat̃ lex moyſi ⁊c̃. Et ſimiliter patet
de ſabbato. Similiter ꝙ phariſeus dice-
bat: decimas do omniũ que poſſideo. nõ
ligat nos. etiã ſi illud eius factum fuiſſet a
chriſto approbatũ vt debitum. quia nõ ni-
ſi pro illo tempore intelligeretur eſſe debi-
tum. Nec eius facta ligant nos quia tunc
etiã deberem⁹ bis ĩ hebdomada ieiunare

ex lege chriſti. quia idē illud de ſe dicebat.

Secunda ratio ꝓ qua ſuppono ex actibus apl'oꝝ cap. xj. ⁊ .j. Corinth. xvj. ꝙ poſt aſcenſionē dñi facta fuit ſub Claudio fames valida in iudea: adeo ꝙ inter fideles fiebāt collecte ꝑ apl'is ⁊ aliis fidelibꝫ q̄ habitabant in hieruſalē ad tollendū eoꝝ penuriā. Ex quo arguit̄ ſic Si p̄ceptū de decimis fuiſſʒ obligatoriū ex lege diuīa euangelica q̄ ad quottā: tunc obligaſſet fideles ꝑ tunc exiſtētes ad dandū illā quottā apoſtolis ⁊ apl'i eis intimaſſent. nec hoc reliq̄ſſent eoꝝ bñplacito. ⁊ tñ .j. Corīth. xvj. paulus dicebat eis. Unuſquiſqꝫ veſtꝝ apd̄ ſe reponat recōdens qd̄ ei bene placuerit. et ij. Coꝝ. viij. cū ſcripſiſſet corinthis ſuꝑ tali collecta: mox ſubiecit dicēs. Non q̄ſi imperans dico. Et infra. ⁊ ꝯſiliū in hoc do. Vñ etiā Actuū. xv. cū apl'i determiāre vellent ad q̄ precepta legis moyſi tenerent̄ gētiles cōuerſi ad fidē: nullā eis fecerūt mentionē de decimis dādis. Tercia rō. Sola illa ſunt de lege euāgelica q̄ a xp̄o ꝑ apoſtolos ſunt mādata. ſm illud Math. vlti. Euntes docete oēs gentes ſeruare oīa q̄cūqꝫ mādaui vobis. Et Paul' dicit Act. xx. Nō eñ ſubterfugi q̄ minus annūciarē vobis oē ꝯſilium dei. mō in doctrina apoſtoloꝝ ac euāgeliſtarū nō ꝑtinet̄ publicatio p̄cepti de decimis dandis. Unde paulus publicauit ſuis queādmodum poſſet ſumere ſumptus ſibi neceſſarios q̄s etiaʒ ſui ſibi dare tenebant̄: allegās ad hoc ſententiā dñi dicētis Dignus eſt oꝑarius ⁊c̄. Et tñ non legit̄ aliq̄d de decimis exp̄ſſiſſe qd̄ vtiqꝫ nō ſubticuiſſet ſi hoīes eſſent obligati miſtris eccleſie ad dandū nedū ſumptus ad ſuſtentatiōem ſed etiam ad quottam decime dande.

Quinta concluſio.

Non eſt dicendū ꝙ hec opinio dicens p̄ceptum de decimis nō eſſe de lege diuina hodie obligatoriū quo ad quottā dandaʒ ſit quaſi heretica: vt iuriſte aliqui dicunt. Hec cōcluſio ponitur ꝓpter duos canoniſtas ſcʒ Innocentiū ⁊ Anthonium de butrio. Nam Innocētius vt allegat Panormitanus in capl'o In aliquibꝫ. extra de decimis: dicit. ꝙ dicentes decimas perſonales non eſſe de iure diuino ſunt quaſi heretici. ⁊ mirat̄ de nouis theologis contrarium aſſerētibꝫ. Nam vt dicit. Si de his que ꝓducit humus debet deus honorari forti' in his q̄ ꝓducit oꝑa ⁊ induſtria hominis tanq̄ dignior. Et ſic de ſua mēte fuit ꝙ taʒ ꝑſonales q̄ prediales decīe eſſent de iure diuino. ⁊ cōtrarium aſſerentes reputat quaſi hereticos. Similiter Anthonius de butrio vt allegat Panormitanus vbi ſupra: dicit. ꝙ multos theologos conſuluit ſuper hoc tam in cōfeſſione q̄ extra et ꝙ nunq̄ reꝑperit vnū qui ſibi faceret cōſcientiā ſuꝑ ſolutione decimaꝝ. Sed ipſe hoc damnat ⁊ dicit tales nō ꝓcul ab hereſi fore: cum omnes doctores eccleſie q̄ fuerunt ſancti et doctiſſimi viri Auguſtinus. Hieronim'. Ambroſi': tenuerūt ꝯtrariuʒ vt habet̄. xvj. q. j. Reuertimini. ⁊ c. decime et eadem cauſa q. vij. c. quicunqꝫ. ⁊ c. Maiores. de ꝯſecra. diſt. v. canone Quadrageſima. Et dicit ſe credere eos quaſi damnatos q̄ volunt credere illis aſſerentibus oppoſituʒ. Illo ſuppoſito ꝓbatur concluſio dupl'r Primo ſic Autoritate eiuſdeʒ Anthonij q̄ met dicit ꝙ canoniſta nō eſt bonus determinator in iſta materia ſed theologus: cuius ſcientia eſt ius diuinū. Und' cum ſint decime de iure diuino: ⁊ ad theologos magis ſpectat determinatio dubioꝝ circa ius diuinū q̄ ad canoniſtas: videtur ꝙ theologis ſit ſtādum in materia decimaꝝ magis q̄ canoniſt'. Hec ille. Ex cuius ꝓprio ſermone arguit̄ ſic. Illam opinionem canoniſta nō deberet dicere q̄ſi hereticam cui idem dicit plus eſſe ſtandū q̄ opinioni oppoſite q̄ eſt canoniſtaꝝ. ſed ſic eſt de predicta opinione. igit̄ non debebat dicere Anthoni' eam nō eſſe ꝓcul ab hereſi. Secunda ꝓbatio. Unicuiqꝫ exꝑto in ſua arte poti' credēdū eſt q̄ alteri in eadem nō experto vel non ita experto. Sed theologi ſunt exꝑti q̄ precepta veteris legꝭ diuine ſunt obligatoria ⁊ q̄ non. ⁊ ſil'r que ſint de lege diuīa ⁊ que nō. Canoniſte aūt non: vel non ita experti. igit̄ magis credendum eſt opinioni theologorum q̄ canoniſtaꝝ in illo dubio An illud p̄ceptū ſit de lege diuina obligatoriū vel nō. mō cōiter theologi tenent p̄dictā opinionē ⁊ tñ ſi eēt quaſi heretica eis nō plus foret credēduʒ q̄ canoniſtis ſed minus. Minor ꝓbat̄. qꝛ

q̄ rōne canoniſte iuſte pn̄t ꝓfiteri ſe exptio
res eſſe q̄ p̄cepta ſunt canonica ⁊ iurꝭ pon
tificij ⁊ q̄ nō, eo ꝙ illi iuri incūbere habent
eadē rōne ⁊ theologi dici poterūt expertio
res eſſe in hoc q̄ ſcȝ p̄cepta ſunt de lege di
uina vel nō. Tercio ſic. Magis eſt the
ologoruȝ diffinire q̄ opinio ſit hereticalis
q̄ȝ canoniſtaꝝ. ergo ſi illā opinionē theolo
gi nō reputabūt hereticam quā tn̄ canoni
ſte reputāt quaſi hereticā: magis ſtanduȝ
erit theologis. Añs ꝓbatꝰ. qꝛ cōtrarioꝝ eſt
eadem diſciplina. ſed fides ⁊ hereſis ſunt
ꝯtraria. ⁊ tractare ea q̄ ſunt fidei plus ſpe-
ctat ad theologos q̄ȝ canoniſtas. igiꝰ. Et
intelligiꝰ hoc antecedēs de determinatiōe
ſcolaſtica. qꝛ determinatōne autoritatiua
ſtandū eſſet determiātiōi ſummi pōtificis
vel vniuerſalis eccl'ie. vel ꝯcilij generalis.

Quarto ſic Doctrina ſancti Thome eſt
acceptata ⁊ approbata a ſede apl'ica tanq̄ȝ
cōformis fidei ⁊ veritati. igiꝰ ſi illa opinio
eſſȝ quaſi heretica: tūc cū eā ſctūs thomas
tenuerit vt patet. ij. ij. q. lxxxvij. arti. j. et in
q̄olibetꝭ q̄dlibeto. ij. arti. viij. ⁊ ſuper Sen̄.
xiiij. tunc ſedes apl'ica opinionē quaſi he-
reticā acceptaſſet ⁊ eā vt cōformē fidei ⁊ ve
ritati approbaſſet. Añs patet de Johāne
xxij. qui eius doctrinā approbauit. Item
etiā papa Urbanus in epiſtola ad archi-
epm̄ Tholoſanū de trāſlatōne corpis ſcti
thome ait in fine. Uolumus vt dicti bea-
ti thome doctrinā tanq̄ȝ veridicā ⁊ catho-
licā ſectemi. Itē etiā Innocentiꝰ papa in
ſermone de ſancto Thoma ⁊ eiꝰ doctrina
ait. Nunq̄ȝ qui eū tenuit inueniꝰ a tramite
veritatꝭ deuiaſſe. ⁊ q̄ eū impugnauit ſp ſu-
ſt de veritate ſuſpectus. Hanc tn̄ q̄rtam
ꝓbatōeȝ nō reputo magne efficacie abſo-
lute loq̄ndo. qꝛ doctrina ſcti thome nō eſt
approbata approbatōe p̄mo mō q̄ doctrīa
aliq̄ approbatꝰ tanq̄ȝ certitudīalr̄ vera ⁊ ne
ceſſario credēda. q̄ mō libri canonici ſunt
approbati. Nec ſecūdo mō q̄ doctrina ap
probatꝰ tanq̄ȝ vtilis ad moraleȝ religioſāq̄ȝ
doctrinā ſine mixtiōe falſitatis noxie: non
tn̄ ſic vt credatꝰ obligatoria ſȝ dr̄ fore de pi
etate fidei vt q̄dā libri biblie nō canonici.
Sed tercio modo q̄ aliq̄ doctrina appro-
batꝰ tanq̄ȝ vtilis ad mores ⁊ fideȝ: nō tamē
tanq̄ȝ neceſſario credēda. neq̄ȝ tanq̄ȝ carēs
poſitiōe a q̄ recedi poſſit: q̄ mō etiaȝ beatꝰ
Auguſtinus ſuos libros voluit acceptari
vel legi, ꝓut in multis capl'is patet diſt. ix.
in decretꝭ. Doctrina em̄ ſcti thome in non
nullis poſitōibꝫ pōt negari ꝓut alias vide
ri habet. Adduxi tn̄ illā ꝓbatōem: nā ad-
uerſarij p̄dicti innituntꝰ dictis Auguſtini
Hieronimi. ⁊ alioꝝ antiq̄ꝝ theologoꝝ di-
centiū decimas eſſe de iure diuīo: q̄ꝝ tn̄ di
cta etiā nō ſūt approbata ab eccl'ia niſi ter-
cio mō quo et doctrina ſcti thome dicētis
eas nō eſſe hodie de iure diuino q̄ ad q̄ttā
eſt approbata. licet eiꝰ doctrina minoris ſit
autoritatis. meliꝰ tn̄ ille doctor p̄ſumitꝰ in-
tellexiſſe ſuos doctores. ſ. Auguſtinū Hie
ronimū q̄ȝ canoniſte eos intellexerint: p̄ſer
tim ī materia illa q̄ queritꝰ q̄d ſit de iure di
uino. nec thomas eis cōtradixit vt oſtēdā
reſpōdēdo argumētꝭ canoniſtaꝝ. Et cum
opiniōe Thome ꝯcordat Rich. de media
villa in. iiij. diſ. xvij. arti. ij. q. vij. ⁊ aliq̄ mō
diſt. xlj. arti. ij. q. ij. Quinto ſic. Si eſſet
q̄ſi heretica dicēda: maxīe qꝛ dicēdo illō ñ
eſſe de iure diuīo ꝯtradicere videretꝰ textui
ve. teſt. ⁊ decretalibꝫ ſūmoꝝ pōtificū: decre
tis ꝯciliōꝝ ⁊ dictꝭ ſanctorū doctoꝝ. ex q̄bꝫ
oībꝫ habetꝰ ꝙ eſt de iure diuīo. mō p̄dicta
opinio theologoꝝ nō dicit illō nō ēē de iu
re diuīo. ſed dicit ꝙ nō ſit de iure diuīo ho
die obligatorio. ita vt ꝟtute illiꝰ iurꝭ ad ip
ſum obligemur. Et hoc idem voluerūt de
cretales. decreta. ⁊ ſancti doctores vt pate
bit in argumentꝭ.

Sexta cōcluſio

Dare q̄t tam deci
me hodie eſt de p̄cepto legis hūane poſiti
ue ⁊ eccleſiaſtice. Probatꝰ duplr̄. Prio mō
ſic. qꝛ eſt de p̄cepto aliq̄ ergo alicꝰ legꝭ obli
gātꝭ. ⁊ nō diuīe obligātꝭ hodie vt ꝓbatū ē.
nec naturalis. qꝛ tūc eſſet de p̄cepto mora-
li legis diuīe. cuiꝰ oppoſitū etiā oſtēſum eſt.
igiꝰ eſt de p̄cepto legꝭ hūane poſitiue ⁊ nō
ciuilꝰ. igiꝰ eccl'iaſtice. tenet ꝯña. qꝛ nō eſt da
re aliā legē obligantē q̄ȝ p̄dictas niſi ꝯſue-
tudinariā. ſed hec ipſa hȝ reduci ī poſitiuā
hūanam. qꝛ (vt ſaltē aliq̄ diceret) ab illa ha
bet vī obligatiuā, ꝓ q̄nto illa mādat ꝯſue-
tudinē ſeruādā. ſicut ecōtra poſitiua lex ro
boratꝰ ꝯſuetudine ⁊ abrogatꝰ deſuetudine.
Utꝝ aūt vī abrogatiuā legꝭ poſitīe hēat a
lege poſitiua, ꝓut ijdē diceret: tāgā ī. ij. pte
huius in q̄rto correlario. in ſolutione q̄n-

ti argumenti. Añcedēs aũt patet. qꝛ omiſ
ſio datõis quotte decimaꝝ eſt hodie pctm̃
igiť datio eſt de p̄cepto aliq̃. Cõſeq̄ntia eſt
nota. Añs patꝫ ꝑ Aug. dicentē Exo. xxiij.
ꝛ habeť. xvj. q. j. c. Decime. Si tardi⁹ dare
pctm̃ eſt: quãto magꝭ pctm̃ eſt nõ dediſſe.
Scđo Aug⁹ dicit. Fidelis hõ de oĩbꝫ il
lis q̃ licite põt acq̇rere decimas erogare te
neť. Tercio. quia. xvj. q. j. c. decime. dicit
Aug⁹. Decime ex debito req̇runť: ꝛ q̇ eas
dare noluerint: res alienas inuadunt. mõ
res alienas inuadere eſt pctm̃. Secũdo
ꝑ̇ncipaliter patet ꝯcluſio. qꝛ papa mãdat
ꝙ cõpellanť etiã ſub pena excõicatõis ſub
diti ad ſoluendũ decimas cũ integritate q̇
ad verã rõnem noĩs decime. ꝛ ꝑ ꝯñs q̇ ad
q̇ttã. vt patet in c. cõmiſſuꝫ. in c. ꝑuenit. in
c. preter hoc. ꝛ. xij. q. j. c. duo. ꝛ. xiij. q. ij. c. q̇
oblatões. ꝛ. xvj. q. j. c. de decimis. Attñ in
q̄tuor vltimis caplis iã allegatꝭ non ita ex
p̄ſſe habeť de q̇tta decĩe ſeu integritate de
cimaꝝ ſicut in p̄cedentibꝫ allegatiõibꝫ. In
c. p̄o Decime. xvj. q. j. clari⁹ habeť de q̇tta
tanq̃ꝫ debita. Dicit em̃ ibi ꝙ decime ex de
bito req̇runť. ꝛ ſubdit ꝙ decimã debet hõ
dare ꝛ de nouem partibꝫ elemoſinã facere
paupibꝫ. Et ſi dicas Ex q̇ quotta eſt de p̄
cepto eccleſie: cur ergo ĩ c. Parrochianos
extra de decimis. diciť. ꝙ decime q̄ſi debi
tũ exigi pñt. Dicẽdũ ꝙ quaſi hic eſt exp̄ſſi
uum v̄itatis. ſicut Joh. j. Vidim⁹ gloriaꝫ
eius q̄ſi vnigeniti a p̄re. Jure em̃ debenť
capiẽdo debitũ large vt opponiť correlati
ue ad q̇dcunq̃ꝫ creditũ ſeu ad q̇dcũq̃ꝫ de q̇
ꝯuenit alicui actio. q̃ꝫuis capiẽdo debituꝫ
ꝓprie ſcꝫ vt ſurgit ſolũ ex ꝯtractu: nõ ſũt ve
re debite ſed tm̃ ſiles debitis. imo aliq̇ vo
lũt ꝙ ſint de dominio eccl'ie ꝛ in bonis ei⁹
ꝓut tãgit Panor. in c. cõmiſſum. de decĩs
ꝛ in c. tua. ij. eo. titlo. ꝛ glo. ibidē vult ꝙ ec
cleſia ex ꝑ̇uilegio habet ꝙ decĩa fiat de do
minio ei⁹: etiã nõ dũ facta tra ditõe ei⁹ ꝓut
illõ p̄riuilegiũ obtinet in milite ꝛ in mino
ri. Nec obſtat qđ diciť. ff. de pollici. l. ij. in
fi. vbi dꝛ ꝙ niſi decĩa ſit ſegregata ab aliȷ̃s
nõ deſunt eſſe in bonis prioris dñi. Nam
aliud eſt cũ decĩa debeť ex voto vt ibi. ꝛ cũ
debeť de iure vt hic. Et ſi q̇s dicat Non
refert de cuius legis vel iuris precepto ſit
dare decimã quo ad quottã. quia eque in
curriť mortale pctm̃ nõ ſeruando p̄ceptuꝫ
legis poſitiue eccl'iaſtice ſicut legis diuine:
ideo nõ fuiſſet opus multũ ſuꝑ illa ꝓpleu
matica materia diſputare. Dicẽdũ ꝙ imo
mltũ refert. qꝛ licet nõ referat q̇ ad hoc q̇n
ſiue ſit de illi⁹ ſiue alterius legis p̄cepto in
curriť mortale pctm̃ nõ obſeruãdo, tamē
multũ refert q̇ ad alia. ſ. qꝛ ſi eſſet p̄ceptum
legis diuine hodie obligãtis: tũc nulla cõ
ſuetudo excuſare poſſet nõ ſoluẽtes deci
mã: etiã ſi ſolũ obmitterent ſolutionē q̇tte.
et ex ꝯſequẽti maxĩa pars eccl'ie eſſet in ſta
tu dãnationis ex hac ſola cauſa. Si auteꝫ
ſit de p̄cepto legis poſitiue hũane ꝛ eccle
ſiaſtice: poſſunt tales excuſari ſi nõ ſoluũt
quottã. imo etiã aliq̄n ſi nihil ſoluũt. vt la
tius tangeť infra. Unde multoꝝ et innu
merabiliũ hoĩm cõſciẽtȷ̃s poteſt ſuccurri
tenendo ꝙ ſit de p̄cepto poſitiuo eccl'ie: q̇
bus alias nõ poſſet ſic ſuccurri.

Septima concluſio

Dare quottã decime nõ fuit de p̄cepto ce
remoniali veteris legꝭ. Probať tripliciter
Primo Obſeruatio vel vſus ceremoniali
um p̄ceptoꝝ veteris legis eſt hodie morta
le pctm̃ vt patet ꝑ aplm ad Gal. ꝑ totum.
Dare aũt q̇ttã decĩe nõ eſt mortale pctm̃.
imo omittere datõeꝫ eiuſdē in caſu vbi eſt
ꝯſuetudo: eſt mortale pctm̃. igiť. Scđo.
Uſus ceremonialiũ ve. legꝭ ē inutil' hodie
ſed datio q̇tte decĩaꝝ nõ eſt inutilis hodie
qꝛ Aug⁹ dicit ꝙ ꝓmouet ſanitatē corꝑis ꝛ
abũdantiã fructuũ. An aũt p̄ceptũ dandi
q̇ttã fuerit ſil'e p̄ceptꝭ ceremonialibꝫ ꝛ quõ
patebit in argumẽto. xv. An aũt ꝑ̇ma rõ
poſſit pati inſtãtiã ſcꝫ dicẽdo ꝙ nõ oportꝫ
vl'iter hoc eſſe veꝝ. ſcꝫ ꝙ vſus oĩm ceremo
nialium ſit hodie mortifer⁹: dũmõ fiat nõ
ponẽdo in eis ſpem ſalutꝭ q̄ſi ad ea tenea
mur: ꝑnũc trãſeo. forte em̃ argueref ꝙ ſic̄
thurificatõ ꝛ thimiamatꝭ vſus ꝛ hmõi exē
plo ve. legis ſunt aſſũpta in noua lege. licꝫ
nõ tanq̃ꝫ illa ad q̄ obligemur ex ea. ſic q̄dã
leges ĩmũdiciarũ poſſent hodie aſſumi vt
ꝙ ml'ier poſt partũ nõ ingredereť ſanctu
ariũ dñi aut eccl'iam: ꝛ ſil'r mẽſtruata. aut
hõ ſemĩe pollut⁹: ꝓut etiã in ꝑ̇mitiua eccle
ſiã Actuũ. xv. aſſũpta fuit lex ĩmundiciaꝝ
ſuꝑ ſuffocato ꝛ ſanguĩe: ꝓut etiã de ꝯſuetu
dine ml'ieres p⁹ ꝑtũ abſtinẽt ab eccl'ia. licꝫ
ex lege etiã canonica poſitiua nõ tenecãtur

vt etiã de purificatione poſt partuꝫ capl'o vnico. ⁊ ita de multis alijs argui poſſet. q̄ tñ leges oẽs ſunt de numero ceremoniali um: eoꝙ diſponebãt ſup mundicia habẽ da ad cultũ dei. Et ita videref etiã nõ ob ſtare ſolutioni quotte decimarũ ꝙ hodie ẽ licita quo minus eſſet ceremonialis. ergo p̄dicta ratio nõ valet. Sed de hoc remit to ad tractatũ de ſacrificijs. Tercia ratõ ad queſtionẽ eſt. quia ex ratõne iudicialis p̄cepti patebit in ſequenti ꝯcluſione in ſe cunda ratione ꝙ eſt iudiciale. igif nõ eſt ce remoniale ⁊c̄.

Octaua concluſio

Dare quottã decime fuit de p̄cepto iudici ali veteris leg̃. Probaf. qꝛ fuit de p̄cepto veteris leg̃ ⁊ nõ de morali nec de ceremo niali: vt oſtẽſum eſt. igif de iudiciali. tenet ꝯña a ſufficiẽti diuiſiõe. Secũdo ſic. p̄ce ptũ illud veteris legis fuit iudiciale q̄ di ſponebaf illud quod ad iuſticiã diſtribu tiuã ſpectabat q̄tenus pax eſſ; in re publi ca veteris eccleſie ſeu ſinagoge. ⁊ nõ fieret diſcordia inter dantẽ et recipientẽ. ita ꝙ q̄ ad illud quod ratio naturalis dictabat eẽ dandũ erat morale. quo ꝓ ad illud quod non dictabat ratio naturalis: ſed in q̃d ar bitriuꝫ iudicis vel legiſlatoris declinabat erat iudiciale purũ. vnde quo ad hoc erat poſitiuũ licet diuinũ. tũc ⁊ hodie eſt hũa num poſitiuũ. q̃m ius poſitiuꝫ nõ eſt niſi determinatio iuris naturalis ⁊ diuini mo ralis. modo p̄ceptum dandi quottã deci me fuit hmõi. igif. Maioꝛ nota. qꝛ a iuſti cia ꝓcedit iudiciuꝫ. Minoꝛ ꝓbaf. Nã iu ſticia diſtributiua inclinat recipientẽ ſpiri tualia ab alio ad dandũ tp̃alia eidẽ quate nus ſuſtentef. ⁊ ſic illa datio ad illã iuſtici am ſpectat. ⁊ cũ ratio naturalis nõ dictet quottã partẽ tp̃alium ſuoꝝ debeat ei dare qꝛ quantũ eſſet de rõne naturali nõ plus dictaret dãdã decimã q̃ q̄ntã vl' viceſimã quia nõ dictat niſi ꝙ det vna cũ alijs reci pientibus ſpũalia ab eo tantũ quantũ re quirif ad eius ꝯgruã ſuſtentationẽ: nõ cu rando an quis det decimã vel viceſimam partẽ. Ne tñ paſſim fieret diſcordia inter dantẽ ⁊ recipientẽ quaſi min⁹ detur q̃ de beaf: aut plus exigaf q̃ debeatur: et ſic de hoc fierent ꝓceſſus ⁊ litigia: deus ipſe le giſlatoꝛ declinauit ad certam partẽ ſcꝫ de cimã: decernendo illã foꝛe dandã. Ideo p̄ dictũ p̄ceptum licet quo ad hoc ꝙ eſt ali quid eſſe danduꝫ miniſtris dei ſit moꝛale. tñ quo ad talem quottã dandã eſt purum iudiciale. puꝝ inquã. id eſt nõ moꝛale. Ag gregatũ ꝓo ex vtroꝗ eſt mixtũ. ſicut p̄rece ptũ de puniẽdo malefactoꝛes tali gene re pene in veteri lege eſt partim moꝛale ꝓ quanto decernit eos puniẽdos. et partim purũ iudiciale ſcꝫ decernendo ꝙ p̄ciſe tali genere pene. ideo mixtũ ẽ ex vtraꝗ parte.

Contra hanc

determiatio nẽ arguif ſe decim argumẽtis. Et pꝛimo ꝯtra tertiã ſup poſitionẽ ſic. In veteri lege pꝛeter moꝛalia ceremonialia ⁊ iudicialia fuerũt etiaꝫ aliq̄ figuralia. aliq̄ ſacramẽtalia. vnde q̄ntupli cia fuerũt in veteri lege. igif diuiſio illius ſuppoſitõis inſufficiens. Dicenduꝫ ꝙ licet multiplicia fuerint illa q̄ ꝯtinentur in lege veteri. tamẽ nõ niſi triplicia fuerũt p̄cepta vt p̄dicta diuiſio ponit. ad quã etiam alia duo mẽbꝛa reducunf. ꝓ tanto quia figura lia ad ceremonialia reducuntur eoꝙ cere monie de quib⁹ ſonabant p̄cepta ceremo nialia figurabãt aliqua. imo figuralia pñt reduci etiam partim ad iudicialia. qꝛ etiã iudicialia figurabant aliqua. figurare eñi non cõueniebat ſolum ceremonialibus. Omnia inquit apoſtolus in figura cõtin gebant illis. Quomõ aũt differenter cere monialia ⁊ iudicialia figurabant patebit in ſolutione quindecimi argumẽti. Simi liter ſacramẽtalia reducunf ad ceremonia lia p̄cepta. quia illa pꝛecepta diſponebant de ſacramentis veteris legis. modo ſacra menta cõtinentur ſub ceremonijs. Se do arguif contra eandẽ ſuppoſitioneꝫ pro quanto ibidem dicitur ꝙ p̄ceptum moꝛa le eſt quod recta ratio naturalis dictat et quod ſcriptum eſt in coꝛde hominis. Ar guif ſic. Pꝛeceptũ chꝛiſti de ſuſcipiẽdo ba ptiſmũ eſt moꝛale. ⁊ tamẽ illud non dictat ratio naturalis nec ſcriptũ eſt in coꝛde ho minis. vt patuit etiã in q̄linta cõcluſione igitur ⁊c̄. Antecedẽs ꝓ pꝛima parte ꝓbaf. quia nõ eſt iudiciale vt patet. nec ceremo niale. quia tunc eſſet illicitum ipſum ſerua re. igitur eſt moꝛale: ſuppoſita pꝛedicta di uiſione veluti ſufficienti. Dicendum ꝙ il

lud eſt ceremoniale nõ quidem veteris le-
gis ſed chriſti ⁊ noue legis. ideo licitū ad
ſeruandū. q̄ꝛ etiā xp̄s ceremonialia veterꝭ
legꝭ potuiſſet inſtituiſſe ⁊ fuiſſent licita ſer-
uari. Tercio arguit̃ ꝯtra terciā cõcluſi-
onem .xiiij. argumẽtis q̄ꝝ .xij. prima nitun
tur oſtẽdere ꝙ p̄ceptū de decimis dandis
etiā quo ad q̄ttā ſit p̄ceptum iuris natura
lis. Et ex hoc habet̃ ꝓpoſitū ꝙ ſit morale.
vt patet ex tertia ſuppoſitõe p̄ambula. Ar-
guit̃ igit̃ tercio ſic. Illud p̄ceptū eſt iuris
naturalis quod diſponit ſuꝑ eo q̃ð omni
tꝑe fuit apud hoĩes ſeruatū. Sed ſolutio
decime etiā quo ad q̄ttam fuit oĩ tꝑe apð
hoĩes ſeruata. ⁊ p̄ceptum p̄dictū diſponit
ſuper tali ſolutione. igit̃ illud p̄ceptū eſt iu
ris naturalis. igit̃ morale. Maioꝛ ꝓbatur
tripl'r. Primo ſic. quia nõ apparet alia ra-
tio illius ꝯtinuatõnis niſi q̄ꝛ illud dictat̃ a
iure naturali q̃ð ꝯtinue ꝑſeuerat. Secun
do ſic. q̄ꝛ in hoc differt ius naturale a po-
ſitiuo diuino vel poſitiuo hũano ꝙ ipſum
nõ variat̃ poſitiuū aũt ſic. Tercio. q̄ꝛ ſicut
illud ſignū dicit̃ naturale vl' ſignificare na
turaliter q̃ð ſignificat idē ſꝑ ⁊ vbiqꝫ et apð
oẽs. ſic ille actus vel vſus videt̃ eſſe dicen
dus naturalis vel naturalis iuris q̇ oĩ tꝑe
fuit obſeruatꝰ apud homĩes ſeu apud oẽs
hoĩes. ⁊ ſic apð hoĩes cuiuſcūqꝫ tꝑis Mi
noꝛ ꝓbat̃. q̄ꝛ ante legē ⁊ in lege et poſt legē
dederūt fideles q̄ttā decime. q̄ꝛ tꝑe abꝛae
q̇ ante legē fuit dabat̃ decima. vt patꝫ Ge
neſis. xiiij. In lege ſil'r. vt patꝫ ex illa ꝯcluſi
one. et poſt legē. ſ. hodie dat̃ quotta. igit̃.

Dicendū dupliciter. Primo ꝙ maioꝛ po
teſt negari. q̄ꝛ ſtaret ꝙ aliquid eſſet ſerua-
tum omni tꝑe apud homĩes. ⁊ tamē ſuper
illo nõ fuiſſet p̄ceptum iuris naturalis di-
ſponens ſed tm̄ poſitiuum: et hoc diuinū
vel humanū. Exemplum primi. Si man
ſiſſemus ſemꝑ in ſtatu innocentie ſemꝑ ab
ſtinuiſſemus a ligno vetito: ⁊ tamē p̄ceptū
ſuper illa abſtinentia diſponens nõ fuiſſet
iuris naturalis imo mere poſitiuum diui
num. Sic ſi poſt lapſum inſtituiſſet deus
baptiſmū ⁊ ille vſqꝫ nunc fuiſſet ſeruatus
ſicut potuiſſet fuiſſe factum: baptiſmus fu
iſſet ſemꝑ ſeruatus: nec tamen illud prece-
ptum fuiſſet iuris naturalis. Exemplū ſe-
cundi. Si Adam ſuis liberis aliquid po
ſitiuum p̄cepiſſet ⁊ cõſeq̄n̄ter illi alijs: ſic
continuando vſqꝫ ad tēpoꝛa noſtra eſſet il
lud poſitiuū factum ſeruatum: nec tamen
preceptū eius fuiſſet iuris naturalis. Itē
ſtaret ꝙ aliquid eſſet ſemꝑ ſeruatum atta-
men non ſemꝑ vt preceptū ſed pro tempo
re vt conſilium inſpiratū poſtea vt diuino
iure licet poſitiuo p̄ceptum: deinde abro-
gatum. ſed tamē per humanā legem rein-
ſtitutum. ⁊ ſic q̄uis eſſet continuatū: non
tamen oportere illud ꝓueniſſe ex eo ꝙ fu-
iſſet iuris naturalis. ⁊ ſic in ꝓpoſito. Nam
q̄uis omni tempoꝛe fuerit ſolutio quotte
decimarū facta. tamen non ſemper vt pre
cepta. quia ante legem fuit conſilij: tempo
re ſcꝫ Abꝛae. ⁊ in lege p̄cepti diuini. ⁊ poſt
legem puta nūc precepti humani. Et ad
illam probationem maioꝛis dicendum ꝙ
cauſa continue obſeruationis non neceſ-
ſario ꝓuenit ex eo ꝙ ſit iuris naturalis vt
patuit in duobus exemplis datis. ſed po-
teſt eſſe alia. ſcꝫ. quia poſt conſiliū fuit pre
ceptum diuinitus: deinde etiam humani-
tus. ſic eſt hic. Primo em̄ inſpirauit deus
vt illa quotta daret̃. dehinc expꝛeſſe eam
precepit. Ad ſecundam dicendū ꝙ na-
turale ius nõ differt a poſitiuo per nõ va
riari actu. patet ꝑ inſtãtias datas in quibꝫ
cõtingere potuiſſet etiā poſitiuum ius nõ
potuiſſe variatū. ſed penes variabile. ius
enim naturale non eſt variabile ſed ꝑma-
net: ſaltem intelligendo ſic ꝙ permanenti-
bus circūſtãtijs ſub quibus dictat̃. q̃ð di
co ex eo quia de iure naturali eſt ꝙ omnia
omnibus eſſent cõmunia ⁊ hoc ſtante in-
nocentia ⁊ integritate nature: qua variata
nõ opoꝛtet oĩbus oĩa eſſe cõmunia. Nec
tm̄ ius naturale ob hoc eſt mutatū q̇a non
dictauit illā cõmunitatē abſolute ſed ꝓ ſta
tu innocẽtie. Ius aũt hũanū poſitiuū eſt
variabile per legiſlatoꝛē etiā manentibus
circūſtantijs vt prius. ⁊ idē poſſet fieri de
poſitiuo diuino autoꝛitate dei. Ita in ꝓpo
ſito dato ꝙ ſolutio q̄tte nõ fuiſſet variata
tm̄ fuiſſet variabilis. non ergo opoꝛteret ꝙ
eſſet iuris naturalis imo de facto fuit va-
riata. nā a p̄ncipio naſcẽtis eccleſie apð fi
deles ſaltē ex gẽtibꝫ ꝯuerſos nullibi appa-
ret fuiſſe facta vſqꝫ per magnū tꝑs etiā li-
cite donec inſtitueret̃ de nouo per eccleſiā

Dico ſaltem ex gentibꝫ ꝛc̄.ꝓpter cõuerſos
ex iudeis.nã illi videnť tūc quottã ſoluiſſe
Nã Actuũ.xxj.dicebat Jacobus Paulo
Uides frater quot milia ſunt in iudeis q̄
crediderunt ꝛ oẽs emulatores ſunt legis.
Unde tales fideles ꝑ longa tꝑa a princi-
pio naſcẽtis eccleſie ſeruauerũt legalia in-
ter que ſolutio quotte fuit vnũ:q̃uis apte
nõ tenerenť:ſicut nec tenebanť ceremoni-
alia legis ſeruare ꝛ tñ ea ſeruabãt ꝛ licite ꝑ
notabile tẽpus. Nec etiaꝫ illa ſolutio fuit
a principio mũdi.quia nõ fuit ꝑ duas pri
mas etates.ſed in tercia ſcꝫ tꝑe Abrae in-
cepit. Ad terciã ꝓbationẽ maioris dicen
dũ ꝙ ſi aliqđ nomẽ ab adã fuiſſet ad pla-
citũ inſtitutũ ꝛ illud vſqꝫ nũc duraret apđ
oẽs ꝛ ſꝑ idẽ ſignificando: nihilominꝰ non
eſſet naturale ſignũ ſed ad placitũ. ſicut ac
cidiſſet ſi in ſtatu innocentie manſiſſemus
oẽs ꝛ ſꝑ in quo vſi fuiſſemus etiã noĩbus
ad placitũ inſtitutis. Unde nõ eſt neceſſa
rio ꝛ infallibiliter verum ꝙ ſi q̇d ſignificet
idẽ apud oẽs ꝛ ſemꝑ ꝙ illud ſit ſignũ natu
rale,ſic nõ eſt neceſſariũ ꝙ ille actus ſit iu-
ris naturalis q̇ ſemꝑ ꝛ apđ oẽs fuit ſerua-
tus.ſed bene ecõtra ſi quid eſt ſignũ natu-
rale tunc ſignificat idẽ apud oẽs q̃uis re-
gulariter ſit verũ. Secunda ſolutio ꝑn
cipalis eſt ꝙ minor eſt falſa:niſi intelligať
per diſtributionẽ ꝓ generibꝫ ſinguloꝝ: nõ
aũt ſi ꝑ diſtributõem ꝓ ſingulis generum.
Nã vt patuit ſolutio quotte per duas pri
mas etates mũdi nõ fuit ſeruata: nec a ꝑn
cipio naſcẽtꝭ eccľie:ſaltẽ inter fideles ex gẽ
tibus cõuerſos. ꝙ autẽ tribꝫ illis tꝑibꝫ ſcꝫ
ante legẽ,in lege,ꝛ poſt legem fuerit ſerua-
ta nõ arguiť. quia illa nõ eſt diſtributio ni
ſi ꝓ generibꝫ ſingulorũ q̄ nõ ſufficit.ſic em̃
ꝓbareť ꝙ abſtinere a ſanguine eſſet iuris
naturalis.qꝛ etiã oĩ tꝑe ſcꝫ ante legẽ tꝑe.ſ.
Noe,ꝛ in lege ꝛ poſt legeꝫ.ſ. in ꝑmitiua ec
cleſia ſeruabať illa abſtinẽtia. quia Actuũ
xv.mãdabať etiã illa abſtinẽtia fidelibus.
Siľr obſeruatio ſabbati q̇ ad determina-
tionẽ tꝑis eſſet iuris naturalis. qꝛ ante le-
gẽ ꝛ in lege ꝛ diu poſt legẽ qñ adhuc cur-
rebat vſus ceremonialiũ ſeruabať ſabba-
tũ. Quarto ſic. Hominẽ honorare deũ
de ſua ſubſtantia eſt iuris naturalis.ꝛ ſol-
uere q̃ttã decime eſt honorare deuꝫ de ſua
ſubſtantia.igiť eſt iuris naturalis.igiť ꝑce

ptum ꝑcipiens illam ſolutionẽ eſt morale
Maior ꝓbať. q̇a poteſt in lumĩe naturali
oſtẽdi ſic arguẽdo. A quo q̇s habet q̇cq̇d
habet:ille debet honorari ab illo:et nõ de
nihilo ſed de aliquo qđ habet.hoc aũt eſt
eiꝰ ſubſtãtia.igiť cũ hõ a deo habet q̇cq̇d
habet ſequiť ꝙ debet deũ de ſua ſubſtãtia
honorare. Minor etiã eſt nota.igiť. Di
cendũ dupľr. Primo diſtinguẽdo maiorẽ
qꝛ ſubſtãtia capiť dupľr.vno mõ ꝓ eſſen-
tia vel aliquo qđ eſt ꝯſubſtãtiale vľ qđ eſt
de eſſentia alicuiꝰ.hoc mõ hõ honorat de
um de ſua ſubſtãtia qñ ſuã ꝓpriã hũanita-
tem vel ꝓpriã aĩam vel vitã vel volũtatem
deo offert:paratꝰ illa ꝑdere potiꝰ q̃ꝫ deum
offendere.et hoc mõ honorare deũ de ſua
ſubſtãtia eſt iuris naturalis ꝛ huiꝰ ſacrifi-
cij oblatio eſt naturalis iuris. De quo dr̄.
Fili ꝑbe mihi cor tuũ. Alio mõ capiť pro
poſſeſſione tꝑali.et hoc modo nõ eſt iuris
naturalis honorare deũ de ſua ſubſtantia
qꝛ illa ſunt ipſius dei anteq̃ꝫ offeranť: etiã
pleniori iure q̃ꝫ hoĩs.nec illis indiget.nec
de ꝑ ſe placent ei ſpeciali placẽtia. Un ꝑs
Non accipiã de domo tua vitulos.nun-
quid mãducabo carnes: Uñ hoc ſecũdo
mõ deũ de ſubſtãtia honorare nõ ſolũ nõ
eſt iuris naturalis q̄ ad quottã illius ſub-
ſtantie,ſed etiã nõ eſt iuris naturalis q̄ ad
indeterminatõem illiꝰ ſubſtãtie,ita ꝙ etiaꝫ
ius naturale nõ dictat ꝙ aliq̇d de illa ſub
ſtantia deo offerať: q̃uis dictet ꝙ q̄ ad in
determinationẽ aliq̇d de illa offerať mini-
ſtro dei ad ſuſtentatõem eiꝰ. Nec oportet
tñ cum determiatõne illaꝝ ſubſtãtiaꝝ.ſ.ꝙ
oporteat ꝙ offerať ſaltẽ aliq̇d de illis bo-
nis puta agris ꝛ de pratis:ortis.vel hmõi
vndecũqꝫ em̃ det miſtro ad ſuſtẽtationem
ſatiſfacit legi naturali q̄ nõ determiat vñ
det:dũmodo đ ſuis bonis ei dat:q̃uis lex
poſitiua determiauerit q̄ etiã ſeruãda eſt.
Secũdo dicendũ ꝙ ſi cõcluderet tũc eq̄
cõcluderet ꝙ q̇nta vel tercia pars eſſet ſol
uenda deo de iure naturali.patet.qꝛ poſi-
ta ꝑdicta maiore ſubſumereť ſic. Soluere
quintã vel terciã partẽ fructuũ eſt honora
re deũ.igiť. Jdeo dicẽdũ ꝙ dato ſꝫ nõ cõ-
ceſſo ꝙ maior eſſet vera de ſubſtãtia ſecun
do mõ tñ ꝯſeq̄ntia non valet qꝛ ſubſumiť
in minori ſub termio nõ diſtributo.q̇a ho
norare in maiori nõ diſtribuiť. et ſi diſtri-

buerẽt: maior eſſet falſa, etiam ſi teneret ꝙ maior particulariter vel indefinite poſita eſſet vera de ſubſtantia ſecũdo modo. Nã nõ eſt iuris naturalis. Omẽ honorare deum de quacunqꝫ ſubſtantia ſecundo modo vel qualicunqꝫ portiuncula vl' quotta ſed ſolum de ſubſtãtia indetermĩate capta vel vt ſupponit ꝯfuſe tm̃, ſicut ſi teneor tibi equũ, nõ ſequit̃, et ille equus eſt equ⁹, igit̃ teneor tibi illum. Sic non ſequit̃ punienda ſunt mala ⁊ talis pena eſt pena, igit̃ ſũt punienda tali pena, ſic em̃ cõtingeret leuiſſimũ puniendũ fore maxima pena, ſic non ſequit̃ punire mala eſt iurꝫ naturalis, hoc modo punire eſt punire, ſ. determinata tali pena. igit̃ hoc mõ punire, ſ. determinata pena eſt iurꝫ naturalis. Quinto ſic. Dare primitias deo etiam quo ad determinationẽ ordinalẽ partis dande eſt de iure naturali. igitur eadẽ ratione dare decĩas deo etiã quo ad determinationẽ nũeralẽ partꝫ dande eſt de iure naturali. Cõſeqñtia ẽ nota, qꝛ nõ videt̃ maior ratio de prima determinatõe ꝗꝫ de ſecunda. quin ſi vna ſit iurꝫ naturalis etiã altera. Añs ꝓbatur, qꝛ ratõ naturalis dictat ꝙ deũ debemus primo ⁊ ante oĩa honorare. igit̃ de primis fructib⁹, ille aũt ſunt primitie. ſi em̃ de poſteriorib⁹ eum honoraremus nõ primo eũ honoraremus. Dicendũ negando añcedẽs, imo dare primitias quo ad indeterminationẽ ordinalẽ partis dãde nõ eſt de iure naturali, qꝛ dare deo aliq̃d de bonis noſtris externis vt de fructibus ⁊ terrenaſcentibus ſiue in tali ſiue tali parte determĩata vl' indeterminata nõ eſt iuris naturalis vt in ſimili declarat̃ in p̃cedẽtꝫ argumẽti ſolutõe. Ad ꝓbationẽ ꝯcedo ꝙ rõ naturalis dictꝫ ꝙ debeamus deũ primo ⁊ añ oĩa honorare. ſed nõ eſt neceſſariũ ꝙ hoc fiat offerendo ſibi ꝓmos fructus terrenaſcẽtium, imo nullos tales offerẽdo ei adhuc de⁹ primo poteſt ⁊ ante oĩa honorari ſi bona interna ſic ſibi offeramus ꝙ poti⁹ dei honorẽ inoffenſum ꝯſeruare velimus ꝗꝫ nos aut q̃cũqꝫ noſtra: etiã vitã naturalẽ et voluntatẽ retinere velimus, tũc em̃ in honore eum ꝑferimus oĩbus alĳs qñ potius cũcta deperire vellemus ꝗꝫ eum dehonorare per peccatũ. Contra. Juris naturalis eſt: deuꝫ de primis bonis honorare, ꝓmitie ſũt prima bona quia ſunt primi fructus, illi autẽ ſunt bona q̃dam ⁊ ꝓma in illo genere. Dicendũ ꝙ ſubſumit̃ ſub medio nõ diſtributo, ſ. ſub ly primis bonis, et ſi vniuerſalizet̃ falſificabit̃, quia nõ de q̇buſcunqꝫ bonis primis tenemur honorare deũ de iure naturali. Sexto ſic. Quando ius naturale dictat p̃ceptiue aliquẽ finẽ: etiã p̃ceptiue dictat mediũ ꝯſequendi illũ finẽ. ſed ius naturale dictat ꝙ homo debeat ſuſtẽtare miniſtros dei ⁊ ad illã ſuſtentationeꝫ ordinat̃ ſolutio quotte decimaꝝ tanqꝫ mediũ, igit̃ etiã illã ſolutionẽ dictat ius naturale, ⁊ ꝑ conſequens eſt de p̃cepto morali. Maior ꝓbat̃, quia finis ſe habet in agibilibus ſicut ꝓncipiũ in ſpeculabilibus, mõ ſub eadẽ arte cadunt in ſpeculabilib⁹ principium ⁊ ꝯcluſio, igit̃ etiã finis et medium eodẽ iure decernunt̃. Dicendũ ꝙ maior ẽ vera de medio neceſſario ad illi⁹ finis cõſecutionẽ: nõ de nõ neceſſario. ſolutio aũt decime partis nõ eſt regl'ariter neceſſaria ad ſuſtẽtandũ miniſtros dei. qꝛ ſepe de minori poſſent ſuſtentari. ideo lex nature nõ dictat determinari illam quottã niſi in caſu quo nõ minori p̃te poſſunt ſuſtẽtari, ꝗꝫuis etiam ſi nõ indigeat adhuc ex lege poſitiua debeat dari illa quotta. Et eodẽ mõ ſolueret̃ illud ſcꝫ De iure naturali eſt ꝙ hõ acq̇rat tꝑalia ꝓ ſua ſuſtentatõe, mõ mediũ ad hoc ꝑueniendi eſt ſolutio decime, quia ſoluentibus fideliter decimã ꝓmittit̃ abũdãtia oĩm bonoꝝ neceſſarioꝝ. Malachie iĳ. ⁊ xvj. q. j. c. reuertimĩ. ⁊ c. decime. ⁊. xvj. q. vĳ. c. maiores. Nã dicẽdũ ꝙ ad aliquẽ finem ꝯſequendũ pñt eſſe multa media q̃rum tñ aliqua pñt eſſe non neceſſaria eo ꝙ ꝑ alia põt finis attingi, ideo ex neceſſitate finis inferre determĩate neceſſitatẽ illi⁹ determinati medĳ eſt fallacia ꝯſeq̃ntis. ſicut qñ a ꝓpoſitione habẽte plures cauſas veritatis arguit̃ ad alterã illaꝝ vel ab indefinita ad ſingularẽ. Septimo. Homines per tꝑalia ſuſtentare miniſtrũ dei ſeminãtem eis ſpũalia eſt iuris naturalis. ſoluere quottã decime ſacerdoti eſt eum vt miniſtrũ dei ſuſtentare ꝑ tꝑalia, igit̃ ſoluere q̃ttam decime eſt iurꝫ naturalis. Maior patet ex dictis in prima ꝯcluſiõe. Minor de ſe patet. Dicenduꝫ ꝙ ſubſumit̃ ſub medio nõ diſtributo, per tꝑalia em̃ ſuſtentare in

maiori nõ diſtribuit᷑. τ tñ ſub illo ſubſumitur in minori. et ſi diſtribueretur in maiori maior eſſet falſa. q̇a nõ q̄libet ſuſtẽtare ꝑ tꝑalia eſt iuris naturalis. ſed ꝑ tanta τ talia tꝑalia quibꝫ pautiora nõ ſufficerẽt Secus de illis q̄ ſuꝑfluunt τ pauciora ſufficiunt cuiuſmodi ſepe eſt q̊tta decime. Attamen licet ex lege naturali nõ teneat᷑ q̇s tũc ad ſolutionẽ quotte: tenet᷑ tñ nihilominus ad illius quotte ſolutionẽ ex lege poſitiua

Octauo arguit᷑. Jus naturale dictat ꝙ homo debet recognoſcere deũ eſſe ꝯſũmatorẽ oĩm bonoꝝ q̄ habet hõ. vtputa opeꝝ bonoꝝ q̄ opat᷑ hõ vl' alioꝝ bonoꝝ. Debet eñ recognoſcere ꝙ ſicut deus eſt illoꝝ ꝓncipium ſic ipſe eſt eoꝝ finis τ ꝯſummatio. iuxta illud. q̇ cepit ſcꝫ deus opus bonũ in vobis ipſe ꝑficiet. ad Phil'. j. Et ps. omĩs conſummationis vidi finẽ. Et in illũ vt in finem oĩa referẽda ſunt. ſm illud. j. Coꝝ. x. oĩa in gl'iam dei facite. Sed ſoluere q̊ttaꝫ decime eſt recognoſcere deũ eſſe ꝯſũmatorem oĩm bonoꝝ. igit᷑ ſoluere quottã decime eſt iuris naturalis. et ſic morali p̄cepto p̄cipit᷑. Maior eſt nota. Minor ꝓbat᷑. q̇a denariꝰ nũerus eſt numerus ꝑfectõis τ cõſummatõis τ ꝑfectus. eoꝙ oẽs nũeri eum p̄cedentes tendũt vſqꝫ ad ip̄m τ in ipſo ſiſtunt. ſic: ꝙ ſi q̇s vltra denariũ ꝓgredi velit nõ poterit id facere niſi denario ipſi addendo vnitatẽ. τ ſ[?]c vlteriores numeri nõ ſunt niſi replicatões nũeri denarij. Unde Jſidorus ſuꝑ illo Exo. xxij. Decias τ primitias nõ tardabis offerre: dicit. Per primitias frugũ vel ꝓmogenitoruꝫ principia bonorũ operũ oſtendunt᷑. Jn decimis ꝟo denarius ꝑfectõeꝫ ſignificat. qꝛ vſqꝫ ad ipſum numerus creſcit. Jdcoqꝫ ſicut in ꝓmitijs ꝓncipia volũtatũ: ita in decimis ꝯſũmatões opeꝝ noſtroꝝ ad deũ referre p̄cipimur a q̊ τ boni operis initiũ et ꝑfectõis donat᷑ effectus Hec ille. Unde ſicut denarius ꝑfectionẽ ſignificat τ nouenariꝰ q̇ deficit a denario ſignificat imꝑfectionem: ſic nos deo debemꝰ decimaꝫ dare a q̊ eſt oĩs ꝑfectio. τ nobis retinere nouem partes qꝛ imꝑfectiones ſunt a nobis. Dicendũ cõcedendo maiorẽ. Neget᷑ minor. Nam ſoluere quottã decime eſt actꝰ exterior et materialis. ſed recognoſcere deum eſt actꝰ interior τ mẽtalis, igit᷑ minor falſa. Poſſꝫ tñ etiam minor diſtingui. qꝛ aut intelligit᷑ in actu exercito. aut in actu ſignato. Primo mõ eſt falſa vt patuit. Scdo mõ ꝓut ẽ ſenſus ꝙ ſoluere q̊ttam decime deſignat᷑ tanq̄ꝫ q̄dam ꝓteſtatio ꝙ ſoluens recognoſcit deum ꝯſũmatorẽ. ſic ꝯcedit᷑. ſed tũc maior eſt falſa in tali ſenſu. Nã q̄uis formale recognoſcere deum ꝯſũmatorẽ ſit iuris naturalis qꝛ ius naturale dictat ꝙ hõ debeat ſic recognoſcere deum. nõ tñ oportet ꝙ ſignũ extrinſecũ q̇d ad placitũ inſtituit᷑ ad deſignandũ illum interiorem actuꝫ ſit iuris naturalis. qꝛ nec ius naturale dictat ꝙ hõ debeat illum interiorẽ actũ ꝓdere aliq̄ exteriori ꝓteſtatione. quia deo eq̄ notus ẽ actꝰ interior ſe ſolo: ſicut cum ꝓteſtatõe exteriori. q̄uis lex poſitiua dei vel eccleſie velit ꝙ etiam ille exterior actus debeat exhiberi. eo ꝙ homo [?]n ſuis actionibus multuꝫ iuuatur ſenſibilibꝫ. ob quã cauſam etiaꝫ medicinalia vaſa aĩaꝝ noſtraꝝ. ſ. ſacramenta ſunt inſtituta in rebus ſenſibilibus ꝓut tractat magiſter in q̄rto. diſt. j. et doctores circa ip̄m.

Nono ſic. Recta ratio naturalis dictat quottam decime fructuuꝫ ſoluendaꝫ miniſtris eius. igit᷑ ſolutio q̊tte eſt iuris naturalis. τ ſic de p̄cepto morali. Antecedens ꝓbat᷑. quia recta rõ dictat ꝙ aliquid debet homo de bonis ſuis dare miniſtris dei ad ſuſtentationẽ: vt ꝯceſſum eſt Et ratõ ſi debeat inniti principijs naturalis prudẽtie tanq̄ꝫ aurige dirigentis diſtributiuã iuſticiam: poterit bene inuenire et cõcludere ꝙ de bonis ſuis debeat homo ſibi τ familie ſue retinere octo partes. τ nonam ꝑtem ſibi retinere ꝓ ſemẽte q̊ terra iterum ſeminet᷑. τ tunc nihil ſuꝑeſt niſi decĩa pars. Et cum iudicet ꝙ aliquid ſit dandũ miniſtro dei: ſequit᷑ ꝙ iudicat ꝙ decĩa ꝑs ſit ei danda. Aſſumptũ de nona ꝑte patet. ſed de octo ꝑtibus ꝓbatur Nam olim homo viuebat vſqꝫ ad quartam generationem incluſiue. et ſic debebat ſua bona diſtribuere in q̄tuor generatões. q̄tuor autẽ generatões ꝯtinent ad minus octo perſonas. igit᷑ ad minus debebat octo ꝑtes ſuorum bonoꝝ ſibi reſeruare τ familie ſue.

Dicendũ ꝙ argumentũ deficit ſextupliciter. Primo. qꝛ ſi ꝯcluderet: eque ꝓbaret ꝙ miniſtro dei non deberet᷑ aliquãdo niſi viceſima vel triceſima pars. Nam ſicut aſſu

mit ꝙ homo debeat octo partes ꝓ ſe ꝛ familia ſua retinere eo ꝙ ꝓ q̄tuoꝛ generationib' q̄ ꝯtinent ad minus octo ꝑſonas debeat retinere. tunc ſicut in quatuoꝛ generatiōibus ſunt ad minus octo perſone: ſic q̄n eſſent in eis .xviij. ꝑſone: deberent̃ eis xviij. ptes. ꝛ decimanona ꝓ ſemēte. ꝛ viceſima miniſtro dei. Nā ſi homo debet partes frugū ſeruare ꝓ filijs vſq; ad q̄rtā generationē: tunc q̄ ratione ſacerdoti qui eſt vna ſingularis ꝑſona debet vnam partē frugū ſeruare: debet eadē ratione cuilibet filioꝝ tantūdē ſeruare. q2 nō minus debet filijs ſuis q̄ ſacerdoti quo ad alimoniam.

Secundo deficit q2 cum parētes ſecunde generatōnis teneant̃ ſuis filijs et tercie ſuis ꝛ ſic q̄rte ſuis videt̃ ꝙ ex quo ſufficiūt nō teneat̃ parens oīm illaꝝ generationū eis ptes ſeruare. Tercio. q2 ſi cōcluderet eque ꝓbaret̃ ꝙ tm̄ deberet q̄tuoꝛ ptes ſeruare ꝓ ſe ꝛ familia. q2 tunc viuebāt hoīes ad q̄rtam generationē. ꝛ ſic ꝓ q̄tuoꝛ generationibus q̄tuoꝛ ptes fuiſſent ſeruande. Et ſi dicis licet eſſent q̄tuoꝛ generationes tm̄ ad min' octo ꝑſone. Contra hoc eſt prima improbatio illius argumēti. Quarto quia dato ꝙ haberet apparentiā de hoīb' olim viuentib'. tm̄ nunc nō haberet locū. quia nūc ceſſat illa ratio. cum hō raro viuat vſq; ad quartā generationē incluſiue. Et ſi arguas. Si olim hoc dictauit tūc fuit iuris naturalis. igit̃ hodie eſt iuris naturalis. q2 ius naturale eſt imutabile. Patet ſolutio ex dict' in ſolutione tercij argumēti. Nā nō dictaſſet tūc niſi ſtantib' reb' vt tunc. nūc aūt cum res ſint mutate nō iudicat idē nec tm̄ mutatum eſt ius. Preterea ſi tunc dictaſſet ius naturale illā quottam: hoc accidiſſet illi q̄tte q2 nō dictaſſet eam niſi ꝓpter talem reꝝ diſpoſitōem. Sic etiā hodie poſſet illa q̄tta fieri iuris naturalis ex circūſtantia accedente. vt ſi miniſter de minoꝛi q̄tta ſuſtentari non poſſet. ſed hoc mō loq̄ndo nō plus illa q̄tta eſt iuris naturalis q̄ viceſima vel triceſima. vel q̄nq̄. pars. Quinto quia ſi ꝯcluderet talis via ꝓcedendi in argumento tunc eque ꝓbaretur ꝙ tercia pars eſſet dāda miniſtro. Nā ſctūs Joachim et anna recta rōne ꝓceſſerunt in diuiſione bonoꝝ ſuoꝝ ꝛ tm̄ legit̃ ꝙ ea diuiſerunt in tres ptes. vnā ſibi ꝛ familie ſue. aliā paupib'. ꝛ terciā templo ꝛ ſeruitorib' eius impendebant. Sexto. quia ſi ꝯcluderet etiā ꝓbaret̃ ꝙ nō niſi vndecia ps eis deberet̃. q2 etiā recta rō dictat ꝙ ꝓter p̄dictas nouem ptes eſt aliqua pars reſeruanda paupib'. vnde etiā in veteri lege erat decreta vna decima ꝓ pauperib'. ꝛ ſic ſolū vndecima ps cederet miniſtris dei.

Ad formā igit̃ argumēti neget̃ illud cū dicit. ſi rō debeat inniti ꝛc̄. q2 ratio innitēdo ꝑncipijs prudentie nō dictat niſi ꝙ debeat ſibi ꝛ ſuis quos alere tenet̃ dare alimoniā. ꝛ ſilr miſtro dei q̄ntum ſufficit ꝛ req̄ritur. ꝛ reliquū paupib': nō determinādo in quāta pte fiat illa ꝓuiſio. Decimo. Jus naturale dictat ꝙ hō debet recognoſcere deū tanq̄ eum q̄ oꝛdinauit hoīem aſſumēdū ad decimū oꝛdinē btōꝝ. ſed ſoluere q̄tam decime deo ꝛ eius miſtro eſt deum recognoſcere illo mō. igit̃ ius naturale dictat ꝙ hō debet q̄rtā decime ſoluere deo et ei' miniſtro. ꝛ ſic illa ſolutio eſt de p̄cepto morali. Maioꝛ nota. q2 illō ius dictat ꝙ homo debet eſſe gratus de bn̄ficijs ſibi ꝑparatis a deo. gratitudo aūt ꝓſuppoNit recognitionē eoꝝ. igit̃. Minoꝛ ꝓbat̃. q2 eo ipo ꝙ hō ſoluit decimā ptem deſignat ſe recognoſcere deū oꝛdinaſſe ſe aſſumēdū ad decimum oꝛdinē btōꝝ. q̄ etiam deſignat̃ per decimā dragmā. Dicendū eodem mō ꝓportionabiliter ſicut dictū eſt ad octauū. Preterea etiā maioꝛ habet dubiū. Nā tale recognoſcere nō eſt poſſibile ex naturalibus. q2 ſtando in lumīe naturali non cognoſcit hō quot ſint oꝛdines btōꝝ. nec cognoſcit ſe aſſumendū ad talem btītudinē ſupnaturalē. neq; ad illum vel aliū oꝛdinē De illis em̄ ſolū habet noticiā ſupnaturalem ꝑ reuelatiōē ſcripture ſacre. Et ad ꝓbationē maioꝛis ꝯcedit̃ de beneficijs ſibi notis et q̄ noſcere pōt. Itē ꝯcedit̃ de gratitudine in genere: nō aūt de ea in ſpecie: niſi ꝓ quanto illa bn̄ficia ī ſpecie ſint aut debeāt eſſe nota. ſicut ius naturale dictat ꝙ debeam obedire deo. ſed nō dictat ꝙ ſibi debeam obedire in ſuſcipiēdo baptiſmū: niſi ſuppoſito p̄cepto poſitiuo dei q̄ p̄cepit eius ſuſceptionē. Nec illo p̄cepto dei emanato poterit ꝯſeq̄nter īferri ꝙ baptiſmi ſuſceptio dicet̃ a iure naturali. Non em̄ valet argumentum Jus naturale dictat obe

diendū p̄ceptis dei. ſed p̄ceptuꝫ ſuſcipiēdi baptiſmū eſt p̄ceptū dei. igit̃ ius naturale dictat baptiſmū ſuſcipiēdi. ſic em̄ oīa p̄cepta parentū ⁊ p̄latoꝝ eſſent iuris naturalis et diuini. quia ius naturale et diuinum mādat obedire eis. vnde ſicut ſi maior eſt vl'is ⁊ minor ꝑticularis: cōcluſio nō ſequitur niſi ꝑticularis. qr ꝯcluſio ſequit̃ debiliorē ꝑtem p̄miſſaꝝ. Et ſi vna p̄miſſarū ē de neceſſario altera de cōtingenti: nō oportet ꝯcluſionē eſſe neceſſariā. Sic ſi vna p̄miſſarum dictat̃ a iure naturali ⁊ altera a iure poſitiuo dei vel hoīs: nō oportet ꝯcluſionem dictari niſi a iure poſitiuo. ſic eſt in ꝓpoſito. Eodē modo poſſet ſolui illō q̄ argueret̃ ſic. Deū recognoſcere vt vl'eꝫ ac generalē dn̄m oīm eſt de iure naturali et perꝯſequēs morali. mō ſoluere q̄ttā decime ē deū ſic recognoſcere. igit̃ ſoluere q̄ttā decime ē de iure naturali et ꝑ ꝯn̄s morali. maior nota. Minor ꝓbat̃. qr deus decimā ſibi reſeruauit in ſignū vl'is ac generalis dominij. vt in c. tua. ij. ⁊ ī c. in aliq̄b9. extra de decimis. et ſic ſoluēdo eas hō recognoſcit eum vt vl'em dn̄m. vel ſaltē ꝓteſtat̃ ⁊ ſignificat ſe recognoſcere deum. Patet em̄ ſolutio ſufficienter ex dictis. Ex illis etiā patet ſolutio alteriꝰ argumēti q̄ ſic arguebatur. Detinere q̄ttā in caſu quo debet̃: etiā ſi debeat̃ de iure poſitiuo eſt ꝯtra legē diuinaꝫ etiā moraleꝫ. igit̃ eam ſoluere eſt ſm̄ legem moralē diuinam. Cōſequētia nota. Antecedens ꝓbatur. quia furari eſt cōtra legeꝫ diuinam moralē. mō detinere quottam in tali caſu ē furari. Maior nota. Minor ꝓbatur. quia eſt rem alienā inuadere vt dicit Hieronimus. xvj. q. j. c. decime. Unde decime ſeu fructus decimales etiā anteq̄ ſeꝑentur a ceteris dicunt̃ eſſe de dominio eccleſie. igit̃. Dicendū em̄ ꝙ ex maiori de lege nature vel diuina morali ⁊c. vt prius. Preterea poſſet etiam dici ꝙ detinens q̄ttam facit ꝯtra legem diuinā moralē. ⁊ etiā cōtra legē mere poſitiuā diuerſo reſpectu. Pro q̄nto em̄ non ſoluit quottā p̄ceptā ab eccl'ia facit ꝯtra legem poſitiuā. ꝓ q̄nto ꝓ facit contra legem illā xp̄i Lu. x. Qui vos ſpernit me ſpernit. Et illud. obedite p̄poſitis veſtris. Et iteꝝ. Honora parentes. tūc facit contra legem diuinam que p̄cepit legem poſitiuam ſeruari. ſed per hoc nō habetur ꝙ lex de quotta ſit diuina. q̄uis lex mandans generaliter legem poſitiuā ſeruari ſit diuina. ſicut volūtas imꝑatoris facientis hanc rem eſſe meā eſt poſitiua. ⁊ q̄ mihi eam aufert facit ꝯtra poſitiuā legem et voluntatem imꝑatoris. ⁊ tamē cum hoc alio reſpectu facit ꝯtra legem diuinaꝫ que vult ꝙ rem que etiam per ſolam poſitiuaꝫ legem eſt mea nō debeat aliquis mihi auferre. Undecio arguit̃ ex autoritate doctoris irrefragabilis ſcꝫ Alexādri de ales in. iij. ꝑte ſumme. q. lj. mēbro p̄mo: dicētis. ꝙ ius naturale dictat ſm̄ q̄d ꝙ talis pars ſit dāda. ſi igit̃ ſm̄ quid. igit̃ aliquo mō dictat illam q̄ttaꝫ. igit̃ illa quotta eſt aliquo modo iuris naturalis. non igitur eſt ſimpliciter negandum ꝙ nō ſit iuris naturalis. et ꝑ ꝯſequens non erit ſimpliciter negandum ꝙ quotta ſit de precepto morali.

Dicendum ꝙ argumentum deficit quadrupliciter. Primo. quia ius naturale ſm̄ quid ſeu aliquo modo dictare illam q̄ttā poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ꝙ eam dictet obligatiue ſcꝫ ꝙ homo teneat̃ ad illam quottā. ⁊ ſic negatur. nec illo mō eſt intelligēdus predictꝰ doctor. Alio mō ꝙ eam dictet vt congruam ex certis cauſis vel miſterijs. ⁊ ſic intellexit ille doctor. vt patebit. Modo ex illo ſic intellecto nō poterit inferri ꝙ ergo p̄ceptuꝫ de decimis ſit quo ad quottam de iure naturali: cum ius naturale illam quottam non preceptiue dictet ſed eam ſolum vt ꝯgruam oſtendat. multa em̄ ꝯgruunt nec tamē ſunt precepta. Secundo quia etiam p̄dictus doctor non vult ꝙ ius naturale ſe ſolo et ſine adiumento alio dictet illam cōgruitatē illius quotte. Nam vult ꝙ in dictando eaꝫ iuuat̃ triplici auxilio. ſcꝫ conſideratione artis arithmethice ⁊ indagine rōnis et etiaꝫ inſpiratōe vel reuelatōe diuina. Hec autē tria adiumenta tacta ſunt in argumentis ſcꝫ primū in octauo. ſecūdū in nono. et tercium in decimo. Modo in illis argumentis patuit ꝙ etiam ius naturale illis innitēdo que in illis argumentis tacta ſunt nō poteſt ꝯcludere dictando p̄ceptiue illam quottam ꝓut argumenta fuerunt ſoluta. Et q̄uis ius naturale illis adiumentis dictet eam congruaꝫ ex certo reſpectu. tamē eque poſſet ideꝫ ius naturale ex alio reſpe

ctu etiã eiſdẽ adiumẽtis dictare aliã partẽ
vtputa ſicut in octaua rõne argutũ fuit ꝙ
ꝓpter ꝑfectõem denarij ius naturale dicta
ret decimã q̃tte ſoluendã ad deſignanduʒ
ꝙ ſubdit⁹ recognoſcat deũ ꝑfectiõem ꝛ cõ
ſũmationẽ oĩm bonoꝝ.ita etiã argui poſ
ſet ꝙ ius naturale dictaret dandã eſſe cẽte
ſimaʒ ꝑtẽ. eo ꝙ etiã cẽtenarius ꝑfectionẽ ſi
gnificat in ſcriptura,ꝑut tãgit beda ĩ ome
lia ſup illo Hõ q̃dã nobil' ꝛc̃. Et Gregori
us in omelia de cẽteſima oue ꝑdita. Et ſic
hõ in ſoluendo cẽteſimã eq̃ recognoſceret
deũ ↄſũmatorẽ bonoꝝ hoĩs:ſicut ſoluẽdo
decimã ꝑtẽ. Silr̃ certo reſpectu eq̃ poſſet
ius naturale adiutũ indagine rõnis infer
re ꝙ hõ deberet viceſimã dare.ſʒ retinẽdo
ſibi ꝛ familie.xviij.ꝑtes.vt dictũ fuit in ſo
lutione noni argumẽti ſicut ꝙ decimã da
re deberet. Silr̃ certo reſpectu poſſet ius
naturale adiutũ inſpiratiõe diuia vel reue
latõe dictare ꝙ cẽteſima ꝑs eſſʒ ↄgrua. pu
ta qꝛ hõ deſignat̃ ꝑ centeſimã ouẽ deꝑdi
tã ꝛ inuentã.ꝛ angeli ꝑ nonagintanouem
oues,ꝑut exponit Gregori⁹ in p̃dicta ome
lia.Et ideo ſicut ius naturale adiutũ inſpi
ratione vel reuelatõe diuia dictat decimã
dandã eo ꝙ hõ ad decimũ ordinẽ btõꝝ eſt
aſſumẽdus,ſic idẽ ius inſpiratõe vel reue
latõe diuina adiutũ alio reſpectu hĩto di
ctaret ꝙ ↄgrueret ꝙ hõ cẽteſimã daret eo
ꝙ hõ eſt cẽteſima ouis deꝑdita ꝛ inuenta
et angeli ſunt nonagintanouẽ oues. q̃re ſe
quit̃ ꝙ ſicut ꝑ ius naturale p̃dictiſ adiumẽ
tis pñt haberi rõnes ↄgruentie ꝓ q̃tta de
cime,ſic ex eiſdẽ adiumẽtis poſſent inueni
ri rões cõgruẽtie ꝓ alia q̃tta. ꝛ tñ nec ille
nec ille ſufficerent ad ↄcludendã p̃ceptiue
illã fore dandã,ſed ſolũ ꝙ ille q̃tte eſſent cõ
gruentes. Et ſi etiam ↄcluderẽt ſic eaʒ eſſe
dandã non tñ hoc faceret ius naturale in
ſuo lumĩe ſiſtẽdo ſed aliũ de adiutũ.illõ au
tẽ aliud adiutoriũ faceret ꝙ non ſeq̃ret̃ di
ctatũ eſſe iuris naturalis.Dicendũ vt in fi
ne p̃cedentis argumẽti patuit in ſili de cõ
cluſione ꝑticl'ari vbi altera p̃miſſaꝝ ẽ vni
uerſalis. Tercio deficit: cum ĩfert. ſi ius
naturale aliq̃ mõ dictat illã q̃ttam,igit̃ nõ
ſimpl'r negandũ eſt eam eſſe iuris natura
lis. Nã ſimpl'r eq̃uocat̃. vno mõ.i. vniuer
ſaliter.et ſic ↄcedit̃ ↄſeq̃ntia et ↄñs. ſi autẽ
capit̃ ſimpl'r.i.ſine addito:negat̃ ↄſeq̃ntia
ſicut ſi ethiops eſt aliq̃ modo.ſ.ẜm dentes
albus.nõ ſequit̃.igit̃ nõ eſt neganduʒ ſine
addito eũ eſſe albũ.imo ſine addito p̃t cõ
cedi ꝙ nõ ſit albꝰ. Sic in ꝓpoſito hec ſim
pliciter.i.nihil addendo eſt vera Jus na
turale nõ dictat quottã decime dandã.q̃ꝫ
uis illa nõ eſſet vera ſcʒ Jus naturale nul
lo mõ.ſ.q̃cũqꝫ alio iure accedẽte dictat eaʒ
eſſe dandam.qꝛ accedẽte iure poſitiuo cui
ſubſunt fideles:ius naturale dictat eaʒ nõ
ſua vi p̃ciſe ſed ex vi iuris poſitiui adiuuã
tis ipm ꝛ quã vim ſupponit ius naturale
Quarto deficit. qꝛ nõ ſequit̃ Jus natu
rale dictat eaʒ qñ adiuuat̃ alio vt puta iu
re p̃cipiẽte eã dandaʒ.igit̃ illa q̃tta eſt aliq̃
mõ de p̃cepto iuris naturalis. ꝛ ꝑ ↄñs ali
quo mõ de morali p̃cepto. qꝛ tũc oĩa q̃ pa
rentes ꝛ p̃lati p̃cipiũt eſſent aliq̃ mõ de p̃
cepto morali,cui⁹ oppoſitũ patuit in ſolu
tione decimi argumẽti.ſicut nõ oportet di
cere ꝙ ↄcluſio illius ſillogiſmi ſit aliq̃ mõ
vniuerſalis vel neceſſaria cui⁹ altera p̃miſ
ſaꝝ eſt vniuerſalis vl' neceſſaria. Duode
cimo arguit̃. De iure naturali ꝛ ꝑ ↄſequẽs
de morali p̃cepto eſt ꝙ tributa egẽtiũ ani
maꝝ tribuant̃ eis.mõ decime ſunt tribu
ta egentiũ aĩaꝝ.vt.xvj.q.j.c.decime.igitur
Dicendũ ↄcedẽdo maiorẽ. Minor eſt di
ſtinguẽda.qꝛ decime q̃ ad hoc ꝙ aliq̃d da
tur ſunt tributa egentiũ aĩaꝝ.ſ.q̃ ad tantũ
q̃nto indigent. et illud eſt de iure naturali
et morali.Quo vͦo ad determinatã q̃ttam
q̃ nõ indigent regulariter.ſ.q̃ ad decimam
ꝑtẽ nõ ſunt tributa egentiũ animaꝝ.qꝛ re
ſpectu illius nõ ſunt egẽtes regulariter. ſi
tñ indigeant illa in certo caſu etiã illa q̃tta
erit eis iure naturali in tali caſu debita. ſʒ
tunc hoc nõ plus eſt de illa q̃tta q̃ꝫ de alia
q̃tta.qꝛ aliqñ etiã indigent octaua ꝑte ali
qñ ſolũ viceſima.vñ ſi cõcluderet eq̃ ꝓba
ret ꝙ q̃nta vel tercia ꝑs fructuũ eſſet ſoluẽ
da de iure naturali. Preterea hoc argu
mentũ nõ ꝓcedit de decimis p̃ciſe q̃ prece
pte ſunt dari clericiſ.ſed eq̃ de decimis dã
dis pauꝑibus. Et ſic eq̃ ꝓbaret ꝙ q̃tta de
cime ẽ debita pauꝑibꝫ iure naturali et mo
rali.ꝛ ideo ſicut tuipſe haberes ibi ſoluere
ſic hic de clericis ſolue. Nec valet ſi dicas
clerici ſunt ↄſeq̃nter ꝓcuratores pauperũ
qꝛ etiã ĩmediate debent̃ pauꝑibꝫ ſua tribu
ta ita ꝙ ſine clericis mediantibꝫ inter eos

et datores: ſunt ſuſtētandi paupes. De-
cimotercio arguit̄ ꝑ ſeq̄ntia vigintiduo ar
gumēta que includunt̄ oīa in hoc tredeci-
mo argumēto cū quo habēt vnum caput.
Et hoc ſic. Solutio q̄ſtꝫ decimaruꝫ eſt de
iure diuīo veteri hodie obligāte. igit̄ eſt de
p̄cepto morali veteris legis. Et ſic tercia
ꝯcluſio eſt falſa. ꝛ etiā ſecūda ꝑs ſecūde cō
cluſionis. Cōſeq̄ntia eſt nota. qꝛ nullū p̄-
ceptū de veteri lege nos hodie obligat: ſal
tem in ꝟtute huiꝰ legis: niſi ſit morale p̄ce-
ptum. Añs ꝓbat̄. qꝛ tam ſūmi pōtifices q̄ꝫ
ſancti doctores in locis illis vbi dicūt de-
cimas eſſe de iure diuino ex hoc cōſequē-
ter inferūt nos teneri ad decimas tanq̄ꝫ d̄
iure diuīo debitas. Nō talis eoꝝ proceſ-
ſus nullā haberet apparentiam ſi nō eſſent
decime de iure diuīo hodie obligāte. Nā
nō ſequit̄. hoc cauet̄ iure diuino veteri. igi
tur nos obligamur ad ipſuꝫ. imo illa ꝯñā
eſſet hereticalis niſi addat̄ in añcedēte vel
ſubintelligat̄ diuīo veteri adhuc obligāte
vl' vim habēte. nō habet aūt vim niſi quo
ad moralia. Aſſumptū aūt patet adducen
do. xxij. paſſus in q̇bꝫ hoc patebit. Primꝰ
Nā. xiij. q. j. §. De his itaq̄ꝫ fit talis ꝯſeq̄n
tia. Decime ꝯſtitute ſunt ꝑ moyſen vt ꝑſol
uerent̄ a ꝓp̄lo filijs leui ꝓ miſterio in q̄ de-
ſeruiebāt ei in tabernaculo. et non accipie
bant filij leui decimas niſi ab eis ꝓ q̇bus
offerebāt p̄ces ꝛ ſacrificia. ḡ nobis q̇ ſerui
mus dño in tabernacl'o: offerēdo ꝓ iſtꝭ p̄-
ces ꝛ ſacrificia etiā debebūt hoīes ꝑſolue
re decīas ꝛ p̄mitias. Hec aūt ꝯñā nō va-
leret niſi ſupponēdo ꝙ p̄ceptū decimaꝝ in
lege Moyſi decretū etiam ſe extēderet ad
hoīes noue legis. Secūdo. ibidē etiā fit
talis ꝯñā. ſcꝫ. Nō ſatiſfeciſſet ꝓplus ſi de-
diſſet decimas leuitis extraneis: neglectis
leuitis q̇ ſecū morabant̄. Igit̄ etiā nūc nō
ſatiſfaceret q̇s ſoluēdo decīas alijs q̄ꝫ mi
niſtris ſue eccl'ie. Hec ꝯñā etiā nō valeret
niſi ſupponat̄ ꝙ diſpoſitio veteris legꝭ ſuꝑ
decimis etiā nos liget. Tercio. In c. De
cimas. xvj. q. j. papa paſcal' volēs oſtende
re ꝙ nō poſſint aliq̄ ꝑſone etiā eccleſiaſti-
ce exigere decimas a monachis vel cleri-
cis cōiter viuētibꝫ de laboribus ſeu nutri
mētis ꝓprijs: allegat ad hoc ꝙ lex diuina q̄
p̄cepit decimas dādas decreuit ꝙ ꝓp̄li de
berent eas ſoluere ſacerdotibꝫ et leuitis. et
ſic vult arguere a ꝯtrario ſenſu. ꝙ qꝛ lex di

uina decreuit ꝙ ꝓp̄lus deberet ſoluere ip-
ſis miſtris dei: innuit̄ ꝙ ipi miſtri dei non
tenebant̄ ad dādū eas alijs. ꝛ ex hoc vult
inferre ꝙ ḡ nūc etiā nō teneant̄ clerici cōi-
ter viuētes ꝛ monachi dare decīas. mō il
la ꝯñā nō valeret niſi p̄tēderet papa ꝙ de
cime q̄ hodie ſunt debite: ſint ꝟtute legis
veteris etiā hodie obligātis nos debite.

Quarto In c. in ſacrꝭ. xvj. q. j. vult papa
Anaſtaſius oſtēdere ꝙ illicitū ſit dare de-
cimas alijs eccleſijs q̄ꝫ baptiſmali eccleſie
in q̄ ꝑcipiunt̄ ſacramēta ꝛ p̄dicatio. et hoc
ſic. qꝛ hoc eſt ꝯtrariū diuīe legi et ſacris ca
nonibus. igit̄ eſt illicitū. Ex hoc arguit̄ ſic
quia nō ſequit̄ hoc eſt ꝯtrariū diuine legi.
igit̄ eſt illicitū. niſi añs intelligat̄ de diuia
lege obligāte ꝛ nō ſublata. igitur lex diuīa
vetus q̄ ad diſpoſitōnem deciaꝝ hodie eſt
obligatoria. Quinto ſic. qꝛ in c. Reuerti-
mini. xvj. q. j. oſtenditur ꝙ graue pctm̄ ſit
apud deū nō ſoluere decīas. et allegat̄ ad
hoc autoritas veteris legis in q̄ dñs dicit
ſe affligi qñ nō ſoluuntur decime ꝛ p̄mitie
Malachie. iij. Dicit̄ etiā ibidē ꝙ ꝓpter nō
ſolutionē eoꝝ hoīes incurrunt penuriam
terrenaſcentiū. et mandādo eis ꝙ inferant
oēm decimā in horrea ſua dicit ꝙ econtra
ꝑ ſolutionē earundē abūdantiā obtinent.
Nō ad oſtendendū ꝙ nūc ſit graue pec-
catū nō ſoluere decīas: non ſufficeret alle-
gare qꝛ p̄ceptū fuit in veteri lege eas ſolue
re. niſi etiā autoritas illa ꝓ nunc nos obli-
garet in q̄ p̄cepit dñs decīas inferēdas in
horreū ſuū. Sexto Ibidē Hieronimꝰ p̄
textu p̄dicte autoritatis veteris teſtamēti
dicit ꝙ etiā nos penuriā aliqñ patimur ex
illa cā qꝛ decīas nō ſoluimus. igit̄ innuit
ꝙ etiā nos ad decimas ſumꝰ obligati pre-
textu p̄dicte autoritatis q̄ eſt ve. teſtamēti.

Septimo ſic. In c. decime. eadē cā et q̄-
ſtione dicit Augꝰ. ꝙ deus noſter q̇ digna
tus eſt totū dare: decimā a nobis dignatꝰ
eſt recipe nō ſibi ſed nobis ꝓfuturam. et ſi
tardius dare pctm̄ eſt: q̄nto magis pecca-
tū eſt nō dediſſe. de militia. de negocio. de
artificio redde decimas. hec ille. q̄ ſil' cōpa
rādo: ex q̄ de nobis ꝛ noſtris tp̄ibꝫ loquit̄.
et dicit ꝙ deꝰ dignatꝰ eſt a nobis deciaꝫ re
cipe: p̄tendūt ꝙ ꝓpter diuinū p̄ceptū q̄ deꝰ
ſibi reſeruauit decimā teneamur ad deci-
mā. Octauo ſic. In c. qm̄. eadē cā ꝛ qōe
dicit Hieronimꝰ ꝙ decime male detente a

laycis:ſunt diuini iuris.igiᷓ innuit ꝙ ex iu
re diuino debenᷓ clericis ⁊ male detinenᷓ
a laicis. Nono.In c.Admonemꝰ.eadeꝫ
cā.q.ij.Urbanus papa dic̄.Admonemꝰ
et p̄cipimꝰ vt decimas oı̄no dare non ne
gligāt q̄s ipſe deus dare ꝯſtituit.etiam ſic
vult arguere.Deꝰ ꝯſtituit dandas eſſe de
cimas.igiᷓ debetis eas dare.mō nō vale
ret ꝯn̄a niſi an̄cedēs loquereᷓ de ꝯſtitutio
ne hodie obligāte ⁊ nō ſublata. Decimo
In c.Decimas eadē cā.q.vij.btūs Gre
goriꝰ dicit.Oportet ꝯgruētiꝰ nos decias
et primitias q̄s iure ſacerdotū ſancimꝰ ab
oı̄ ꝓplo accipe q̄s fideles dn̄o p̄cipiēte offe
runt.iuxta illō vaticiniū Malachie ꝓphe.
Inferte oēm decimā in horreū meū.Hec
ille.Ex q̄ arguiᷓ q̄ꝛ loquēs de nobis ⁊ no
ſtris tpibꝫ vult ꝙ ideo fideles hodie debēt
offerre decias:q̄ꝛ dn̄s p̄cepit in veteri lege
dicēs.Inferte.igiᷓ innuit illud p̄ceptū ho
die eſſe obligatoriū. Undecio In c.pue
nit.ea.cā.q.vij.btūs Grego.p̄ceptū q̄ p̄ci
piᷓ ꝙ dari debeāt decie ſacerdotibꝫ vocat
diuinū preceptū:decernēdo ꝙ eiꝰ trāſgreſ
ſor q̄ eas ꝯfert laicis aut alijs pſonis q̄ꝫ ſa
cerdotibꝫ q̄bꝫ debenᷓ:debet hr̄i inter ma
ximos hereticos.Hec ille.mō p̄cepti n̄ ob
ligātis nullus dr̄ trāſgreſſor nec dignꝰ eſt
ob hoc inter hereticos haberi.igiᷓ vult ꝙ
p̄dictū p̄ceptū dei hodie obligat. Duode
cimo.In c.oēs.ea.cā.q.vij.ꝯciliū Rotho
magēſe diſponēdo quō ſit ꝓcedēdū cōtra
nō ſoluētes decias p̄mittit in forma textū
veteris legis p̄cipiētis decimaꝝ ſolutionē
⁊ ex hoc ꝯſequēter ꝓcedit ꝯtra nolētes ſol
uere. Ex hoc igiᷓ ordine p̄tendiᷓ ꝙ ille tex
tus veteris legis hodie obligat nos:tanq̄ꝫ
illos ꝯtra q̄s merito p̄ōt ꝓcedi. Tredeci
mo.In c.decimas.eaō cā.q.vij.dicit ꝯci
liū Moguntinēſe.Decimas deo ⁊ ſacerdo
tibꝫ dei dādas Abraā facit Jacob ꝓmiſ
ſis inſinuat ⁊ oēs ſcti ſacerdotes cōmemo
rant.Hec ibi.mō loquiᷓ ꝑ tpe nr̄o et vult
ꝙ tenemur ad eas dādas ex diuīa inſtitu
tione ⁊ ſpūſſcti inſinuatiōe.tꝫ ꝯn̄a.q̄ꝛ non
oportet nos obligari ad aliq̄d qō abraā fe
cit vl' iacob ꝓmiſit:niſi ꝑ q̄ꝫto abraā faciē
do ⁊ iacob ꝓmittēdo illud egerit vl' ꝓmiſe
rit iſpiratꝰ id facere vl' ꝓmittere nob in exē
plū ſilīa faciēdi. Itēꝫ ſi oēs ſacerdotes ſcti
illō cōmemorāt.igiᷓ moyſes illō cōmemo
rauit.q̄ꝛ p̄s.ait.Moyſes ⁊ aarō in ſacer
dotibꝫ eiꝰ.ḡ ſi nos ideo tenemur ad eas q̄ꝛ
oēs ſacerdotes cōmemorāt.igiᷓ v̄tute leg̃
moſaice ad eas tenemur. Decioq̄rto.In
c.Maiores.ea.cā.q.vij.dicit Augꝰ.Ma
iores nr̄i idō copijs oībꝫ abūdabāt:q̄ꝛ dō
decias dabāt ⁊ ceſari cēſum reddebāt.mō
q̄ꝛ diſceſſit deuotio dei:acceſſit indictio fi
ſci.nolumꝰ cū deo partiri decias:mō tol
liᷓ totū.hoc tollit fiſcꝰ qō nō accipit xp̄s.
Hec ille.Et ſic vult ꝙ q̄ꝛ maiores ſuabāt
legē veterē p̄cipientē decias ſolui:iō abun
dabāt.nos aūt q̄ꝛ illā nō ſeruamꝰ incurri
mus m̄lta mala.mō nemo incurrit maluꝫ
ꝑ eo ꝙ nō ſeruat legē diuinā nō obligāteꝫ
āpliꝰ.igiᷓ vult ꝙ illa lex diuīa hodie liget.
Decioq̄nto.In c.q̄dragesima.de ꝯſe.di.
v.Greg.arguit.Jubemur a deo oīm bo
noꝝ nr̄oꝝ decias dare.ſꝫ ieiunare.xl.diebꝫ
eſt deo decias dare.igiᷓ iubemur a deo.xl.
diebꝫ ieiunare.Hec eiꝰ argumētatio n̄ va
leret niſi p̄ceptū ō decis dādis ligaret etiā
hodie in nouo teſtō inq̄ꝫtū a deo latū.ſic ⁊
v̄ba Gregorij met p̄tēdūt:cum in p̄n̄ti ait
Jubemur. Decioſexto.In c.nouū.extra
de decis papa volēs oſtēdere ꝙ hodie cle
rici nō teneanᷓ cleric̃ dare decias:allegat
ad hoc q̄ꝛ lex diuīa n̄ mādauerit hoc vt po
te q̄ꝛ leuite nō tenebanᷓ alijs leuit̃ eas ſol
uere.mō illa allegatio ⁊ ꝯn̄a nō hr̄et appa
rentiā niſi lex diuia q̄ ad p̄ceptū diſponēs
de decis etiā ſe vſq̄ꝫ ad nos extenderet.al's
eīn̄ n̄ ſeq̄reᷓ.in ve.le.nō fuit h̄ debitū.igiᷓ
nec nos nūc obligamur ad illō. Decioſep
timo.In c.parrochianos.extra eoō dicit
Alex.terciꝰ.Cū decie n̄ ab hoīe ſꝫ ab ipſo
dn̄o ſint iſtitute:q̄i ōbitū exigi p̄n̄t.hec ille
igiᷓ cū loq̄ᷓ ꝑ tpe nr̄o:ſequiᷓ ꝙ vult ꝙ ho
die ſint hoīes ad eas obligati ex p̄cepto n̄
poſitiuo hūano ſꝫ diuīo.⁊ ſic illud diuinū
hodie obligat. Decio octauo.In c.tua.j.
extra eo.dic̄ Inno.terciꝰ.ꝙ ıp̄ial' cōceſſio
neminē p̄ōt a ſolutōe deciaꝝ eximere q̄ di
uina ꝯſtitutōe debenᷓ.hec ille.igiᷓ diuina
ꝯſtitutō ſoluēdi decias hodie obligat.De
cimonono.In c.tua.ij.dic̄ ꝙ valō iniquū
eſſet ꝙ decie q̄s deꝰ in ſignū v̄lis dominij
ſibi reddi p̄cepit cū diminutōe q̄dā.ſ.defal
cādo ex eis ſemē ⁊ ſūptꝰ culture ſolui poſ
ſent.⁊ loq̄ᷓ ibi ō decis nr̄i tpis vt p̄tꝫ exp̄ſ
ſe ī tex.cū igiᷓ dicat ō ill' ꝙ deꝰ eas ſibi red
di p̄cepit igiᷓ etiā hodie decie ſūt ō p̄cepto
diuīo ⁊ hodie obligāte.Uiceſimo In eo.

c.tua.ij.dicit ꝙ laici ſunt cogendi ad exhi-
bendas decimas clericis q̇bꝰ deus eas ꝑ
ſuo cultu ꝯceſſit. ⁊ loquit̃ de cõceſſione in
veteri teſtamẽto facta. ⁊ ibidẽ etiaꝫ dicit ꝙ
ꝑtextu nequitie clericoꝝ neq̃unt laici eas
erogare alijs q̃ꝫ illis q̇bꝰ ex mãdato diuio
debent̃. ḡ pſupponit eas ex diuio mãdato
hodie deberi clericis. Itẽ etiã ſequit̃ ꝙ ho-
dierne decime ſunt ille q̃s deꝰ in veteri le-
ge ꝯceſſit. ſed ille fuerunt p̄cepte a deo. igit̃
hodierne etiã ſunt p̄cepte a deo. Viceſi-
mo p̄mo. In ca. In aliq̇bꝰ. eod̓ titl̓o. dicit
Innocẽtius in ꝯcilio generali ꝙ ille decĩe
neceſſario ſunt ſoluẽde q̃ debent̃ ex lege di-
uina vl̓ loci ꝯſuetudĩe approbata. ergo ad
aliq̃s decimas hodie tenemur ex lege di-
uina. ⁊ ſic p̄ceptũ legis diuine de decimis
eſt hodie obligatoriũ. Viceſimoſecũdo
In c. cũ nõ ſit. extra eodem dꝛ. ꝙ ex q̃ dñs
deꝰ in ſignũ vniuerſalis dominij q̃ſi q̇daꝫ
titulo ſpeciali ſibi decĩas reſeruauit. Ideo
in p̄rogatiuã generalis dominij debeat ſo-
lutio decimaꝝ p̄cedere exactõem tributo-
rũ ⁊ cenſuũ q̇s dñi ꝑticulares ⁊ tꝑales exi-
gunt. Modo ſi vetꝰ lex ꝑ quã dñs p̄cipiẽ-
do ſolutionẽ decimaꝝ ſibi decĩas reſerua-
uit dandas ſuis miſtris hodie nõ obliga-
ret nos: nõ oporteret ꝙ ergo in illiꝰ domi-
nij generalis p̄rogatiuã deberet ſolutõ de-
cimaꝝ p̄cedere exactõem tributoꝝ. qꝛ ex q̃
lex vetus eſſet mortua nõ obligãs ampliꝰ
etiaꝫ dñs illo ſigno ſui vniuerſal̓ dominij
renũciaſſet. ideo in p̄rogatiuã eiꝰ qđ nõ eſt
nõ oporteret hãc ſolutõem illiꝰ exactioneꝫ
p̄cedere. Inſuꝑ p̄ter hec oĩa Alexãder d̓
Ales vbi ſupra. ſ. q. lj. dicit. ꝙ eccl̓ia p̄cipit
decimas ſicut cẽſum dñi general̓ autorita-
te diuĩa Hec ille. Et ſic etiã ſm eũ ſunt de-
bite iure diuino hodie obligãte.

Pro predictorũ ſolu

tione p̄mittẽde ſũt q̇nq; ſuppoſitiões. Pri-
ma ꝙ ſi aliqđ p̄ceptum iudiciale veterꝭ le-
gis de nouo aſſumat̃: et hoc ab eccl̓ia pa-
pa vl̓ impatore. tũc ex q̃ illud fuit aliq̃n di-
uinũ p̄ceptũ: ſepe nõ incongrue ꝯtingit ꝙ
illud (licet amplius non obliget ꝟtute illiꝰ
legis diuĩe) adhuc dicat̃ diuinũ p̄ceptum.
Et hoc ex triplici ratõe ꝯtingit. Prima qꝛ
ex q̃ aliq̃n fuit diuinũ p̄ceptũ tũc hoc voca-
bulũ ſcꝫ diuinũ p̄ceptũ ſemꝑ eſt natuꝫ ſibi
cõuenire eo ꝙ ꝓpõ de p̄terito vera ſꝑ ẽ ve-
ra. Secũda. qꝛ res ſepe obtinet nomẽ ab
euẽtu p̄terito queẽadmodũ Symõ phari-
ſeus in hiſtoria de cena ꝑ xp̄m apđ eũ ha-
bita dꝛ leproſus Matth. xxvj. ⁊ tñ ꝑ tunc
nõ erat leproſus: ſed qꝛ priꝰ fuerat talis ob-
tinuit hoc nomẽ Et idẽ põt videri in legi-
bus hũanis ꝙ aliq̃ lex nos hodie obligãs
dicit̃ illiꝰ vel alteriꝰ legiſlatoris puta ſolo-
nis ⁊ tñ nõ ligat nos virtute illiꝰ legiſlato-
ris. ſed qꝛ ꝑ noſtrũ ſuꝑioreꝫ fuit aſſumpta.
Tercia rõ. qꝛ q̇libet legiſlator optat ſuã le-
gẽ quã ĩſtituit videri rõnabilẽ ⁊ dignã ob-
ſeruari. Nõ lex ab hoĩe inſtituta accipit
magnã rõnabilitatẽ et dignitatẽ ex hoc ꝙ
deus olĩ eã inſtituerat. niſi deꝰ poſt eius in-
ſtitutionẽ ⁊ deobligationẽ ꝑ ſe vel ꝑ alios
ꝓhibuerit eã obſeruari. qđ dico ꝓpter cere-
moniales leges q̃s inſtituit ⁊ poſtea ab ea-
rũ obſeruantia nos deobligauit ꝓhibens
etiã ꝑ ſe vel ꝑ eccleſiã nos ab eaꝝ obſeruã-
tia. ſecꝰ de iudicialibꝰ q̃ꝝ obſeruãtiã reliq̇t
in arbitrio eccl̓ie ⁊ ſuꝑioꝝ noſtroꝝ. Nimi-
rũ igit̃ ſi eccl̓ia. papa. vel impator reinſtitu-
endo aliqđ p̄ceptũ iudiciale veteris legis
ip̄m diuinum vocet. vt ſic maior rõnabili-
tas appareat ad obligandũ hoĩes ad ipſũ.
p̄ſertim ſi illđ diſponit ſuꝑ tali materia in
q̃ illi q̇bꝰ de nouo imponit̃ debẽt eẽ nõ mi-
nus ꝑfecti ſed eq̃ vl̓ ꝑfectiores illis q̇bꝰ de-
us illđ ĩpoſuerat. Sic in ꝓpoſito ex q̃ p̄ce-
ptũ de q̃tta decimaꝝ dãda fuit aliq̃n a đo
latũ in veteri lege ⁊ ꝑ aduentũ ⁊ mortẽ xp̄i
fuit factũ nõ obligatorium ⁊ eccl̓ia poſtea
ip̄m reaſſũpſit ip̄m renouãdo: retinuit no-
mẽ vt nõnunq̃ꝫ dicat̃ eſſe diuinũ p̄ceptuꝫ
ex p̄dictꝭ cauſis. Et ſignãter ex ea qꝛ dare
aliq̃ntã ꝑtẽ in ſuſtẽtationẽ miſtroꝝ eſt actꝰ
iuſticie diſtributiue. ⁊ veteres fuerũt obli-
gati ad dandũ determĩate tãtã ꝑtẽ. ſ. deci-
mã. ⁊ nos in noua lege nõ minꝰ liberales
ad miſtros noue legꝭ q̇ ſũt nobiliores mi-
niſtris ve. legꝭ. vt patet. ij. Coꝝ. iij. ſed ma-
gis ꝑfecti debemꝰ eſſe. iuxta illđ. niſi abũ-
dauerit iuſticia vr̃a Matth. v. Nimiꝝ ꝙ
illđ denuo potuit nobis ĩponi et ꝙ dicat̃
p̄ceptũ diuinũ ex cauſis dictꝭ. Et hoc etiaꝫ
ꝓphetauit Eſaias. vj. c. loq̃ns đ eccl̓ia no-
ui teſti q̃n dicit. ⁊ adhuc ĩ ea decimatio. vt
ibidẽ exponit Nicolaꝰ de lyra. Secũda
ſuppõ. Aliqđ p̄ceptũ dicat̃ diuinũ dupl̓r

Uno modo q2 olim fuit a deo latū vt obligatoriū ꝛ etiā hodie virtute diuīe inſtitutionis obligat. ꝛ ſic ꝑcepta legis euāgelice dicunt̄ diuīa ꝛ moralia ꝑcepta veteris legis ſaltē in ordine ad illos q̄bꝫ eſt data vetus lex ꝛ ad q̄s quo ad moralia eſt extenſa Secundo q̄a a deo fuit olim latū et obligatoriū. ſed nūc nō obligat ꝟtute illius legis ſed tm̄ ꝟtute legis poſitiue hūane que eā aſſumpſit ꝯformādo ſe diuīe inſtitutōi. et hoc modo iudicialia veteris legis a ꝓncipe vel alio ſupiori renouata: dicunt̄ diuina ſm ea q̄ dicta ſunt in ꝓma ſuppoſitōe īmediate ꝑcedente. Tercia ſuppoſitio et ſequit̄ ex ſecūda. Aliq̄d hodie eſſe debitū de iure diuīo pōt intelligi duplr̄. ſcꝫ aut ꝓmo aut ſecūdo mō capiēdo ꝑceptū iur̄ diuini. nō eīm tercio modo capiēdo ꝑceptū iuris diuini pōt dici aliq̄d eſſe debitū de iure diuino. q2 de iure nullo mō obligāte ſicut eſt illud in tercio modo: nihil eſt debitum. Unde illa q̄ ſunt debita ex iure diuino ſecūdo mō: nō ſunt debita de iure diuino vt obligante ſed tm̄ vt alludente vel ꝯſonante. ſed ſunt debita tm̄ de iure hūano vt obligāte et de diuīo tm̄ vt alludente et ꝯferente apparentiā rōnabilitat̄ ipſi humane inſtitutōi vel ratiocinatōi illi⁹. Hoc mō ſepe ſunt ꝯſtitute in canonibꝫ aliq̄ conſtitutōes humane. ꝛ hoc occaſione iur̄ diuini veter̄. ita ꝙ papa vel eccl'ia fundauit ſuam ꝯſtitutōem in iure diuīo: tacite ꝓbādo eā rōnabilē ex hoc ꝙ ſil'e vel idē fuit ſtatutū in veteri lege. ꝛ ſic etiā tacite voluit eā eſſe aliq̄ mō diuini iuris Et de hoc poſſūt poni ſex exēpla. Primū In c. ſicut. de cōſecra. diſt. j. ſtatuit Felix papa ꝙ null⁹ debeat miſſam celebrare niſi in locis conſecratis ab ep̄is. Et volēdo ꝓbare ꝙ hoc ſit merito ſeruandū allegat ꝑceptū veter̄ legis: dicens. vnde ſcriptum eſt. Uide ne offeras holocauſta tua in om̄i loco quē videris. ſed in oī loco quē elegerit dn̄s deus tuus. Et tn̄ illud ꝑceptū veteris legis amplius nō obligat. imo ꝓ q̄nto eſt affirmatiuū ei⁹ obſeruātia eſſet mortifera. q2 eſt vt ſic ceremoniale. ſed q2 alludebat ſuo ſtatuto ꝛ oſtendebat ſimile poſſe ſtatui in ſacrificio noue legis: ideo ip̄m allegabat. Secundū eſt In c. ſolennitates. eadē diſt. vbi Gregori⁹ papa voluit ꝙ ſolēniter celebraret̄ feſtū dedicatōis eccl'ie oī anno. Ad qḋ obſeruandū allegat: q2 chriſtus hoc obſeruauit. Itē voluit ꝙ celebraret̄ octo diebꝫ. Ad qḋ allegat factū fideliū veteris legis. Et tn̄ tam factū chriſti q̄ꝫ alioꝝ celebrātiū dedicatōeꝫ tēpli fuit obſeruātia ꝑcepti veteris legis vel poti⁹ traditōis hūane ipſorū patrū ampli⁹ nos nō obligāt̄ ex veteri lege nec ex veteꝝ patruꝫ autoritate. alioq̄n oporteret nos noſtras dedicatōes eo ritu ꝓagere ſicut ipſi ꝓegerūt: qḋ eſſet iudaiſare. ſed ideo allegat̄ q̄a nobis exēplū fuit vt ſil'ia poſſent ꝓ nobis ſtatui ꝓ tēplis noue leḡ. Tertiū. In c. Oīs chriſtianus. diſponit̄ ꝙ oīs xp̄ian⁹ debet in miſſa deo aliq̄d offerre. Pro cui⁹ obſeruātia allegat̄ ꝑceptū veteris legis. Nō apparebis in conſpectu meo vacu⁹. qḋ tn̄ (ſi de tpali munere intelligat̄ ſicut ibidē videt̄ allegari ad illud ꝓpoſitū) nō ampli⁹ ꝟtute diuīe leḡ obligat. ſed allegat̄ ex cā dicta. Quartū. In c. Hoc ip̄m. xxxiij. q. ij. dicit Iſidor⁹ ꝙ patres nō ſuo arbitrio ſed ex ſentētia diuini iudicij ſanxerunt illū canonē. ſ. ꝙ pctōr debeat penitere ſeptē annis. ꝛ illis expletꝫ remeare in ꝓſtinū ſtatū. ꝛ ſic vult ꝙ ille canō ſit q̄dā diuīa ꝯſtitutio poti⁹ q̄ꝫ hūana. ꝛ tn̄ hoc non eſt niſi ꝓ q̄nto patres occaſionati fuerūt ad hoc ſtatuendū ꝯformiter ad exēplū marie ſororis moiſi q̄ ſeptē diebꝫ leprā ꝓ pctō ſuo patiebat̄ ex iuſſu dei. et exēplo Dauid q̄ ieiuniū vni⁹ hebdomade in ſatiſfactionē admiſſi ſceler̄ deo legit̄ obtuliſſe. Nec q̄ſpiā ſane mētis diceret illā ꝯſtitutōnē penitēdi ſeptē annis eſſe de iure diuino ꝓprie loq̄ndo. cū raro vl' nunq̄ꝫ hodie eccleſia talē pn̄iaꝫ alicui iniūgat nec neceſſariā iudicet. ſed poti⁹ illa ꝯſtitutio abrogata videt̄ q2 pn̄ie hodie ſunt arbitrarie. Quintū. q2 eccl'ia oliꝫ ſtatuerat ꝙ ſaltē ter ī anno deberet q̄libet fidel' cōicare. vt in c. ꝛ ſi nō. de ꝯſe. diſt. ij. Et veriſil'e ē ꝙ hoc fecerit occaſionata ꝑ ſil'e ꝑceptū ve. leḡ q̄ ꝑcipiebatur ꝙ ter in anno deberet oē maſculinū cōparere ī hierl'm. Sextū. q2 in eccl'ia fit memoria defūctoꝝ. xxx. diebꝫ. ꝛ hoc ē occaſionaliter ſumptū exēplo fideliū ve. teſtamenti qui triginta diebus fleuerunt ſup aarō. Nūeri. xx. Et m'lta innūera ceremonialia ſunt inſtituta ī noua lege tā in ꝯſecratōibꝫ eccleſiarū ꝛ altarium q̄ꝫ etiā in alijs rebus

Jn quibus clare apparet ꝙ occaſionez ta-
lia inſtituendi accepit eccl'ia ex ceremonia
libus veteris legis. ⁊ tñ ceremonialia ve-
teris legis non ligant imo nec illa vt talia
licite poſſemus obſeruare. Quarta ſup-
poſitio. Aliq̈d eſſe de iure diuino põt ſub
alijs v̈bis etiã dupliciter intelligi. ⁊ q̃ſi re-
dit in idẽ. Uno mõ ꝓ tanto ꝙ ius diuinũ
hodie ſua virtute ad illud hoĩes obliget.
etiã circũſcripta humana inſtitutõe. Alio
mõ q̄ licet ius diuinũ hodie ſua v̈tute nõ
obliget ad illud ſed tm̃ ius hũanuz. tñ ius
diuinũ oſtendit ⁊ ĩſinuat hũano legiſlato-
ri quid ipſe ſtatuere poſſit. oſtendendo ꝙ
etiã ipſe idẽ vl' ſĩl'e ſtatuere poſſit ſubditis
q̇ nõ minus ꝑfecti debeãt eſſe ad illud ob
ſeruandũ q̃ȝ illi q̇bus deus olim tale quid
iniũxit. Hoc ſcd̃o mõ id qđ iudicialia ve
teris legis renouata ꝑ noſtros ſupiores p̃
cipiunt dicit' de iure diuĩo debitũ. ſic in ꝓ
poſito ex q̈ eccleſia potuit virtute legis di-
uine euãgelice ⁊ naturalis iuris impone-
re ſubditis ꝙ aliq̈d darent clericis. ⁊ quia
ad tollenduz litigia que oriri poſſent inter
dantẽ ⁊ recipientẽ: puta q̄ dans nõ volu-
iſſet tantũ dare q̃ntũ recipiẽs exigeret: opꝰ
fuiſſet ꝯſequenter determĩare q̃ntitatẽ: tũc
eccleſia accepit ex veteri lege occaſionẽ de
terminãdi ſe ad decimã ꝑtem. eo ꝙ illa q̈t-
ta ibi etiã fuit ſeruata. Quinta ſuppoſitio
Cõſtitutões canonice tripl'r dicunt' diuĩe
Uno mõ ꝓ quãto habent diuinũ ius eis
alludẽs ⁊ ꝯſonãs. et hoc vel nouũ qđ idez
p̃cepit ⁊ obligat. vel vetus qđ illud oliz p̃-
cepat: licet nũc nõ obliget. Alio mõ ꝓ q̃n
to ſtatuũt aliq̈d quod in tp̃e veteris legis
fuit geſtum vel factũ: qđ tñ factũ ipſa hũa
na lex accepit ꝓ occaſione ſtatuẽdi illud ꝑ
moduz legis. licet illud tp̃e veter' legis nõ
fuit p̃ceptum aut inſtitutũ ſed ex libertate
arbitrij ꝑ aliquẽ factũ. vel ex ſingulari ⁊ fa
miliari ꝯſilio ſpũſſancti aut inſpiratõe aut
ſingulari ⁊ ꝑſonali p̃cepto tm̃ ei impoſitũ.
Tercio etiã ſi neutrũ illorũ eis ſubfuerit
ſed eo ipſo ꝙ ab eccleſia q̃ ꝯſilio ſancti ſpi-
ritus regit' vl' a vicario dei ſunt ꝯſtitute di
cunt' diuine. Unde merito ille q̃ p̃mo mõ
ſunt dicunt' diuine. nam tales ſunt quaſi
quedam correlaria vel excerpta a diuĩa le
ge. ꝓut loquit' papa in c. qualiter. de accu-
ſationibus: dicens. Ex autoritatibꝫ vete-
ris ⁊ noui teſtamenti ꝓceſſerunt canonice
ſanctiones. Jmo aliq̈ modo quelibet ca-
nonica ꝯſtitutio equa ⁊ rõnabilis lata ab
habẽte poteſtatẽ poteſt aliquo mõ dici di
uina ꝓ quanto a poteſtate diuinitꝰ homĩ
cõceſſa ꝓcedit. q̄ om̃is poteſtas a deo eſt
Et ꝓ quãto dicit Auguſt. in de vera religi
one. Jn illis tp̃alibꝫ legibus nihil iuſtũ eſt
atq̃ȝ legitimũ qđ nõ ab eterna ſibi deriua
uerint hoĩes. Secũdus modus patz exẽ
plis. Primũ exemplũ eſt: vt ſi ꝯſtitutio p̃ci
piens clericis dicere ſeptẽ horas canoni-
cas diceret' diuina: nõ eſſet hoc intelligen-
dum p̃mo mõ ſed ſecũdo mõ ꝓ quãto eſſz
ꝯſtituta occaſiõe eius qđ Dauid fecit ⁊ de
ſe in ſacris literis ſcripſit: dicẽs. Septies
in die laudem dixi tibi. nec tñ illud fuit p̃-
ceptũ a deo clericis ve. teſtam̃ti. ſed dauid
illud fecit ex libertate arbitrij aut familiari
ꝯſilio ſpũſſancti Aut ſi ex p̃cepto aliquo il
las dixit non erat niſi ꝑſonale ⁊ ſingulare.
Jdem poſſet dici de ꝯſtitutõne q̃ precipet
eis ſurgere media nocte ad laudes diui-
nas ⁊ hoc occaſiõe eiuſdẽ pſalmiſte dicen
tis. Media nocte ſurgebam ad confitẽdũ
tibi ſuꝑ iudicia iuſticie. Secundũ exẽplũ
Conſtitutio p̃cipiens ieiuniũ q̃drageſima
le eſt mere poſitiua ⁊ tamẽ dicitur diuina.
qđ patet q̇ntupl'r. Primo. Nam leo papa
in ſermone q̃rto de q̃drageſima ait. Ma-
gna diuine inſtitutõis ſalubritate ꝓuiſum
eſt vt ad reparãdam mentiũ puritatẽ qua
draginta nobis dierum exercitatio mode
raret ⁊ ieiunia caſta decoqueret. Hec ille.
Secundo q̄ circiter in decẽ locis beatus
Ambroſiꝰ ĩ ſermonibꝫ de q̃drageſima vo
cat p̃ceptũ ieiunij q̃drageſimal' p̃ceptũ di
uinũ. Nã in ſermone de q̃drageſima q̇ in
cipit Ante dies: dicit ſic. Añ dies aliq̈t de
dicatõez ſancte q̃drageſime p̃dicantes ſa-
craꝝ literaꝝ exempla ꝓtulimus q̇bꝫ appro
baremus hũc quadragenariũ numeꝝ nõ
eſſe ab hominibꝫ ꝯſtitutuz ſed diuinitꝰ cõ
ſecratũ. nec terrena cogitatõe initiũ. ſed ce
leſti maieſtate p̃ceptum. Et infra. Hec aũt
nõ tam ſacerdotũ p̃cepta q̃ȝ dei ſunt. Hec
ille. Jn quibus verbis dicit in ſententia
ꝙ cõſtitutio quadrageſime nõ ſit humana
ſed diuina. ⁊ tñ etiã innuit nõ eã eſſe diui-
nam niſi ꝓ quanto deus ꝑ ſe ⁊ ſuos exem-
plũ nobis dederit illud ieiuniũ quadrage

ſimale aſſumēdi.ꝛ ꝙ p̄lati noſtri taliƀ exē
plis ꝓuocati potuerunt illud inſtituere: in
hoc qđ dicit.ſacraꝝ literaꝝ exempla ꝓtuli
mus.ꝛ ꝙ dicit eum numerū dieꝝ non eſſe
ab homiƀ ꝯſtitutum intelligendū eſt ſine
exemplo dei.ſ.chriſti ꝛ ꝓphetarū qui diuīa
ordinatōe ſimile ieiuniū ſeruauerūt. Pre
terea idem in ſermone de q̄drageſima:qui
incipit Intellexiſſe vos credo:dicit. Non
leue peccatū fidelibus indictam q̄drageſi
mā a dn̄o non ieiunare. Et ibidem poſtea
dicit. Si ignorās ionathas indictū a pa-
tre ieiuniuꝫ quia reſoluerit:morti addicit.
qui ſciens a xp̄o indictū reſoluit ieiunium
quid meret? Idem in ſermone de q̄dra-
geſima qui incipit Teſtimoniū ꝑhibet:lo
quens de xp̄o tanq̄ȝ medico dicit. Iſtud p̄
ceptum eius eſt primuꝫ vt his q̄draginta
dieƀ ieiunijs oratōniƀ vigilijs opera cō
modemus. Idem in ſermone de q̄drage
ſima q̄ incipit Nonnulli ꝛc̄.dicit. Quiſq̄s
chriſtian⁹ ꝯſecratā ieiunādo nō impleue-
rit q̄drageſimā:preuaricatōnis et cōtuma
cie reus tenebit ꝙ legem diuinitus pro ſa
lute ſua datam prādendo ipe reſcindit. Et
ibideꝫ poſtea dicit. Interrogo vos qui in
q̄drageſima prādetis ſi nō in ꝯſciētijs ve-
ſtris rei eſtis ꝙ abſtinēte toto populo vos
ſoli ꝯtra p̄ceptū dn̄i deuoratis. Et poſtea.
Ita ergo et modo vobis dn̄s illius tp̄is q̄
drageſimā dedit ꝛc̄. Et poſtea. Quiſquis
ergo in hac deuotōe quadrageſime dn̄ica
mandata ſeruauerit:necabit in eo diabo-
lica impietas. Idem in alio ſermone de
q̄drageſima q̄ incipit Si bene retinet ꝛc̄.
loquens de ieiunijs q̄drageſime dicit. Vi
deam⁹ q̄ cauſa ſteterit vt ieiunia ſaluator
indiceret ꝛ ipe ſibi primū vt bonus huma
ni generꝭ medicus ieiunaret. Idem in ſer
mone alio de q̄drageſima:q̄ incipit. Pro-
pitio.dicit. Ecce iā pene trāſegim⁹ q̄drage
ſime indicta ieiunia ꝛ p̄cepta xp̄i dn̄i abſti
nentie deuotōe cōpleuimus. Hec oīa ille.
In q̄ƀ oīƀ patet ꝙ p̄ceptū ieiunij q̄dra-
geſimal' vocat p̄ceptū diuinū ꝛ xp̄i ꝛ a deo
datū ꝛ indictū. Tercio idē patet in him
no Clarū decus ꝛc̄.vbi dr̄.ꝙ q̄drageſima
le ieiuniū celitus eſt oſtenſum ꝛ ꝯſecratuꝫ
non ſic intelligēdo ꝙ deus ipm nobis p̄ci
piēdo inſtituerit.ſed qꝛ deus ipſe.ſ.xp̄s no
bis exēplū dedit ſeruādi ſile ieiuniuꝫ. Vn̄

ibidem ſubdit. Hec nos ſequi dona deus
exēpla ꝑſimonie.non ait p̄cepta.q̄ſi p̄dicti
de quiƀ ibidē dicit ex generali p̄cepto dei
talia fecerint. Quarto idē patet in himno
Ieſu q̄dragenarie. vbi dr̄ ꝙ dn̄s deus di
cauerit ꝛ ſanxerit ieiunium q̄drageſimale.
Quinto idem patet in caplo Quadrage
ſima de ꝯſe.diſt.v.vbi Gregori⁹ volēs oſtē
dere ꝙ debeam⁹ merito ieiunare q̄dragin
ta dies arguit ſic. Illos dies ieiunare ē de
cimas bonoꝝ noſtrorū deo oīpotēti dare.
mō diuinū p̄ceptū eſt decimas oīm bono
noꝝ noſtroꝝ dare oīpotēti.igit debem⁹ il-
los dies ieiunare. Hoc argumentū tacite
vult dicere ꝙ ex diuino p̄cepto debem⁹ ie-
iunare q̄draginta dies ꝛ tn̄ ꝯſtat ꝙ eſt hu
manū poſitiuū ſtatutuꝫ. Sed aduerſarij
haberent ꝯcedere etiā illud eſſe ſimplr̄ di-
uinū p̄ceptum ſcꝫ ieiunare illā quottā die
rum.qꝛ dicūt p̄ceptum dandi decimas q̄
ad quottā eſſe diuinuꝫ hodie obligās.mō
ſm̄ Gregoriū ieiunare quadraginta dieƀ
ē dare decias etiā q̄ ad q̄ttā. Sed forte q̄a
facilius eſt recipe decimas frugū q̄ȝ ſolue-
re caſtigatōes corpoꝝ.ideo ad argumētuꝫ
dicerent ꝙ p̄ceptū dandi decimas eſt p̄ce
ptū diuinū hodie obligās ꝓut intelligitur
de decimis materialiƀ:nō de miſticis: cu
iuſmodi eſt ieiuniū q̄draginta dieꝝ. Sed
ex hoc ſequit ꝙ argumētū gregorij nō cō-
cludit niſi ꝙ p̄ceptum de ieiunio q̄drageſi
mali eſt obſeruandū tanq̄ȝ diuinū ad illuꝫ
ſenſum.ꝙ illud ē obſeruādū tanq̄ȝ figura-
tū vl' miſtice deſignatū ꝑ diuinū p̄ceptum
ve.legꝭ.ꝛ ꝙ illō potuit ſtatui ſūpta occaſio
ne ex q̄dam ſili p̄cepto diuio veterꝭ legis.
Cur ḡ nō ſili mō intelligūt illos paſſus in
q̄ƀ p̄ceptū de materialiƀ decīs ī noua le
ge ſoluēdis dr̄ eſſe diuinū.vt eſſet ſenſus.i.
ſtatutū ab eccl'ia occaſionatuꝫ ex precepto
veterꝭ legis obligās nō ex p̄cepto illo ſed
ex hūana autoritate:licꝫ generali precepto
dei etiā hūana p̄cepta mādent obſeruari.
ꝛ ſic in oīƀ illis etiā currit diuīa autoritas
aliq̄ mō. Alia plura exempla pn̄t poni q̄ꝝ
aliq̄ ſunt tacta inter exēpla poſita in tercia
ſuppoſitōe p̄cedēte. Attn̄ inter duo mēbra
p̄ıı̄ modi ē differētia.qꝛ ī p̄mo mēbro cō-
ſtitutio canonica ē nō pure canonica imo
ſimplr̄ diuīa ſeu ſine addito dicēda.licꝫ ſit
etiā hūana ꝯſtitutōe p̄cepta.vt ſi canōicū

ius ꝑcipiat colere deum, honorare paren
tes, ſuſcipe baptiſmū. Sed in ſecūdo mē-
bro poteſt talis ɔſtitutio dici pure canoni
ca, pure in quā puritate obligatōis alteriꝰ
iuris, ſic ꝙ ius diuinū vetus qđ olim ipm
ꝑcepit amplius nō ligat, ſed ſolum ius ca
nonicū. Qꝫ aūt tercio modo aliqñ canoni
ca ɔſtitutio dicat̄ diuina, patet dupliciter
Primo ꝑ gloſam in ca. ꝗcunqꝫ, xxiij. q. vij.
vbi ſup ꝟbo diuino iure exponēdo dicit. i.
canonico. igit̄ innuit ꝙ canonicū ius dici
tur diuinū: Quis non videat̄ neceſſariū ꝙ
in eodē caplo ſic exponat̄. qꝛ textꝰ ibidem
etiā pōt intelligi de iure ſimplr diuio qñ
vult iure diuio oīa eſſe iuſtoꝝ. Hoc em̄
eſt verum loquēdo de dominio non ciuili
ſed caritatiuo ſeu gratifico quo homo ha-
bens caritatē dei eſt dñs omniū, quia eſt
amicus dei, et amicoꝝ ſunt omnia cōmu-
nia. De quo Paulus. ij. Coꝝ. vj. tanq̄ ni-
hil habentes ⁊ oīa poſſidētes. Et ad Ro-
manos. viij. ꝗ ꝓꝓrio filio ſuo non pepercit
ſed ꝓ nobis omnibꝰ tradidit illū, quō non
etiā oīa nobis cū illo donauit. Et. j. Coꝝ.
iij. Omnia veſtra ſunt: vos aūt chriſti. Jō
nō fuiſſet opus gloſatori recurrere ad illā
expoſitionē. Attamē valet nobis gloſa illa
ɔtra canoniſtas vt videāt nō eſſe abſonū
etiam apud ſuos doctores: canonicū ius
dici diuinū. Secūdo patet idem ꝑ gloſā
in ca. Peruenit, extra de cēſi. q in verbo di
uinis legibus: exponit. i. canonicis. Illis
ꝑmiſſis reſponderi poteſt de facili ad oēs
vigintiduas ꝓbatiōes adductas in trede
cimo argumēto Primo negādo añs. ⁊ ad
ꝓbationē negat̄ aſſumptū: ſi intelligat̄ de
iure diuino hodie ſua vi obligante nos.
Ad primā aūt ꝓbationem illius aſſumpti
Dicendū ꝙ illa ɔſeq̄ntia eſt Gratiani. idō
nō eſt neceſſe ɔcedere illā ɔſequentiā eſſe
bonā. qꝛ autoritas Gratiani nō eſt maio-
ris autoritatis q̄ magiſtri ſententiaꝝ, cuiꝰ
dicta nō in oībus tenent̄. Nā etiā gratia-
nus in nōnullis defecit, vt de facili poſſet
induci in pluribus locis, vbi etiā gloſator
eius aliqñ ei ɔtradicit. Secundo pōt di
ci ſaluādo eius ɔſequētiā ꝙ valeat ex ſup
poſitione tacita. ſ. ſupponēdo ꝙ illud ꝑce-
ptum veteris legis de decimis dādis leui
tis ſit receptum ⁊ inſtitutū ꝑ eccleſiam de
eiſdem dādis clericis ſuis, ⁊ tūc eodē mo-
do quo eſt receptum etiā nos obligat. idō
ex quo in veteri lege populi dabāt decīas
leuitis illis qui ꝓ eis ſeruiebant in taber-
naculo in ꝑcibus ⁊ ſacrificijs, et hoc etiā
receptum eſt tacite ꝓ quāto illud ꝑceptū
de decimis dādis leuitis quo ad ſubſtan
tiā eius eſt receptū ꝓ clericis. Ideo bñ in
fert Gratianus in ꝑſona ſua ⁊ ſuoꝝ dicēs.
Igit̄ nobis ꝗ ſeruimus dño i tabernacu-
lo ⁊c. Unde concedo ꝙ illa conſequentia
tenet, ſed nō niſi ſupponēdo ꝙ ꝑceptū ve-
teris legis ſe extēdit ad homies noue leg.
ſed illa extenſio nō eſt facta per diuinā le-
giſlationē ſed per humanā aſſumptionem
Eodem mō dicendū eſt ad ſecundā con
ſequētiā eiuſdem gratiani. Ad terciā di-
cendum ꝙ valet. ſed non ꝓ tāto ꝙ lex vetꝰ
quo ad ꝑceptū de decimis obligat nos, ſꝫ
quia ipſa fuit occaſio et exēplar ſimilia ſta
tuēdi in noua lege. Quapropter ex ꝗ in ve
teri lege nō diſponebat̄ ꝙ leuite darent le
uitis decimas, ideo nūc nō habebat eccle
ſia occaſionē ⁊ exemplū ſtatuēdi ꝙ clerici
clericis darent decimas, nec habebant cle
rici noſtri frontem exigendi eas a clericis
quia nō habebāt exēplar in veteri lege vñ
ſumerēt: ſicut tamē ab eadem habēt exem-
plar iuris ꝑcipiēdi eas a laicis. Huius ſi-
mile poteſt dari Si tuwingenſes recipent
ſtatuta municipalia vlmenſiū, et ꝗ ad cer-
tas circūſtantias dubitaret̄ quō eſſent ſer
uāda: fieret recurſus ad modū quo vlmē-
ſes illa ſeruarent, nō quia vlmenſia ſtatu-
ta eos obligarent, ſed ex cauſa dicta. Ad
quartā dicendū ꝙ ɔſeq̄ntia eius valet nō
ꝓ tanto quia vetus lex obliget vel ꝓhibe-
at illud ꝓhibitiōe hodie obligante. ſed ꝗa
eius diſpoſitio quo ad decīas nō dat exē-
plum ipſi eccleſie talia ſtatuēdi vel ꝑmittē
di ꝙ alijs eccleſijs q̄ baptiſmali dentur: ſi
cut tamē ei dat exemplū ſtatuēdi vel ordi-
nandi ꝙ deberent dari decime eccl'ie ba-
ptiſmali. Ad quintā dicendum dupplici-
ter Primo ꝙ illā ɔſequentiā facit Gratia-
nus, ideo poteſt dici ſicut ad ꝑmā ꝓbatio
nem dictum eſt. Secūdo ꝙ ex ſuppoſitiōe
tacita valet ſcꝫ ſupponēdo ꝙ eccl'ia illō idē
ɔſtituit ꝑceptiue ꝓ cuius in veteri teſtamē
to ꝑ deū inſtituti nō obſeruātia dicebat ſe
dñs cōfigi et homies incurrere penuriam
Et quia illud idem eccleſia inſtituit ⁊ con

foꝛmiter ad illud idē ꝛ ex eadē cauſa inſti-
tuit, ideo nimiꝝ ꝙ etiā ꝓ illo nō ſeruato in
currit moꝛtale pctm̄ ꝛ penuriā, ꝛ affligitur
deus, ſ, in ſuis miſtris qn̄ nō habēt ꝯgruā
ſuſtentionē ꝓ ſe et paupibꝫ ſibi cōmiſſis, ꝛ
maxie qn̄ ꝓ ſuis pſonis non habent eam,
Ad ſextā, ꝙ Hieronim⁹ ibi loquit vt ex-
poſitoꝛ Malachie, et ideo in pſona hoīm
illoꝝ q̊s vetus lex obligabat loquit, nō au
tem in pſona noſtra, Et ſi etiaꝫ in perſona
noſtra loqueret intelligēdus eſſet accedē-
te inſtitutōe eiuſdē precepti p eccleſiam fa-
cta, Ad ſeptimā dicenduꝫ ꝙ Aug⁹, vult
ꝙ etiam nos teneamur hoc tpe dare deci-
mas, nō qꝛ deus in nouo teſtamēto p̄cepit
nobis vt eas daremus, aut ꝙ p̄ceptū vete
ris teſtam̄ti ad nos extēderit p̄ceptiue, ſed
qꝛ eas in veteri teſtamēto p̄cipiēdo: inſinu
auit ideꝫ nō minus poſſe inſtitui in nouo,
ꝛ ꝙ in illa inſinuatōe dignāter ꝛ pie ſe ha-
buit, qꝛ cum totū dederit dignatus eſt inſi
nuare ꝙ ſi inſtituat ſolū decima ps ſoluen
da: velit illam gratā habere ꝓ ſuis miſtris
Ad octauā dicenduꝫ ꝙ intelligit ꝙ ſint
diuini iuris, i, iurꝫ diuini olim inq̄ꝫtū talis
obligātis hodie aūt p hūanā inſtitutiōem
renouati, vel ſunt diuini iuris, i, iuris exē-
plati a iure diuino oliꝫ obligāte: hodie tm̄
alludēte ꝛ quid nobis imponi poſſit inſi-
nuante, Ad nonā dicēdū ꝙ ſenſus Ur
bani eſt, p̄cipimus dare decimas, In q̊ p̄-
cepto hoc ꝓ occaſiōe ꝛ fundamēto illud p̄
cipiendi habemus, qꝛ deus olim illas p̄ci
piendo iſraelitis inſinuauit ꝙ idem etiam
poſſit p̄cipi fidelibꝫ noui teſtamenti q̊ non
minoꝛis iuſticie diſtributiue ꝛ pfectiōis et
liberalitatis eſſe debēt circa miſtros ſuos
q̄ꝫ veteres fuerint circa ſuos. Ad deci-
mā dicendū ꝙ cum dicit Gregori⁹ q̊s fide
les dn̄o p̄cipiente offerunt ꝛc̄, intelligit ſic
Quos fideles offerūt ad ſatiſfaciendū pre
cepto eccl'ie cōfoꝛmiter ad p̄ceptū veterꝫ te
ſtamēti nō hodie ſed olim obligātis facto
ꝛ ab illo exēplati ac occaſionati, Ad vn
decimā dicendū ꝙ vocat ipm̄ diuinū p̄ce-
ptū, i, exemplatū ꝛ occaſionatū a iure diui
no ad qḋ cōfoꝛmiter eſt inſtitutū, Q autē
decernit ꝙ illi qui cōferunt eas laicis vel
aliis q̄ꝫ ſacerdotibꝫ ſint habendi inter ma-
ximos hereticos: non eſt ex eo qꝛ eas illis
cōferre eſt hereſis, quia hereſis eſt act⁹ er-
roneus intellectus, ita ꝙ per hereſiꝫ depra
uat intellectus, p̄dictum aūt ꝯferre pōt cō
tingere ſine erroꝛe in intellectu, ita ꝙ confe
rens ſciat bene ꝙ illicitum eſt eas aliis cō
ferre ꝛ tn̄ ꝯferat ex deprauatiōe volūtatis
per malā affectioneꝫ. ſed ꝙ hoc dicit eſt ex
altera illaꝝ duaꝝ cauſaꝝ, ſcꝫ, aut qꝛ loquit
de cōferēte ꝛ ſimul credente pertinaciter ſe
eas ſic poſſe cōferre talibꝫ pſonis, aut qꝛ p
aliq̄s penas q̄ ſunt decrete ꝯtra hereticos
etiam poteſt cōtra ſic cōferentes ꝓcedi, Et
ſic quo ad illas penas equiparant hereti-
cis, nō quia crimen coꝝ ſit hereſis: queād
modum in ſil'i ſolet dici de ſimonia q̄ ſolet
dici hereſis ꝛ de ſimoniacis q̊ dicunt here
tici, licet etiā ibi ſint alie cauſe de q̊bus ali
bi videri habet, et ſil'r ſicut ſolet dici de ſi-
monia mere poſitiua ꝙ ſit ſimonia ꝛ ḋ vſu
ra mere poſitiua ꝙ ſit vſura, licet q̊ddita-
tiue in veritate nō ſint talia, ſed qꝛ eccleſia
voluit vt tales ꝯtract⁹ punirent penis ve-
roꝝ ſimoniacoꝝ vel vſurarioꝝ, Ad du-
odecimā dicendū ꝙ in illo ꝓceſſu aſſumit
textus veteris legis vt exemplar quo inſti
tutū fuit per eccleſiā p̄ceptum de decimis
tēpoꝛe noue legis, quo p̄cepto ſuppoſito
cōſequenter ꝓcedit ꝯtra inobediētes illi p̄
cepto, Q autē illud exemplar allegatum
eſt: hoc ē vt appareat q̄ꝫ irrōnabiliter ſe ha
beant hi hoīes noue legis q̊ ꝯtraueniunt
p̄cepto eccleſie taꝫ rōnabili vtpote exēpla-
to a p̄cepto diuino in materia in q̄ non mi
nus pfecti debent eſſe q̄ꝫ veteres, ꝛ p con-
ſequens vt appareat q̄ꝫ iuſte ſint puniendi
Ad tredecimā dicendū ꝙ veꝝ eſt ꝙ p̄-
dicti qḋ fecerūt vel ꝑmiſerunt venit ex in-
ſpiratione eis facta, vt eoꝛum factum eſſet
nobis in exemplū, ſed quia inſpiratio ali-
cuius rei facta ceteris in exemplū fit dupli
citer, quia fit nō ſolum inſinuādo hoc cete
ris p̄ceptiue, ſed fit ꝛ fieri poteſt etiam inſi
nuando hoc ceteris tm̄ cōſultiue, vel vt ſi
milia poſſint p̄cipi illis aliis exemplo illo
rum factoꝝ, Idō non poteſt determinate
inferri alter illoꝛum duoꝝ modoꝛū inſinu
andi, ſicut a particulari ad ſingularem nō
valet conſequentia, quidam homo currit
igitur ſoꝛtes currit, Ad ſecundam partem
eiuſdem ꝓbationis dicendū, Dato ꝙ loq̄-
retur de ſacerdotibꝫ etiam legalibus, vl' de
talibus quoꝝ numero poſſet compreben

dī moyſes et nō tm̄ de euāgelicis puta de pontificibus in noua lege: adhuc non habet̄ intentū. ſicut ſi q̄s dicat ſic. Moyſes et xp̄s pceperunt hoc igit̄ tenemur illō ſeruare. nō pōt ex hoc inferri ꝙ arguens pretendat ꝙ moyſes habeat nos ligare. quia ad illud ꝯſequens inferendū ſufficit altera pars copulati antecedentis. De Jacob etiam ſpecialiter notandū ꝙ ipſe nō vouerat decimas q̄ſi aliquibꝫ miniſtris dei exhibendas. ſed in diuinū cultū: puta ad ſacrificioꝝ ꝯſummationē. Unde ſignanter dicebat. offerā tibi decimas. ⁊ ideo ex eius facto nō haberet̄ ꝙ nos teneremur ad decimas dandas miſtris dei ꝓ ſuſtentatōne

Ad decimāquartā dicendū ꝙ nos incurrimus illa mala eo ꝙ nō ſeruamꝰ legē veterē de decimis. nō vt legem veterē ſed vt legē eccl'ie cōformiter factam ad legem veterem. ⁊ ꝑ cōſequens cum vtriuſqꝫ tp̄is eadem ſit lex de decimis. et veteres ꝓ illiꝰ obſeruātia abūdabant oībꝫ bonis. et nos illam non ſeruamus. congruū eſt vt econtra nos deficiamus in bonis. Ad decimāquintam dicendū ꝙ maior illiꝰ argumenti intelligit̄ de iuſſione exemplari. hoc eſt iubemur ab eccleſia exemplo iuſſionis dei facte in veteri lege cōformiter ad iuſſionem dei factam fidelibus veteris legis. Uel capit̄ iubemur. i. iuſſi fuimꝰ cōnumerando nos fidelibus veteris teſtamēti ꝓpter vnitatem eccleſie eoꝝ et noſtre. licꝫ nō ſimus ſub obligatione illa ſub qua ipſi fuerunt. ſicut Daniel cōnumerat ſe alijs peccatoribus dicens. Peccauimus. iniq̄tatē fecimus ⁊c̄. Daniel. ix. Sepe eñ pſens ponitur ꝓ pterito: pſertim apud oratores vel rhetores aut eoꝝ ſtilo ſe conformantes. vt omnibus notum eſt quottidie in canticis eccleſie. cum canit̄. Uenter puelle baiulat ſecreta que non nouerat. et multa ſimilia. Et nihilominus adhuc valet argumentatio Gregorij. quia voluit dicere ꝙ ex q̄ veteres iuſſi fuerunt dare decīas. ⁊ nos exēplo eorum etiam per eccleſiam actu iubemur dare decimas. et ieiunare q̄draginta diebus eſt etiam dare decimas. igit̄. Quō autem hoc argumentum poſſet retorqueri contra eos patuit in quinta ſuppoſitiōe ante finem. Ad ſedecimā dicendū eodē modo ſicut ad terciam eſt dictū. q2 vtrūqꝫ capitulum idem cōtinet in effectu quo ad ꝓpoſitum noſtrū. Ad decimāſeptimam ꝙ decime non ab homine inſtitute ſunt ꝓ quanto non fuerāt inſtitute ſine exemplo diuine inſtitutionis pcipientis. imo occaſione illius et exemplo eiuſdem fuerūt inſtitute. Sicut ſi diceret̄ ꝙ leges decem tabularū recepte per romanos a grecis nō eſſent inſtitute per romanos ſed ꝑ grecos Et tamē ꝯſtat ꝙ non ligabant romanos. ex eo ꝙ a grecis erant inſtitute Et hoc mō capiendo hoc qđ eſt aliquid iſtitui ab homine: tunc cōſtitutiones eccleſie facte ſine exemplo diuine inſtitutionis dicerent̄ ab homine facte. vt ꝙ non liceat nobis comedere carnes feria ſexta vel huiuſmodi. ⁊ tamen vtreqꝫ non ligant ex cōſtitutione diuina: niſi intelligendo illo modo quo nulla lex ligat niſi ꝓpter diuinam legem dicentem Qui vos ſpnit ⁊c̄. put diffuſe tractat cancellarius Parienſis in tractatu de vita ſpirituali. ſed nihil de hoc ad ꝓpoſitum.

Ad decimāoctauam dicendū ſicut ad octauam ⁊ vndecimā eſt dictū. Poteſt etiā dici ꝙ diuina ꝯſtitutio intelligitur ibi canonica. vt patuit ex quinta ſuppoſitione. ⁊ habet illa expoſitio locum in illo. c. quia ab eo quod debet̄ iure canonico non poteſt quis eximi per imꝑatorē. quia nō habet imꝑator poteſtatem ꝯtra canones eximendo aliquem ab illis. imo leges nō dedignantur ſacros canones imitari. Ad decimānonam dicendum ꝙ decimas noſtri tp̄is reſeruauit deus. i. deꝰ in veteri lege dedit eccleſie exemplum inſtituēdi eas etiam ꝓ tēpore noue legis in ſignū vniuerſalis dominij. Ad viceſimā eodem mō dicendum ſicut ad pcedentem ⁊ ad nonā eſt dictum. exponēdo lꝫ eas ſicut lꝫ quas ē expoſitum in ſolutione pcedentis ꝓbationis ⁊ ꝓbatōis none. Ad viceſimā p̄mā dicendum ꝙ hoc c. poteſt dupliciter legi. Primo augmētatiue. ſecūdo diminutiue. et neutro modo ꝯcluditur ꝓpoſitum ex eo Primo igitur eſt eius ſenſus ꝙ ad decīas aliquas tenemur ex lege diuina veteri nō obligante ſed exemplante humanam inſtitutionem decimarum. ſicut ſunt decīe prediales Ad aliquas ho non tenemur ex veteri lege ſiue obligante ſiue exemplante vt ſunt perſonales Nullibi eñ in toto veteri

ꝥſtamēto poteſt haberi ꝙ iſraelitis fuit p̄-
ceptuꝫ dare decimas ꝑſonales.ſed nobis
p̄cipiunt᷑. vt in c.nō eſt.⁊ c.tua.ij.de decis
Et ſi dicat᷑ tamē Malachie.iij.indiſtincte
dicit᷑. Inferte oēm decimā. Dicēdū ꝙ hoc
eſt ꝯtra eos.quia mox ſubditur. in horrea
mea. Modo decime ꝑſonales ad arcas ⁊
burſas:nō ad horrea reponunt᷑.ſignū igit᷑
eſt ꝙ ſolum ad p̄diales ⁊ de terrenaſcētibꝫ
tenebant᷑ iſraelite. Et in hoc homīes legis
noue plus obligati ſunt ꝗ̄ꝫ homīes veterꝫ
legis.quia vltra p̄diales etiam tenētur ad
ꝑſonales:niſi cōſuetudo nō ſoluendi ꝑſo-
nales eos excuſet. Ideo ſic intelligēdo ca
pitulū legit᷑ augmentatiue.q̇a imponit no
bis plures decīas ꝗ̄ꝫ fuerint impoſite ho-
minibus veteris legis. Nec tn̄ irrōnabil'r
Et hoc ex quinqꝫ cauſis. Primo.qꝛ perfe-
ctiores eis eſſe debemus. Scd̄o.quia plu
res ſunt miſtri noue legis ꝗ̄ꝫ veteris. Ter
cio.qꝛ nobiliores ſunt miniſtri noue legis
ꝗ̄ꝫ veteris.vt patet.ij. Cor.iij. Quarto.q̇a
ꝓplus veteris legis vbicūqꝫ diffuſus erat
in terra ꝓmiſſionis habebat p̄dia de qui-
bus ſufficienter ſuſtentari poterant leuite.
ſed popul⁹ noue legis diffuſus eſt ad mul
ta loca in quibus non ſunt p̄dia.⁊ ſic non
poſſent ſuſtentari miniſtri dei de p̄dialibꝫ
decimis.oportuit ergo eis aſſignare perſo
nales. Quinto. quia leuitis veteris legis
non erant interdicta negocia ſecularia ita
ſicut miſtris noue legis.et ſic de alijs pote
rant ſe etiam nutrire vt ceteri iſraelite.non
ſic noſtri clerici. Ex dictis in hac ſolutōe
prima infero correlariū. Mirāduꝫ eſt de
Innocentio ꝙ ſingulariter loquēdo de ꝑ
ſonalibus decimis dicit ꝙ ille ſunt de iure
diuino.⁊ dicētes ꝑſonales non eſſe de iu-
re diuino ſunt q̄ſi heretici. Et mirat᷑ de no
uis theologꝫ ꝯtrariū aſſerentibꝫ:dicens.ſi
de his q̄ ꝓducit hum⁹ terre debet de⁹ ho-
norari:forti⁹ de his q̄ ꝓducit oꝑa ⁊ indu-
ſtria hoīs tanqꝫ dignior. ꝓ q̄ allegat textū
Gen̄.iiij.alias Deutero.xij. vbi videt᷑ ſibi
lr̄a hoc velle. Sed vt dixi de eo eſt miran
dū cum nullibi hoc de ꝑſonalibꝫ poſſit in
textu veteris vel noue legis fundari tanqꝫ
ille ſint p̄cepte. Unde ſi vtiqꝫ voluiſſet di-
cere ꝙ dicētes decīas nō eſſe de iure diuīo
ſint q̄ſi heretici:apparēti⁹ hoc dixiſſꝫ de de
cimis p̄dialibus.qꝛ de his ē expꝛ̄ſſus text⁹
veterꝫ legis.nō ſic vllibi pōt inueniri text⁹
p̄ceptiuus de ꝑſonalibus. Quāuis docto
res ſancti vt Aug⁹.⁊ alij exprimāt ꝑſona-
les.ſed nō dicunt ꝙ ille ex textu veteris le-
gis habeant᷑.ſed bene volunt ꝙ ſint debi-
te.quod verꝫ eſt ex p̄cepto eccleſie. Qd̄ au
tem Innocenti⁹ allegat textū Gen̄.iiij. nō
habet᷑ ibi aliq̇d de decimis ꝑſonalibꝫ ſed
tm̄ de oblationibus et primitijs. ⁊ deniqꝫ
nō habet᷑ ibi de oblatiōibꝫ ⁊ primitijs ꝑſo
nalibus ſed p̄dialibꝫ.puta ꝓuenientibꝫ de
terrenaſcentibꝫ et anīalibꝫ. Ideo poti⁹ ibi
argueret᷑ ꝙ primitie quo ad quottam ordi
nalem eſſent de iure diuino:ꝗ̄ꝫ ꝙ ibi poſſit
fundari ꝙ quotta decime ꝑſonalis eſſꝫ de
iure diuino.⁊ tamē neutra eſt de iure diui
no hodie obligante vt ſic.nec facta cayn ⁊
abel ſunt ſanctiones legis naturalis. mul
ta quippe fecerunt veteres que nec nobis
ſunt leges.nec ea fecerunt ex dictamine le
gis natural'.ſed ex familiari ꝯſilio ſpūſſan
cti inſpirato:quo etiā nobis non precepti
uum exemplum ſed ꝯſultiuum dederūt ſi-
milia faciendi vel ſtatuendi noſtris vt ſil'ia
facerent. Qd̄ alias allegat textū Deutero.
xij.q̄ſi ibi habeat᷑ de ꝑſonalibus decimis.
Dicendū ꝙ ibi non habet᷑ niſi ꝙ decima ⁊
primitie ſunt offerēde in certo loco. ſꝫ hoc
non intelligitur indiſtincte omniū ſed ter-
renaſcentium tm̄.eo ꝙ ſic limitat᷑ Mala-
chie.iij.vt dixi. Et ſil'r Nūeri.xviij. vbi li-
cet etiam indiſtincte dicat dn̄s ſe dediſſe fi
lijs leui oēs decimas.tn̄ nō indiſtincte in-
telligit᷑ ſed de terrenaſcētibus et anīalibꝫ.
quia paulo poſt qn̄ mādat leuitis ꝙ de de
cimis ꝑceptis a ꝓpl'o ipſi ꝯſequenter debe
ant dare ſūmo ſacerdoti decimā decimaꝝ
dicit:ꝙ eam decimā decimaꝝ debeāt dare
loco primitiaꝝ.tam de areis ꝗ̄ꝫ de torcula
ribus ⁊ vniuerſis q̄ꝝ accipiunt primitias
Et infra. Si p̄clara ⁊ meliora queqꝫ ob-
tuleritꝫ ex decimis:reputabit᷑ vobis q̄ſi de
area ⁊ torculari dederitꝫ p̄mitias. Sic igi
tur reſtringit decimas ad ſolas illas q̄ dā-
tur de rebus de q̇bꝫ dant᷑ primitie.mō nul
le primitie ꝑſonales dabant᷑ ſed ſolum de
terrenaſcētibꝫ ⁊ anīalibus ⁊ hoībus. Et ſi
milis reſtrictio etiaꝫ fit Leuitici vltīo. vbi
dicit᷑. Omnes decīe terre ſiue de frugibꝫ ſi
ue de pomis arboꝝ dn̄i ſunt. Et īfra. oīm
decimaꝝ ouis ⁊ bouis et capre q̄ ſub pa-

ſtoris virga tranſeunt quicquid decimuz
venerit ſanctificabit͛ dño. Et ex hoc ſeq̇-
tur ꝙ ſi ꝓpter hoc ꝙ Deuteronomij.xij. in
diſtincte dicit͛ ꝙ debeant offerre decías ⁊
ṗmitias manuū ſuaꝝ:inferat͛.ꝙ ergo pſo-
nales decimas etiam debeāt offerre.eo ꝙ
etiā illi p manus acq̇runt͛:puta artificū vl͛
negociatorū.tūc eadeꝫ rōne ↄſequēter etiā
fuiſſent obligati ad dandū decimū puerū
quia etiam hoīes acquirunt ſuos pueros
que ſunt etiā opa eoꝝ.ſicut artificum ſunt
ſua opa.⁊ de ſua ſubſtantia.i.de ſemīe qđ
ex nutrimento ſuis manibus acquiſito eſt
genitum eos generant ⁊ laboribꝫ ſuis eos
nutriunt. Unde etiā de eijſdem dabāt pri
mogenitos tanq̄ꝫ primitias.licet eos redi-
mebant. Et ſic patet ꝙ autoritates q̄s p
ſe adduxit Innocentius nō ↄcludūt eius
ꝓpoſitum. Forſitan aūt p̄ter predictas q̄ſi
uiſſet ſi quas alias potuiſſet habuiſſe. Et
p eo adduco duas. Unam ex li. Geñ. xiiij
ca. ⁊ vnā ex euangelio Lu.xviij.ca. Nam
Geñ.xiiij.abraam dedit ipſi melchiſedech
decimas ex omnibꝫ. Et nō pōt dici ꝙ ibi
textus intelligat͛ de p̄dialibus decimis nō
ꝺ pſonalibꝫ. Nā potius econtra intelligit͛
Nam loquit͛ ibi de decimis earuꝫ reꝝ q̄s
tunc abraā ſecū habebat in expeditōe bel
lica.⁊ quas conq̄ſiuerat in bello ↄtra q̄tu
or reges Nam Melchiſedech occurrit ei
cōſtituto in illa expeditione Et ſic dedit ei
decimas de pecunijs ⁊ iocalibꝫ ⁊ alijs lu-
cris obtentis in illo bello. ergo dedit ei p-
ſonales decimas.et ſic pſonales ſunt ꝺ iu
re diuino. Simil'r Lu.xviij.dicebat pha
riſeus. Decimas do omniū que poſſideo.
et ita etiā de ſuis lucris vel artificio vel ne
gocio ⁊c.dedit decimas.et tamen non vi-
detur eas dediſſe niſi ꝓpter p̄ceptum vete-
ris legis.igitur p̄ceptum veteris legis etiā
erat intelligendū de decimis pſonalibus.
quod eſt contra predicta. Dicendū ad ṗ-
mum ꝙ etiam ſi Abraam dederit perſona
les decimas.tamē non habetur ꝙ hoc fe-
cit tanq̄ꝫ quid ſibi preceptum a domio.po
tuit em̄ illud facere vt aliquid ſupergatō
nis. Si etiam hoc feciſſet ex aliquo prece
pto dei illud fuiſſet vel potuiſſet fuiſſe tm̄
perſonale.ſicut etiam ei preceptum fuit ꝙ
imolaret filium ſuum Iſaac. nec tamen il
lud vſq̄ꝫ ad alios extenſum vel extenden-
dum fuit. Ad ſecundū dicendum ꝙ cum
phariſeus ille dixit ſe decimas dare omni
um.ly omniū diſtribuebat p omnibus p̄-
dialibus. ſcꝫ tam minutis q̄ꝫ maioribꝫ .ita
q̄ꝫ volebat ſe iuſtificare in hoc ꝙ non tm̄
dabat maiores ſed etiaꝫ minutas.put ali-
bi ait xp̄s. Ue vobis ⁊c.qui decimat͛ mē
tam ⁊ anetū ⁊c. Secundo ꝙ etiam ſi q̄s
pſonales dediſſet:non id feciſſꝫ tanq̄ꝫ ex le
ge veteri debitas.cum illa lex nō loqueret͛
de illis vt patuit.ſed feciſſꝫ illud tanq̄ꝫ q̇d
ſupergationis. Nam etiam dicebat Ie-
iuno bis in ſabbato.et tamen non hoc fa
ciebat ex aliqua lege veteris teſtamenti ſi-
bi illud precipiente.nec eius factuꝫ nobis
legem facere poteſt. Et ſic patet reſponſio
ad autoritates q̄ pro Innocentio poſſent
adduci. Ad rationē eius negatur ꝙ ex iu
re diuino hodie obligante debeat deꝰ ho
norari de cunctis que ꝓducit humus pro
ut oppoſitum patuit in ſolutione quarti ar
gumenti. Et ſi dicis ſaltem de iure diuino
hodie obligāte miniſter dei debet de illis
ſuſtentari que humus ꝓducit. et ſic multo
magis de illis que induſtria hominis p-
ducit. Dicendum. Dato ſed non conceſſo
ꝙ antecedens eſſet verum. non tamē quo
ad quottam eorum ſed quo ad aliquid. et
ſic etiam cōcederet͛ cōſequens. Sed tamē
etiam antecedens eſt falſum. quia ad ſatiſ
faciendū iuri diuino hodie obliganti ſuf-
feciſſet ꝙ miniſter ſuſtentet͛ de bonis eorū
quibus miniſtrat non curando an de p̄di
alibus an pſonalibus bonis ſuſtentetur.
Q̄uis ad ſatiſfaciendūꝫ legi poſitiue eccle-
ſie ſecus ſit.de qua ↄcedimꝰ ꝙ debite ſunt
prediales et perſonales niſi vbi conſuetu-
do inueterata habet cōtrarium in toto vl͛
in parte.⁊ miniſter al's habet ſufficientem
ſuſtentationem p officio ſuo. Plures etiā
ex canoniſtis ſentiunt ↄtra Innocentium
dicentes. ꝙ pſonales tm̄ de iure poſitiuo
debentur vt Raymūdus ⁊ Hoſtienſis in
ſummis ſuis. Ad ideꝫ videtur eſſe Archi
diaconus in decreto ⁊ in ſexto. Secun
do poſſet ad predictam viceſimāprimā p
bationem dici ꝙ textus poteſt intelligi di
minutiue.vt ſit ſenſus Ille decie ſunt ne-
ceſſario ſoluende que debentur ex lege di
uina ⁊ hoc tm̄ exemplante ⁊ non obligan
te.cuiuſmodi ſunt om̄es ſcꝫ prediales etiā

quo ad quottã ⁊ de ſingulis prediĳs vľ ter
renaſcentibus. vel ſi ꝯſuetudo alicuiꝰ loci
habet ꝙ minus q̃ꝫ decretum veteris legis
req̇rebat detur (et hoc ſiue minus in q̄tta
ita ꝙ nõ decima ſed ſedecima vľ viceſima
pars detur, ſiue minus quo ad p̄dia: ita ꝙ
nõ de omnibus p̄diĳs detur, ſiue minus q̊
ad res de quibus detur: ita ꝙ non de oĩbꝫ
rebus terrenaſcentibus detur, ſed ſolũ de
aliquibus: puta de maioribus ⁊ nõ de mi
noribus. vel nõ de omnibus maioribꝫ vel
de omnibꝫ minoribꝫ) tunc ſufficit tales da
re q̃s conſuetudo dandi interp̄taŕ eſſe dã
das. Et ille intellectus etiam eſt verus. q̇a
ex quo etiã prediales ſunt iure poſitiuo tm̄
debite ⁊ nõ iure diuino niſi exemplãte nõ
obligante, tunc cõſuetudo interp̄tabiŕ ea-
rum ſolutionem quomõ ſit debita eo ꝙ cõ
ſuetudo ſit optima legum poſitiuarum in
terpres. Ad viceſimãſecundã dicendũ
eodem modo ſicut ad viceſimã. Et ad di-
ctum Alexandri de ales dicenduꝫ ꝙ vult
dicere ꝙ autoritate diuina exemplante au
toritatem vel ꝯſtitutionẽ humanã eccleſie
non autẽ autoritate diuina veteris legꝭ ho
die obligantis. Et ſic ſatiſfactum eſt omĩ
bus vigintiduobus argumentis incluſis
in decimoquarto principali argumẽto.

Decimoquarto arguiŕ. Si preceptum
de quotta decimarũ danda non eſſet pre-
ceptuꝫ morale veteris legis vt dicit tercia
cõcluſio. tunc non licuiſſet pape et eccleſie
illud preceptum imponere poſtea fidelibꝫ
noui teſtamenti. Cõſequẽs eſt falſum ⁊ cõ
tra ſextam cõcluſionem, igitur. ſequela p̄-
batur, quia non licuit pape ⁊ eccleſie fide-
libus noui teſtamenti imponere dura pre
cepta veteris legis niſi illa eſſent moralia.
modo p̄ceptum de quotta decimarũ dan
da eſt durum p̄ceptum ipſis laicis fideli-
bus, igitur. Maior ꝓbatur. quia Actuuꝫ
xv. Petrus loquens contra illos qui dice
bant ꝙ cõuerſi ad fidem ex gentibus tene
renŕ obſeruare legẽ moyſi que erat lex ſa-
tis dura: dicit ſic. Quid tentatis deum im
ponere iugum ſuper ceruices diſcipulorũ
quod neqꝫ nos neqꝫ patres noſtri portare
potuimus. Ibidem etiaꝫ Jacobꝰ ait. Ego
iudico nõ inquietari eos qui ex gentibus
conuertunŕ ad deum. et cõſequenter con-
cluſum fuit ibidem per cõcilium apoſto-
rum ꝙ non eſſent eis legalia imponenda
onéroſa, ſed ſufficeret ꝙ abſtinerẽt ab ido
lis ⁊ a fornicatione. et ſub illis comp̄hen-
diŕ aliorum moralium obſeruantia. et etiã
ꝙ abſtinerẽt a ſuffocato et ſanguine qd̊ fu
it legale quoddam etiã obſeruandũ. Ubi
innuiŕ ꝙ apoſtoli iudicabãt ꝙ dura ⁊ gra
uia p̄cepta legis moyſi non erãt eis impo
nenda. ⁊ non poterãt hoc intelligere apo-
ſtoli de duris moralibus. quia ab illis nõ
poterant eos deobligare. igiŕ intelligiŕ de
iudicialibus ⁊ ceremonialibus. ⁊ ſic iudi-
cabant eis non eſſe imponẽda dura iudi-
cialia. modo iudicio apoſtolorum quo ad
regimen eccleſie etiam debent ſe cõforma
re pape ⁊ eccleſie. p̄ſertim in non grauãdo
fideles duris preceptis. eo ꝙ ſaluator ait.
Jugum meum ſuaue eſt et onus meum le
ue. Minor aũt videŕ nota. quia circa hoc
verſaŕ virtus liberalitatꝭ ⁊ iuſticie. virtus
aũt eſt circa difficilia. Dicendum negan-
do ſequelam. Ad ꝓbationem diſtinguen-
da eſt maior. quia ſi intelligaŕ ꝙ non licue
rit eis ea imponere vt obligantia ex virtu
te veteris legis. ſic ꝯcediŕ. nec mirũ. qꝛ illa
non ligabant q̇ſcunqꝫ amplius ex virtute
veteris legis. imo etiã de moralibꝫ videŕ ꝙ
illa nec ligabãt nec hodie ligẽt oẽs fideles
ex forma veteris legis. q̇a ex forma illiꝰ le-
gis ligabãt tm̄ iſraelitas. qꝛ ſolis illis erãt
data ex forma legis q̃uis ex lege nature ⁊
lege euangelica que omnes ligãt: ligẽt oẽs
eo ꝙ in lege euangelica ſunt moralia prece
pta tradita et extenſa ad omnes. quia chri
ſtus ea docuit apoſtolos ⁊ alios iſraelitas
et apoſtolis dixit Matthei vltimo. Eun-
tes docete omnes gentes docẽtes eos ſer-
uare omnia quecunqꝫ mãdaui vobis. Et
illo modo etiam non licuiſſet pape vel ec-
cleſie imponere p̄cepta de quotta decima
rum fidelibus nec ſic impoſuit eis. Si au
tem intelligaŕ maior ꝙ non licuerit eis ea
imponere fidelibus vt obligatoria ex po-
ſitiua autoritate papali ⁊ eccľiaſtica. ſic ne
gatur quo ad iudicialia Nec verba Petri
et Jacobi ⁊ concluſio conciliĳ Actuũ. xv.
volunt hoc inſinuare. quia ſtatim met im
poſuerunt eis illud legale ſcꝫ de nõ come-
dendo ſanguinem ⁊ ſuffocatum. ſed vole
bant ſignificare ꝙ non eſſet neceſſariũ eis
imponere illa legalia ſicut tamen aduerſa-

rij aſſeruerunt, ꝓpter quorum doctrinaꝫ il/
lud concilium fuerat congregatū. Et ſi di/
catur. Petrus in verbis pretendit ꝙ etiaꝫ
duricia illius legis fuerit cauſa ad non im
ponendum eis ea. et Jacobus in ſuis ver
bis ꝑtendit inquietudineꝫ in obſeruando
ea fuiſſe cauſam deobligationis vel nō im
poſitionis eorum. et totum cōciliuꝫ ꝓ cau
ſa pretendit oneroſitatem eorundem. Re
ſpondet ꝙ principale fundamentū Petri
et concilij fuit ꝙ non tenerent ad legalia. ⁊
per conſequēs non erat neceſſariuꝫ eis ea
ſeruare. Et hoc habito ꝯſequenter exquo
et ſi nō erat neceſſariū eis ea ſeruare tamē
multa ex eis licite poterant ſeruari: viden
dum erat an ne ď facto expediret eis talia
imponere. ⁊ an de facto nō imponendum
eis ea que etiā licite poterant: allegauit pe
trus ꝓ cauſa difficultatem ⁊ duritiem ob/
ſeruantie eorum. ⁊ hoc loquendo de om̄i/
bus ſimul captis. quia tot erant in multi/
tudine ⁊ etiaꝫ in magnitudine ꝙ dura po/
terat dici ⁊ etiam difficilis eorum obſeruā
tia. Erāt em̄ ſexcenta ⁊. xiij. ſcꝫ. cc. ⁊. xlviij.
affirmatiua: ſicut ſunt. cc. ⁊. xlviij. oſſa ho/
minis. ⁊. ccc. et. lxv. negatiua. ſicut ſūt. ccc.
et. lxv. dies anni. Secus autē de aliquibꝫ
eoruꝫ tm̄. Stat em̄ ꝙ aliqua ꝑcepta ꝓpter
multitudinē eoꝝ ſint dura. et tamen ſi vnū
eorum ſeorſum accipiatur non ſit durum.
ita in ꝓpoſito. Unde ſi predictum argumē
tum cōcluderet: tunc etiam nō poſſent ho
die ſeculares principes ſtatuere ⁊ cōſequē
ter punire crimina illis generibus penaꝝ
quibus per iudicialia veteris legis punie
bant. quod eſt falſum. Nec ipſi apoſtoli ꝓ
tunc in eodem concilio indixiſſent eis ab
ſtinentiam a ſuffocato et ſanguie. quod ta
men etiam habet aliquā duriciam aſſuetꝭ
talia comedere. Secundo dicendum ad
minorem ꝙ dare quottam decime non eſt
durum veris fidelibus, quod ſic patet.
quia tales credūt deum eſſe veracem in ꝓ
miſſis. ⁊ per cōſequens credunt ꝙ ſi dent
quottam decime ꝙ loco illius decime de/
us faciet abundantem retributionē etiam
in tēporalibus. ita ꝙ longo plus ꝗꝫ illā ꝙ̄t
tam habebunt. ⁊ ecōtra. ſi non darēt ꝙ il/
la eis alias periret: etiam cū maiori dāno.
modo non eſt durum imo facile dare illaꝫ
quottam pro qua quis credit ſe duplū re/
habiturum. ⁊ ſi non daret: duplum ſe deꝑ
diturum. igitur. Maior ꝓbatur. q2 Ma/
lachie. iij. deus hoc promiſit dicēs. Infer
te omnē decimaꝫ in horreum meum vt ſit
omnis cibus in domo mea ⁊ ꝓbate me ſu
per hoc dicit dominus ſi nō aperuero vo
bis catharactas celi ⁊ effundā benedictio
nem vſqꝫ ad abundātiaꝫ ⁊ increpabo pro
vobis deuorantem q̄ non corrumpet fru/
ctum domus veſtre. Et non ſoluentibꝫ ꝑ/
mittit celum ferreum ⁊ terram eneā. Poſ/
ſent etiam quedam argumenta fieri cōtra
ſextam concluſionem vtputa CX ſi quotta
decimarum eſſet de precepto poſitiuo ec/
cleſie tunc iudei non tenerentur nobis da
re decimas eo ꝙ nō ligant conſtitutioni/
bus eccleſie. Cōſequēs eſt cōtra c. de terrꝭ
extra de decimis. ⁊ cōtra c. poſt miſerabilē
et c. ꝗꝫto. de vſuris. Sed illorū ſolutio fa/
cile patet ideo tranſeo ꝓ nunc. Decimo
quinto arguitur contra ſeptimam ꝯcluſio
nem ſic. Solutio quotte decimarū fuit in
ſtituta ad deſignandum aliquid myſtice.
igitur preceptum precipiens eam erat ce/
remoniale. tenet conſequētia. quia ceremo
nialia erant inſtituta ad deſignandum ali
quid myſtice. Antecedēs ꝓbatur. quia fu
it inſtitutum ad deſignādum ꝙ homo ſol
uens eſſet aſſumendus ad decimū ordinē
angelorum. Item ꝙ ipſe deus in cuiꝰ ho/
norem dabatur erat perfectio omniū bo/
norum hoīs. ſicut numerus denarius eſt
perfectus numerus. Item ꝙ ab ipſo deo
in cuius honorem dabatur decima pars:
erat omnis noſtra perfectio ⁊ ſibi aſcribē
da. ⁊ ꝙ nobis qui reſeruamus nobis no/
uem partes eſt omnis imperfectio aſcri/
benda. ſicut et nouenariꝰ numerus eſt de/
ficiens a denario qui eſt perfectus. Dicē
dum ꝙ non quecunqꝫ ſignificatio myſti/
ca alicuius actus arguit ꝑceptum qď cuꝫ
precipit fuiſſe ceremoniale. Naꝫ tūc om̄ia
que iſraelitis fuiſſent ꝑcepta ⁊ omnia que
eis accidiſſent fuiſſent ceremonialia. quia
omnia in figura ꝯtingebant illis. ſed opor
tebat ꝙ talis actus eſſet principaliter inſti
tutus ad ſignificandum aliquid allegori/
ce pro nouo teſtamento. vtpote ad ſignifi
candum aliquid circa chriſtum venturuꝫ
Ideo enim ceremonialia hodie ſunt illici/
ta ſeruari. quia ſi ſeruarent fierēt proteſta/

tiones quaſi chriſtus nõdum veniſſet ſed
venturus eſſet et paſſurus. ſicut ĩmolatio
agni paſcalis p̃ncipaliter erat inſtituta ad
ſignificandum q̧ chriſtus verus agn⁹ eſſꝫ
ĩmolandus in cruce. ⁊ ſimiliter occiſio ani
malium in ſacrificijs ad occiſionẽ chriſti
ſignificandum principaliter erat inſtituta.
que ſignificatio eſt allegorica. iuxta illud.
Litera geſta docet: quid credas allegoria.
Et illa ſunt ꝓprijſſime ceremonialia quoꝝ
vſus eſt mortiferus: etiam ſi in eis non po
neretur ſpes ſalutis: eo q̧ ſunt proteſtatio-
nes cuiuſdam crediti tanq̃ȝ illud ſit futu-
rum quod tamen ſ̃m veritatẽ preterijt. Et
preter hec erant quedaꝫ ceremonialia que
ordinabant̃ ad diſponendũ et preparan-
dum hominẽ ad vſum primorũ ceremoni
alium: ſicut erant leges immũdiciaruꝫ et
purgationum legalium quorum vſus eſt
mortiferus maxime vel ſaltem quando fie
ret in ordine ad vſum primoꝝ ceremonia
lium: etiam in neutris ponendo ſpem ſalu
tis. acceſſorium eñi ſortitur naturam prin
cipalis. Et ſic patet quomodo ad ceremo
nialia requirit̃ q̧ eorum principalis ſigni
ficatio ſit allegorica aut q̧ ad taliter ſigni-
ficatiua per ſe ordinent̃. Sed ſi quid erat
inſtitutum principaliter ad ſignificanduꝫ
aliquid tropoloice vel anagogice nõ opor
tebat propter hoc ipſum eſſe ceremoniale.
etiam ſi eſſet inſtitutum ad ſignificandum
allegorice aliquid ſed tamen minus prin-
cipaliter. ſic eſt in propoſito. ſolutio quot-
te decimarum erat quo ad determinatio-
nem illi⁹ quotte inſtituta principaliter ad
ſignificandum anagogice q̧ homo eſſꝫ aſ
ſumendus ad decimũ ordinem angeloruꝫ
Et etiam ad ſignificandũ tropoloice q̧ de
beremus recognoſcere q̧ deus erat perfe
ctio omnium bonoruꝫ noſtrorum ⁊ q̧ ab
ipſo eſſet omnis perfectio noſtra. Iuxta il
lud. Tropologia quid agas: quo tendas
anagogia. Et dato q̧ etiam ſignificaret q̧
chriſtus eſſet perfecturus omnia: tamẽ nõ
erat principaliter ad hoc inſtituta. Unde
bene eſt concedendũ q̧ illud p̃ceptum ha
bet aliquam cõuenientiam cum ceremo-
nialibus vt patuit. ſed non eſt ceremonia-
le dicendum. Decimoſexto arguitur cõ
tra ſextam concluſionem. Si quotta deci
me eſſꝫ de iure poſitiuo eccleſie tunc papa
poſſet diſpenſare cum fidelibus quo ad il-
lam quottam. cõſequens videt̃ falſum. igit̃
añcedẽs. Seq̃la ꝓbatur. quia poteſt ho-
mines deobligare ab eo q̃d ipſe vel eccl'ia
eis impoſuit. quia ipſe eſt ſupra ius poſiti-
uum. ⁊ etiam eius eſt deobligare cui⁹ ẽ cõ-
dere. Falſitas aũt cõſequẽtis ꝓbatur. quia
tunc cum omnib; fidelibus poſſet q̃ ad il-
lam quottam diſpẽſare. q̃a quo ad oẽs eſt
illa q̃tta ex ſolo poſitiuo iure debita. ⁊ etiã
quia non eſt maior ratio quare quo ad ali
quos et non quo ad alios. Cõſequens vi
det̃ incõueniẽs. q̃r hoc eſſet decolerare ſta
tum vniuerſalis eccleſie. q̃r eius ſtatus eſt
q̧ oĩbus eſt p̃ceptũ dare quottã: ⁊ ipſe ab
omnib; tolleret illã obligationẽ. Ad hoc
argumentũ reſpõdendo: duo faciã. Prio
recitabo et reprobabo dicta canoniſtaruꝫ
circa difficultatem quã ingerit hoc argu-
mentum. ſ. An papa poſſit diſpẽſare circa
hoc p̃ceptũ de decimis. Secũdo reſpon-
debo ad formã argumenti. Sunt aũt q̃tu
or modi dicendi eoꝝ circa illam difficulta
tem. Primus modus dicendi eſt gloſe in
cap'lo A nobis. extra de decimis. que po
nit duo dicta in quib; videt̃ reſidere. Pri-
mũ q̧ papa nõ poteſt in totum tollere ius
decimaꝝ. Secũdũ q̧ q̃buſdam ꝑſonis re
mittere poteſt. Rõ diuerſitatis illoꝝ dicto
rũ eſt ſ̃m cã. q̃r ꝑ primum tolleret̃ ius diui
nũ p̃cipiẽs eas. q̃r vl'iter remitteret̃ prece-
ptũ. ſed ꝑ ſecundũ non tolleret̃ ius diuinũ
Contra hunc modũ arguit̃ q̃r deficit q̃n
tupliciter. Primo. q̃r aut intelligit p̃mũ di
ctũ de decimis q̃ ad eaꝝ indetermiatõem
aut q̃ ad determiatõeꝫ. ſ. q̃ ad q̃ttã. Si pri
mo mõ tũc dato q̧ in illo ĩtellectu eſſet illõ
primũ dictũ verũ: ſaltẽ illã indetermiatio-
nẽ. ſ. q̧ aliq̃d ſit dandũ referẽdo ad miſtrũ.
quia de iure naturali ⁊ diuĩo euãgelico: te
nent̃ fideles ad dãdũ aliq̃d miſtro dei ad
eius ſuſtentationẽ vt patuit in p̃ma cõclu
ſione. Papa aũt nõ põt oẽs abſoluere ab
eo ad q̃d naturali iure ⁊ diuino euãgelico
tenent̃. tñ primũ dictũ ſic ĩtelligẽdo tũc ſe-
cundũ eẽt falſum. q̃r tũc ſcõm ĩtelligeret̃ d̃
eadẽ indetermiatõe. q̃r ſecũdũ dictũ affir-
mat id poſſe cõcedi aliq̃b; q̃d p̃muꝫ negat
poſſe cõcedi oĩb;. mõ etiam papa nõ ſolum
non omnes fideles ſed nec etiam aliq̃s fi-
deles poſſet deobligare ab illa indetermi

natõe dãda que eſt iuris naturalis. Et di-
xi notãter. dato ꝙ verꝝ eſſet. qꝛ forte poſſet
dici ꝙ papa poſſet oẽs hoĩes deobligare
etiã ab ipſa indetermĩatõe dãdi accedente
ↄſenſu totiꝰ cleri. vtputa ex liberalitate in-
ſtar Pauli renũciando iuri naturali reſpe
ctu illius indeterminatõis ſicut ꝛ paulus
oĩmode ceſſit iuri ſumptuũ. ſicut etiaꝫ ſta-
tim diceꝛ de quotta decimaꝝ. nec tñ ꝑ hoc
papa aliquẽ vel oẽs deobligaret a iure. i. p̃
cepto iuris naturalis vel diuini illud tollẽ
do. vt ſtatiꝫ declarabiꝛ. et ita diceretꝛ ꝙ etiã
p̃mũ dictum in primo eius intellectu non
eſſꝫ verum. Si aũt intelligaꝛ primũ dictũ
tm̃ de quotta decimaꝝ ꝛ per ly totũ intelli
gantꝛ omnes homĩes. ita ꝙ om̃es homĩes
nõ poſſet deobligare a quotta decimaruꝫ
ſed bene aliq̃s ſicut videꝛ gloſa intellexiſſe
eo ꝙ in ſecundo dicto nõ ait ꝙ quo ad ali
quid dandũ poſſit papa remittere. ſed ait
ꝙ q̇buſdaꝫ ꝑſonis. ſ. que deberẽt dare ꝛc̃.
et tunc in illo ſenſu q̃uis ſecundũ dictum
eſſet verum: tamẽ circa p̃mum quintupli-
citer deficit. Primo in eius fundamẽto. qꝛ
eius fundamentũ eſſet ꝙ quotta decima-
rum eſſet de iure diuino obligante hodie.
modo hoc oſtenſum eſt eſſe falſuꝫ. Scd̃o
quia etiã dato ꝙ eſſꝫ de iure diuino hodie
obligante. tunc nec ſecundũ dictũ eſſet ve
rum. qꝛ ſicut nõ om̃es poſſet deobligare a
iure diuino: ſic nec aliquos vt infra oſten-
dam. Tercio. quia dato ꝙ eſſet de iure di
uino hodie obligante: tunc adhuc videreꝛ
ꝙ papa poſſet oẽs hoĩes deobligare a q̃t-
ta citra hoc ꝙ deobligaret aliq̃s a p̃cepto
iuris diuini. qđ oſtẽdo p̃mo ſic. quia in ve
teri lege erat illa quotta de iure diuino tũc
obligãte. ꝛ tñ ſi tota tribus leuitica vel ille
qui habuiſſet ius ſuꝑ totam tribum illam
de eius ↄſenſu ex liberalitate remiſiſſet q̃t-
tam oĩbus fidelibꝫ puta ꝙ accepiſſent ſo-
lũ duodecimã vl' vndecimã vl' hmõi. et lo
co reliq̃ ꝑtis ſe voluiſſent nutrijſſe labo
ribus manuũ ſuaꝝ. ꝛ hoc cõmode potuiſ-
ſent feciſſe ſine impedimẽto cultus diuini.
vel ſi aliũde potuiſſent acq̇ſijſſe vel habu-
iſſe ſuſtentatõem. tũc nõ in hoc peccaſſent
qꝛ nõ erat eis p̃ceptũ ꝙ exigerẽt vel recipe-
rent illã q̃ttam q̃ erat cõceſſiõis. ſed ceteris
erat p̃ceptum ꝙ darent: qđ nõ intelligitur
niſi ꝓ quãto alij ab eis reciperent. ſi igiꝛ il

li eã recipe noluiſſent ex liberalitate et vo-
luiſſent fuiſſe ↄtenti minori q̃tta tũc deob
ligaſſent eos oẽs a q̃tta. Nec potes dice
re ꝙ hoc idẽ ſit cõtra me puta qꝛ iaꝫ hoĩes
potuiſſent illos oẽs deobligaſſe a iure di-
uino qđ prius negaui. Nã dico ꝙ nõ de-
obligaſſent eos a iure diuino ſalteꝫ capto
ꝓ p̃cepto dei. quia illud ius diuinũ nõ ob
ligabat eos abſolute ad dandũ puta in ca
ſu quo etiam alij remitterent vel nollẽt re-
cipere. ſed ſolũ in caſu q̃ nõ remitterent vl'
quo vellent recipe licet deobligaſſent eos
a iure diuĩo capiẽdo ius non ꝓ p̃cepto dei
ſed ꝓ facultate alicui cõpetente ex p̃cepto
dei alteri iniũcto. Huiꝰ ſimile poteſt dari.
qm̃ fur vel raptor de iure. i. p̃cepto natura
li ꝛ diuĩo teneꝛ reſtituere ablata. ꝛ tñ ſi paſ
ſus furtũ vel rapinaꝫ liberaliter remitteret
deobligãdo eũ a reſtitutõne: nõ obligabiꝛ
reſtituere. ꝛ tñ nõ eſt ꝓpter hoc dicẽdum ꝙ
fur ꝑ hoĩem fuerit deobligatꝰ a iure. i. p̃ce
pto diuino. ꝛ hoc ex cã dicta. Igiꝛ etiã ho
die ſi totus clerus vel papa exiſtẽs p̃latus
eoꝝ faceret hoc idẽ ſalteꝫ ex ↄſenſu cleri. iã
q̃ ad oẽs tollereꝛ illud ius. i. facultas q̃ ad
q̃ttam: etiã ſi q̃tta eſſet de iure diuĩo. i. p̃ce-
pto. Quarto. qꝛ fundamentũ primi dicti
etiã ſi q̃tta eſſꝫ de iure diuino nõ valet. ſ. q̃
dicit ꝙ tũc tollereꝛ ius diuinuꝫ ſi in totum
tollereꝛ ius deciaꝝ. q̇a iã patuit oppoſitũ a
ſili de furto ꝛ rapina. Confirmaꝛ qꝛ de iu
re diuino vtriuſq; teſtam̃ti debebanꝛ ſum
ptus paulo euãgeliſanti corinthijs ꝛ alijs
ꝛ tñ eos totalr̃ remiſit nutriens ſe laboribꝫ
manuũ ſuaꝝ. ꝛ hoc fuit ꝑfectõis in Pau-
lo. q̃re g̃ nõ potuiſſent ceteri apl'i ꝛ diſcipu
li xp̃i idẽ feciſſe oĩbꝫ ſibi ſubditis et ſic oĩbꝫ
fidelibus remiſiſſe totũ citra hoc ꝙ fuiſſet
ſublatũ ius diuinũ. ergo etiã idẽ hodie fie
ri poſſet de q̃tta decimaꝝ. Quinto. qꝛ di-
cit ſi q̃ ad aliq̃s remitteret ipſe non tolleret
ius diuinũ ꝛ tñ ius deciaꝝ in totũ tollẽdo
tolleret ius diuinũ. tũc arguiꝛ ſic Sicut ſe
habet totũ ad totũ ita ꝑs ad ꝑtem. igitur
ſi om̃ibꝫ remittẽdo tolleret q̃ ad oẽs ius di
uinũ: ita ſi aliquibꝫ remitteret tunc tolleret
quo ad illos ius diuinum. modo etiaꝫ nõ
poteſt tollere quo ad vnũ hominẽ ius di-
uinũ. quod ſic oſtendo. tollere ius diuinũ
quo ad vnum hominẽ eſt eum ab illo iure
deobligare. ſi igiꝛ eũ deobliget. aut deobli

gat eum quē deus voluit ⁊ vult eſſe obliga
tum. ⁊ ſic voluntati dei aliqͥs poteſt reſiſte
re, aut deobligat eum quem deus met nō
vult eſſe illo iure obligatū, tunc nō deobli
gat eū, quia impoſſibile eſt deobligare nō
ligatum, qꝛ deobligare ꝓſupponit ligatuꝫ.
Si autem dicatur ꝙ papa poteſt diſpēſa
re cōtra ius diuinū, vel circa ius diuinuꝫ:
vt eſt cōmunis ſentētia oīm, diſpēſare aūt
eſt deobligare, igiꝉ. Dicendū ꝙ diſpenſare
capiꝉ dupl'r. Uno modo. i. deobligare, et
ſic nō poteſt papa ꝯtra ius diuinū diſpen
re, nec circa ipm. Alio mō. i. interꝑtari ali-
quē non eſſe obligatū in tali caſu ad obſer
uantiā iuris diuini. ⁊ ſic ꝯcedēdū eſt ꝙ cir
ca ius diuinū diſpēſare poſſit, ſed nō cōce
diꝉ ꝙ ꝯtra ipſum poſſit diſpēſare, quia ta-
lis interꝑtatio nō erit ꝯtra mentē legiſlato
ris, ſ. dei, nec in caſu in quo ꝑceptum liga-
bat, ſed ſm mentē dei et in caſu nō ꝯtento
ſub ꝑcepto. Exemplū: Si papa determi-
net ꝙ licitū eſt iudici occidere homicidaꝫ:
nō ē ꝓpter hoc dicēdus diſpēſare cū iudi-
ce ꝯtra vel circa ꝑceptum Nō occides: ca
piendo hoc mō diſpēſare, nec etiā capien-
do ſecūdo mō dꝛ diſpenſare ꝯtra ius diui
nū, qꝛ ius diuinū nō intelligiꝉ ita indiſtin-
cte a legiſlatore, ſed bñ diſpenſat cum eo ſe
cundo mō circa ius diuinum De hoc pñt
multa alia adduci ꝯtra eos, ⁊ econtra ipſi
multa ꝯtra nos vtpote de nūero teſtiū, ſed
de illis diffuſiꝰ dixi in oꝑe ſeptiptito de cō
tractibꝫ tractatu. ij. qōne. xxviij. Si dica
tur, ſacerdos abſoluēdo ꝯfitentem deobli
gat eū ab eo ad quod teneꝉ de iure diuino
ſcꝫ ab inferno, qͣ de iure diuino oīs pec-
cator mortalis obligaꝉ ad penam inferna
lem, igiꝉ. Dicendū ꝙ nō deobligat eum ni
ſi in caſu in qͦ deus nō vult eum eſſe obli-
gatum. qꝛ pctōr mortalis licet ſit obligatꝰ
ad penā inferni in ſenſu cōpleto. i. manēs
talis, tñ ſi incipiat penitere ⁊ etiā ſit tm̄ at-
tritus: deus vult virtute abſolutōis ſacer
dotalis eum nō eſſe obligatū. Si de vo-
to a quo papa aliquē abſoluit arguiꝉ. Di-
cendū ꝙ non obligaꝉ ad ſeruandū votum
qñ deus vult euꝫ nō eſſe ſibi obligatū, mō
quādo papa diſpenſat cum aliqͦ ſuꝑ voto
et hoc vel omnino, vel cōmutādo in aliud
bonum et ſubeſt cauſa legitima: deus illa
cauſa ſubexiſtēte ⁊ accedēte ꝯſenſu ſui vi-
carij nō vult euꝫ ſibi eſſe obligatū. ſicut ꝓ-
curator hñs plenaꝫ poteſtatem creditoris
deobligat debitorem puta furem a reſtitu
tione furti facienda creditori. non tamen
niſi quia creditor vult eum eſſe deobliga-
tum in hoc ꝙ cōſenſit in acta ⁊ agenda ꝓ-
curatoris, nec diciꝉ tunc ꝓcurator furēꝫ a
diuino iure deobligare quod precipit furi
reſtituere ablata vt patuit ī tercio defectu.
Secundus modus dicēdi eſt Ala. Ho
ſtien. ⁊ Joh. an. qui cōſiſtit in quatuor di-
ctis. Primū. Jus decimarū poteſt remit-
ti quibuſdam ꝑſonis. Secundū. Totum
non poteſt remitti ſine cauſa et pro om̄i tē
pore. Terciuꝫ. Ex cauſa ⁊ ad tempus pōt
remitti. Quartum. ꝙ non obſtat ſi dicaꝉ ꝙ
alia ꝑcepta moralia decalogi ſunt irremiſ-
ſibilia ⁊ illud de decimis etiam eſt morale
Nam vt dicit Hoſtien. Aliud eſt in illo ꝑ
cepto ꝗꝫ in alijs. Verſatur em̄ in alijs ho
nor dei irremiſſibilis vel vtilitas publica
humana indiſpēſabilis, vt eſt videre in il-
lo precepto Non habebis deos alienos.
Jtem in alio Honora patrem tuum ⁊ ma
trem tuaꝫ. ⁊ in ſimilibus in quibus nec in
totum nec in partem diſpenſari poteſt, ſed
in ꝑcepto decimarū eſt duplex ꝯſideratio.
Prima quatenus verſaꝉ honor dei, nā de
cimas ſibi retinuit in ſignum vniuerſalis
dominij. ⁊ hac conſideratione non poteſt
decima vniuerſaliter remitti, quia non po
teſt papa facere vt honor nō exhibeaꝉ ipſi
creatori: maxime quādo ipſe ſibi reſerua-
uit. Scda ꝯſideratio eſt in vtilitate q̄ ꝓue
nit ex ſolutione decimaꝝ que cōcernit cō-
modū eccl'iaꝝ ⁊ clericorū, ideo papa tanꝗꝫ
generalis adminiſtrator ⁊ vicarius dei po
teſt hanc cōmoditatem aliquibus remitte
re ⁊ diſpēſare. Hec ille. Sed ille modus
dicendi deficit multipliciter. Primo. quia
ſi ꝑmū dictū intelligūt de iure deciaꝝ etiā
qͦ ad indetermiatōeꝫ. tūc aut falſuꝫ ē vt pa
tuit in reprobatiōe ꝑcedētis modi dicēdi.
aut ſi eſt veꝝ tūc eodē mō etiā poſſꝫ deobli
gare oēs ⁊ ꝓ oī tꝑe ab illa indetermiatōe ſi
cut aliqͦs vt ibidē patuit. Si aūt qͦ ad de-
termiatōem qͣtte veꝝ eſt. ſed tūc nō ſolum
qͦ ad aliqͦs ſed etiā qͦ ad oēs illis ſtantibus
ſine quibꝫ etiam nec circa aliqͦs poſſꝫ. ⁊ tñ
oppoſitū illiꝰ ꝑtendūt dicta eoꝝ ꝓ quanto
volunt ꝙ non ſic ſit quo ad omnes ſicut

quo ad aliquos. Aſſumptū tamē ꝓbaꝛ. q̇a
etiam quo ad aliquos nō poteſt papa niſi
ex cauſa maxime ſtante fundamēto eoꝝ q̊
credunt quottaʒ eſſe de iure diuino ⁊ ꝙ in
ea verſaꝛ honor dei. Secūdo. qꝛ ſi ſcđm
eoꝝ dictum intelligatur in ſenſu copulato
poſſet tranſire. eſſet eñ ſenſus ꝙ non poſ-
ſet remitti ꝓ omni tempore niſi ſubſit cau-
ſa. tamen ſi intelligatur ꝓut eſt vna copu-
latiua: falſum eſt. ſenſus eñ tunc eſt Deci-
marū quotta non poteſt in totū remitti ſi-
ne cauſa ⁊ quotta decimarū non poteſt in
totum remitti ꝓ omni tēpore. etiam ſi ſub-
ſit cauſa. quia dato ꝙ prima pars ſit vera:
tamē ſecunda non eſt vera. quia poteſt re-
mitti ꝓ omni tp̄e ſaltem non capiēdo omī
tempore ꝓut ſe etiam extendit ad tempus
indigentie cleri: niſi de ꝯſenſu cleri: q̊ acce-
pto etiam ꝓ illo tempore poſſet remitti. ſic
Paulus remiſit ſumpt⁹ ſibi debitos. ⁊ idē
potuiſſet Petrus ꝓ omnibus feciſſe acce-
pto cōſenſu omniū. In tercio aūt nō de-
ficit quia eſt verum dūmodo nō cum p̄ci-
ſione intelligaꝛ vt dixi. quia etiam ꝓ omni
tempore poteſt remitti ſubexiſtente cauſa.

Circa quartū aūt deficit quintupliciter
Primo. quia qua ratiōe ille honor dei de
quo diſponiꝛ in precepto Non adorabis
deos alienos. eſt non ſoluʒ in toto ſed etiā
in parte irremiſſibilis. eadem ratione etiaʒ
ille honor dei quo diſponiꝛ in p̄cepto dā-
di decimam eſt irremiſſibilis non ſoluʒ in
toto ſed etiam in parte. qꝛ q̄ro qua ratōne
papa poſſit diſpenſare cū Johanne ꝙ nō
teneretꝛ deo impendere honorem: recogno-
ſcendo eum vt vniuerſalem dñm. qui ho-
nor deo impendiꝛ in ſolutione quotte de-
cime. ⁊ tamē non poſſet cum eo diſpenſa-
re vt iohannes nō teneretꝛ ei latriam impē-
dere que p̄cipiꝛ in predicto p̄cepto impli-
cite pro quanto. ſ. intelligiꝛ affirmatiue et
non pure negatiue. Aut ſi circa honorem
deo vt creatori omniū debitum cuiuſmo-
di eſt latria non poteſt diſpenſare circa io-
hannem. cur poſſet diſpēſare cum Johā-
ne circa honoreʒ deo vt vniuerſali et gene-
rali domino oīm debitū: cuiuſmodi eſt ille
q̇ ei impēdiꝛ in ſolutione q̄tte decime. Se-
cūdo. quia ꝯ̄uis nec oēs nec aliquē poſſit
papa deobligare vl'iter ab honore deo im-
pendendo: ita ꝙ hō nullū honorē ei tenea-
tur impēdere. nec etiā ab illo ꝑticulari ho-
nore quē deus ſua lege diuina euangelica
ſtatuit ſibi impendendū. qꝛ hoc eſſet papā
deobligare fideles ab obligatione iurꝭ na-
turalis ⁊ diuini euangelici qđ nō poteſt in
toto nec in parte vt dixi. tamē conſtat ſatꝭ
ꝙ non eſt verum de honore aliquo ſpecia-
li p̄ſertim ꝯſiſtente in ſola oblatōe vel ſolu-
tione reꝝ exterioꝝ q̄ ſunt minima bona ⁊
quē ſolum ius poſitiuū et nō diuinū obli-
gans ſtatuit vt eo honoretꝛ deus. patet du-
pliciter. Primo. Ab illo eñ poteſt papa fi-
deles abſoluere ad qđ fideles ex ſola eius
ꝯſtitutione obligantꝛ. eius eñ eſt abſolue-
re cuius eſt ligare. ⁊ eius deſtituere cui⁹ eſt
cōſtituere. qꝛ ꝑ quas cauſas res naſciꝛ per
eaſdem etiā diſſoluiꝛ. ait Criſoſtom⁹. Se-
cundo patet exemplariter Si papa ſtatu-
at ꝙ aliq̇ die ceſſent fideles a ſeruilib⁹ ope-
ribus ⁊ miſſam audiant. vel vt aliq̇d offe-
rant in miſſa quod eſt deum honorare. cō-
ſtat ꝙ a tali honore pōt eos abſoluere. nā
etiā de facto plurima feſta ſunt ſola de cō-
ſuetudine ſublata in q̄ req̇riꝛ tacitus con-
ſenſus pape ꝑtute cui⁹ eſt illa deobligatio
rata. Dato g̊ ꝙ ſolutio q̄tte deciaꝝ inſtitu-
ta ſit ad hoc vt honoretꝛ de⁹ vt vl'is dñs. tñ
ex q̊ tp̄e noue legis nō emanauit niſi a iu-
re poſitiuo poſſent fideles deobligari ne te-
nerentꝛ ad honorandū deū illo mō. qꝛ ſuffi-
ciēter poſſet honorari alio mō vel alia q̄t-
ta. imo ſine omī q̄tta rerū exterioꝝ. ſolo. ſ.
actu interiori voluntatis ſeipſam offerētꝭ
dño. vt deductū fuit in ſolutōib⁹ ꝓbatio-
nū decimitercij argumēti. Ad autorita-
tes aūt q̄ videntꝛ ſonare ꝙ etiaʒ hodie ſint
decime a deo ſibi in ſignū vl'is dominij re-
ſeruate: patuit ſolutio in ſolutione tredeci-
mi argumenti. Tercio. quia non ſolū hu-
manū gen⁹ teneꝛ honorare deū recogno-
ſcēdo eū vt vl'em dñm ſed etiā q̇libet ſeor-
ſum: ſic ⁊ q̇libet ſeorſuʒ teneꝛ illū dñuʒ de
eo credere ⁊ eū etiā latria colere. ſi igiꝛ ſolu-
tio q̄tte ſit honor lege diuīa hodie obligāte
deo debit⁹: nō video rōnem q̄re papa poſ-
ſet aliquē ꝑticulareʒ hoīem deobligare vt
nō impēderet deo honorē recognitiōis ge-
ralis dominij q̄ fit in ſolutione q̄tte. igiꝛ ſi-
gnum eſt ꝙ illud fundamentū q̊ ſupponiꝛ
ꝙ ſolutio q̄tte ſit honor ex lege diuina deo
hodie debitus eſt falſum. et ſi eſſet verum

eque ſequeref ꝙ non poſſet papa aliquez particularē hominē vł aliq̄s particulares fideles deobligare ab illa ſolutōe: ſicut nō poſſet omnes ab eius ſolutione abſoluere

Quarto. quia etiaʒ ſumptus debiti apoſtolis ꝛ alijs diſcipulis fuerunt ad cōmoditatem totius cleri, et tamē ſicut Paulus remiſit illos ꝓ ſua pſona ita etiam alij oēs potuiſſent remiſiſſe. Et tunc p̄latus omnium apoſtoloꝝ ꝛ diſcipulorū de eorum cōſenſu non ſolum quo ad aliq̄s ſed quo ad omnes potuiſſet remiſiſſe eos in quo caſu non ſolum quottā ſed etiam totum, ſcʒ determinationē ꝛ indetermiationē remiſiſſet de quo tamen toto minus videf q̄ꝫ ꝙ ſolā quottam decime omnibus remiſiſſʒ. ergo etiā hodie p̄latus cleri ſcʒ papa poſſet q̄ttam decime ſaltem de cōſenſu cleri remittere omnibus. tenet ꝯſequētia dupliciter. Primo. quia primū eſt maius q̄ꝫ ſecundū ꝛ hoc dupliciter. Primo q̄a in primo non ſolum determinationē ſcʒ quottā remiſiſſent, ſed etiā indeterminationē. quia de ꝓprijs laboribus vixiſſent, in caſu aūt conſequentis nō remitterent indeterminationem quin adhuc vellēt fideles ſibi eſſe obligatos ad dandū aliqua neceſſaria ad ſuſtentationē. Secundo. quia in caſu antecedentis nō habebāt apoſtoli alia q̄ꝫ ſumptus illos quia oībus alijs renūciauerāt. nunc aūt clerici p̄ter decimas habēt multos alios redditus et ꝓuentus: adeo ꝙ nō nulli poſſent de illis alijs ſuſtentari: etiā ſi nullas haberent decimas. ꝛ ita minꝰ graue eſſet illud eis q̄ꝫ apoſtolis fuiſſet renunciare ſumptibus. Quinto. quia quando papa aliquos fideles deobligaret a quotta: hoc eſſet vel poſſet eſſe ex cauſa. puta qꝛ eoꝝ clerici haberent aliunde ſufficientē ꝓuiſionē ex alijs. igif ſi illa cauſa apud totuʒ clerum locū haberet: papa idē poſſet apō totum clerū. tenet ꝯſeq̄ntia tripl'r. Primo quia vbi eadem ratio ibi eadē diſpēſatōis vel deobligatiōis facultas. Secundo. q̄a ſicut ſe habet illa ſufficientia ſuſtentatiōis reſpectu aliquoꝝ ita ſufficientia omnium apud om̄es. Tercio a ſili. quia ſi papa ex cā pōt diſpēſare ꝙ iohānes non teneatur ieiunare in q̄drageſima. ꝛ illa cauſa haberet nunc locuʒ apud omnes hoīes: poſſet etiam cū oībꝫ ex illa cā diſpēſare ꝛ eos deobligare. igif etiā ſic erit in ꝓpoſito p̄dicte cōſequētie. Tercius modus dicēdi eſt Anthonij de butrio ponentis in ſumma duo dicta. Primū. Papa poteſt illam deobligatōem a ſolutione decimaꝝ impendere eccleſie. Secundū. Papa illā nō pōt impēdere laicis ita ꝙ etiam vni pſone non poteſt remittere decias ſiue p̄teritas ſiue futuras ſine cauſa. Ratio p̄mi eſt ſm eum quia tunc nō venif contra p̄ceptuʒ dei ſed contra conſtitutionē eccl'ie que diſtribuit decimas inter particulares eccleſias. Ratio ſecundi eſt duplex. Una tacita a ꝯtrario ſenſu in primo dicto. qꝛ p̄tendit ꝙ tunc venireꝼ ꝯtra p̄ceptū dei qn̄ laicus deobligaretur ſine cauſa eoꝙ laicū dare decimā eſt de iure diuino. Secūda eſt a ſimili, q̄a ex quo iuramentum eſt de iure diuino tūc non poteſt per papam ſine cauſa remitti. igitur cum etiam ſolutio decime ſit de iure diuino: nō poterit remitti etiam vni pſone ſine cauſa. Hec ille in ſumma. Et vt cōijci poteſt p̄mū dictū eiꝰ intellexit ſic ꝙ papa poteſt aliquem deobligare vt nō teneatur decimā alicui determinate eccleſie ſoluere cui hactenus obligatꝰ fuit de iure cōmuni ſoluere. ꝛ illa eius mens et intellectꝰ dep̄hendif ex ꝓbatiōe ꝛ rōne p̄mi dicti cū dicit ꝙ hoc faciēdo ꝛc̄. ſed qn̄ talis nō ſoluit illi eccleſie nō venit ꝯtra p̄ceptum dei. quia nō eſt ex p̄cepto dei ꝙ tali determiate eccl'ie ſoluaf ex ꝯſtitutōe eccl'ie q̄ ſic diuiſit decimas inter eccleſias. ꝛ ita cum papa ſit ſup̄ ꝯſtitutōes eccl'ie poterit ab eis aliquē deobligare. Si aūt (vt forma ꝟboꝝ p̄mi dicti p̄tēdit) intellectꝰ p̄mi dicti fuiſſʒ ꝙ papa poſſʒ eccl'iaſticas pſonas vł p̄dia eccleſiaſtica deobligare a ſolutōe deciaꝝ tūc voluiſſet inuere ꝙ tales pſonas ꝛ bona eccleſiaſtica eſſe obligata ad decias ſit ex iure poſitiuo. Et tūc ꝯtra hoc arguif dupl'r. Prio. qꝛ ius poſitiuū dānat ꝙ clerici a clericis exigāt decias, vt ptʒ i cap̄. Nouū genus. vbi dꝛ ꝙ nouū genꝰ exactōis ē ꝙ clerici a clericis decias exigāt. Sed qꝛ illud ſoluereꝼ ꝓut p̄dictū capl'um hꝫ varias lecturas, vn̄ etiā in eo. ca. dꝛ ꝙ illi clerici q̄ a clericis miſterioꝝ labores accipiunt decimas eis debent. Ideo ſecundo arguif cōtra ſic, quia non videf ratio diuerſitatꝭ cur p̄ceptū q̄ laici debent dare decias clericis

ſit iuris diuini hodie obligātis quo ad q̄tam. ⁊ tñ p̄ceptum q̄ clerici clericis in caſu p̄dicti capl'i tenent̃ dare decimas ſit ſolum iuris poſitiui. Nam rō videt̃ eadem tam ex ꝑte perſonaꝝ q̄ꝫ ex ꝑte p̄dioꝝ. Naꝫ ſi clerici a clericis ꝑcipiunt miſteria ſpūalia atq̄ꝫ ita tenent̃ eis ad decimā. igit̃ cū illa ſit rō cur etiam de lege diuīa tenent̃ laici clericis ad decimā. ſequitur ꝙ vtrobiq̄ꝫ erit eadem legis rō. ⁊ ſic idem erit ex eadeꝫ lege. Secūdo. quia ſi p̄dia q̄n ſunt in manu laici ſunt decimalia: ita ꝙ illud onus ē annexuꝫ prediĳs ex iure diuino tūc adhuc manebit eis eodem modo annexum ſi veniant ad manus clericorū. ſicut ⁊ de facto pateꝫ ſic eſſe q̄n illa veniūt ad eos titl'o patrimoniali vel etiā vt dotalia eccleſie. Vñ ſi venirent ad manus iudeoꝝ vel infidelium: nihilominus adhuc deberet̃ clericis decima de illis adeo vt etiā aduerſarĳ dicerent illā deberi cleric̃ iure diuīo de illis. Preterea aliter etiā ꝯtra hunc modū dicēdi arguit̃. q2 deficit dupliciter. Primo q̄a ſupponit ꝙ licet ſolutio decimaꝝ ſit debita eccleſie iure diuino. tamen ꝙ debeat̃ tali vel tali eccleſie eſt ex iure poſitiuo eccleſie. modo ſi ſolutio decimaꝝ ſit debita iure diuino. tunc etiam eque erit de iure diuīo ꝙ debeat̃ tali vel tali eccleſie. Probat̃. q̄a ſicut ius diuinuꝫ veteris legis decernit ꝙ ſoluenda ſit decima leuitis: ita determinat q̄bus leuitis. ſcꝫ illis q̄ ſeruiūt in tabernaculo dn̄i ⁊ illis qui morant̃ in vrbib9 cum aliĳs. Unde dicit̃ Numeri. xviĳ. Filĳs leui dedi oēs decimas iſrael in poſſeſſioneꝫ ꝓ miſterio quo ſeruiūt mihi in tabernaculo federis. Et Deutero. xiĳ. p̄cipit̃ eis ꝙ in vno genere decimaꝝ faciāt participes leuitas illos q̄ morant̃ in vrbibus eorū. Et hoc etiā adduxit Gratianus ꝓ fundamento ad ꝓbandū ꝙ q̄buſdam ꝑſonis eccl'iaſticis in quaꝝ ꝑſona loquit̃ debebant̃ decime ab illis ꝓ quibus illi offerebant preces ⁊ ſacrificia. vt patet. xiĳ. q. j. His itaq̄ꝫ et allegatū fuit ſupra in argumento. xiĳ. in prima eius ꝓbatōe. Secundo quia vult ꝙ ſi vni ꝑſone remitteret ſine cauſa ꝙ veniret ꝯtra ius diuinū ex eo fundamēto q̄a credit ꝙ ſolutio q̄tte decimaruꝫ ſit de iure diuino q̄d eſt falſum. vnde non plus ꝯtra ius diuinū hodie obligans veniret q̄ꝫ q̄n vni remitteret ſine cauſa ꝙ non teneret̃ feſtiuo die audire miſſaꝫ. aut in q̄dragesima ieiunare. Attamē dictū eſt in ſe veꝝ. q2 nō poteſt saltē ꝯgrue ſine cauſa remittere. ſed nō determinat que cauſa requirat̃. vnde ſi remitteret̃ vni vel plurib9 ex cauſa q̄a clerici illius eccl'ie haberēt al's ſufficientē ſuſtētationē. aut ex cā ex q̄ paulus remiſit ſumptus ſibi debitos ad p̄cludendū viā q̄ſtuoſis vel ex liberalitate ⁊ amore maioris ꝑſone: eſſet cauſa honeſta. Nā videmus ꝙ aliq̄n priuat clericos ⁊ cōcedit decīas laicis q̄n clerici habent ſuꝑabundantē ſuſtētationē ⁊ aliq̄n tm̄ vel vix ſufficientē. ⁊ eccleſia indiget auxilio laicorū. vtputa militum aliquoꝝ ꝯtra infeſtātes eccleſiam.

Quartus modus dicēdi eſt Panormitani in capl'o a nobis. de decimis cōſiſtēs in quinq̄ꝫ dictis. Primū. Papa nō poteſt etiā vni remittere decimas ſiue p̄teritas ſiue futuras ſine cauſa: ſic ꝙ ille ſit tut9 q̄ ad deum. Patet dupl'r. Primo a ſimili. q̄a ille non eſt tutus quo ad deuꝫ q̄ bn̄ficia plura obtinet ſine cauſa. licet ex diſpenſatiōe pape habeat. Secundo. quia licet papa habeat plenitudinē poteſtatis. debet tamen facere ſicut diligens paterfamilias diſponendo cuilibet ꝓut opus eſt. Secunduꝫ eſt ꝙ quo ad militāteꝫ eccl'iam dicta primi modi dicendi ſcꝫ glo. ⁊ alioꝝ doctoꝝ ſunt indiſtincte vera. Tertium dictuꝫ. Papa pōt aliq̄b9 remittere etiaꝫ ſine cauſa. ⁊ hoc quo ad militantē eccl'iam: ſic ꝙ q̄ ad illam erit tutus. Quartum Papa nō poteſt in totū tollere ius decimaꝝ. ⁊ hoc indiſtincte eſt verum vbi de facto decime ſoluuntur. q2 tunc non ſolum tolleret reuerentiā deo debitā. ſed etiam alteraret vniuerſalem ſtatum eccl'ie. quod papa non poteſt facere.

Quintū in quo tria dicit eſt ꝙ vbi de facto nō ſoluunt̃ papa poteſt diſpēſare vt n̄ ſoluentes euitent peccatū. nō tñ in totum p̄ceptum tollendo. ſed ex hac cauſa nō ſoluentes tolerādo vt pctm̄ nō incurrant. Contra Jlle modus dicendi deficit octupliciter. Primo quia licet primū dictuꝫ ſit verum tamē eſt diminutum quia nō exprimit qualis cauſa ſufficeret vt licite poſſet alicui remitti decima ita ꝙ tam papa q̄ꝫ ille cui remitteret̃ eſſent tuti. Secundo q̄a in ſecunda ꝓbatione primi dicti aliq̄ mō

duo videtur ꝑtendere. Primo. ꝙ tunc ſine
cauſa remitteret ⁊ illicite quando remitte-
ret ei cui non eſt opus remitti. ita ꝙ ille nõ
ſit tutus. Et ſecũdo ꝙ illicite remittereť de
cima qñ eccleſia in cuius ꝑiudiciũ vergit
illa remiſſio opus haberet illa decĩa. mo-
do primum eſt falſum. quia etiam ſi nõ in-
digeat remiſſione poteſt ei ex alia cauſa re
mitti. igiť. Q aũt vtrunqꝫ ſenſum ꝑtendat
patet. quia eadem eſt ratio vtriuſqꝫ q̃ mo-
uit eum ad ſecundũ ſenſum. quia papa de
bet eſſe fidelis paterfamilias non tm̃ circa
eccleſiam vt indigẽti nõ ſubtrahat ſed etiã
vt non indigenti nõ ſubtrahat id quod de
bitor eius bene poſſet ei dare ⁊ quod ei ali
as tenereť dare. Tercio. quia quo ad mi
litantẽ eccl'iam approbat dicta ꝑmi modi
dicẽdi ⁊ indiſtincte. ⁊ tñ illa ſunt improba
ta prius. igiť. Quarto. quia quartũ eius
dictum eſt improbatũ in improbatiõe pri
mi modi dicendi. Quinto. quia duo fun
damenta eius pro quarto dicto non con-
cludunt. De primo patuit in improbatõe
ſecundi modi dicendi. De ſecũdo ꝓbatur
quia in primitiua eccleſia apoſtoli et reliq̃
diſcipuli ſeptuagintaduo ⁊ plurimi ex re-
liquis fidelibus viuebant in cõmuni non
habentes aliqua imobilia in proprio. ⁊ tñ
poſt primitiuã eccleſiam ſucceſſores apo-
ſtolorum ⁊ diſcipl'oꝝ. ſ. epiſcopi et ſacerdo
tes non ſic viuunt. ergo poſteri alteraue-
runt vniuerſalem ſtatũ eccleſie. aut igiť in
diſtincte eſt illicitũ et impoſſibile ꝙ papa
alteret vl'em ſtatum eccl'ie. aut non. ſi non.
igitur illud non eſt habendũ ꝓ illicito et ꝓ
incõuenienti qd̃ ꝑdictum fundamentũ ni
titur inferre vt incõueniens. Si ſic. igitur
ſucceſſores apoſtolorum ⁊ diſcipuloꝝ illi-
citam rem feciſſent ⁊ quã facere non potu
erunt. Et cõſequenter ſequiť ꝙ papa Sil
ueſter acceptãdo tꝑales dotatões et rega-
lia a Conſtantino: illicite alteraſſet ſtatum
priorem quod eſt falſum ⁊ hereſis Johan
nis wickleff dicentis ꝙ Silueſter papa ⁊
Conſtantinus impator errauerunt dotã-
do eccleſiam. ⁊ ꝙ ditare clerum eſt contra
regulam chriſti. ideo papa cum omib9 cle
ricis habentibus poſſeſſionem ſint hereti
ci eo ꝙ habent poſſeſſiones. que oĩa ſunt
damnata hereſis. Secundo. quia genera
lis ſtatus eccleſie fuit ꝙ apoſtoli ⁊ diſcipu
li predicando viuebãt de ſumptib9 Pau-
lo excepto qui ex ꝑfectõe non ſumpſit. q̃ro
igitur an ne ceteri potuiſſent eandem per-
fectionẽ aſſumpſiſſe. ſ. ꝙ renunciaſſent iu-
ri ſuo recipiendi ſumptus ſicut paulus fe-
cit. ⁊ patet ꝙ ſic. ⁊ tamẽ tunc non minus al
teraſſent generalẽ ſtatum eccleſie q̃ꝫ ſi mo-
do papa cum clero renũciaret decimis to
taliter. vel ſaltem quo ad quottam decime
viuendo aliunde ex aliјs redditib9 vel ſal-
tem de minori quotta. Sexto. quia vel
intelligit quintum dictũ vbi de facto non
ſoluunť ex conſuetudine que tanto tẽpo-
re durauit quantũ tempus ſufficit ad pre-
ſcriptionem alioꝝ iuriũ poſitiuoꝝ preſcri-
ptibilium contra eccleſiam. Aut intelligit
vbi de facto non ſoluunť ex conſuetudi-
ne vel ꝑceptorũ poſitiuoꝝ abrogabilium
que non tanto tempore durauit. ſi ꝑmum
tunc eſt falſum. quia ꝑſupponit falſum. ſ. ꝙ
in tali caſu fideles indigeant diſpẽſatione:
ſaltem capiendo diſpenſationẽ pro obliga
tione. quia tunc non ſunt obligati. igiť im
poſſibile erit eos deobligare. q̃uis ſi cape
reť diſpenſatio pro interpretatione deob-
ligationis eorum: verũ eſſet. ſed ſic nõ vi-
detur accepiſſe vt patet intuenti. q2 dicit ꝙ
papa poſſit diſpenſare vt nõ ſoluẽtes eui-
tent peccatum. vbi ꝑtendit ꝙ illa diſpenſa
tio faceret ꝙ vitarent peccatũ. modo diſpẽ
ſatio capta pro interꝑtatione predicta nõ
hoc faceret. quia etiam ſine ea vitarent ꝓ-
pter abrogationẽ precepti. Si aũt in ſecũ
do ſenſu intellexit tunc eſt verum. ſed tunc
eque põt hoc vbi ſoluunť de facto. q2 ex q̃
in caſu ſecundo nõ hñt ſufficientẽ ꝯſuetu
dinẽ q̃ ſunt deobligati: tũc ſunt eq̃ obliga-
ti ſicut vbi de facto ſoluunť. ⁊ ita quintum
non differet a q̃rto. q2 neqꝫ vbi ſoluunť de
facto poteſt in totũ tollere ꝭm eũ neqꝫ vbi
de facto nõ ſoluunť decĩe: poterit in totũ
tollere. Et ſicut vbi de facto ſoluunť et nõ
adeſt ſufficiens ꝯſuetudo poterit ꝭm eum
diſpenſare. ſic etiã vbi de facto ſoluunť po
terit diſpenſare. Septimo. q2 in quinto
dicto ⁊ etiam in ſecũdo dicit ꝙ vbi de fa-
cto nõ ſoluunť ſi diſpenſet papa vt nõ ſol-
uentes incurrãt pctm̃: ipſe diſpẽſando nõ
poterit in totũ tollere preceptũ deciaꝝ. mõ
aut hoc intelligiť in totũ q̃ ad oẽs fideles.
vel in totũ. i. tam q̃ ad indeterminationẽ q̃ꝫ

quo ad determinationē quotte decimarū
Si ꝑmo mō hoc eſt duplr̄.qꝛ vl̄ intelligit
hoc ꝗ ad ſolos fideles illius loci vbi eſt il-
la conſuetudo.vel intelligit hoc ꝗ ad oēs
fideles vtputa etiā illiꝰ loci vbi non eſt illa
cōſuetudo.⁊ ſiue ꝑmo ſiue ſecūdo mō illiꝰ
primi intellectꝰ intelligat falſum eſt.qꝛ po-
terit ex cauſa totum tollere p̄ceptum. etiaꝫ
ſi nulla eſſet cōſuetudo in hoc vl̄ in alio lo
co.imo in ꝑmo caſu illius primi intellectꝰ
eſt per tacitum cōſenſum actu ſublatum ꝑ
papam ibidē quo ad q̄ttā totaliter. Si au
tem in ſecundo ſenſu intellexit tunc veruꝫ
eſſet.ſed tunc etiā quo ad tale totū nō poſ
ſet tollendo p̄ceptum cum talibꝫ diſpenſa
re.qꝛ p̄ceptū ꝗ ad illam indeterminatōneꝫ
eſt iuris naturalis ⁊ diuini ⁊ ſic ꝑ papā in
diſpēſabile. Octauo.quia in eodē quin-
to dicto ait ꝙ vbi de facto nō ſoluunt̄ pōt
eos ꝗ non ſoluūt tolerare. ⁊ tolerādo facit
ꝙ euitāt peccatū.ḡ prius male dixit ꝙ cuꝫ
talibus poſſet diſpenſare.qꝛ diſpēſatio p̄-
ſupponit ꝙ p̄ceptum nōdū ſit abrogatum
ꝗ ad illos cum q̇bus eſt diſpēſandū. quia
alias non egerent diſpenſatione ſi eſſet ab
rogatum ꝗ ad eos.⁊ tm̄ ſi tolerantia pape
circa non obſeruantes aliqđ preceptū de
bet ſufficere ad excuſandū a peccato opoꝛ
tet ꝙ p̄ceptum ſit abrogatuꝫ.⁊ ſic implicat
in verbis faciendo ſimul mentionē de di-
ſpenſatione excludente pctm̄ ab illis et de
tolerantia excludente pctm̄ ab eiſdē. Il-
lis igit̄ modis dicendi reprobatis Dicen-
dū aliter. Et ꝙ̄nis primo forte reſponden
do ad argumentuꝫ cōtingeret fieri vim et
differentiā inter ꝯſtitutōem poſitiuā factā
a ſolo papa.i.ſine ꝯcilio generali ꝯſtituēte
vl̄ ꝯfirmāte:⁊ inter ꝯſtitutionē poſitiuā fa
ctā a papa in ⁊ cū ꝯcilio generali ꝯſtituēte
vl̄ cōfirmāte.volēdo ſcꝫ dicere ꝙ papa ad
cōſtitutōem factā a ſe tm̄ vel a p̄deceſſoꝛe
ſuo ſine ꝯcilio ⁊c̄.manū ſuā faciliꝰ extēde-
re poteſt illā tollēdo abolēdo vel ꝯtra ean
dē diſpēſando. cuiuſmodi videmꝰ fieri in
regulis cācellarie et ꝯſil̄ibꝫ:ꝙ̄ ad ꝯſtitutio
nem factā a ſe cū cōcilio generali ꝯſtituen
te vel cōfirmāte.nā cōciliū captū cum pa-
pa eſt aliq̄ mō q̇d maius papa tm̄.qꝛ totū
eſt maiꝰ ſua p̄te.et ita nō poteſt vel nō cō-
gruit ei ita facile extinguere illam ſecundā
ſicut ꝑmā. Modo ꝯſtitutio p̄cipiēs q̄ttaꝫ
decie ſolui eſt facta nō a ſolo papa ſed etiā
a cōciliꝭs generalibꝫ ꝯſtituētibꝫ vl̄ ꝯfirmā
tibus.⁊ ꝑ ꝯn̄s nō oportere ſeq̄ in argumē
to ꝙ ex quo eſt poſitiua igit̄ pōt ꝑ ſolū pa-
pā tolli.ſed deberet inferri ꝙ ḡ ꝑ papam ⁊
conciliū poſſet tolli ⁊ hoc cōcedit̄. Tn̄ nō
eſt opus illā difficultatē hic implicare. iō
ibi non ſiſtēdo dicendū eſt aliter ꝯcedēdo
ꝯn̄s tam ꝗ ad oēs ꝙ̄ ꝗ ad aliq̄s.⁊ hoc cuꝫ
ꝯſenſu cleri ⁊ ex cauſa. Et ſi accedat ꝯſen-
ſus cleri videt̄ ꝙ ſufficiat ꝓ cā ſola etiā li-
beralitas in remittentibꝫ. vel ſaltē talis cā
ꝗ fuit in paulo renūciante ſumptibꝫ euāge
liꝭ vel amoꝛ ꝑfectōis maioris. Itē cā pote
rit eſſe ſi loco q̄tte decimaꝝ fieret vl̄iter cle
ro alias ſufficiens ꝓuiſio eo ꝙ alias de fa-
cto ꝓ magna p̄te: aut nō dat̄ quotta.aut ſi
dat̄:nō dat̄ eis ſed militibꝫ ⁊ terrenis ꝑnci
pibꝫ.aut ꝓpter ſcandalū aliqđ vitandū qđ
aliter vitari nō poſſꝫ.aut ꝓpter maiꝰ bonū
ꝯſequēdū qđ aliter obtineri nō poſſꝫ. Nā
vni toti regno qđ alias ad fidē ſuſcipiēduꝫ
aut ad ſuſceptā retinendū induci nō poſſꝫ
niſi deobligādo ip̄m a q̄tta deciaꝝ poſſet
papa etiā ſolus ꝯcedere ꝙ eſſet liberū a q̄t
ta. Et mlt̄e alie ꝯſimiles cauſe poſſent oc-
currere ex q̇bꝫ papa cū clero poſſet tollere
totū preceptū ꝗ ad q̄ttam ita bn̄ ſicꝫ poſſꝫ q̄
dam alia p̄cepta poſitiā ex cā tollere totalr̄
Et forte (licet rariꝰ) poſſet etiam cā aliq̄ oc
currere ꝙ papa etiam nō requiſito ꝯſenſu
totius cleri poſſet id facere vtputa ſi cā ta
lis eſt ꝙ clerꝰ etiā ſi nō ꝯſentiat tn̄ deberet
ꝯſentire.ſed de hoc cogitādū relinq̄ lecto-
ri. Unde Johānes Neapolitanꝰ in qđli
betis qđlibeto.iiij.q.xix.loquēs de ſolo pa
pa dicit ꝙ papa poſſit ſtatuere(ſi ei videre
tur ꝓpter aliquā cām rōnable) ꝙ plus vel
minus daret̄ ⁊ tale ſtatutuꝫ oēs obligaret.
Et ſctūs Thomas in qđlibetis qđlibeto
ij.articl̄o.viij.dicit de eccleſia ꝙ ipſa poſſꝫ
ſtatuere ſi cā ſubeſſet ꝙ daret̄ in maioꝛi vl̄
minoꝛi nūero puta ꝙ daret̄ octaua vl̄ du-
odecima ſicut ⁊ ꝙ det̄ decia. Hec ille. Et ī
ij.ij.q.lxxxvij. arti.j. dicit ꝙ eccl̄ia penſat̄
opoꝛtunitatibꝫ tēpoꝝ ⁊ ꝑſonaꝝ poſſet aliā
p̄tem determiare ſoluēdaꝫ. Hec ille. Et nō
dubito ſi determinaret maioꝛem parteꝫ .ſ.
ꝙ daretur octaua per vniuerſam eccleſiaꝫ
diceretur ꝑ canoniſtas predictos ꝙ poſſꝫ
p̄ſertim indigentia poſtulante. cur ḡ non

poſſet etiam minorē ſtatuere in vniuerſali
eccleſia abundantia tp̄alium p̄exiſtēte. ni/
ſi forte dicant ꝙ fauorabilius eſt recipere
maiorē partem ꝙ̄ minorē: non attendētes
illud ſaluatoris, beatius eſt dare ꝙ̄ recipe

Et cum dr̄ in argumento ꝙ papa nō po
teſt alterare vniuerſalē ſtatum ecclie patu
it reſpōdendo in quinto defectu q̄rti mo/
di dicendi, vbi patuit ꝙ etiam de facto eſt
facta alteratio ī vniuerſali ſtatu ecclie etiā
licite. Unde nō video quin hodie quo ad
ea que reſpiciunt vniuerſalem ſtatū eccle/
ſie ſolum extrinſece tanꝙ̄ in nouiſſimo or
dine poſita. cuiuſmodi ſunt tēporales poſ
ſeſſiones ꝛ p̄ſertim quotta earūdē citra ꝙ̄
ſufficiens poſſet manere ſuſtētatio ꝓ pagē
dis ſpūalibus officijs q̄ principaliter ꝛ de
ꝓpinquo reſpiciunt ſtatū eccleſie poſſet fie
ri alteratio etiam vniuerſaliter qn̄ in eque
bonum vel in melius cōmutant̄ ſpūaliter
Secus de illis que reſpiciunt per ſe ꝛ in/
trinſece vel de ꝓpinquo eius ſtatū ꝛ ſpūa/
lem ꝑfectum. vt ſi papa vellet ordinare ꝙ
nullus preter eum eſſet epiſcopus aut nul
le haberent̄ religiōes vel hmōi. aut alia q̄
ſacramenta vel ſacramentalia reſpiciunt.
Unde nimis irrationabiliter videt̄ dictū
ꝙ hoc papa cum eccleſia expꝛ̄ſſa remiſſiōe
et cōſenſu non poſſet circa quottam deci/
marū per totam eccleſiam: quod tamē cō/
ſuetudo vetuſta introducta poteſt ex ſolo
tacito cōſenſu pape ꝛ eccleſie introducere.
Modo ſicut in aliq̄ regno ꝓpter cōſuetu/
dinem non ſolutiōis quotte deobligari in
cipiunt tandem fideles totius regni. vt di
cet̄ in tercio correlario. Ita pōt cōſeq̄nter
in alio regno idem accidere. ꝛ ſic ꝯſeq̄nter
in oīb3. et ꝑ ꝯſequēs ꝑ totam eccleſiā ꝯtin
geret ꝙ eſſent laici a quotta illa deobliga/
ti. Unde cū decime ſint abolite in eccleſia
oriētali quomō nō poſſent etiā aboleri ab
eccleſia occidētali: in q̄ etia3 in multis locꝭ
iam nō ſeruant̄. Et vbi tunc q̄ſo manebit
fundamentū iuriſtaꝝ timentiū ꝙ depiret
honor deo debit⁹ in recognitionē vniuer/
ſalis dominij inſtitutus. Ex hac ſolutōe
per modum exhortationis infero tale do/
cumentū ꝙ de talibus modis loquendi q̄
bus dicit̄ quottam eſſe de iure diuīo ꝓpter
predicta fundamenta adeo etiam ꝙ papa
nō poſſet vl'iter tollere eā: ſilendū puto de
ricis ex quinqꝫ cauſis. Prima. quia alias
nōnulli laicoꝝ talem rigorem audiētes in
his que ꝯcernūt acq̄ſitionē tp̄alium ꝓ cle
ricis ꝓpter p̄dicta fundamēta: dicerēt eis.
Miro mō zelamini ꝓ honore dei ſeu di/
uino ne ille euacuet̄ ibi vbi cū honore dei
videtis ſimul temporalib3 redditib3 veſtrꝭ
p̄iudicari. quib3 ſi non preiudicaret̄: facile
inueniretis expoſitōem ꝛ viā dicēdi ꝙ per
hoc nō deperit honor dei. Et q̄ vultis ꝙ
laici ſoluant quottā vobis. ſ. rectorib3. ple-
banis. ꝛ abbatib3 ne depereat honor gene
ralis dominij deo debitus: nō attēditis ꝙ
eq̄ vobis dici poſſet ꝙ vos deberetis da/
re decimas decimaꝝ pōtificib3: vt deo nō
deperiret honor debitus. quoniā in ſolu/
tione decime decimaꝝ etiā deus recogno
ſcitur vt vniuerſalis dn̄s. q̄a tunc eq̄ dat̄
decima. imo etiā ſimul implicite tūc dant̄
primitie. vt patet Numeri. xviij. vbi deci/
me decimarū reputant̄ ꝓ primitijs. Itaqꝫ
forte dicerent ad nos. Alijs alligatis one
ra grauia et imponitis in humeros eoru3.
digito aūt veſtro non vultis ea mouere.

Secunda. ne laici dicant: cū multū ſol/
liciti eſſe debeatis nō tm̄ ꝓ honore dei cō/
ſeruando ſed etiam ꝓ paupib3 quoꝝ debe
retis eſſe patres. cur nō etiā dicitis q̄ttam
decimarū eis ex lege diuina eque ſicut le/
uitis debitaꝝ etiā preter decimas debitas
leuitis hodie eſſe de iure diuino vltra eā q̄
vobis dat̄. ſed illoꝝ obliti: ſolum q̄ veſtra
ſunt queritis nō que ieſu chriſti. Nec va
leret reſponſio ꝙ decime nob debite ſimul
etiam ſunt pauperū. quia etia3 vltra illas
que nobis loco leuitarū debent̄ fuerūt eis
ordinate in veteri lege ꝓprie decime vt de/
duxi in tercia ꝯcluſione. Tercia. quia di
cere poſſent laici an non etiam et primitie
in honorem dei dabant̄ ad recognoſcēdū
deum principiū oīm bonorū noſtrorum.
Nunq̄d ꝛ non papa poteſt ius primitiaꝝ
tollere in totū quo ad determinationē par
tis ordinalis. imo de facto per preſumptū
conſenſum eius ſunt ſublate per totam ec
cleſiam adeo ꝙ in nullis locis vel pauciſſi
mis (ſi que ſunt) dant̄. nec tn̄ totam eccleſi
am fidelium dānabis. ꝛ ſic queſo vbi mā/
ſit timor ne vl'is ſtatus eccleſie alteraretur
aut honor deo debitus deperiret. Et ſi q̄ſ
piam dicere voluerit quotta3 decime fore

iuris diuini inabrogabilis non aũt deter-
minationẽ primitie. ⁊ hoc non ſolũ ſm q̃n-
titatẽ ptis dande ſicut tã tpe veteris q̃ no-
ui teſtamenti cõceſſum eſt ab oĩb⁊ ſed etiã
ſm partem eius ordinalez: forte audiet is
vt ei dicat ideo illã diuerſitatẽ a cleric̃ cõ-
fingi quia maioris importãtie eſt determi-
natio q̃tte decimarũ q̃ determinatio par-
tis ordinalis in ꝑmitijs ⁊ nõ aliã. eo q eq̃
determinatio partis ordinalis ꝑmitiaꝝ. ſ.
q primi fructus ꝓuenientes de predio vl'
alia re eſt in recognitõem q deus ſit prin-
cipium oĩm bonoꝝ. ⁊ ſic eq̃ cedit in bono-
rẽ dei ſicut q decima q̃tta ſoluitur in reco-
gnitionẽ q ipſe eſt ꝑfectio ⁊ finis oĩm bo-
norum ⁊ generalis dñs omniũ. Quarta
q timendũ eſt q talib⁊ (qui ea q̃ ad acqui-
ſitionẽ temporalium deſeruiũt clericis di-
cerent fundari in iure diuino indiſpẽſabi-
li) nõnulli obijcerent mordaciter dicẽtes.
Nunq̃d nõ vos ipſi dicitis et ꝓ doctrina
habetis q vbi agit de ſolutione tpaliũ fi-
enda clericis: ſemꝑ eſt in dubio fienda in-
terꝑtatio ↄtra clericos. ⁊ hoc ne notent de
auaricia in exactione rerum tpalium Hec
eñ optime notat Panoꝛ. in c. j. d' decimis
Vbi Hieronimus dicit q ꝓpter auariciã
ſacerdotũ fuit determinatus certus limes
vltra quez nõ audebãt exigere ſacerdotes
petẽtes quãtitatẽ primitiaꝝ. Cum igit du-
bium ſit an ne papa vel eccleſia poſſet mi-
norẽ quottã decernere: dicentib⁊ aliq̃bus
q poſſet ⁊ aliquib⁊ q non poſſet. Simili-
ter ⁊ ſcd'o dubiũ ſit an q̃tta decime de oĩ-
bus ſit de iure diuino hodie obligante. et
ꝑ ↄſequens ſit inabrogabilis ꝑ ↄſuetudi-
nem. vel an ſit de iure poſitiuo et ꝑ ↄñs ſit
abrogabilis. Et vtrũq3 illoꝝ dubiorũ con-
cernit ſolutionem temporaliũ fiendã cleri-
cis eo q ad acq̃ſitionẽ tpalium valde vale-
ret ⁊ cõferret eis hoc q̃d eſt papã nõ poſſe
minorẽ quottam decernere nec poſſe tolle-
re illã quottã. ſilr q illa quotta eſſet inab-
rogabilis etiã valde eſſet ꝓ hmõi acquiſi-
tione tpalium ſequit q in talib⁊ caſib⁊ po-
tius eſt illa pars tenenda q̃ eis minꝰ fauet
in talib⁊: cuiuſmodi eſt opinio nr̃a. Quin-
ta. quia ſi qui decimaꝝ q̃ttaz velint omni-
no fundare in textu veteris teſtamẽti tanꝭ
q̃ etiam hodie ex illo iure diuino indiſpẽ-
ſabiliter debitam clericis: forte dicent eis
nõnulli laicoꝝ. ea que in veteri teſtamẽto
poſita ſunt acceptatis vt ex illo iure obli-
gãtia: ⁊ hoc ſi ſint ꝓ vobis. cuiuſmodi ſũt
precepta de decis et primitijs vobis dan-
dis a laicis. que aũt cõtra vos ſunt vel nõ
pro vobis: aut nõ acceptatis vt obligato-
ria. aut ſi acceptatis: non niſi vt abrogabi-
lia vel diſpenſabilia. etiam ſi illa ↄtra vos
exiſtẽtia in eodem cõtextu veteris teſtamẽ-
ti ponantur cum illis que pro vobis ſunt
Aſſumptũ patet Primo. nam eque diſpo-
nitur q vos debetis dare decimã decima-
rum põtifici ſicut q laici debeant vob da-
re. vt deduxi in tercia ↄcluſione. ⁊ tamẽ di-
citis illa non ligare vos. vel ſi ligẽt tñ ſunt
preſcriptibilia vt patet de quarta decima-
rum debita epo. Secundo. quia eque di-
ſponit in codez cõtextu q leuite quib⁊ vos
vultis ſucceſſiſſe nõ debeãt habere aliq̃d
aliud q̃ decimas. Unde dicitur Nume.
xviij. Nihil aliud poſſidebunt decimarũ
oblatione contenti quas in vſus eorum ⁊
neceſſaria ſepaui. Et Deuteronomij. xij.
de leuita dicitur. Neq3 enim habet aliam
partem et poſſeſſionẽ inter vos. Et Deute-
ronomij. x. Non habuit leui partem neq3
poſſeſſionem cum fratribus ſuis quia ipe
dominus poſſeſſio eſt. ⁊ tamẽ illo non ob-
ſtante licitum eſt vobis alia habere preter
decimas tam mobilia q̃ imobilia: imo ci-
uitates villas prouincias et regna. Fru-
ſtra igitur legis veteris vt obligantis ad-
ducitis autoritatem. cuius in eodem con-
textu ↄſilem autoritatẽ non acceptatis vt
obligantẽ. quia fruſtra legis auxilium in-
uocat qui cõmittit in legem. vt in c. q2 fru-
ſtra. extra de vſuris. Nec valet reſpõſio
Panormitani in rubrica de decis qui re-
ſpõdendo illi obiectiõi (ad alium tamẽ fi-
nem facte) dicit ſic. Clerici nõ debẽt poſſi-
dere ꝓprium. ſ. vendicãdo ſibi ptes in ter-
ra ꝓmiſſionis ſicut ⁊ laici. ſed ſi eis offert
a laicis non eſt a lege prohibitum. imo cõ-
ceſſuz q poſſint illa poſſidere per hoc q̃d
habetur Leuitici viceſimoſecũdo et viceſi-
moſeptio. vbi dicit q quicquid fuerit cõ-
ſecratum deo ad ius ſacerdotum pertinet
modo quicquid habent eccleſie hodie ha-
bent ex oblatõe laicoꝝ. ergo ea q̃ ſunt eis
debita ex precepto diuino: nõ debent eis
ſubtrahi ex oblatõib⁊ volũtarijs. Hec ille

Nam pdicta obiectio licet falſum conclu
deret incõtum intenderet, pbare q decime
nullo modo ſint debite hodie et ita indige
ret ſolutione, tamē bene cōcludit, p quanto
intenderet, pbare q quotta decime non ſit
ex lege diuina veteri hodie obligāte debi-
ta. Nec reſponſio Panormitani ad eā vt
ſic factā euacuat eā, ſicut nec ſufficeret ad
euacuandū eā factam in alio eius intento
Primū patet, qꝛ clerici hodie multa poſſi
dent etiam licite que nō ſunt eis oblata et
data titulo eccleſie, qꝛ poſſident bona pa-
trimonialia cū eccliaſticis: ita q ſi patres
eoꝝ habent terras etiā ipſi poſſident: etiā
ſi ille partes eſſent in terra pmiſſionis. lice
ret eñ epis habitantibꝰ in terra pmiſſiōis
habere ptes in illis ſi patres eoꝝ illas poſ
ſidentes eis reliquerūt ex ſucceſſiōe. quod
tamē in veteri teſtamēto nō fuit poſſibile.
quia patres leuitaꝝ non potuerunt habe
re partem in ea, et p pñs relinquere nō po
tuerūt filijs titulo patrimoniali. qd tñ nūc
poſſz fieri, et ſic adhuc obiectio ſtaret. Pre
terea illa ſolutio inſinuat q leuite veterꝭ te
ſtamenti potuiſſent habuiſſe ptem in ter-
ra pmiſſionis, et ſi non vendicādo eam ſi-
bi vt alie tribus: tamē oblatā ſibi ab alijs
recipiendo. hoc aūt videt falſum. et intelli
go per partem terre pmiſſionis ſortē ſeu
aliquam plagā illius terre eo mō quo dici
tur illā terram fuiſſe diuiſam in duodeci
ſortes includēdo terrā exiſtentē vltra ior-
danē: quō etiā Panor. intellexit h. Nā vi
det q n̄ potuiſſent ſic ꝓpriā habuiſſe ſortē
vt cetere tribꝰ. qꝛ ex lege diuīa debebant p
mixtim hitare cū alijs tribubꝰ. vt pꝫ Nu
me. xxxv. et in alijs locꝭ. et de tali pte ſingu-
lariter intelligit pceptum dñi. ſ. nihil aliud
poſſidebūt. Nā portiūculas terre in ſorti-
bus aliaꝝ tribuū et alia bona imobilia po
terant hre. vt ſuburbana et agros atqꝫ do-
mos. vt patꝫ Nūe. xxxv. Leui. xxv. et xxvij
et Jeremie. xxxij. licꝫ illa ex titlo leuitici of
ficij nō haberēt. Preterea poſſent aliq̄ alia
adduci q̄ in veteri lege iniuncta fuerunt le
uitis et ſacerdotibꝰ in qbꝰ clerici noue legꝭ
nō volunt ſe eis ſucceſſiſſe, ſed dicūt illa ſe
nō ligare. vel eis ſufficit q illa teneant mi-
ſtice. Jta etiā aduerſariꝰ diceret de decīs
ꝯtra illū q̄ diceret decias eē de iure diuīo.

Finit prima pars.

Incipit ſecunda pars.

N ſecūda par te huius tractatuli ex pdicta rum cōcluſionū determina tione et argumētorū ſolutio-ne infero octo correlaria.

Primum Si altera opinionū pdictarū deberet di ci quaſi heretica quaꝝ vna dicit pceptum de quotta decimarū danda eſſe iuris diui ni hodie obligantis, et alia q nō, imo q ſit ſolum iuris poſitiui canonici: potius pri-ma eſſet talis dicenda q̄ ſecunda. Proba tur. quia ad pmam ſequit expſſa hereſis. ſcꝫ quia ſequit q lex moyſi obligat tpe no ue legis q̄ ad iudicialia vel ceremonialia quod eſt hereſis ebionitarū. et damnat ex-preſſe per Paulū ad Roma. iij. et ad Ga lathas p totum. Unde ait. At vbi venit fi des iam nō ſumus ſub pedagogo. ſ. ſub le ge Ad Galathas. iij. Et ad Coloſenſes. ij. loquens de chriſto et lege Moyſi ait. De lens qd aduerſus nos erat cyrographum decreti ipſum tulit de medio affigēs illud cruci. Silr idem patet Actuū. xv. et in ca-pitulo vnico de purgatiōe poſt partum. et damnat predicta hereſis etiam in c. maio res. de baptiſmo et eius effectu. Sequela probatur. quia probatum eſt q illud pre-ceptū nō eſt iuris diuini niſi veteris et nō eſt morale vt oſtenſum eſt. igitur iudiciale vel ceremoniale. igit ſi obligat ex veteri le-ge ſequitur ꝓpoſitum. Ad ſecundam aūt nō ſequit illa hereſis. Nā maximū qd ex ea videt ſequi eſt q videt contradicere ſen tentijs ſummoꝝ pontificum cōciliorum et ſanctorum doctorū. modo oſtenſum eſt q hoc non eſt verum vt patuit in ſolutioni-bus. xxij. pbationū argumtī decimitercij.

Secundum correla rium Ubi eſt conſuetudo dare quottā et de omnibus: tunc non dantes quottam et de omnibus peccant mortaliter. Probat. Quia in iure canonico pceptum eſt q̄ttam dare et de omnibus adeo q poſſunt excō-municari. et illud eſt ſufficiēter publicatū Et ſi eſt cōſuetudo dare quottā et de omni bus tunc non eſt abrogatū. modo nō ſer-uantes preceptum iuris canonici nondū

abrogatum ⁊ ſufficiēter ꝓmulgatum peccant mortaliter. igiť. Maioꝛ ꝓ prima parte ꝓbatur per multa capitula allegata ſup̄ in ſexta concluſione. vbi p̄cipiť ꝙ decima integraliter ſoluať. modo per integritatē intelligiť ꝙ quotta detur. ꝙ etiā de omnibus debeat dari. i. p̄diȷ̈s ⁊ aliȷ̈s lucr̄. puta de domibꝫ paſcuis molendinis etiā ad vētum. piſcariȷ̈s feno lacte lana apibꝫ. i. cera ⁊ melle eaꝝ. venatiōe artificio militia. ⁊ ſic de aliȷ̈s. patet in c. decime. xvj. q. j. et q. vij̈. c. quicunq̄. ⁊ extra de decimis c. cōmiſſuꝫ et c. ꝑuenit. ⁊ c. nūcios. ⁊ c. tua. ij̈. ⁊ c. nō eſt in poteſtate. extra de decīs. ⁊ ꝙ poſſint excōmunicari patet per c. ꝑuenit. et per c. in aliquibus. extra de decimis. ⁊ ꝙ ſufficienter ſit publicatum etiā de ſe patet. Minoꝛ autē eſt nota. quia qui vos ſpernit me ſpernit Luce. x. Quomō aūt intelligatur ꝙ de omnibus debeat dari vtputa an etiam de illicite acquiſitis tam mobilibus q̄ȝ imobilibus nō eſt preſentis tractatus. de quo remitto ad c. tranſmiſſa. extra de decimis in gloſa. ⁊ ad Alexandruꝫ de Ales in tercia parte ſumme in materia decimaꝝ.

Tercium coꝛrelari.

Si in aliquo loco eſt conſuetudo qua nō datur quotta aut non datur de omnibus et illa conſuetudo tanto tempoꝛe durauit cum bona fide quantum ſufficit ad cōſuetudinem abrogantē aliud conſimile preceptum poſitiuum ⁊ quantū ſufficit ad preſcribendū aliquod aliud ius ꝯtra eccleſiā vbi ius cōmune vel p̄ſumptio reſiſtit preſcribenti: tunc interim ꝙ non exigitur ab eis illa quotta aut non exigitur de omnibꝫ non peccant fideles non ſoluendo quottā non conſuetam ſolui aut nō ſoluendo de illis bonis puta prediȷ̈s vel aliȷ̈s de quibꝫ non eſt conſuetum ſolui. Probať. quia in tali loco ſtantibus talibus circumſtantiȷ̈s fideles non teneņť ſoluere quottaꝫ aut de talibus bonis omnibꝫ. igitur non peccant omittendo. Cōſequētia nota. Aūcedēs ꝓbatur. quia quero quo iure tenerenť. non diuino nec naturali. nā oſtenſum eſt ꝙ nec quotta coꝝ eſt de illo iure nec etiam determinatio aut vniuerſalitas bonoꝛuꝫ. ita ꝙ ex iure naturali vel diuino hodie obligante de illis p̄diȷ̈s et lucris teneanť dare. aut ꝙ de omnibꝫ prediȷ̈s et omnibus lucris teneanť dare. ſed ſolū ꝙ teneanť dare de bonis ſuis vna cum aliȷ̈s quantū pro miniſtris dei requiriť. modo cum dico tenetur de bonis ly bonis ſupponit ꝯfuſe tm̄. ſicut cum dico teneoꝛ tibi equum. vnde nō ſeq̇tur ꝙ omnē equum tibi teneoꝛ vel illū determinatū tibi teneoꝛ. Ita ſi de bonis ſuis det tantū quantum requiriť ꝓ ſua rata ad ſuſtentationē miſtroꝝ ſatiſfacit iuri naturali ⁊ diuino hodie obligante. Nō etiaꝫ poteſt dici ꝙ in tali caſu teneantur fideles ad illa ex iure poſitiuo eos obligante. quia ius poſitiuū quod ad talia eos deberet obligare eſt in illo loco abrogatum. ꝓbať. q̇a ibi eſt tanta ⁊ talis conſuetudo q̄ tam alia iura poſitiua q̄ȝ alia iura eccleſiarū poſſet abrogare. igiť etiā poterit illō ius abrogare. tenet ꝯña. quia nō eſt ratio diuerſitatis et vbi eadē ratio ibi eadem iuris diſpoſitio. ⁊ vbi eadem cauſa ibi idem effectꝰ. Et nota ꝙ in illa ꝯcluſiōe nō ſpecificať quantitas illiꝰ tp̄is per quod debet duraſſe talis cōſuetudo. aliq̄n eīn in aliȷ̈s rebus requiriť tempus de cuius initio non eſt memoꝛia ſi debeat ꝯſuetudo cenſeri legitime p̄ſcripta. aliq̄n ſufficit tēpus centū annoꝝ aliquādo tēpus. xl. annoꝝ. Sꝫ de illa ſpecificatione patebit in fine ſexti coꝛrelariȷ̈.

Sed contra coꝛrelarium hoc arguiť q̄drupliciter. Primo ſic. Illa cōſuetudo nō eſt rationabilis imo eſt irrōnabilis. tal' autem non ſufficit ad abrogandū ius poſitiuum que eſt irrationabilis. imo opoꝛtꝫ ꝙ ſit rationabilis. Dicendū ꝙ aliquā conſuetudinem eſſe irrationabilē poteſt intelligi tripl'r. Primo ꝓ tanto quia actus ille qui eſt in conſuetudinē ductus eſt contra dictamen rationis recte etiam poſtq̄ȝ ductus eſt in conſuetudineꝫ. ⁊ ſic eſt illicitus. hoc modo ſi eſſet cōſuetudo foꝛnicandi: illa diceret irrationabilis. Secūdo quia p̄cedentes actus quibus illa cōſuetudo eſt introducta fuerunt contra dictamē rationis recte. ⁊ ſic fuerunt mala fide facti ſaltē aliqui puta primi. ⁊ tm̄ ſuccedētes primis fuerunt bona fide facti et ſi nō ꝯtra dictamē rationis recte. Tercio. quia lex contra quam eſt illa conſuetudo fuit lata ex certa ratione ⁊ illa rō hodie habet locū. ⁊ tm̄ illa non obſtāte ꝯſuetudo eſt in ꝯtrarium. Si

intelligatur primo modo tunc argumētuꝫ petit principium quia aſſumit quod vult ꝓbare. debet eñ ꝓbare ꝙ illa non ſolutio ſeu omiſſio ſolutionis ſit illicita non obſtāte illa conſuetudine. Et tamen hoc ideꝫ aſſumeret ſi intelligatur primo modo. qꝛ eſſꝫ ſenſus. cōſuetudo eſt irrationabilis ſic intelligendo. i. actus illi ꝯſuetudinarij etiam poſt introductā conſuetudinē ſint illiciti ⁊ illi ſunt non ſolutiones. ⁊ capio hic actum large vt etiā ſe extēdit ad omiſſioneꝫ actus qui etiam non eſt ſine actu aliquo. Si ſecundo modo. tunc nulla cōſuetudo poſſet abrogare aliquod poſitiuū preceptum vl' rariſſime cōtingeret. quia quod eſt poſitiuum ꝑceptum eſt inſtitutum ex aliqua ratione approbata per dictamē ratōis recte. modo nunq̄ꝫ vel raro cōſueſcit ꝓplus contra ꝑceptum poſitiuum publicatū ſufficienter ⁊ ꝓmulgatū quin illi actus primi ad quos ſubſequit᷑ conſuetudo fuerint illiciti ⁊ ſic contra dictamen recte ratōnis. Si tercio modo tunc etiam ꝯſuetudo m'lta feſta ꝑcepta per ius canonicū non potuiſſet abrogaſſe quia ratio ob quam ſunt inſtituta: hodie habet locum. ſcꝫ. vt de⁹ honoretur in ſe vel in ſanctis ſuis. ⁊ vt nos noſtram ſalutem eo abundātius impetrem⁹. modo illa eſſet hodie bona res ⁊ habet locum. ⁊ tñ neglecta illa ratione: ea non celebramus. Item tunc anteq̄ꝫ preceptū poſitiuum inſtitueret᷑ cum ſubeſt ratio in illo tempore ꝑcedenti: homīes tenerent᷑ illud ſeruare quod nondum eſſet eis ꝑceptū ſed tm̄ poſtea ꝑcipiendū. quia ratio ſubeſt cur talia poſtea ſtatuent᷑. Ita ſi illa ratione ſtāte poſt editionem ꝑcepti ipſe legiſlator cōſentiat in deobligatōeꝫ ſubditoꝝ ⁊ hoc expreſſe vel tacite nō erūt obligati etiaꝫ ſi adhuc illa rō ſubſit ſicut nec añ editiōem ꝑcepti ad ip̄m tenebant᷑ licet etiam tūc ſubeſſet rō. et ita ſufficit ꝙ res redeat ad eū ſtatum in q̄ fuerat anteq̄ꝫ edituꝫ eſſet ꝑceptū. in i ſtatu licet eſſet rōnabile ꝙ ſeruaretur nō tñ fuit debitum. Ideo talis cōſuetudo ſimpl'r loquēdo pōt dici rōnabilis negatiue de ꝯtrario. nō irrōnabilis ſeu ꝯtra rationē. et hoc ſufficit. Per hoc ad ꝓpoſitum Anteq̄ꝫ eccl'ia ꝑcepit q̄ttā decime aut ꝙ ꝺ oīb⁹ bonis daret᷑ q̄tta: rōnabile erat ꝙ daret᷑ q̄tta de oīb⁹. hoc eſt. cauſa ſubfuit ⁊ potuit aſſignari cur daret᷑. ſed tñ ex q̄ nōdum in vim ꝑcepti venerat: q̄a papa vel eccl'ia nōdum mādauerat. ideo nō peccabāt nō ſoluētes. nec dicti fuiſſent ſe irrōnabiliter vel nō rōnabiliter habuiſſe nō dando. ſic nec ille q̄ nō facit ea que ſunt ꝯſilij dicit᷑ irrationabiliter agere nō obſtāte ꝙ rōnabile fuiſſet ꝙ dediſſent nō capiēdo rōnabile id ē rōne recta hec dictante ꝑceptiue. ſed a ratōe. i. a cā rōnabili que ſubfuiſſet illi dationi ob quā cām rō ſeu intellectus practicus dictaſſet cōgruum ⁊ bonū fore ꝙ daret᷑ quotta. imō nos nō tenemur ad oē rationabile. qꝛ tūc ad oīe ꝯſilium et ꝑfectionem teneremur. ſed ſolū ad ratōnabile qđ recta ratio dictat ꝑceptiue ex ſe vl' ex alio ꝑcepto ꝑſuppoſito. Si igitur poſt ꝑceptum emanatum iterū res redeat in illum ſtatuꝫ puta qꝛ ꝑ tacitū ꝯſenſum legiſlatoris ē reuocatū preceptū: nō debebit illa cōſuetudo dici irrōnabilis niſi intelligat᷑ ſic ꝙ ſm illam omittūt hoīes ea que ſi facerēt: facerent actus habētes bonas cauſas ⁊ rōnes Unde multum errāt qui credūt ꝙ cōſuetudo nō habeat abrogare ius poſitiuū niſi ſit rationabilis ad iſtum ſenſuꝫ ꝙ ſubfuerit aliqua ratio ꝑgnans: ob quā receſſuꝫ ſit ab obſeruātia ꝑcepti q̄ſi oporteat ꝙ rō receſſus fuerit maior ad recedēdū q̄ꝫ ratio inſtitutōis poſſet eſſe ad obſeruandū. vel ſaltem ꝙ ſubfuerit aliq̄ ratio recedēdi. imo dico ſi nulla ſubfuerit ratio niſi ꝙ poſt primos q̄ ꝑmū (licet mala fide) neglexerūt ſeruare illđ: poſteriores ſubditi bona fide cōſequenter etiā nō ſeruāt: credētes ſe nō obligatos eoꝙ viderūt etiam ꝑcedentes nō ſeruaſſe nec eis de mala fide eoꝝ cōſtitit. nullā aliaꝫ habētes rōnem q̄ꝫ ꝙ cogitāt ꝙ ex q̄ nō ſunt obligati nō peccabūt nō faciēdo ea que etiaꝫ ſi facerēt eſſent bona ⁊ valde bona opa. Exemplū poteſt de facili patere in feſtis ꝑ eccl'iam inſtitutis et in alijs poſitiuis rebus. Et ex hoc patet ꝙ ſolutio quam dat Johānes andree in ſimili licet ſit bona tamē eſt nimis reſtricta. Cum eñ arguit᷑ ꝙ nulla ꝯſuetudo poſſit eſſe rationabilis que eſt cōtra ius etiam poſitiuum eoꝙ etiam poſitiuum ius ſit ex certa ratione conditum. ⁊ ſic conſuetudo exiſtens cōtra illud ius erit contra rationeꝫ eiuſdem. Reſpondet ꝙ conſuetudo exiſtens cōtra

ius non poteſt eſſe rõnabilis conſiderata
vna ratione ⁊ vnico fine vel vno reſpectu
ſed alio ⁊ alio fine vel reſpectu põt eſſe ra-
tionabilis. Exemplificat. vt ius indixit ꝙ
epiſcopus cũ caplo tractet negocia eccle-
ſie ꝓpter maiorẽ firmitatẽ et prudentiã que
eſt in mltis. ⁊ tñ etiã poteſt eſſe ratio ad cõ
ſuetudinẽ oppoſitaꝫ. ſ. quatenus citiꝰ expe-
dianť negocia. Hec ille. Sed illa ſolutio ẽ
nimis ſtricta q̃ſi ad hoc vt valeat ꝯſuetu-
do ꝯtra ius poſitiuum oporteat ſubfuiſſe
rationem mouentẽ ad recedendũ a diſpo
ſitione iuriſ quod tamẽ non oportet vt pa-
tuit. Per hoc ad formã dicenduꝫ ad ma-
iorem ꝙ p̃dicta conſuetudo poteſt eſſe ra-
tionabilis ad ſenſum datum ante ĩmedia
te. ⁊ hoc ſufficit. p̃dicta etiam conſuetudo
non eſt irrationabilis primo modo: ꝙuis
poſſit eſſe irrationabilis ſecũdo modo ſe-
cundi mẽbri ⁊ etiam tercio modo ſalteꝫ lo
quendo de alia ratione inſtitutiõis quot-
te ꝙ̃ p̃ciſe de indigentia cleri vtputa de cõ
formitate fidelium noue legis in ꝑfectõne
ad populũ veteris legiſ. Minor aũt eſt fal
ſa ſi intelligať de rõnabilitate alia ꝙ̃ q̃ iam
dicta eſt. et etiam falſa ſi intelligať de irra-
tionabilitate ſecundo vl' tercio modo. ſed
bene vera capiendo p̃mo modo. Secũ
do ſic Nulla cõſuetudo improbata a iure
ſufficit abrogare ius poſitiuũ. predicta eſt
huiuſmodi. igiť. Dicenduꝫ. maior eſt vera
ſi eſt improbata a iure diuino vel naturali
et talis non eſt p̃ſens. ſi autem maior intel
ligať de improbatiõe facta a iure poſitiuo
tunc intelligiť dupliciter. aut ſcꝫ compan-
do improbationẽ ad conſuetudinẽ prece-
dentẽ eã. ⁊ ſic ꝯcediť. aut ad ſequentẽ eam.
et ſic negať. Vñ mirabile eſſet ſi in aliqua
cõſtitutiõe ſuꝑ re pure poſitiua diceret ſic
p̃cipimus hoc de cetero fieri: nec volumꝰ
aliquã ꝯſuetudinẽ in ꝯtrariũ valere. ꝙ p̃-
ma pars illius ꝯſtitutõis ſi nõ eſſet ſecun-
da adiecta eſſet abrogabilis. ⁊ tñ qñ ſecun
da adijciť fieret inabrogabilis. Nam q̃ro
an ne ſecunda ſit etiã iuris poſitiui. ⁊ patet
ꝙ ſic. igiť etiaꝫ ipſa eſt abrogabilis. ⁊ ſi ſic.
quõ igiť abrogabile per ſequentẽ ꝯtrariaꝫ
conſuetudinẽ poterit dare prime clauſule
inabrogabilitatẽ quã dans met non habe-
ret. Res eñ ec̃ mobilis nõ põt alteri dare
inobilitatẽ ſi vtrioꝫ equale mouẽs põt ap

plicari. ſicut hic poteſt fieri quia eque ꝯtin
git a clauſula reprobãte ꝯſuetudinẽ futu-
ram recedere ſicut a principali clauſula.
Unde vt dicit cancellarius pariſienſis in
tractatu de vita ſpũali. Omnis lex hũana
vel poſitiua põt abrogari in ea parte q̃ nõ
neceſſario ꝑticipat cum naturali ⁊ diuina
Hec aũt abrogatio fit varijs modis: q̃ruꝫ
vnus eſt per cõſuetudinẽ. quia cõſuetudo
eſt optima legũ. ſ. poſitiuaꝝ interpres. nec
vnq̃ꝫ dicenda eſt corruptela niſi vbi legeꝫ
diuinã vel naturalem ledere ꝯuinciť. Nã
ſicut cõſuetudo eſt altera natura: ſic lex cõ
ſuetudinalis quaſi lex naturalis habenda
eſt. Preterea leges poſitiue firmanť cũ mo
ribus vtentiũ. approbanť igiť a contrario
ſenſu ſi moribꝫ vtentiũ nõ approbanť: non
habent ille leges firmamentũ ligãdi. Hec
ille in ſumma. Tertio arguiť. quia the-
ologi aliqui met dicunt ꝙ ꝯſuetudo cõtra
ius decimaꝝ nõ valet. Nã ſanctus Tho.
in q̃dlibeto ſecũdo arti. viij. dicit ſic Nul-
la cõſuetudo ꝯtraria ſoluit hoĩem ab obli
gatõe reddendi decimas. qꝛ hec obligatio
fundať ſuꝑ ius diuinuꝫ ⁊ ſuper ius natu-
rale. vnde ſemꝑ tenenť hoĩes reddere deci
mas ſi eccleſia exigat: ꝯtraria cõſuetudine
non obſtante. Hec ille. Dicendũ. dato ꝙ
illa verba ſancti Thome indiſtincte vl' in
illo ſenſu in quo allegantur intelligerẽtur
tamen non eſſent cõtra correlarium terci-
um. quia notãter dictum eſt. interim ꝙ nõ
exigitur. Thomas autẽ loquiť hic in caſu
in quo exigitur. Attamen pro quanto illa
verba videntur eſſe contra correlarium ſe
quens: reſpondebiť ad ea ibidẽ. Quar-
to arguiť. Si correlarium eſſet verũ: ma-
xime ꝓpter tacitum ꝯſenſum pape vl' eccle
ſie diſpenſantis cum talibus. ſed hoc non
vt arguit glo. in c. primo extra de decimis
in ſexto. qꝛ eccleſia quotidie clamat vt de-
cime ſoluantur. Et ius diuinum dicit. De
cimas ⁊ p̃mitias nõ tardabis offerre. Di
cendum ꝙ ex ſolo hoc ꝙ eccleſia quotidie
clamat vt decime ſoluantur etiaꝫ cum in-
tegritate nõ intelligitur ille clamor niſi ſm
ꝙ tenentur. modo nõ teneanť cum integri-
tate ſoluere vbi eſt preſcriptum ꝯtra inte-
gritatẽ. ſicut ſi dicat p̃dicans. vos tenemi-
ni omnia p̃cepta eccleſie ſeruare: non intel
ligiť ꝙ teneanť ſeruare precepta abrogata

aut ꝯtra que eſt ꝑſcriptum.vt ſunt multi ca
nones de ꝯſecra.diſt.ij.⁊ tercia.⁊ i alijs lo
cis. Unde in ſimili dicit Joh.Gerſon cã
cellarius pariſienſis in tractatu de vita ſpi
rituali lectõe quarta.correlario.xiij. Mul
te ſunt ꝯſtitutiones ad q̃ꝝ obſeruatões vi
dent̃ oẽs ſe quottidianis iuramẽtis aſtrin
gere quas tñ obſeruare nõ tenent̃: non ꝙ
ꝑiurium ſit licitum.ſed quia talia iuramẽ⸗
ta ſunt ſemꝑ intelligenda ciuiliter. conſtat
enĩ ꝙ nouiter intrantibꝫ vniuerſitatem vl'
collegium legunt̃ explicite alique cõſtitu⸗
tiones inter ceteras que nullatenus obſer
uant̃.quibus lectis petitur ab eis: vultis
iſta iurare.qui reſpondent.ita iuro.nec ali
quid excipiunt.ꝙ ſi quis dixerit omnes ꝑ
ſentes tam eos q̇ exigunt q̃ꝫ eos q̇ ꝑſtãt iu
ramentũ criminaliter deficere videat quõ
tot ⁊ tales ſumme litterature ⁊ ꝓbitatis vi
ros poſſit abſq̃ꝫ temeritate damnare. Hec
ille. Ex quibꝫ ſatis patet ꝙ ratio gloſe nõ
cõcludit.ſ.quia eccl'ia q̃ttidie clamat. Ille
enĩ clamor eſt denunciatio ꝑdicatoꝝ q̇ re
nouare nõ habent canonẽ abrogatũ inui
tis fidelibus.ſecus ſi loqueret̃ de clamore
pape vel eccleſie reprobantis ꝑ nouã con
ſtitutionẽ tales cõſuetudines. ſed tunc fal
ſum eſt ꝙ q̃ttidie ſic clamat eccleſia. ⁊ de h̃
patebit in correlario quinto. Q aũt glo⸗
ſa ꝑdicta allegat ſecundo ius diuinũ patu
it in.xiij.argumẽto. Poſſꝫ q̇nto argui ꝙ q̃t
ta nõ eſt ꝑſcriptibil' igit̃ ꝯſuetudo illa ñ re
leuat.ſed de h̃ patebit in correlario ſeq̃nti.

Quartum correlari

um. Predicti laici de quibus in tercio cor
relario eſt dictũ etiam nõ peccant ſi poſtq̃ꝫ
ſunt exacti ſolum a ſuo plebano ad ſolutõ
nem q̃tte de omnibꝫ recuſant eã dare dũ⸗
modo nõ indigeat illa decima exacta.imo
in caſu tali natus eſſet ipſe exigens pecca⸗
re. Prima pars ꝓbat̃ tripl'r. Primo ſic.q̇a
ſi peccarent: maxime q꞉ facerent ꝯtra ꝑce⸗
ptum de decimis integraliter dandis. ſed
hoc nõ.q꞉ illud in tali loco ꝑ caſum eſt ab
rogatũ vt ꝓbatũ eſt.nec ꝑ exactiõem ſoliꝰ
plebani eſt cenſendũ reinſtitutũ vel reno⸗
uatũ.igitur ꝯtra nullũ ꝑceptũ obligãs fa⸗
ciunt. Añs ꝓ ſecunda pte ꝓbatur.q꞉ ple⸗
banus per ſuam exactionẽ vel iuſſionẽ nõ
habet ꝑceptũ abrogatum renouare inuitꝭ
ſubditis.alias ſequeret̃ ꝙ eadẽ rõne ſi ple
banus iuberet ſubditos celebrare feſta ec
cleſie abrogata: tenerent̃ ſubditi in hoc ei
obedire acſi nunq̃ꝫ eſſent illa feſta abroga
ta.qd̕ ꝯſtat falſum eſſe.et ita de quibuſdaꝫ
alijs poſitiuis iuribus cõcernentibus ie⸗
iunia aliqua abrogata ⁊ trinam cõmunio
nem ſacrã.⁊ ſic de alijs poſſꝫ argui. Quã⸗
tum aũt tempus requirat̃ ad cõſuetudinẽ
ſufficientẽ ꝓ ꝑſcriptione in talibus recur⸗
rat̃ ad determinationẽ legum poſitiuaꝝ.et
vbi non eſt expreſſum. Dicendũ ꝙ debet
eſſe tantũ quantũ ſapiens iudicabit nunc
citius nunc tardiꝰ iuxta neceſſitatꝭ aut vti
litatis qualitatẽ vt vult cancellarius pari
ſienſis vbi ſupra: Eſt aũt ita ꝙ ius poſiti⸗
uum determinauit ꝑ quantũ tẽpus debe⸗
at duraſſe ꝯſuetudo debens poſſe abroga
re ꝯſtitutiõem canonicam.quia in c.finali
de conſuetudine dicit̃ ꝙ talis debet eſſe le
gitime ꝑſcripta. hoc autem nõ intelligitur
ſic ſicut iacet quaſi ſcꝫ ipſa conſuetudo ac
quiratur per preſcriptionem. quia preſcri
ptio reſpicit ius formatum.cõſuetudo au
tem eſt quid diſponens.ſed intelligitur ꝙ
debeat duraſſe per tantum tempus quan
tum requirit̃ ad preſcriptioneꝫ. modo ad
preſcriptionem rei eccleſiaſtice requiritur
ſpacium quadraginta annorum vt patꝫ c.
de quarta.⁊ c.illud.extra de preſcrip.⁊ idẽ
c.j.li.vj.eo.tit'lo. Imo in ꝯſuetudine debẽ
te tollere ius poſitiuũ canonicum ſil' opor
tet cõcurrere ꝑſcriptionem deperditiuam
qua ſcꝫ tollatur ipſa conſtitutio canonica.
ꝓut etiam videtur ſenſiſſe Panor.in ca. fi.
de conſuetudine. Nec mirum ꝙ ſimul cõ
currant ꝯſuetudo ⁊ ꝑſcriptio ⁊ maxie deꝑ
ditiua ſeu extinctiua ⁊ liberatoria reſpectu
diuerſoꝝ.nã ñ ẽ incõueniẽs etiã apd̕ dños
canoniſtas ſil' ꝯcurrere ꝯſuetudinẽ ⁊ ꝑſcri
ptionẽ tã acq̇ſitiuã q̃ꝫ deꝑditiuã.nã Joh.
an.in c.iij.de ꝯſuetudĩe li.vj.dic̃. ꝙ ſi eps
acq̇rit vt ſolꝰ poſſit corrigere ſubditos ſine
ꝯſilio capl'i tũc q̇ ad capl'm ⁊ epm ẽ ꝑſcri⸗
ptio.q꞉ detrahit̃ capl'o ⁊ acq̇rit̃ epo.⁊ ſic ñ
ꝑt dici ꝯſuetudo cũ acq̇rit̃ vni.cõſuetudo
aũt acq̇rit̃ cõitati vl' in publico.in hoc enĩ
differt ꝯſuetudo a ꝑſcriptiõe.ſed reſpectu
ſubditorũ corrigendoꝝ eſt ꝯſuetudo ⁊ idẽ
reſpectu epi ad ſubditos q꞉ ibi nihil detra⸗
hit̃ epo nec ſubditis. ſed eſt eis q̃dam le

Secundo ꝓbat̃ correlariũ a ſimili. De
iure deberet̃ quarta decimaꝝ epõ. vt patz
ꝑ c. conquerentẽ. de offi. or. ꝛ ꝑ c. qm̃ de de
cimis. ꝛ ſi ꝑ ꝯſuetudinẽ ſit p̃ſcripta ꝛ epũs
exigat: nõ peccabunt exacti ſi recuſant da-
re ad ſolam exactõem epi. igit̃ eadem rõne
erit ſic hic. tenet ꝯſeq̃ntia. quia eadẽ eſt rõ
vtrobiq;. quia vt patet q̃rta eſt debita ſolo
iure poſitiuo ꝛ eſt p̃ſcriptibilis vt de quot
ta decime ꝓbaui. ꝛ de quarta patet in c. ð
quarta extra de p̃ſcriptõnib;. Tercio. qꝛ
ex quo ante exactionẽ nõ tenent̃ ꝓpter ab-
rogationẽ p̃cepti ſi ad ſolaz exactionẽ tene
rent̃: iam aliquis eſſet iudex in cauſa ꝓpria
vere vel equiualenter. nam ille exigẽdo eẽt
vt pars et eius exactio eſſz valida inducẽs
obligatõem q̃ prius nõ ſubfuit acſi ꝑ ſen-
tentiam eas ad illud compuliſſet. Et dici
tur notãter in prima parte: dũmodo nõ in
digeat. quia ſi honeſta indigentia indige-
ret illa quotta ꝛ de omnib; illis bonis quã
et de quibus ipſe exigit ꝛ hoc cõſtaret ſub
ditis: tunc peccarẽt non dando que exigit
imo ſi nõ exigeret attamen vellet habere ꝛ
conſtat eis de illo eius anĩo: peccarẽt non
dando. ratio p̃mi quia tũc id quod exigit
eſt ei naturali ꝛ diuino iure debitũ. et ꝑ cõ
ſequens ꝑ ꝯſuetudinẽ non poſſunt ſe tue-
ri quo minus ei dent. Ratio ſecundi. quia
tunc detinent alteri debitũ ſine eius cõſen
ſu. igit̃. ꝛ tñ ſi eam nõ exigeret licet indige-
ret ꝛ eis cõſtaret de indigentia ꝛ de volun
tate eius qua nollet eos grauare: nõ pecca
rent etiam tunc nõ ſoluendo. patet a ſimili
de ſumptib; apoſtolo paulo debitis. Se
cunda pars ꝓbatur dupliciter. Primo ſic
quia exigere indebitum eſt actus de ſe in-
ordinatus quia exactio innitit̃ iuri ꝛ ꝑ cõ-
ſequens nõ debet fieri niſi reſpectu debiti
modo in p̃dicto caſu nõ debet̃ ei. igit̃ pec-
cat exigẽdo. Secundo. quia ſi nõ indiget
et exigit id quod ei nõ debetur ante exactõ
nem: imo nec poſt. tunc notũ eſt inde eue-
nire in ſubditis ſcandalũ etiam datũ ꝛ nõ
acceptum quia facit actũ minus rectũ pre
bentem alteri occaſionez ruine. Nam ex q̃
ei non tenent̃ ante exactiõem tunc exigit ſi
bi indebitum. modo exigere indebituz eſt
actus minus rectus et p̃fert ſpeciem aua-
ricie ex quo nõ indiget. velle eñ de iure ea
habere que ſibi nõ debent̃ et quibus non
indiget: eſt quedam auaricia. Modo ab
omni ſpecie mala abſtinendũ eſt: aliter ſcã
dalum datur. ꝛ Paulus etiã dicit. ſint mo
res ſine auaricia. ad Hebreos. xiij. Sed
contra hoc arguit̃ quintupliciter. Primo
ſic. Sanctꝰ Thomas in ſcd̃a ſcd̃e. q. lxxx.
arti. j. dicit. ꝙ licet eccleſia poſſet requirere
tamẽ laudabiliter facit nõ exigendo in lo-
cis in quibus ſine ſcandalo requirere nõ
poſſet ꝓpter deſuetudinẽ vel aliam cauſaz.
igitur non peccaret exigẽdo: licz nõ ita lau
dabiliter ageret exigendo. Dicenduz ꝙ in
quodlibetis oppoſitum ſentit illius illatio
nis que iam eſt facta in argumento. Vnõ
q̃dlibeto. ij. arti. viij. dicit. Non bene face
rent rectores eccleſiaꝝ ſi in terris illis deci
mas exigerent in quibus nõ eſt ꝯſuetudo
dari ſi ꝓbabiliter crederent ꝙ ex hoc ſcan
dalum naſceret̃. Hec ille. Dicendo igit̃ nõ
bene facerent innuit ꝙ male facerent. igit̃
non poſſunt requirere. Dicendum igitur
ꝙ nõ bene allegatur ſanctus thomas. naz
non dicit primã partem eius quod allega
tur ſcz ꝙ eccleſia poſſz requirere decimas
in tali caſu. ſed abſolute ſic dicit ĩ fine eiuſ
dem q̃ſtionis. Laudabiliter miniſtri eccle
ſie decimas eccleſie non requirũt vbi ſine
ſcandalo requiri non poſſunt ꝓpter deſue-
tudinem vel aliam cauſam. Et ſimilis ſen
tentia ponit̃ per eum in q̃dlibetis q̃dlibe-
to. vj. ar. x. Et dato ꝙ diceret eodẽ modo
q̃ allegat̃ tũc prima pars intelligeret̃ quo
ad loca in quib; de ꝯſuetudine dant̃ vl' ſal
tem vbi non eſt ſufficiens ꝯſuetudo de cõ
trario. tũc eñ licet eccl'ia poſſet req̃rere: tñ
hoc fallit ſi inde emerſuꝝ eſt ſcãdalũ grãde
aut ſi nullum eſt emerſuꝝ põt alia cã exiſtẽ
te omittere ſicut paulus nõ exegit ſumptꝰ.
Et ſi dicat̃ in hoc ꝙ dicit̃ laudabiliter mi-
niſtri eccleſie decimas nõ requirũt ibi in-
nuit ꝙ licet bñ faciant in hoc. nõ tñ tenen
tur ad h' q̃n etiã poſſent req̃rere. Dicendũ
ꝙ hoc non ſequit̃. ſicut de illo q̃ caute agit
aliq̃d ne quẽ ſcandaliſet dicimꝰ: laudabili
ter agit. ꝛ tñ ſi non ſic caute ageret nõ bene
ſed male ageret. ꝛ q̃ ſeruat decalogũ lauda
biliter agit. et tamen ſi non ſeruaret vitu-
perabiliter ageret. Si iterum dicatur. ex
quo Thomas addit Vbi ſine ſcãdalo re
quiri non poſſunt. igitur innuit ꝙ ceſſan-
te ſcandalo poſſent requiri etiam in locis

in quibꝰ de cõſuetudine non dant̃. Dicen
dum ꝙ etiam ceſſante ſcandalo nõ poteſt
exigere ex ratiõe dicta. cum nec ius nec ra
tionem habeat exigendi. nec verba ſancti
Thome debent accipi cum p̃ciſione vl' ex
cluſione quaſi in ſolo caſu ſcandali ꝓbabi
liter emergentis laudabiliter agant omit-
tendo. nec ex eis verbis arguendũ eſt a cõ
trario ſenſu. quia contrarium etiam eſt di
ſpoſitum in iure ratõnis ⁊ naturalis lumi
nis. ſ. ꝙ nulli licet exigere id quod ſibi non
debetur. ⁊ capio exigere ꝓprie. ſecus de pe-
tere quod ſe extendit etiam ad petitionem
que gratie vl' liberalitati innitit̃ petiti. Q
aũt ſpecialiter cõmemorat illũ caſuꝫ ſcan-
dali eſt. q2 vix vel nunq̃ꝫ poteſt illa exactio
fieri ſine nota auaricie ⁊ ſpecie mali. ⁊ etiaꝫ
quia illa exactio eſt actus de ſe inordinatꝰ

Tunc ad argumentũ factũ. ex dictis ſan
cti Thome in tercio correlario dicendum
ꝙ ſanctꝰ Thomas intelligẽdus eſt de de-
cima quo ad indeterminationẽ. ⁊ ſi etiã in
telligat quo ad quottam intelligendus eſt
ſi eccleſia indiget. ⁊ illa indigentia conſtat
vel poteſt conſtare laicis exactis: ita ꝙ nõ
ſunt in ignorantia craſſa vel affectata. Ali
ter em̃ eum intelligendo cõtradiceret ſuis
principijs ⁊ dictis que ponit in eodeꝫ q̊d-
libeto ⁊ in q̊dlibeto ſexto. arti. x. et in ſecũ-
da ſecunde. q. lxxxvij. quia in illis loc̃ ſen-
tit ꝙ quotta eſt ex determinatione eccleſie
et per ꝯſequens eſt de iure poſitiuo. igitur
abrogabilis. quo facto non erũt laici obli
gati. ⁊ ceſſante obligatiõe ceſſat ſua corre-
latio. ſ. ius exigendi. igit̃ illicite exigit̃ ſi ius
exigendi non habet̃. non aũt habetur ius
exigendi per ius poſitiuum quia abroga-
tum eſt. nec per ius naturale quia ſupponi
tur ꝙ nõ ſit indigentia in exigẽte ⁊ extra eã
non eſt de iure naturali ſm̃ Thomã. igit̃.

Secundo arguit̃. quia etiam ſanctꝰ tho
mas dicit ꝙ vbi non eſt cõſuetudo nõ pec
cant non ſoluentes: niſi obſtinati dare re-
cuſarent exigentibus. ⁊ hoc dicit tam in ſe
cũda ſc̃de vbi ſupra q̃ꝫ in quodlibetis q̊d-
libeto. vj. arti. x. Et ꝙ loquatur de exactio
ne que fieret per rectorem eccleſie patet. q2
in predicto q̊dlibeto poſt predicta verba
ſubdit: dicens Et ideo vt huic peccato ob
uient ſacerdotes in terris illis non exigũt
decimas. Hec ille. igitur vult ꝙ ſi illi ſacer
dotes exigerent ⁊ ſubditi adhuc recuſarẽt
peccarent. Dicendũ ꝙ eius dictum intel
ligitur quando ſacerdotes exigerent im-
plorando ſuperiorem ſaltem papam ⁊ il-
le eis imponeret. quia tunc peccarẽt recu-
ſando. vt dicam infra in ſequenti correla-
rio. Jmo ſi epiſcopus imploratus eis im-
poneret: peccarent nõ dando. ⁊ hoc ꝓpter
dubiũ quicq̊d ſit de hoc an epiſcopus im
ponere habeat vbi non eſt indigẽtia in re
ctore. de quo dicetur in ſexto correlario.

Tercio arguit̃. Decima etiã quo ad q̊t
tam non poteſt preſcribi a laicis. igitur lai
ci cuiuſcunq̃ꝫ cõſuetudinis p̃textu nõ poſ
ſunt preſcribere ꝯtra eccleſiaꝫ quo minus
ſoluant quottam. Cõſequẽtia tenet a toto
in modo ad ſuam partem negatiue. tũc vl
tra. ergo fundamentũ tercij ⁊ quarti corre
larij eſt falſum. quia fundamentũ eorũ eſt
ꝙ virtute conſuetudinis laici deobligant̃
a iure quod eccleſia alias haberet in eos
ad exigendum decimas quo ad quottam
et de omnibus. et ſic p̃tẽditur ꝙ p̃ſcribant
cõtra eccleſiaꝫ. Añs ꝓbatur. quia decima
non poteſt poſſideri a laicis. igit̃ nec p̃ſcri
bi. ꝯña nota. añcedẽs ꝓbat̃. quia eſt q̊ddã
ſpirituale. tale aũt a laico non poteſt poſſi
deri quia eſt incapax eius. q̃uis vna eccle
ſia poſſit contra aliam p̃ſcribere decimam
quia poteſt poſſidere ⁊ bona fide tanto tẽ
pore quantum requirit̃ ad legitimã p̃ſcri-
ptionem ꝑcipere. Dicẽdum ꝙ añcedens
eſt verum de p̃ſcribẽdo decimã p̃ſcriptõe
acquiſitiua ſcꝫ ad exigendũ decimã q̃ ſol-
uit̃. vtputa ꝙ aliq̃s laicus virtute alicuiꝰ
p̃ſcriptionis habeat ius exigẽdi ab alio la
ico decimas que alicui eccleſie ſoluunt̃. ſꝫ
non eſt verum de p̃ſcriptione deperditiua
ſeu extinctiua. ſ. p̃ſcribendo decimã vt nõ
ſoluat̃. Unde laicus tenet̃ ſoluere de ſuis
bonis decimã ⁊ ex negligẽtia eccl'ie nõ re-
quirentis ⁊ laici nõ ſoluentis tandẽ deue-
nit̃ ad hoc ꝙ ſucceſſores illiꝰ laici non ſol-
uunt decimã: etiã bona fide tãto tp̃e quan
tum requirit̃ ad legitimã p̃ſcriptiõeꝫ. tunc
tales laici p̃ſcribũt ꝯtra eccl'iam nõ niſi vt
decimã illã quã de ſuis dediſſe debuiſſent
non dent ſed ſibi retinere valeant. et tales
fructus cum ſint res corporales poſſunt
poſſideri a laicis licet ius eas exigendi nõ
habeant. quia nullus exigit a ſeipſo.

Et hãc opinionẽ ſcꝫ ꝙ preſcribi poſſit cõtra decimam quo ad quottam etiam recitat Richardus de media villa in .iiij. diſt. xlj.ar.ij.q.ij.et eam non improbat.imo ex quo eam finaliter recitat videtur in ea reſidere. Et ſi dicat᷑ Adhuc ſtat argumentũ quia eoipſo ꝙ licite retinerent non ſoluendo habent ius eam ꝑcipiendi ⁊ ſibi retinẽdi.igit᷑ ius deciaꝝ caderet in laicuꝫ. qđ eſt falſum. Dicendũ ꝙ ſi indiſtincte intelligat᷑ ꝙ nullũ ius decimarũ poſſit cadere in laicum eſt falſum. ⁊ patet inſtantia in multis Qui em̃ habent decimas in feudum:non ſolum habent fructus decimales ſed etiaꝫ habent ius eos ꝑcipiẽdi.alias ſine iure ꝑciperent ⁊ ſic illicite. Item qui emit fruct⁹ decimarũ vt quotidie apud nos fit:habet ius leuandi illos fructus. Nam dãdo oppoſitum:peccaret ꝑcipiendo ⁊ colligendo eos. quia qui facit qđ ex iure facere nõ habet ⁊ qui rem que nõ eſt ſua ꝑcipit aut detinet eſt fur.oportet ergo ꝙ ille habeat aliquod ius in fructib⁹ illis.igitur habet ius decimarum. Et ſi dicat᷑ habet ius fructuũ ſed non ius decime capte ꝓ iure decimaꝝ. Contra hoc dicendũ eſt ſic.quia aut etiaꝫ eccleſia non habet illo mõ ius decime.aut ſi habet:etiam predictus laicus habet. ꝓbatur.quia ſi eccleſia habet ius decime capte ꝓ iure:tunc haberet ius iuris. ⁊ ſic eadem rõne habet ius illi⁹ iuris iuris. ⁊ ſic cõſequenter ꝓcedendo in infinitũ. ꝙ ſi ꝓ inconuenienti nõ habeatur:eo ꝙ in relationibus ratiõis cuiuſmodi eſt ius ⁊ dominium rerum poteſt eſſe ꝓceſſus in infinituꝫ in potentia. tunc etiam nõ eſt habenduꝫ ꝓ inconuenienti ꝙ laicus habendo ius fructuum decimaliũ habeat ius illius ſui iuris.igitur habet ius decĩe capte ꝓ iure decime. Ad argumentũ igitur dicenduꝫ ꝙ quando dicit᷑ ꝙ ius decimarũ non poteſt cadere in laicum:accipit᷑ ius pro eccleſiaſtico iure:non pro q̃cunqꝫ iure.quãdo aũt dicit᷑ ius eccleſiaſticũ tunc non ſolum denotat᷑ ius ſed etiam cõnotatur titulus illius iuris qui eſt fundamentuꝫ ſpeciale illi⁹ reſpectus qui titulus eſt officium eccleſiaſticum:rõne ⁊ nomine cuius debent᷑ ei fructus decimales.tale ius habens tale fundamentũ non poteſt cadere in laicuꝫ ſicut nec illud fundamentũ ſcꝫ officium eccleſiaſticum in eum manentẽ in laicali ſtatu cadere poteſt.imo hoc modo etiam laici cõuerſi et religioſi vt hoſpitalarij nõ habent ius decimarũ.quia ſtat ꝙ nullum habeãt ordinẽ nec officiũ eccl'iaſticum.et tamẽ de eis indiſtincte dicimus ꝙ habent ius decimaꝝ etiã aliter q̃ꝫ vaſalli eccleſie habentes decimã in feudũ. coꝝ em̃ ſcꝫ hoſpitaliorum ius fundat᷑ ſuꝑ alio miſterio q̃ ſeruiunt eccl'ie q̃ꝫ officio eccleſiaſtico.ſicut etiaꝫ ius vaſalloꝝ ſuper alio ſeruitio fundat᷑. et de illis hoſpitalarijs puta Johãnitis vide Panoꝝ in c.q̃uis.de decimis. Et hoc modo etiã intelligendus eſt ſanctus Thomas in qđlibeto.ij. articulo. viij.dicẽs ꝙ milites ſcꝫ qui in feudum habẽt decimas non habent ius accipiendi decimas.intelligitur em̃ de eccleſiaſtico iure habẽte fundamentũ ſp̃ale. Unde cum laici preſcribunt contra eccleſiam ad non ſoluendum quottam decimaꝝ tunc acq̃runt ius ꝓphanum ſeu temporale non eccleſiaſticũ ꝑcipiendi fructus decimales: quos fructus alias ſi non p̃ſcripſiſſent tenerent᷑ dare eccleſie. Nam quero a te anteq̃ꝫ eccleſia p̃cepit decimas dari an ne laici habuerint ius ꝑcipiendi decimã garbam quando eis ꝓuenerunt decem garbe. ⁊ patet ꝙ ſic. ⁊ in illũ ſtatum redeunt virtute cõſuetudinis.et idẽ ſicut prius habebant ius illius decĩe garbe ⁊ illud ius erat temporale ſeu ꝓphanuꝫ ius.ita nunc ſublato illo p̃cepto q̃ ad eos: per tacitum ꝯſenſum eccleſie etiam habẽt ius illud. Quarto arguit᷑. quia videtur ꝙ plebanus licite poſſit exigere quia iurauit manumittere iura eccleſie ſue. Dicẽdũ ꝙ non debet ſibiipſi ſuꝑ hoc blandiri. q̃a abrogatum ⁊ p̃ſcriptũ ius nõ eſt ius. Iteꝫ quod nõ eſt:nõ poteſt manuteneri .nec iurauit renouare iura abolita : onera noua imponendo ſubditis. Si dicas. quid ſi iuraſſet bona deꝑdita repetere Reſpõdet᷑ Iure ꝑdidit eccl'ia illđ ius. q: iure p̃ſcptionis quam etiã eccleſia voluit efficaceꝫ eſſe circa iura eccleſiarũ legem igit᷑ patiat᷑ quã ipſa tulit. ⁊ iuramentũ qđ feciſſet videt᷑ intelligendũ de illis q̃ cum iniuria perdidit. Et ſi arguas. Taciturnitas p̃lati nõ noceꝫ ſucceſſori vt dicit᷑ in c.ij. de p̃ſcrip. Dicendum ꝙ hoc intelligit᷑ ſi nondum eſt cõpletum tẽpus p̃ſcriptõnis.aut vbi res eſt in-

vaſa et ſic deeſt bona fides alias nocet.
Hic tamē nota ꝙ ex quo preſcriptio ha/
bet vim tranſlatiuā dominij de vno in ali
um ⁊ vim exuendi ⁊ deſtituendi alium do
minio rei ſue ⁊ nō habet illā vim niſi a iu/
re poſitiuo ciuili ⁊ canonico qđ voluit illa
via dn̄os deſtitui rebus ſuis. ideo ſi eccle
ſia ſtatuiſſet ꝙ nō poſſꝫ preſcriptio habere
vim ad deſtituendū eccleſiam iure ſuo ſeu
ad non ſoluendū ei decimam ſm̄ quottaꝫ
et de omnibus: tunc haberet aduerſarius
apparentiā dicendi ꝙ non poſſet laicus ſe
tueri vigore p̄ſcriptionis. Attamē hoc nō
videtur vllibi eccleſia ſtatuiſſe. licet ſtatue
rit ꝙ laicus nō poſſit preſcribere decimaꝫ
ad exigendū. ſ. eam vbi ſoluitur. De illa ta
men impoſſibilitate tangam aliquid cir/
ca finem huius correlarij. Nam cōtra tri/
butum eſt p̄ſcriptum nō obſtante ꝙ ſtatu
tum fuit ꝙ cōtra tributū nulla deberet va
lere preſcriptio. Quinto arguitur ⁊ vt vi
ſum fuit arguenti ſatis fortiter. et continet
illud in ſe tria fundamenta que continent
ſeptem probationes vel argumenta par/
tialia. ⁊ hoc ſic. Suppoſito et admiſſo etiā
ꝙ decime non debeantur iure diuino con
tra opinionem cōmunem canoniſtarū ⁊c.
Clarum tamen eſt ꝙ ſaltem iure poſitiuo
et cōmuni ad ipſas preſtandū aſtringun/
tur toto titu. de decimis. Sed ius cōmu/
ne ab omnibꝫ debere obſeruari conſtat. l.
leges. c. de le. cum infinitis ſimilibus. ca.
qui reſiſtit. xj. q. iij. Niſi eſſet conſuetudi/
ne abolitum. c. finali de conſuetudine cū
ſimilibus vel contrario ſtatuto ſublatum
per eos qui ſic ſtatuere poterant. iuxta no
tata ꝑ docto. in l. omnes populi. et de iu.
et iu. Vel excuſaretur quis p̄ſcriptione cō
tra id ad quod iure cōmuni eſſet aſtrictꝰ.
Igitur laici non ſoluentes decimas etiaꝫ
per tempus cuius initij non eſt memoria:
non excuſantur niſi aliquod illorum triuꝫ
affuerit. Modo laici excuſari nequeūt ab
obſeruatione iuris cōmunis per ſtatutuꝫ
quia nullum tale eſt nec habent in hoc ali
quatenus ſtatuere. iuxta nota. in c. eccleſia
de conſti. et te[illegible] eſt in c. fi. de rebus eccleſie
non alienandis. Nec per conſuetudinem
quia de tali non cōſtat nec aliqua aſſigna
ri poteſt. nec iſta non ſolutio per tēpus cō
tinuata conſuetudo dicitur vel eam effice
re poteſt: cum ſit non ens. Preterea quia
tunc demum locum habet cōſuetudo qn̄/
do ex tacito conſenſu populi ⁊ curſu tem/
poris inducit aliquod ius quod talis po/
pulus expreſſe conſentiendo facere potu/
iſſet. Ita notabilr̄ vult Bartholꝰ in l. de q̄
bus. ff. de legibꝫ. vbi eſt textus optimꝰ iun
cta gloſa ꝓ bi ſuffragio nihil intereſſe an
ſtatuto exp̄ſſo ꝓplus voluntatē declaret vl'
rebꝫ ipſis ⁊ factis. Idem eſt ex mēte dicen
tium ꝙ nō differt ſtatutū a ꝯſuetudine ni/
ſi ſicut exp̄ſſum ⁊ tacitū rebus ⁊ factis ma
nifeſtū. Cū em̄ habentes poteſtatē ſtatuē/
di declarāt volūtatē ſcriptis dicit hoc ſta/
tutū. Cū ꝓo factis declarāt dicit cōſuetu/
do: cū tp̄is diuturnitas cōcurrit. Cū autē
(vt patuit) laici nō habent ſtatuere ſuꝑ re/
bus clericoꝝ ⁊ eis ꝑtinentibꝫ patet eos nō
poſſe inducere ꝯſuetudinē. Itē ꝯſuetudo
talis ſi eſſet: eſſet oneroſa eccleſijs ⁊ ſic non
valeret. c. j. de ꝯſuetudīe. Preterea ꝯſuetu
do eſt ius moribꝫ introductū. c. cōſue. j. di.
cū ſi'libꝫ. g̊ ad hāc īducēdā req̊rit actꝰ. ſed
nō ſoluēdo nō interuenit actꝰ. g̊ nō pōt di
ci ꝯſuetudo. Itē ⁊ tercio nō pn̄t excuſari
p̄ſcriptōe a ſolutōe ſaltē oēs ⁊ oīm bonoꝝ.
Patet. qꝛ p̄ſcriptio nō ꝓcedit ſine poſſeſſi
one. c. ſine poſſeſſiōe. de reg. iur. in. vj. cuꝫ
ſi'libꝫ. q̄ntū ergo q̇s poſſidet tantū p̄ſcribit
Ex q̄ patet ꝙ ſi laicus in loco vbi nō pre
ſtant decime acq̊reret noualia: nō eſſet ali
quo iure munitus. quia ius hoc ſi eſſet (vt
dicit oppoſitū tenēs qđ ſupra dicit qđ di/
cit ſe preſcripſiſſe ꝯtra eccleſiam quo dicit
ſe non obligari amplius ad p̄ſtandū deci/
mas) non extendit ſe ad hmōi fructus no
uales eo ꝙ prius nō fuerunt. ideo poſſide
ri non potuerunt. ⁊ ꝑ ꝯn̄s neqꝫ preſcribi.
Itē p̄ſcriptio eſt ius q̇ddā ꝑtis p̄ſcribent̄
ex poſſeſſione bona fide acquiſitū Ita di/
cit Bar. in l. ij. C. que ſit lon. cōſue. in. viij.
q. et Bal. in aut. quas actiones. C. de ſa.
ſan. eccle. ⁊ Angelus Inſti. de iu. na. §. ex
non ſcripto. ver. modo reſtat. Ex quo pa
tet ꝙ ſi maior pars ville preſcripſiſſet ſup/
poſita op. ꝙ valeat: per hoc ceteri nō excu
ſarentur ab huiuſmodi p̄ſtatione. Item
non poteſt induci p̄ſcriptio qn̄ lex reſiſtit.
l. vbi aūt lex. ff. de vſu. ſed ſic eſt in propo/
ſito. ergo ⁊c. Minor ꝓbat. qꝛ ea que ſunt
reſeruata principi in ſignum vl'is domin[ij]

non poſſunt ꝑſcribi.tex.eſt.in l. comperit.
C.de ꝑſcriptione.xxx.vel.xl.an. Panoꝛ.in
c.cum nobis.et ca.ad audientiam de pre/
ſcriptōe. Bar.in l.ſi publicanꝰ.ff.ꝺ publi.
vt de tributo debito imꝑatori vt ibi Sed
ſic eſt de decimis que danť in ſignum vni
uerſalis dominij c.tua.de decimis.et c.re/
uertimini.xvj.q.j.vbi ſuppoſito ꝙ non de
beanť iure diuio ſed ſolo iure poſitiuo ap
probante ⁊ recipiente ius diuinū veterꝫ te
ſtamenti.tm̄ hoc acceptauit eccleſia et ſta/
tuit decimas dari deo in ſignū vlis domi
nij:⁊ poſtea eius leuitis vt in iuribꝫ allega
tis ſcꝫ c.tua.⁊ c.reuertimini. In hoc enim
tanqꝫ ratione iuris noui et poſitiui ipſum
ius ſubſiſtit.et ipſum eſt cauſa et ratio de/
ciſionis per eccleſiam facte. ſic em̄ in vete/
ri teſtamento deus ſibi reſeruauit in ſignū
predictū. Sic ergo ne videreť in nouo te/
ſtamento deus minoꝛ ⁊ minus ꝓ vniuer/
ſali domino colendus ⁊ habendus:ſtatu/
it vt et decime ſibi redderenť tanqꝫ illi cu/
ius eſſet terra ⁊ plenitudo eius. vt dictꝫ iu
ribus. Si diceretť ꝙ ꝑdicta lex loquitur
de tributis imꝑatori dandis ⁊ non de de/
cimis Ideo non fiat bona illatio ⁊ proba
tio ꝓpoſiti.quia ex ſeꝑatis non fit illatio .l.
Papinianus.ff.de minoꝛibus. Similiter
lex imperatoꝛis nō facit pꝛohibitionem in
materia decimarum.nec curatur lex in fo/
ro canonico Et ſic per conſequens nō ha
betur expreſſum non valere conſuetudinē
ergo ⁊c̄. Reſpondetur ꝙ ſacroꝛum cano/
num ſtatuta:pꝛincipū cōſtitutionibus ad
iuuantur.c.j.de no.ope.nunc. Ubi doct.
cōmuniter et Panoꝛmita.dicunt. Quan/
do aliq̄d ſtatuitur in altero iure quod in
alio non eſt clarum vel ſtatutum:tunc ni/
ſi eſſet iuri alteri expreſſe cōtrarium debe/
ret in altero ſimiliter ſeruari ac ſi in eo ex/
preſſe ſtatutum eſſet. Cum ergo in iure ci/
uili per dictā l.cōperit.C.de preſcriptōne
triginta vl' quadraginta annoꝝ.prohibeť
preſcriptio tributi ⁊ non cuiuſcūqꝫ:ſed eiꝰ
quod datur imperatori in ſignum vniuer
ſalis dominij. vt eam intelligūt doctores
omnes in dicta l.comperit.⁊ Panoꝛ.in di
cto c.cum nobis.⁊ c.ad audiētiaꝫ. ⁊ Bar.
in d.l.ſi publicanus. et doctores in iuribꝫ
quaſi infinitis. Sequiť ꝙ idem cenſeri de
beat de decimis q̄ ſūt tributa dei ſibi dan
da vt vniuerſali domino omniū et poſtea
miniſtrari ſuis miniſtris ⁊ leuitis vt d.ca.
reuertimini. Ne dominus deus deterio/
ris ſit conditionis q̄ꝫ dominus tēporalis.
d.c.tua.de decimis. Nec obſtat ꝙ dr̄ ex
ſeꝑatis et diuerſis non fieri illationē vniꝰ
ad alterum.nam cum ex mente iuris vbi
eſt eadem ratio ibi ideꝫ ius.l.illud.ff. ad l.
Aquil'. Sed eadem ratio legꝫ predicte eſt
et in tributis ⁊ in decimis. ergo eadem di
ſpoſitio eiuſdem legis.imo lex non eſt ali/
ud niſi ratio legis.l.non dubiū.C.de leg.
et ibi Bar. Panoꝛ.in c.fi.de reſcrip. glo.ꝺ
reg.iu.in.vj.in princi.per c.conſuetudine.
j.di. Hinc diſpoſitio legꝫ generalis reſtrin
gitur ad rationem eiuſdem ſpecialioꝛis .l.
cum pater.§.dulciſſimis.ff.de le.ij. Cum
ergo ratio predicte legis quare nō preſcri
bantur tributa imperatoꝛis ſit quia dan/
tur in ſignuꝫ vniuerſalis dominij ſm oēs
que ratio etiam eſt in decimis. ergo neqꝫ
ipſe preſcribi poſſunt per d.l.et rationem.
Ex quo patet ꝙ non fit illatio ex diuerſis
cum in eis ſit eadem ratio.⁊c̄. Ex hoc patꝫ
ꝙ licet decime ſint de iure poſitiuo non ta
men ideo contra eas preſcribi poterit. q̄a
huiuſmodi preſcriptio eſt prohibita vt pa
tuit.ergo ⁊c̄. Ad hoc argumentum tri/
membre:quia tria habet fundamenta ⁊ ꝓ
lixum eſt.quoniam duo vltima fundamē/
ta multas habent probationes ſcꝫ ſeptem
et clauſulas indigentes examine: etiam ꝓ
lixe.neceſſario reſpondendum eſt per ſin/
gulas clauſulas eorundem diſcurrendo.
et tranſito primo fundamento tanqꝫ con/
ceſſo ex cauſa poſtea tangenda:reſpondē/
dum eſt ad ſecundū. Unde cum dicit nec
per conſuetudinem:negandum eſt. ⁊ cum
hoc nititť probare quintupliciter. Primo.
quando dicit:quia de tali non conſtat ⁊c̄.
negandum eſt. Nam in italia ⁊ in orienta
li eccleſia conſueuerunt homines non ſol
uere decimas.ſimiliter in britania. ⁊ idem
audio de thuringia. Secundo nititť ideꝫ
probare cum dicit.nec illa non ſolutio per
tempus continuata ⁊c̄. et hoc negandum
eſt. Imo illa non ſolutio eſt cōſuetudo vel
eam efficere poteſt. Et ſi dicis. quod illo/
rum: Dico ꝙ vtrunqꝫ:ſm ꝙ diuerſimode
capiť cōſuetudo. Ubi notandū ꝙ ꝯſuetu
do capitur dupliciter. Prīo capiť formalr̄

ſcꝫ ꝓ eo a q̄ aliq̄s denomiat̄ formal'r con-
ſuetus ſicut a iuſticia iuſtus. ab albedie al
bus. ſcd̄o mō capit̄ effectual'r. ſ. ꝓ eo qd̄ de
reliquit̄ ex ꝯſuetudie formal'r capta. P̄mo
mō capit̄ dupliciter. q2 ſicut iuſticia vl' tē-
perantia ⁊ huiuſmodi a quibus quis for-
maliter denominat̄ iuſtus vl' temperatus
capitur dupliciter. ſic conſuetudo forma-
liter capta: capitur dupliciter. ſcꝫ ꝓ actu ſe
pe repetito. ſecundo pro habitu inclinan-
te ad actum aliquem frequētandū. ſed di-
mittendo illud membrū quo conſuetudo
formaliter capta capitur pro habitu ⁊ lo-
quendo de ea capta pro actu tūc nihil eſt
niſi actus ſepe repetiti quo modo quis di
citur habere conſuetudinem quādo ſepe
egit talia vel talia opera. Et illo modo ad
huc poteſt dupliciter capi. quia quedā ta-
lis cōſuetudo eſt poſitiua ſeu affirmatiua.
quedam priuatiua ſeu negatiua. Poſitiua
ſeu affirmatiua eſt m'lti actus cōmiſſi ⁊ ſe-
pe repetiti. Priuatiua eſt multe omiſſiōes
ſepe repetite. Exemplū. Si collegiū aliqd̄
per aliquanta tempora ſepe orat aliquas
oratiōes: dicitur habere cōſuetudinē orari
di eas. Item ſi populus a longo tempore
ſepe et repetitis vicibus illa die miſit mu-
nera vicinis ſuis aut dedit aliquas elemo
ſinas: dicitur habere conſuetudinem affir
matiuam vel poſitiuā talia faciendi. et ca-
pitur poſitiuum pro affirmatiuo ſcꝫ vt op
ponitur negatiuo vl' priuatiuo. Exemplū
ſecundi. vt ſi quis per aliquanta tempora
ac ſepe ⁊ repetitꝭ vicibus omiſit aliqua fa
cere vtputa nō ſurgēdi ad matutinas: ſal-
tem certis diebus vt eſt in populo laicali.
Secūdo modo principali capitur effectu
aliter. ⁊ ſic capit̄ pro iure faciendi vl' omit
tendi aliquid. ⁊ ſic eſt duplex. quia quedaꝫ
eſt poſitiua ſeu affirmatiua. ⁊ ſic eſt ius fa
ciendi aliquid. quedā eſt negatiua vl' pri-
uatiua et illa eſt ius omittendi aliquid. Et
per hoc ad ꝓpoſitum dicendum ꝙ non ſo
lutio decime per tantum tempus cōtinu-
ata ſicut eſt in aliquibus locis eſt conſue-
tudo: formaliter capiendo conſuetudineꝫ.
eſt eīn omiſſio actus ⁊ eſt ſepe repetita ⁊ ꝑ
aliquantum etiam magnū tempus ꝯtinu
ata. Sed ius qd̄ derelinquit̄ tali populo
quo eximitur a precepto ſolutionis eſt cō-
ſuetudo capta effectualiter. Et ſi arguēs
dicat quomodo poteſt non ſolutio dici cō
ſuetudo cum non ſolutio ſit pura negatio
et ſic non ens. igitur non eſt cōſuetudo di
cenda. quia conſuetudo formaliter capta
eſt aliquid. Item ſi eſt non ens: quomō ef
ficiet conſuetudinem captam effectualiter
quia etiam illa eſt ens. Dicendum ꝙ ſicut
duplex eſt peccatum ſcꝫ cōmiſſiōis ⁊ omiſ
ſionis: etiam capiendo peccatum pro ma
teriali ⁊ tamen peccatū captum pro mate
riali non poteſt eſſe pura negatio. ⁊ omiſ-
ſio etiam videtur non eſſe niſi quedam ne
gatio ⁊ tamen hoc poteſt ſaluari. Ita etiā
in ꝓpoſito dicendum. Nam peccatū omiſ
ſionis captum materialiter nō eſt pura ne
gatio. Nam licet ſit negatio illius actus q̄
omittitur ⁊ quem homo deberet egiſſe. ta
men eſt aliquis alius actus poſitiuus ſcꝫ ē
ipſa volitio qua homo vere vel interpre-
tatiue vult non facere id quod deberet et
etiam in effectu non facit. Exemplū de in-
terpretatiua vt homo vult facere aliquid
aliud quod eſt incōpetibile ei quod debe
ret facere. ita conſuetudo capta formaliter
poteſt eſſe negatiua ſic ꝙ eſt negatio alicꝰ
actus. attamen nō eſt omnino nullus actꝰ
ſed eſt actus voluntatis ſcꝫ volitio non fa
ciendi talem vel talem actum. Sic in ꝓpo
ſito in locis in quibus homines in tanto
tempore non ſoluerunt decimas illa nō ſo
lutio eſt cōſuetudo negatiua id eſt volitio
quia vere vel interpretatiue voluerunt nō
ſoluere decimam eſt poſitiuus actus ſepe
⁊ per longa tempora repetitus in eis quia
eoipſo ꝙ voluerūt ſibi retinere ad minus
interpretatiue voluerunt non ſoluere ec-
cleſie et etiam in effectu non ſoluerunt. Et
dicere ꝙ non actio alicuius actus nō poſ
ſit dici cōſuetudo nec eam efficere: non eſt
veruꝫ in illo ſenſu in quo dicitur. quod ſic
patet. Nam in iure poſitiuo ſunt precepta
mere poſitiua duplicia. Quedam eīn ſunt
affirmatiua. quedam negatiua. conſtat au
tem ꝙ vtraqꝫ ſunt abrogabilia per contra
riam conſuetudinem. modo affirmatiua
precepta non poſſunt abrogari niſi per cō
trariam omiſſionem ſcꝫ eius quod in illo
p̄cipit̄. igit̄ omiſſio illiꝰ actꝰ ē cōſuetudo cō
traria. igit̄ eſt ꝯſuetudo. Si enim eccleſia
vl' papa ſtatuit ꝙ ꝓplus debeat hoc opus
facere nō poterit populus illd̄ abrogare ꝑ

contrariam ꝯſuetudinem niſi per multa tempora ſepius omittendo opus illud facere. p̄cepta autē negatiua eccleſie nō poſſunt abrogari niſi per cōmiſſionem actus cōtrarij ei qđ in talibus ꝓhibetur. Et illa duo contingit expreſſe videre in illis p̄ceptis eccleſie in quibus aliqui dies p̄cipiūtur feriandi, de cōſecra. diſt. iij. qui tm̄ nūc ſunt abrogati. Unde de talibus fuit preceptum affirmatiuū ⁊ negatiuū. Affirmatiuum vt illa die coleretꝛ deus vtputa audiendo diuina. ⁊ negatiuū vt abſtineremꝰ a ſeruilibus. ⁊ p̄muꝫ eſt ſublatū per hoc ꝙ illa die omiſſa fuit auditio diuinoꝝ. ſalteꝫ in ratione p̄cepti. et ſecūdū per hoc ꝙ populus fecit ſeruilia illa die. Et ſicut ex actu ꝯtrario alicui p̄cepto negatiuo ipſum abrogatur: adeo ꝙ hoīes ſic agentes de cetero tandem habent ius ſic agendi. et ſic effecta eſt cōſuetudo capta effectualiter. ſic ex omiſſione actus p̄cepti affirmatiui homines ſic omittēdo tandeꝫ acquirunt ius ſic omittendi quo iure ſunt deobligati ab obligatione talia agendi que p̄cepta erāt.

Non eſt em̄ ratio cur poſſet conſuetudo capta effectualiter ſcꝫ ꝓ iure quodam agēdi aliqua introduci que erit ꝯtra precepta negatiua eccleſie: ⁊ nō poſſet introduci cō ſuetudo capta effectualiter ꝓ quodam iure omittēdi aliqua ſeu ꝓ quadam deobligatione que erit contra p̄cepta affirmatiua. Jmo ex multis omiſſionibus etiā poteſt habitꝰ omittendi generari q̄ eſt res poſitiua. vt ex ſepius non dare vbi eſt dāduꝫ generatꝛ habitus illiberalitatis. ⁊ ex ſepius non orare generatꝛ habitus accidie. ⁊ ex ſepe non aggredi hoſtes generatꝛ timiditas. Et oppoſitū dicere eſt ſapere quaſi oīa p̄cepta eccleſie ſint negatiua. ex q̄ ſic opinans credit non poſſe eſſe aliquam conſuetudinem cōſiſtentem in omiſſione actus. Ad terciam ꝓbationem eiuſdem ſecundi fundamenti cum dicit: quia tunc demū locuꝫ habet conſuetudo ⁊c. Dicendū. ſupponendo ꝙ illud aſſumptū loquatꝛ de cōſuetudine capta effectualiter vt patet intuēti ꝓ q̄nto dicit inducitꝛ ius ⁊c. ꝙ ſi illud aſſumptū intelligatur vniuerſaliter ſcꝫ tam de affirmatiua q̄ꝫ de negatiua ꝯſuetudīe capta effectualiter: ipſum eſt falſum. patet quia ex eo ſequitꝛ falſum. qđ tripliciter patet. Primo. Nam ſequitꝛ ꝙ ꝯtra precepta affirmatiua ecclīe cuiuſmodi ſunt p̄cepta ieiunandi certis diebus aut abſtinēdi a carnibus aut ſi illa videantꝛ eſſe negatiua tunc accipio p̄cepta audiēdi diuina certis diebꝫ nō poſſet introduci ꝯſuetudo quod eſt falſuꝫ cum de facto ꝯtra mľta feſta ab eccleſia inſtituta ſit ꝯſuetudo introducta vt deobligatus ſit populus ab auditione diuinorū in illis diebus. ſeq̄la ꝓbatꝛ. quia populus non poſſet ſtatuere ne quis illis diebꝫ audiret diuina. quia hoc eſſet ꝓhibere opera bona ⁊ volentem benefacere. ꝯtra illud Prouerbioꝝ. iij. Noli ꝓhibere benefacere eū qui poteſt. ſi vales ⁊ ipſe bn̄fac. Secundo ſequitꝛ ꝙ cōtra p̄cepta negatiua eccleſie non poſſet introduci ꝯſuetudo qđ ē falſum. cum de facto contra talia ſit introducta ꝯſuetudo. vt cōtra aliqua ex illis q̄bus ꝓhibetur ne certis diebus exerceamꝰ ſeruilia. ſimiliter ꝯtra illa de abſtinendo a certis cibis certis diebus. Sequela ꝓbatur. quia non poſſet ſtatui per populuꝫ ꝙ nō abſtineret quis a ſeruilibus aut a talibus cibis quorum abſtinētia diſponit ad meliora. Tercio ſequitꝛ ꝙ contra nulluꝫ p̄ceptum iuris canonici poſſet introduci cōſuetudo. Probatꝛ dupliciter. Primo. quia omne eius p̄ceptum eſt affirmatiuū vľ negatiuum. modo oſtēſum eſt ꝙ ex eo ſequitꝛ ꝙ nec contra affirmatiua nec ꝯtra negatiua poſſet introduci conſuetudo. igitꝛ. Secūdo. qꝛ ſm̄ ipſos iuriſtas in hoc differūt cōſtitutiones iuris canonici vel ciuilis. ꝙ ꝯtra conſtitutiones iuris ciuilis pōt populus ſubditus ſtatuere. non aūt cōtra cōſtitutiones iuris canonici. q̄ꝫuis cōtra eas p̄ſcribi poſſit. Ad autoritatem Bartholi dicendum dupliciter. Primo ꝙ ſi intellexit vniuerſaliter modo p̄dicto eius dictuꝫ eſt falſum. vt patuit. Secundo dic. ꝙ poteſt habere veritatem in materia iuris ciuilis. quia ꝑmiſſum ⁊ ꝯceſſum eſt populo ſtatuere contra ius ciuile ⁊ deniq̄ꝫ non eſt ibi vniuerſaliter verum ſed ſolum taliter ⁊ in ea materia in qua ſtatuendo ꝯtrarium non ꝓhibetur directe quod melius eſt. vn̄ ſi etiam ius ciuile p̄cipiat ſubditis bonuꝫ aliquid facere: non poteſt directe ſtatuere populus ꝙ illud bonuꝫ non faciat. q̄ꝫuis poſſit ſtatuere ꝙ aliquid aliud faciat. licet

illud ſit ꝯtrariũ priori ſeu incõpatibile ſed
melius. Ad illud ꝓ quod dicit̃ id eſſe de
mente doctoꝝ ⁊c̃. Dicendũ ꝙ hoc dictum
doctoꝝ habet veritatem de cõſuetudie af
firmatiua que eſt ad aliquid faciendũ. ad
iſtum ſenſum ſcꝫ ꝙ q̃ ad hoc ꝙ aliq̃s tene
atur ad aliquid faciendũ nõ differt nec re
fert an ſit ſtatutũ ꝙ hoc debeat fieri vel an
ſit conſuetudo hoc fieri. quia conſuetudo
ligat ſicut lex ſcripta. Sed nõ eſt verum ſi
de negatiua intelligat̃ ſic ꝙ non poſſit in-
troduci cõſuetudo deobligatoria ab obli-
gatione alicꝰ poſitiue canonice ꝯſtitutõis
niſi etiam poſſit ſtatui ꝙ hoĩes debeant
omittere illud quod erat tali ꝯſtitutõe or-
dinatũ. In hoc eñ ſenſu ſequerent̃ multa
abſurda vt patuit. Ad ꝓpoſitũ Laici nõ
poſſunt ſtatuere ꝙ nullus det decimas ec
cleſie ⁊ hoc non ſolũ poſt ſtatutũ eccl'ie de
dãdis decimis ſed etiã nõ poſſent hoc ſta
tuiſſe ante editõem ſtatuti de decimis dã-
dis. quia hoc fuiſſet ꝓhibere opa bona et
virtuoſa ⁊c̃. ⁊ tamen poſſunt introducere
cõſuetudinẽ negatiuã que eſt deobligato-
ria ab illo p̃cepto poſitiuo eccleſie. Et q̃ꝫ
longa ſit differẽtia inter cõſuetudinẽ affir
matiuã et negatiuã patet ex dictis. Patet
etiã ex eo quia cõſuetudo negatiua eſt ſo-
lũ deobligatoria ⁊ licẽtiatoria: vt eſt ꝯſue-
tudo ñ feſtiuãdi q̃dã feſta ſtatuta ꝑ eccleſi-
am: nec tamen obligant̃ hoĩes ad nõ fe-
ſtiuandũ. ſed affirmatiua eſt obligatoria.
Itẽ negatiua eſt de minoribus bonis vt
illa nobis liceat facere omiſſis melioribꝰ.
ſed affirmatiua nõ põt eſſe de minoribus
bonis ſic ꝙ illa teneamur facere cũ omiſſi
one melioris. qꝛ nemo tenet̃ meliora ope-
ra omittere regulariter loquendo qđ dico
quia de ꝑ accidens vel ꝓpter ſcandalũ ali-
quãdo intermittẽda ſunt bona opa etiã ſi
ſint meliora alijs: donec ſedet̃ ſcãdalũ. iux
ta illđ. ſi dextera tua ſcãdaliſat te ⁊c̃. i. opꝰ
etiam bonũ. Ad illud q̃ ꝯſeq̃nter dicit̃ in
argumẽto. cum aũt vt patuit laici non ha
bent ⁊c̃. Cõcedendũ eſt ꝙ nõ habent ſe a
ſtatuto eccleſie de decis ꝑ hoc deobligare
ꝙ ſtatuerent cõtrariũ de nõ dandis. quia
hoc eſſet ꝓhibere ſibi viam bonoꝝ operũ
ſed tamẽ poſſunt ſemetipſos deobligare ꝑ
cõſuetudinẽ repetite nõ ſolutõis facte bo-
na fide non equidẽ ex intentione ſcꝫ inten

dendo ſic ſe deobligare. quia illa intentio
non ſtaret cum bona fide q̃a eoipſo reco-
gnoſcerent ſe iam obligatos. nemo eñ po
teſt ſe deobligare niſi prius ſit obligatꝰ. ſꝫ
re ipſa ſcꝫ ex hoc ꝙ bona fide credũt ſe nõ
obligatos occaſionati: quia viderũt ſuos
p̃deceſſores nunq̃ꝫ ſoluiſſe ⁊ p̃latos tacuiſ
ſe ⁊ ſic ꝑdurãtes in tali fide: tanto tpe non
ſoluerunt ꝙ non eſt in memoria hoĩm ꝙ
ſoluerint. Hoꝝ itaqꝫ ſucceſſores erunt de
obligati. Ratio huius in ſimili. Nam cle-
rici non poſſunt ſtatuere ꝙ nõ detur q̃rta
decimaꝝ epõ et tamen ꝯſuetudinem poſ-
ſunt introducere deobligatoriam a datõe
quia poſſunt p̃ſcribere ſolutionẽ: ſic ꝙ nõ
teneant̃ ſoluere. ⁊ p̃ſcriptiõi tali ſubſternit̃
conſuetudo negatiua ſcꝫ non ſolutio repe
tita. Ad illud cum dicit̃ Item conſuetu-
do talis ſi eſſet ⁊c̃. vbi ponit quartã ꝓba-
tionẽ eiuſdẽ ſecundi fundamenti. Dicẽdũ
tripl'r. Primo. ꝙ ſi ꝯcluderet tunc eque cõ
cluderet ꝙ p̃textu cõſuetudinis non ſoluẽ
di primitias de omnibꝫ de quibus in vete
ri lege ſoluebant̃ et in tempore noue legis
per eccleſiã fuerat acceptatum: nõ poſſent
excuſari non ſoluentes eas. quod eſt falſũ
Seq̃la ꝓbat̃. quia etiam illa conſuetudo
non ſoluendi eſſet oneroſa eccleſijs. Et eo
dem modo poſſet argui de ml'tis alijs red
ditibus ⁊ iuribus eccleſiarũ que eis ꝑ cõ-
ſuetudinem ablata ſunt ⁊ q̃tidie auferun
tur. Secundo dicendũ ꝙ multe conſue
tudines etiam oneroſe ſunt inducte in ec-
cleſijs. ſi eñ non ſolutio temporaliũ ſtipẽ-
diorũ in caſu quo eis eccleſia non indiget
eſt oneroſa cenſenda: tunc etiã refectio ꝑ-
ſonarũ non indigentiũ fienda per eccleſiã
eſt eis oneroſa. Modo ml'te tales ſunt in
infinitis eccleſijs introducte. puta vbi re-
ctores eccleſie ⁊ curati tenent̃ ꝯſules ciui-
tatũ ⁊ p̃fectos ac alios rectores ⁊ publica
nos in anno aliq̃tiẽs reficere etiam ſplẽdi-
de. cũ nulla ſit neceſſitas in talibus perſo-
nis ſicut eſſet in pauperibꝫ de quibꝫ ſpeci-
aliter ſaluator loquit̃ dicens. Cum facis
prandium aut cenã noli inuitare amicos
tuos ⁊c̃. neqꝫ diuites ſed pauperes ⁊c̃. ⁊ be
atus eris Luce. xiiij. ⁊ tamen talis cõſue-
tudo oneroſa exiſtens valet adeo ꝙ obli-
gantur curati ad talia. ⁊ tamen veriſimile
eſt ꝙ a principio nõ obligabãtur ſed ex li

beralitate talia ꝓmum libere fecerũt. Cur nõ ergo ſi eccleſia primũ liberaliter remiſit ſolutionẽ decimaꝝ ꝑ aliq̃t vices et hoc vere vel interptatiue puta nõ exigendo: tandem in cõſuetudinem duci potuiſſet vt eſſent tales deobligati a ſolutione decimarum. licet illa non ſolutio eſſet oneroſa eccleſijs Uel ſi dicis ꝙ primũ quod adduxi non eſt oneroſum quia eſt actus hoſpitalitatis: ita dici poſſet ꝙ ſecundum non eſt oneroſum quia eſt liberalitatis marie: cũ eccleſia nõ indiget. Preterea Panoꝛ. in c. primo de ꝯſuetudĩe dicit ꝙ ꝯſuetudo gratioſa nõ reprobaꝛ rõne cuiuſcunq̄ grauaminis ſed qñ affert magnuꝫ grauamẽ. alˀs tenet. ad hoc c. cũ dilectus. infra eodẽ. et c. cũ omnes. de ꝯſti. ꝛ c. abbati. de ꝟboꝝ ſig. et facit qð notat Innocen. in c. ꝙ ſicut. de elec. ſcꝫ ꝙ poteſt induci ꝯſuetudĩne vt eccleſia vacante: canonici non ꝓcedãt ad electionem niſi prius moꝛte p̄lati regi nũciata ꝛ poſtulato aſſenſu regis de procedẽdo ad nouam electionẽ. Hec ibi. Tercio dicendum ꝙ ꝯſuetudo exiſtens oneroſa eccleſijs non valet. ꝛ hoc ſi eſt oneroſa ſic ꝙ eſt oneris alicuiꝰ impoſitiua. vt ſunt onera ſeruitutum ꝛ angariaꝝ vel hmõi. ꝛ p̄ſertim que ſunt ꝯtra eccleſiaſticã libertatem. ſed nõ eſt verum ꝙ cõſuetudo non valeat que ſit oneroſa eccleſijs ſic ſcꝫ ꝙ eſt deobligatoꝛia ſubditoꝝ a quibuſdã oneribꝫ eis per eccleſiam poſitiua ꝯſtitutione impoſitis. Nam tunc etiaꝫ eadẽ rõne nunq̄ poſſet p̄ſcribi ꝯtra eccleſiam in cuiuſcũq̄ redditus vel cenſus ſolutionem. Preterea cõſuetudo oneroſa eccleſie dicitꝛ nõ valere ꝑ tanto quia põt inualidari ꝑ ſtatutũ ecclĩe tollens ipſam ſi ſubſit rõnabilis cã. Unð in c. j. de ꝯſuetudine dicit Greg. Cõſuetudines que eccleſijs grauamẽ inducere dinoſcunꝛ nr̃a nos decet ꝯſideratione remittere. Hec ibi. vñ nõ ait ꝙ ſint ipſo iure nulle ideo nõ opoꝛtet ꝙ talis ſit ipſo iure inualida ſi fuit introducta poſt editionẽ iuris ipſam inualidantis. ꝛ ſic etiã vbi cõſuetudo non ſoluendi decimas eſſet oneroſa eccleſie ꝛ ſubeſſet ratio indigentie: indubitãter poſſet illa conſuetudo inualidari ex illa rõne indigentie. Ad quintam ꝓbationem ſecundi fundamenti ſcꝫ cum dicit. Preterea conſuetudo eſt ius ꝛc. Dicendũ duplicitet. Primo. ſi in illa deſcriptione moꝛibus capiꝛ ꝑ ꝑte pro poſitiuis actibus exterioꝛibus. ſic ſolum cõuenit cõſuetudini affirmatiue non negatiue ꝛ daꝛ de conſuetudine capta effectualiter. ꝛ illo modo cõceditur ꝙ ex non ſolutionibus que nõ ſunt illo modo moꝛes non introducitꝛ talis cõſuetudo ſcꝫ affirmatiua. ſed cuꝫ hoc ſtat ꝙ ex eiſdem introducaꝛ cõſuetudo negatiua que eſt deobligatoꝛia. Si aũt moꝛibꝫ capiatur non ita ſtricte: tunc etiã nõ ſolutiones poſſunt dici moꝛes quia ſunt omiſſiones actuum exterioꝛum. ſcꝫ ſolutionum. ꝛ omiſſiones actuũ exterioꝛũ etiam poſſunt dici actus. quia et ſi non ſint actus exteriores qui omittunꝛ. ſunt tamẽ actus interiores habentes ꝑ obiectis negatões actuuꝫ exterioꝝ. ꝛ ex talibus interioꝛibꝫ vna cum omiſſionibus exterioꝛũ actuũ poteſt introduci ius libertatis ſeu deobligationis ab aliquo poſitiuo p̄cepto. Et ꝙ ꝯtingat moꝛes illo modo accipi. patet. quia tam abſtinentie bone q̄ȝ peccata omiſſionis dicunꝛ moꝛes. ille ſcꝫ boni moꝛes. ꝛ illa mali moꝛes. ꝛ tñ tam abſtinentie q̄ȝ pctã omiſſiõis ſunt negationes actuum: q̄ḃus neceſſario eis ſi debeant dici bona vel mala opoꝛtet ſubſtratos eſſe poſitiuos aliquos actꝰ. ꝛ ſic etiam eſt in ꝓpoſito. Ad terciũ principale fundamentũ in quo tangit duas ꝓbationes dicendũ Primo ad ad primam ꝓbationem cum dicit Item et tercio non põt excuſari p̄ſcriptiõe Dicendũ ꝙ q̄c q̄d ſit de ꝯcluſione intẽta in hac ꝓbatione ſcꝫ ꝙ non poſſint p̄ſcriptõne excuſari de qua poſtea tangeꝛ. tamẽ ꝓbatio illa pꝛima nõ valet. quia ſi illud cõcluderet tũc etiam cõcluderet quatuoꝛ alia que ſunt falſa. ſ. Primo ꝙ ſi b eſt debitoꝛ ipſi a ad p̄ſtandũ aliquid annuuꝫ: nõ poſſet b p̄ſcribere ꝯtra a vt nõ tenereꝛ ſoluere illud annuum ipſi a. quod eſt falſum. etiã ſi b eſſet vaſallus penſionarius puta annuatim p̄ſtans q̄d domino ꝓut iuriſte met dicunt et nominatiꝫ Panoꝛ. in c. ad audientiã. de p̄ſcriptionibus. Secundo non poſſet p̄ſcribi ꝙ inferioꝛes eccleſie nõ tenenꝛ ad quartam decimarũ ipſi epõ. Tercio nec potuiſſent laici p̄ſcripſiſſe vt nõ tenerenꝛ ſoluere primitias: que tñ fuerũt etiaꝫ inſtitute iure poſitiuo vt patet. xxxij. diſt. c. ꝑter hoc. et. xvi. q.

decimale vni eccleſie de aliquibus fructi-
bus puta eccleſie prediali que illos ꝑcepit
et de alijs fructibus alteri eccleſie/ſcʒ mo-
naſteriali que ſcʒ illos alios legitimo tem
pore percepit. Nam tūc monaſterialis ec
cleſia non p̄ſcripſit ius percipiēdi illos fru
ctus quos predialis eccleſia conſueuit ꝑ-
cipere. ſecus ſi nulli eccleſie fuiſſent ſoluti.
de quo vide Panor. ibidem. igitur etiā in
ꝓpoſito noſtro illa p̄dia ſibi adiacētia poſ-
ſunt diuerſo iure cenſeri ex diuerſa ratōne
predicta: etiā ſi cenſerent̄ eadem res. Se
cundo dicendū ꝙ dato ꝙ etiā aſſumptuʒ
in illo caſu eſſet verum, nihil cōtra nos, qꝛ
adhuc ſtat ꝙ decima ſaltem alicuius toti-
us ville vel regionis eſt preſcriptibilis p̄-
ſcriptione deobligante a ſolutione. Ter
cio dicendū ꝙ ſtaret ꝙ in aliqua vna vil-
la tm̄ vnus eſſet qui haberet terrenaſcen-
tia in quadam ſpecie de quodam predio.
et nullus alius haberet de illo genere. et il
le de illis legitimo tēpore non ſoluiſſet de-
cimā: non ob hoc eſſet mirum ſi nihilomi
nus ceteri qui habent alteri⁹ generis terre
naſcentia de quibꝫ cōſueuerunt decimas
dare non eſſent liberi a ſolutiōe. Ad ter
ciam principalem ꝓbationeʒ tercij funda
menti cum dicit Item non poteſt induci
preſcriptio ⁊c. Dicendum dupliciter. Pri
mo. ſi maior intelligat̄ ſic ꝙ quando lex di
cit Nolumus p̄ſcriptionē habere locū in
tali caſu ꝙ tunc non poſſit induci preſcri-
ptio. ⁊ ſic conceditur maior: ratio hui⁹ eſt.
quia preſcriptio non habet ſuam efficaci-
am transferendi dominia rerum aut hinc
inde deobligādi: niſi ex iure poſitiuo et vo
luntate imꝑatoris vl' pape. Ideo vbi ius
vel imperator nō vult eam habere locum:
ibi nihil poteſt efficere. et ideo negatur mi
nor. et ſi probetur de tributis in ſimili re-
ſpondebitur poſtea. Si aūt intelligat̄ ma
ior ſic ꝙ quando lex improbat ipſam con
ſuetudinem et ſic videtur reſiſtere etiaʒ p̄-
ſcriptioni (eo ꝙ conſuetudo et preſcriptio
habent quandam connexionem vel cōna
turalitatē pro q̄ꝫ ꝙ conſuetudo debens ab
rogare ius poſitiuum debet eſſe rationa-
bilis et preſcripta) ꝙ tūc nō valeat preſcri
ptio. ſic negetur maior. Nam non obſtan
te illa clauſula improbatoria conſuetudo
talis poteſt eſſe valida. ⁊ loquor de cōſue-
tudine introducta poſt editionē illius im
probationis ꝓut ſupra in ſolutione ſecun
di argumenti tercij correlarij. Si igitur il
la poteſt eſſe valida tunc ex quo ipſa p̄ſcri-
ptio non eſt excluſa quo minus valeat. ſe-
quitur ꝙ illa conſuetudine ſuppoſita ⁊ bo
na fide concurrente cum legitimo tempo
re erit etiam preſcriptio valida. ⁊ ideo da-
to ꝙ minor eſſet vera. in hoc ſecundo ſen-
ſu maioris nihil concluderetur. quia ma-
ior eſt falſa. forſan autem contingeret ſecū
do dari aliam ſolutionem ad predictū ar-
gumentum. et quia illa aliquid cōtinet ve
ritatis volo eam ponere vt illa pateat: ſed
eam tandem relinquere tanq̄ꝫ non ſuffici-
entem ſed cōtinētem aliquid falſitatis. di-
ceret̄ enim forſan ꝙ dato ꝙ etiā minor eſſꝫ
vera. in primo ſenſu maioris adhuc defen
ſari poſſet laicos in caſu eſſe deobligatos
quia ⁊ ſi nō virtute p̄ſcriptionis tamē vir
tute ꝯſuetudinis. Nam preſcriptio habet
ſuam virtutem a iure poſitiuo ⁊ legiſlato-
re eius. conſuetudo autem nō habet eaʒ a
iure poſitiuo nec a legiſlatore ei⁹ ſed a na-
turali iure habet ipſam virtutem abrogā-
di ſtatuta poſitiua. Pro cuius intellectu
notandum ꝙ magna differentia eſt quan
do aliquid debetur alicui ex contractu vl'
quaſi aut alio priuato modo ⁊ quando de
betur alicui ex ſtatuto. Nam quod debet̄
alicui ex ſtatuto eſt minus fixum q̄ꝫ quod
ex contractu debetur. Si eniʒ mutuo tibi
centū tunc de lege nature (quoniā ius gē-
tium ſm̄ noſtros doctores eſt ſpecies iu-
ris naturalis) teneris mihi reſtituere. ⁊ ſic
de alijs. Sed ſi debent̄ mihi ſolum ex ſta
tuto tunc de iure poſitiuo debentur mihi
et ideo ſicut ius poſitiuum eſt in manu le-
giſlatoris qui ipſum expreſſe vel tacite po
teſt tollere ideo etiam cōſequēter illud de-
bitum eſt extinguibile. Secundo no-
tandum ꝙ ſtatutum iuris poſitiui eſt ab-
roga bile per conſuetudinem: etiam ſi nun
q̄ꝫ fuiſſent iura edita de hoc ſcʒ ꝙ conſue-
tudo habeat abrogare ius poſitiuū vt in-
fra oſtendam. Unde illa iura de cōſuetu-
dine edita ſunt tm̄ declaratoria virtutꝭ cō
ſuetudinis et non conferentia ei virtutem
abrogatiuam. q̄ꝫuis quo ad quaſdam cir-
cumſtantias conditōnes vel modos talia
iura aliquid ſuperaddiderint virtuti abro

gatiue cōſuetudinis limitando vel modi-
ficando aut qualificando. vtputa conſue-
tudo debens abrogare ius poſitiuū cano
nicum contra qd̄ eſt introducta debet du
raſſe quadraginta annis. vt in c. fi. de con
ſuetudine in textu iuncta gloſa. ſed ad con
ſuetudinem que eſt preter ius ſufficit tem
pus decem annorum. vt dicit glo. no. in c.
fi. de conſuetudine. li. vj. Et notat Johan.
an. in ſimili. in c. certificari. de ſepul. in va
rietate portionis debite epiſcopo vel eccle
ſie parrochiali. ꝛ patet etiam in c. ad apo-
ſtolice. de decimis. vbi ſolum requirit̄ cō-
ſuetudo diu obtenta ꝛ non preſcripta. naꝫ
tempus decem annorū eſt diuturnū. vt in
l. de quibus. ꝛ qd̄ ibi nota. ff. de legibus. ꝛ
C. de preſcrip. longi tēporis. Aſſumptuꝫ
autem a principio huius notabilis ꝓbat̄.
quia ratio naturalis dictat ꝙ ſi legiſlator
alicuius legis tollat illam legeꝫ ita ꝙ vult
eam eſſe ſublatam ꝛ ſubditis ꝓbabil'r con
ſtat de illa eiꝰ voluntate ꝙ ſubditi ſint de-
obligati ab eius obſeruantia. modo ſi nū-
ꝗꝫ fuiſſet factus titulus vel iura de cōſue-
tudine tunc multa alia iura ꝛ ſtatuta mere
poſitiua fuiſſent q̄ a legiſlatore hūano fu-
iſſent edita. ꝛ ſtetiſſet ꝙ homines cōtra ta
lia feciſſent repetitis vicibus lōgo tempo
re preſente ꝛ vidēte legiſlatore aut aliunde
ſciente ꝛ nullatenus cōtradicente. ꝛ tandē
homines bona fide etiam talibus contra
ueniſſent. Nam hoc faciēdo homines ha
buiſſent ꝓbabilem opinioneꝫ ꝙ legiſlator
vellet illam legem eſſe ſublatam. igitur il-
la conſuetudo deobligaſſet eos a talibus
ſtatutis poſitiuis abſqꝫ hoc ꝙ ſtatutuꝫ fu-
iſſet a legiſlatore ꝙ conſuetudo contraria
poſſet abrogare ſuas leges. Ad propoſi-
tum Quotta decimarum debetur eccleſie
ex ſolo ſtatuto poſitiuo eccleſie obligante:
licet ex lege diuina exemplante. igitur q̄n-
tumcunqꝫ eſſet cautum ꝙ contra eas non
poſſet preſcribi quo minus ſoluerent̄. ta-
men nihilominus cum illud ſtatutū ſit po
ſitiuum poſſet alia via tolli ſcꝫ ſola cōſue-
tudine ſaltem quo ad aliqua loca ꝛ regio-
nes. nec legiſlator decernendo conſuetudi
nem non valere in contrarium eneruaſſet
conſuetudinem de futuro inducibilē con-
tra tale ſtatutum ꝛ clauſulam eius. Nam
etiam eoipſo ꝙ ipſe videns ꝛ ſciens ſubdi
tos cōtrauenire tali ſtatuto nec verbo nec
facto procedit cōtra tales. cenſet̄ veriſimi-
le iam etiam voluiſſe tam ſtatutum ꝗꝫ clau
ſulam illam de conſuetudine improbato-
riam cōſuetudinis eſſe ſublatam. vel ſaltē
intellexiſſe clauſulam illam de cōſuetudi-
ne que preceſſit ſtatutum. eo ꝙ cōſuetudo
precedens non vincit legem ſequenteꝫ ſed
bene econtra. Sed ille modus ſoluendi
in aliquo continet veritatem. in alio auteꝫ
deficit. continet inquā veritatē in eo ꝙ di-
cit ꝙ conſuetudo habeat ſuam vim abro
gatiuam non a iure poſitiuo ſed a dictami
ne rationis naturalis prout eſt deductuꝫ.
Deficit autē quia pretendit ius poſitiuum
etiā canonicū poſſe abrogare conſuetudi-
ne mera ſeu non habente preſcriptionem
cōcomitantem. hoc autē non videtur ve-
rum. Nam licet hoc habeat locum de iu-
re ciuili et in conſuetudine debente abro-
gare ius ciuile eo ꝙ ad hoc ꝙ iure canoni
co qꝛ ad conſuetudinē etiā cōtra ius non
requiritur ꝙ ſit preſcripta. ſed tn̄ ſecus eſt
de iure canonico. quia conſuetudo debēs
abrogare ius canonicum vel debēs vale-
re contra ius canonicum requirit conco-
mitantē preſcriptionem. quia debet eſſe p̄
ſcripta. vt patet c. fi. de conſuetudine. eius
ſenſus patuit ſupra circa principiuꝫ quar
ti correlarij. Et ſic ius canonicū reſtrinxit
et limitauit virtutem abrogatiuā cōſuetu-
dinis reſpectu ſuarum conſtitutionū. Ra
tio autem diuerſitatis eſt. quia contra ciui
le ius poſſunt ſubditi etiam expreſſe ſtatu
ere: etiam ex licentia legiſlatoris. ꝗto ma-
gis inducere conſuetudinē nō preſcriptā.
ſed contra ius canonicum nō poſſunt ſub
diti ſtatuere. ideo ſi volunt contra ipſuꝫ in
ducere conſuetudinē debent illa habere p̄
ſcriptionem concomitātem. Attamen illa
preſcriptio nō eſt niſi extinctiua obligatio
nis iuris cōmunis ꝛ inducit̄ curſu tāti tē-
poris quantum alias requirit̄ ad preſcri-
ptionem acquiſitiuā. Unde finaliter di-
cendum ꝙ nullibi eſt iure canonico cau-
tum ꝙ conſtitutio p̄cipiens quottam de-
cime ſit imp̄ſcriptibilis et inextinguibilis
plus ꝗꝫ alie conſtitutiōes poſitiue. ideo cō
ſuetudine in contrariū introducta de non
ſolutione ſi acceſſit bona fides ꝛ tempꝰ le-
gitimū requiſitum ad tollendū ꝯſtitutōeꝫ

decimale vni eccleſie de aliquibus fructi-
bus puta eccleſie prediali que illos pcepit
et de alijs fructibus alteri eccleſie/ſcȝ mo-
naſteriali que ſcȝ illos alios legitimo tem
pore percepit. Nam tūc monaſterialis ec
cleſia non pſcripſit ius percipiēdi illos fru
ctus quos predialis eccleſia conſueuit p-
cipere. ſecus ſi nulli eccleſie fuiſſent ſoluti.
de quo vide Panor. ibidem. igitur etiā in
pposito noſtro illa pdia ſibi adiacētia poſ-
ſunt diuerſo iure cenſeri ex diuerſa ratōne
predicta: etiā ſi cenſerent eadem res. Se
cundo dicendū ꝙ dato ꝙ etiā aſſumptuȝ
in illo caſu eſſet verum. nihil cōtra nos. qꝛ
adhuc ſtat ꝙ decima ſaltem alicuius toti-
us ville vel regionis eſt preſcriptibilis p-
ſcriptione deobligante a ſolutione. Ter
cio dicendū ꝙ ſtaret ꝙ in aliqua vna vil-
la tm̄ vnus eſſet qui haberet terrenaſcen-
tia in quadam ſpecie de quodam predio.
et nullus alius haberet de illo genere. et il
le de illis legitimo tēpore non ſoluiſſet de-
cimā: non ob hoc eſſet mirum ſi nihilomi
nus ceteri qui habent alteriꝰ generis terre
naſcentia de quibꝰ cōſueuerunt decimas
dare non eſſent liberi a ſolutiōe. Ad ter
ciam principalem pbationeȝ tercij funda
menti cum dicit Item non poteſt induci
preſcriptio ꝛc. Dicendum dupliciter. Pri
mo. ſi maior intelligat ſic ꝙ quando lex di
cit Nolumus pſcriptionē habere locū in
tali caſu ꝙ tunc non poſſit induci preſcri-
ptio. ꝛ ſic conceditur maior. ratio huiꝰ eſt.
quia preſcriptio non habet ſuam efficaci-
am transferendi dominia rerum aut hinc
inde deobligādi: niſi ex iure poſitiuo et vo
luntate impatoris vl' pape. Ideo vbi ius
vel imperator nō vult eam habere locum:
ibi nihil poteſt efficere. et ideo negatur mi
nor. et ſi probetur de tributis in ſimili re-
ſpondebitur poſtea. Si aūt intelligat ma
ior ſic ꝙ quando lex improbat ipſam con
ſuetudinem et ſic videtur reſiſtere etiaȝ p-
ſcriptioni (eo ꝙ conſuetudo et preſcriptio
habent quandam connexionem vel cōna
turalitatē pro q̄to conſuetudo debens ab
rogare ius poſitiuum debet eſſe rationa-
bilis et preſcripta) ꝙ tūc nō valeat preſcri
ptio. ſic negetur maior. Nam non obſtan
te illa clauſula improbatoria conſuetudo
talis poteſt eſſe valida. ꝛ loquor de cōſue-
tudine introducta poſt editionē illius im
probationis, put ſupra in ſolutione ſecun
di argumenti tercij correlarij. Si igitur il
la poteſt eſſe valida tunc ex quo ipſa pſcri-
ptio non eſt excluſa quo minus valeat. ſe-
quitur ꝙ illa conſuetudine ſuppoſita ꝛ bo
na fide concurrente cum legitimo tempo
re erit etiam preſcriptio valida. ꝛ ideo da-
to ꝙ minor eſſet vera. in hoc ſecundo ſen-
ſu maioris nihil concluderetur. quia ma-
ior eſt falſa. forſan autem contingeret ſecū
do dari aliam ſolutionem ad predictū ar-
gumentum. et quia illa aliquid cōtinet ve
ritatis volo eam ponere vt illa pateat: ſed
eam tandem relinquere tanꝗ non ſuffici-
entem ſed cōtinētem aliquid falſitatis. di-
ceret enim forſan ꝙ dato ꝙ etiā minor eſſȝ
vera. in primo ſenſu maioris adhuc defen
ſari poſſet laicos in caſu eſſe deobligatos
quia ꝛ ſi nō virtute pſcriptionis tamē vir
tute ꝯſuetudinis. Nam preſcriptio habet
ſuam virtutem a iure poſitiuo ꝛ legiſlato-
re eius. conſuetudo autem nō habet eaȝ a
iure poſitiuo nec a legiſlatore eiꝰ ſed a na-
turali iure habet ipſam virtutem abrogā-
di ſtatuta poſitiua. Pro cuius intellectu
notandum ꝙ magna differentia eſt quan
do aliquid debetur alicui ex contractu vl'
quaſi aut alio priuato modo ꝛ quando de
betur alicui ex ſtatuto. Nam quod debet
alicui ex ſtatuto eſt minus fixum ꝗ quod
ex contractu debetur. Si eniȝ mutuo tibi
centū tunc de lege nature (quoniā ius gē-
tium ſm noſtros doctores eſt ſpecies iu-
ris naturalis) teneris mihi reſtituere. ꝛ ſic
de alijs. Sed ſi debent mihi ſolum ex ſta
tuto tunc de iure poſitiuo debentur mihi
et ideo ſicut ius poſitiuum eſt in manu le-
giſlatoris qui ipſum expreſſe vel tacite po
teſt tollere ideo etiam cōſequēter illud de-
bitum eſt extinguibile. Secundo no-
tandum ꝙ ſtatutum iuris poſitiui eſt ab-
rogabile per conſuetudinem: etiam ſi nun
ꝗ fuiſſent iura edita de hoc ſcȝ ꝙ conſue-
tudo habeat abrogare ius poſitiuū vt in-
fra oſtendam. Unde illa iura de cōſuetu-
dine edita ſunt tm̄ declaratoria virtutꝭ cō
ſuetudinis et non conferentia ei virtutem
abrogatiuam. ꝗuis quo ad quaſdam cir-
cumſtantias conditōnes vel modos talia
iura aliquid ſuperaddiderint virtuti abro

gatiue cõſuetudinis limitando vel modi-
ficando aut qualificando. vtputa conſue-
tudo debens abrogare ius poſitiuũ cano
nicum contra qđ eſt introducta debet du
raſſe quadraginta annis. vt in c. fi. de con
ſuetudine in textu iuncta gloſa. ſed ad con
ſuetudinem que eſt preter ius ſufficit tem
pus decem annorum. vt dicit glo. no. in c.
fi. de conſuetudine. li. vj. Et notat Johan.
an. in ſimili. in c. certificari. de ſepul. in va
rietate portionis debite epiſcopo vel eccle
ſie parrochiali. ⁊ patet etiam in c. ad apo-
ſtolice. de decimis. vbi ſolum requirit̃ cõ-
ſuetudo diu obtenta ⁊ non preſcripta. naʒ
tempus decem annorũ eſt diuturnũ. vt in
l. de quibus. ⁊ qđ ibi nota. ff. de legibus. ⁊
C. de preſcrip. longi tẽporis. Aſſumptuʒ
autem a principio huius notabilis ꝓbat̃.
quia ratio naturalis dictat ꝙ ſi legiſlator
alicuius legis tollat illam legeʒ ita ꝙ vult
eam eſſe ſublatam ⁊ ſubditis ꝓbabil'r con
ſtat de illa ei⁹ voluntate ꝙ ſubditi ſint de-
obligati ab eius obſeruantia. modo ſi nũ-
ꝗ̃ fuiſſet factus titulus vel iura de cõſue-
tudine tunc multa alia iura ⁊ ſtatuta mere
poſitiua fuiſſent q̃ a legiſlatore hũano fu-
iſſent edita. ⁊ ſtetiſſet ꝙ homines cõtra ta
lia feciſſent repetitis vicibus lõgo tempo
re preſente ⁊ vidẽte legiſlatore aut aliunde
ſciente ⁊ nullatenus cõtradicente. ⁊ tandẽ
homines bona fide etiam talibus contra
ueniſſent. Nam hoc faciẽdo homines ha
buiſſent ꝓbabilem opinioneʒ ꝙ legiſlator
vellet illam legem eſſe ſublatam. igitur il-
la conſuetudo deobligaſſet eos a talibus
ſtatutis poſitiuis abſqʒ hoc ꝙ ſtatutuʒ fu-
iſſet a legiſlatore ꝙ conſuetudo contraria
poſſet abrogare ſuas leges. Ad propoſi-
tum Quotta decimarum debetur eccleſie
ex ſolo ſtatuto poſitiuo eccleſie obligante:
licet ex lege diuina exemplante. igitur q̃n-
tumcunqʒ eſſet cautum ꝙ contra eas non
poſſet preſcribi quo minus ſoluerent̃. ta-
men nihilominus cum illud ſtatutũ ſit po
ſitiuum poſſet alia via tolli ſcʒ ſola cõſue-
tudine ſaltem quo ad aliqua loca ⁊ regio-
nes. nec legiſlator decernendo conſuetudi
nem non valere in contrarium eneruaſſet
conſuetudinem de futuro inducibilẽ con-
tra tale ſtatutum ⁊ clauſulam eius. Nam
etiam coipſo ꝙ ipſe videns ⁊ ſciens ſubdi
tos cõtrauenire tali ſtatuto nec verbo nec
facto procedit cõtra tales. cenſet̃ veriſimi-
le iam etiam voluiſſe tam ſtatutum ꝗ̃ clau
ſulam illam de conſuetudine improbato-
riam cõſuetudinis eſſe ſublatam. vel ſaltẽ
intellexiſſe clauſulam illam de cõſuetudi-
ne que preceſſit ſtatutum. eo ꝙ cõſuetudo
precedens non vincit legem ſequenteʒ ſed
bene econtra. Sed ille modus ſoluendi
in aliquo continet veritatem. in alio auteʒ
deficit. continet inquã veritatẽ in eo ꝙ di-
cit ꝙ conſuetudo habeat ſuam vim abro
gatiuam non a iure poſitiuo ſed a dictami
ne rationis naturalis prout eſt deductuʒ.
Deficit autẽ quia pretendit ius poſitiuum
etiã canonicũ poſſe abrogare conſuetudi-
ne mera ſeu non habente preſcriptionem
cõcomitantem. hoc autẽ non videtur ve-
rum. Nam licet hoc habeat locum de iu-
re ciuili et in conſuetudine debente abro-
gare ius ciuile eo ꝙ ad hoc ꝙ iure canoni
co q2 ad conſuetudinẽ etiã cõtra ius non
requiritur ꝙ ſit preſcripta. ſed tñ ſecus eſt
de iure canonico. quia conſuetudo debẽs
abrogare ius canonicum vel debẽs vale-
re contra ius canonicum requirit conco-
mitantẽ preſcriptionem. quia debet eſſe ꝑ
ſcripta. vt patet c. fi. de conſuetudine. eius
ſenſus patuit ſupra circa principiuʒ quar
ti correlarij. Et ſic ius canonicũ reſtrinxit
et limitauit virtutem abrogatiuã cõſuetu-
dinis reſpectu ſuarum conſtitutionũ. Ra
tio autem diuerſitatis eſt. quia contra ciui
le ius poſſunt ſubditi etiam expreſſe ſtatu
ere: etiam ex licentia legiſlatoris. ꝗ̃to ma-
gis inducere conſuetudinẽ nõ preſcriptã.
ſed contra ius canonicum nõ poſſunt ſub
diti ſtatuere. ideo ſi volunt contra ipſuʒ in
ducere conſuetudinẽ debent illa habere ꝑ
ſcriptionem concomitãtem. Attamen illa
preſcriptio nõ eſt niſi extinctiua obligatio
nis iuris cõmunis ⁊ inducit̃ curſu tãti tẽ-
poris quantum alias requirit̃ ad preſcri-
ptionem acquiſitiuã. Unde finaliter di-
cendum ꝙ nullibi eſt iure canonico cau-
tum ꝙ conſtitutio ꝑcipiens quottam de-
cime ſit impͥſcriptibilis et inextinguibilis
plus ꝗ̃ alie conſtitutiões poſitiue. ideo cõ
ſuetudine in contrariũ introducta de non
ſolutione ſi acceſſit bona fides ⁊ temp⁹ le-
gitimũ requiſitum ad tollendũ ꝯſtitutõeʒ

poſitiua;: poterũt hĳ qui ad aliquid tene
banẗ virtute illius conſtitutionis fieri de-
obligati. Ad illud cum dicit. ea que ſunt
reſeruata principi ⁊c. vbi vult ꝓbare mi-
norem prius aſſumptã Dicendũ duplici-
ter. Primo. dato ꝙ ꝓbaret minorẽ eſſe ve
ram ⁊ ſic non poſſent laici per p̄ſcriptionẽ
eſſe deobligati: tamen alia via poſſent eſſe
deobligati vt iam dixi. Secundo dicẽdũ
eo mõ quo ſoluiẗ per arguentẽ hoc tñ ſal-
uo ꝙ cum dicit ꝙ lex nõ curatur in foro ca
nonico. non eſt hoc intelligendũ ſic ꝙ ho
mo non teneatur ſub pena peccati etiã in-
ſtituta a canonibꝰ ſeruare leges. hoc enim
eſſet falſum. Nam in foro anime ⁊ cõſciẽ-
tie peccat p̄uaricator legum p̄ceptiuaru;.
et per ꝯſequens dignus eſt ſubĳci penitẽ
tĳs et penis inſtitutis ꝓ peccatis mortali
bus per canones. Unde apl̃s. Qui po-
teſtati reſiſtit dei ordinatõi reſiſtit. qui aũt
ordinatiõi dei reſiſtunt ipſi ſibi dãnatiões
acquirunt. ad Roma. xiĳ. Sed intelligiẗ
ſic ꝙ ſi leges et canones diſcordent in di-
ſponendo ſuper aliquo caſu deſcindendo
tunc ſtandum eſt diſpoſitioni canonũ di-
miſſa diſpoſitione legũ. quia leges nõ de-
dignanẗ ſacros canones imitari. Itẽ etiã
eſt verum ſic intelligendo ꝙ in materia cõ
cernente peccatũ vel interp̃tatione; iuris
diuini. vel vbi eſt varietas opinionum cir
ca illa: nõ curaẗ lex in foro canonico ſic q̇n
ſtãdum ſit canoni etiã in vtroq; foro. Etiã
eſt verum in caſu quo deficit diſpoſitio iu
ris ciuilis vel varie ſunt opiniones. nam
tũc debet ſeruari canõ in vtroq; foro. Eſt
etiam predicta ſentẽtia vera ſi intelligatur
ſic. ꝙ ſi aliquid ſit diſpoſitũ iure ciuili ſuꝑ
aliquo caſu non oportet ꝙ idem ſit diſpo
ſitu; in iure canonico ſuper alio caſu. etiã
ſi ille alius ſit conſimilis priori. Et in hoc
ſenſu etiam eſſet illa ſentẽtia vera econtra.
ſc; ꝙ canon nõ curatur in foro ciuili. Pri
mum patet dupliciter. Primo. quia ſtat ꝙ
oppoſitũ ſit diſpoſitũ in iure canonico etiã
ſuper eodem caſu iuris ciuilis quia nõnũ
q̃; leges ⁊ canones cõtrarianẗ in eodẽ ca-
ſu et materia. Secundo. q; dato ꝙ dicas
te velle loqui quando non eſt contrarium
diſpoſitum in iure canonico ſuꝑ tali caſu
vel ſibi conſimili: licet etiam nõ ſit expreſſe
idem diſpoſitum. tamen adhuc non opor
tet illud eſſe verum. Nam quantumcũq;
aliquis caſus ſit ſimilis alteri tamẽ nõ eſt
idem cum eo. cum igitur diſpoſitio poſiti-
ua oriatur ex voluntate legiſlatoris. ideo ſi
nõ habuit legiſlator canonicus volunta-
tem ſic diſponendi in tali caſu nõ oportet
ꝙ ſic ſit diſpoſitum de eo in iure canonico
non obſtãte ꝙ ius ciuile ſic diſpoſuerit in
caſu conſimili ei. Et ſi dicis. eoipſo ꝙ pa
pa approbauit ius ciuile tunc etiam cen-
ſetur idem diſpoſuiſſe. Reſpõdetur ꝙ ap-
probauit ipſum ius ciuile in ſuis caſibus
ſed non oportet ꝙ extenderit ipſum ad ex
traneos et diſperatos caſus. Et ſi dicis.
Ex quo vnus caſus eſt cõſimilis alteri tũc
ratio eſt eadem ad ſimili modo deſcinden
dum ⁊ diſponendũ vtrũq;. Dicendum ꝙ
anteq̃; ius poſitiuũ diſponat in aliquo ca
ſu vel negocio: ratio ſubfuit quare ſic poſ-
ſet diſponi. nec tamen illa ratio ſuffecit ad
hoc ꝙ ergo mox eſſet de iure poſitiuo di-
ſpoſitum vt ſic ſeruetur. niſi enim acceſſiſ-
ſet voluntas legiſlatoris illa ratio nunq̃;
feciſſet ꝙ preceptum eſſet aut neceſſarium
vt ſic ſeruaretur. Ita in ꝓpoſito quantum
cũq; aliquis caſus iuris canonici ſit ſimi-
lis rationis cum alio non oportet ꝙ ſi ci-
uilis legiſlator ſic diſpoſuerit ĩ ſuo caſu ob
colorem cuiuſdam rationis. et ſi illa ratio
etiam haberet locum in caſu iuris canoni
ci ita ꝙ etiam poſſet ei prebere colorem ꝙ
ergo ſic ſit de facto diſpoſitum in caſu iu-
ris canonici: q̃;uis poſſet etiam ſic diſpo-
ni ex ſimili ratõe. Et ideo bene dicit Sco
tus in quarto. diſ. vĳ. ꝙ iterato ſuſcipiens
ſacramentũ cõfirmatõis non incurrit pe-
nã irregularitatis ipſo iure. ſicut tñ incur-
rit iterato ſuſcipiẽs baptiſmũ. Et ad argu
mentũ canoniſtaꝝ dicentiũ ꝯtrariu; ex eo
ꝙ in baptiſmo ſic ſtatutũ eſt qui eſt ſacra-
mẽtũ ſile ꝯfirmationi q; irreiterabile dicit
ꝙ vliter nulla pena canonica que non eſt
inflicta a papa condente ius incurriẗ ipſo
iure. nec ꝓpter argumẽta exponentiũ cano
nes ſiue a ſimili ſiue a contrario ſenſu eſt
aliquis aſtrictus pena canonica. q; gloſa
tores poſſunt exponere ius qđ cõditu; eſt
ſed nõ cõdere nouũ ius ꝑ ſuas expoſitões
et ideo cum non inueniẗ in iure canonico

expreſſa pena irregularitatis inflicta ꝑ ite-
ratione confirmatiõis ſequitur ꝙ ipſo fa-
cto non incurratur. Et ſi voluiſſet legiſla-
tor talem penam inflixiſſe pro iteratione
confirmationis ſicut pro iteratiõe baptiſ-
mi potuiſſꝫ exp̄ſſiſſe hic ſicut ibi. Hec ille.
Ita in ꝓpoſito ſi papa vel eccleſia ſtatuen-
do decimas dandas eſſe in ſignũ vniuer-
ſalis dominij voluiſſet p̄ſcriptionem non
habuiſſe locuꝫ in eis: potuiſſet hoc expreſ-
ſiſſe de eis ſicut impator de ſuo tributo ex-
preſſit. ſed quia nõ expreſſit nõ ſatis erit ꝙ
ius ciuile in caſu ſimili ſic ſtatuit vt inferri
valeat etiam ſic eſſe ſeruãdum in decimis
Preterea videndum eſſet an ne quotta tri
buti preſcriptibilis eſſet ſalteꝫ preſcriptõe
deobligatoria. ꝗ̃uis non ipſum tributum
ex toto p̄ſcriptibile eſſet ſalteꝫ in caſu indi-
gentie. ſicut in decimis dixi. Preterea etiã
ſm gloſatoreꝫ decretalium eſt lata differẽ-
tia inter tributa ⁊ decimas. Unde gloſa ĩ
c. tua. ij. dicit. Decime improprie dicuntur
tributa. quia in tributis non admittit̃ ap-
pellatio. ſed in decimis admittitur appella
tio ſicut in alijs cauſis vbicũqꝫ aliq̃s gra-
uatur. Item in tributis non currit preſcri
ptio ſed in decimis bene currit p̄ſcriptio.
hec ibi. Et tamen ſi illud valeret ſcꝫ ꝙ de-
us non debet eſſe deterioris cõditionis ꝗ̃
imperator. ⁊ p̄dicta differentia non debe-
ret habere locum. ⁊ ꝗ̃uis Panor. impro-
bet aſſignationẽ p̄dictarũ differentiaꝝ tã-
ꝗ̃ ex falſis fundamentis factam: tamẽ etiã
ſua improbatio poteſt ex falſo fundamen-
to dici ꝓcedere. quia p̄ſupponit decĩas ex
morali precepto deberi. ideo infert ibi nõ
deberi admitti appellationem. quod tamẽ
eſt improbatum. Et notandũ ꝙ in maio
ri ꝓbationis minoris notanter dixit argu
ens. que ſunt reſeruata principi in ſignuꝫ
vniuerſalis dominij ⁊ ſupreme poteſtatis
quia nõ eſt dubium quin ea q̃ ſunt reſer-
uata inferiori a principe poſſunt preſcribi
etiam ſi in ſignũ ſubiectionis ei ſint debi-
ta: ſicut ⁊ ſubiectio ad eundem põt p̄ſcribi
Item nõ eſt dubium quin ea que ſunt re-
ſeruata etiam principi ſed tñ in ſignũ pri-
uilegij ſingularꝭ vt legitimare ſpurios. cre
are tabelliones: poſſunt p̄ſcribi ſaltem tã-
to tempore cuiꝰ initij non eſt memoria dũ-
modo princeps ſciat. ⁊ hoc habet locũ ſm
iuriſtas tam in impatore ꝗ̃ in papa. De q̃
vide ſufficienter Panor. in c. ad audiẽtiã.
et c. cum nobis. de preſcrip. ſed eadem ra-
tione videtur idem valere in alio principe
non recognoſcẽte ſuperiorem ſicut ipſi vo
lunt illam conſtitutionem poſitiuã extẽde
re de impatore ad papam. Sed ex ſupra
dictis patet fundamentũ dicendi ꝙ etiam
que in ſignũ vniuerſalis dominij ſunt re-
ſeruata principi: poſſunt tolli. ⁊ ſi nõ p̄ſcri
ptione: tamen cõſuetudine. dũmodo ipſa
reſeruatio fuerit iure humano ſtatuta: etiã
ſi ipſa ſuprema poteſtas ⁊ ſubiectio ei de-
bita ſit dei ⁊ diuina. vel ſit hominis ſed ex
diuina inſtitutiõe. vt poteſtas pape eſt ſu-
prema ⁊ eſt inſtituta a deo. et ipſa quidem
eſt ab eccleſia inauferibilis ſiue p̄ſcriptiõe
ſiue cõſuetudine. ſed ſi quid ſit ei ex huma
na inſtitutione debitũ illud poteſt aboleri
contraria cõſuetudine nõ obſtante qđ eſt
ſignum rei inauferibilis ꝑ conſuetudineꝫ.
quia in tali conſuetudine eſt tacitus cõſen
ſus inſtituentis. ideo ſicut poſſet expreſſo
eius conſenſu tolli queẽadmodũ ex huma-
na voluntate primum ei cepit attribui: ſic
poteſt tacite tolli. Et ꝗ̃uis conſuetudine
nõ poſſit tolli ſubiectio fienda pape: quia
etiam illa eſt ex inſtitutione diuina (ꝗ̃uis
ab illa vel illa perſona cui eſt obedienduꝫ
poſſit auferri. quia ꝙ a vel b ſit papa et ſic
ſupremã habeat poteſtatem non eſt ex in-
ſtitutione diuina. vnde ſolus beatus Pe-
trus illo modo fuit papa) tamẽ ſignum ex
hũana inſtitutiõe ei exhibendũ eſt auferi-
bile ꝯtraria cõſuetudĩe. multo magis ea q̃
ſunt reſeruata imperatori in ſignũ vniuer
ſalis dominij vel ſupreme poteſtatis poſ-
ſunt tolli. ⁊ ſi non p̄ſcriptione tamen con-
ſuetudine: ſi ei ſint reſeruata ex hũana in-
ſtitutione. Et diſputatiue loquẽdo et ſco
laſtice Quero an ne illa conſtitutio ſit me-
re poſitiua que habetur in lege Comperit
C. de preſcrip. triginta annorum. Ubi di
ſponitur ꝙ tributum ſit impreſcriptibile.
et patet ꝙ ſic. igitur poteſt cõſuetudine ab
rogari. imo minus requirit ad abrogãduꝫ
ꝯſtitutionẽ iuris ciuilis ꝗ̃ canonici. qꝛ nõ
oportet ꝯſuetudinẽ abrogãtẽ ꝯſtitutõeꝫ iu
ris ciuilis eſſe p̄ſcriptã ſicut oportꝫ in alia
Confirmat̃. quia non eſt oĩno ĩprobabile
apd̃ aliquos doctores canoniſtas dicere

poſitiua: poterũt hij qui ad aliquid tene bant virtute illius conſtitutionis fieri de obligati. Ad illud cum dicit. ea que ſunt reſeruata principi ⁊c. vbi vult ꝓbare mi norem prius aſſumptã Dicendũ duplici ter. Primo. dato ꝙ ꝓbaret minorẽ eſſe ve ram ⁊ ſic non poſſent laici per p̄ſcriptionẽ eſſe deobligati: tamen alia via poſſent eſſe deobligati vt iam dixi. Secundo dicẽdũ eo mõ quo ſoluit per arguentẽ hoc tñ ſal uo ꝙ cum dicit ꝙ lex nõ curatur in foro ca nonico. non eſt hoc intelligendũ ſic ꝙ ho mo non teneatur ſub pena peccati etiã in ſtituta a canonibꝰ ſeruare leges. hoc enim eſſet falſum. Nam in foro anime ⁊ cõſciẽ tie peccat p̄uaricator legum p̄ceptiuarũ. et per ꝯſequens dignus eſt ſubijci penitẽ tijs et penis inſtitutis ꝓ peccatis mortali bus per canones. Unde apľus. Qui po teſtati reſiſtit dei ordinatõi reſiſtit. qui aũt ordinatiõi dei reſiſtunt ipſi ſibi dãnatiões acquirunt. ad Roma. xiij. Sed intelligit ſic ꝙ ſi leges et canones diſcordent in di ſponendo ſuper aliquo caſu deſcindendo tunc ſtandum eſt diſpoſitioni canonũ di miſſa diſpoſitione legũ. quia leges nõ de dignant ſacros canones imitari. Jtẽ etiã eſt verum ſic intelligendo ꝙ in materia cõ cernente peccatũ vel interp̄tationẽ iuris diuini. vel vbi eſt varietas opinionum cir ca illa: nõ curat lex in foro canonico ſic q̇n ſtãdum ſit canoni etiã in vtroqꝫ foro. Etiã eſt verum in caſu quo deficit diſpoſitio iu ris ciuilis vel varie ſunt opiniones. nam tũc debet ſeruari canõ in vtroqꝫ foro. Eſt etiam predicta ſentẽtia vera ſi intelligatur ſic. ꝙ ſi aliquid ſit diſpoſitũ iure ciuili ſuꝑ aliquo caſu non oportet ꝙ idem ſit diſpo ſitũ in iure canonico ſuper alio caſu. etiã ſi ille alius ſit conſimilis priori. Et in hoc ſenſu etiam eſſet illa ſentẽtia vera econtra. ſcꝫ ꝙ canon nõ curatur in foro ciuili. Pri mum patet dupliciter. Primo. quia ſtat ꝙ oppoſitũ ſit diſpoſitũ in iure canonico etiã ſuper eodem caſu iuris ciuilis quia nõnũ q̄ꝫ leges ⁊ canones cõtrariant in eodẽ ca ſu et materia. Secundo. qꝛ dato ꝙ dicas te velle loqui quando non eſt contrarium diſpoſitum in iure canonico ſuꝑ tali caſu vel ſibi conſimili: licet etiam nõ ſit expreſſe idem diſpoſitum. tamen adhuc non opor tet illud eſſe verum. Nam quantumcũqꝫ aliquis caſus ſit ſimilis alteri tamẽ nõ eſt idem cum eo. cum igitur diſpoſitio poſiti ua oriatur ex voluntate legiſlatoris. ideo ſi nõ habuit legiſlator canonicus volunta tem ſic diſponendi in tali caſu nõ oportet ꝙ ſic ſit diſpoſitum de eo in iure canonico non obſtãte ꝙ ius ciuile ſic diſpoſuerit in caſu conſimili ei. Et ſi dicis. eoipſo ꝙ pa pa approbauit ius ciuile tunc etiam cen ſetur idem diſpoſuiſſe. Reſpõdetur ꝙ ap probauit ipſum ius ciuile in ſuis caſibus ſed non oportet ꝙ extenderit ipſum ad ex traneos et diſperatos caſus. Et ſi dicis. Ex quo vnus caſus eſt cõſimilis alteri tũc ratio eſt eadem ad ſimili modo deſcinden dum ⁊ diſponendũ vtrũqꝫ. Dicendum ꝙ anteq̄ꝫ ius poſitiuũ diſponat in aliquo ca ſu vel negocio: ratio ſubfuit quare ſic poſ ſet diſponi. nec tamen illa ratio ſuffecit ad hoc ꝙ ergo mox eſſet de iure poſitiuo di ſpoſitum vt ſic ſeruetur. niſi enim acceſſiſ ſet voluntas legiſlatoris illa ratio nunq̄ꝫ feciſſet ꝙ preceptum eſſet aut neceſſarium vt ſic ſeruaretur. Jta in ꝓpoſito quantum cũqꝫ aliquis caſus iuris canonici ſit ſimi lis rationis cum alio non oportet ꝙ ſi ci uilis legiſlator ſic diſpoſuerit ĩ ſuo caſu ob colorem cuiuſdam rationis. et ſi illa ratio etiam haberet locum in caſu iuris canoni ci ita ꝙ etiam poſſet ei prebere colorem ꝙ ergo ſic ſit de facto diſpoſitum in caſu iu ris canonici: q̄ꝫuis poſſet etiam ſic diſpo ni ex ſimili ratõe. Et ideo bene dicit Sco tus in quarto. diſ. vij. ꝙ iterato ſuſcipiens ſacramentũ cõfirmatõis non incurrit pe nã irregularitatis ipſo iure. ſicut tñ incur rit iterato ſuſcipiẽs baptiſmũ. Et ad argu mentũ canoniſtaꝝ dicentiũ ꝯtrariũ ex eo ꝙ in baptiſmo ſic ſtatutũ eſt qui eſt ſacra mẽtũ ſile ꝯfirmationi qꝛ irreiterabile dicit ꝙ vľiter nulla pena canonica que non eſt inflicta a papa condente ius incurrit ipſo iure. nec ꝓpter argumẽta exponentiũ cano nes ſiue a ſimili ſiue a contrario ſenſu eſt aliquis aſtrictus pena canonica. qꝛ gloſa tores poſſunt exponere ius qd̓ cõditũ eſt ſed nõ cõdere nouũ ius ꝑ ſuas expoſitões et ideo cum non inuenit in iure canonico

expreſſa pena irregularitatis inflicta ꝑ ite-
ratione confirmatiōis ſequitur ꝙ ipſo fa-
cto non incurratur. Et ſi voluiſſet legiſla-
toꝛ talem penam inflixiſſe pro iteratione
confirmationis ſicut pro iteratiōe baptiſ-
mi potuiſſꝫ exp̄ſſiſſe hic ſicut ibi. Hec ille.
Ita in ꝓpoſito ſi papa vel eccleſia ſtatuen-
do decimas dandas eſſe in ſignū vniuer-
ſalis dominij voluiſſet p̄ſcriptionem non
habuiſſe locuꝫ in eis:potuiſſet hoc expreſ-
ſiſſe de eis ſicut imꝑatoꝛ de ſuo tributo ex-
preſſit.ſed quia nō expreſſit nō ſatis erit ꝙ
ius ciuile in caſu ſimili ſic ſtatuit vt inferri
valeat etiam ſic eſſe ſeruādum in decimis
Preterea videndum eſſet an ne quotta tri
buti preſcriptibilis eſſet ſalteꝫ preſcriptōe
deobligatoꝛia.q̄uis non ipſum tributum
ex toto p̄ſcriptibile eſſet ſalteꝫ in caſu indi-
gentie.ſicut in decimis dixi. Preterea etiā
ſm gloſatoꝛeꝫ decretalium eſt lata differē-
tia inter tributa ⁊ decimas. Unde gloſa ī
c.tua.ij.dicit. Decime impꝛopꝛie dicuntur
tributa.quia in tributis non admittit̄ ap-
pellatio.ſed in decimis admittitur appella
tio ſicut in alijs cauſis vbicūꝗ aliq̄s gra-
uatur. Item in tributis non currit preſcri
ptio ſed in decimis bene currit p̄ſcriptio.
hec ibi. Et tamen ſi illud valeret ſcꝫ ꝙ de-
us non debet eſſe deterioꝛis cōditionis q̄
imperatoꝛ.⁊ p̄dicta differentia non debe-
ret habere locum.⁊ q̄uis Panoꝛ. impꝛo-
bet aſſignationē p̄dictarū differentiaꝝ tā-
q̄ ex falſis fundamentis factam: tamē etiā
ſua impꝛobatio poteſt ex falſo fundamen-
to dici ꝓcedere.quia p̄ſupponit decīas ex
moꝛali precepto deberi.ideo infert ibi nō
deberi admitti appellationem. quod tamē
eſt impꝛobatum. Et notandū ꝙ in maio
ri ꝓbationis minoꝛis notanter dixit argu
ens.que ſunt reſeruata pꝛincipi in ſignuꝫ
vniuerſalis dominij ⁊ ſupꝛeme poteſtatis
quia nō eſt dubium quin ea q̄ ſunt reſer-
uata inferioꝛi a pꝛincipe poſſunt preſcribi
etiam ſi in ſignū ſubiectionis ei ſint debi-
ta:ſicut ⁊ ſubiectio ad eundem pōt p̄ſcribi
Item nō eſt dubium quin ea que ſunt re-
ſeruata etiam pꝛincipi ſed tm̄ in ſignū pꝛi-
uilegij ſingularis vt legitimare ſpurios.cre
are tabelliones:poſſunt p̄ſcribi ſaltem tā-
to tempoꝛe cuiꝰ initij non eſt memoꝛia dū-
modo pꝛinceps ſciat.⁊ hoc habet locū ſm

iuriſtas tam in imꝑatoꝛe q̄ in papa. De q̄
vide ſufficienter Panoꝛ.in c.ad audiētiā.
et c.cum nobis.de preſcrip.ſed eadem ra-
tione videtur idem valere in alio pꝛincipe
non recognoſcēte ſuperioꝛem ſicut ipſi vo
lunt illam conſtitutionem poſitiuā extēde
re de imꝑatoꝛe ad papam. Sed ex ſupꝛa
dictis patet fundamentū dicendi ꝙ etiam
que in ſignū vniuerſalis dominij ſunt re-
ſeruata pꝛincipi:poſſunt tolli. ⁊ ſi nō p̄ſcri
ptione:tamen cōſuetudine. dūmodo ipſa
reſeruatio fuerit iure humano ſtatuta:etiā
ſi ipſa ſupꝛema poteſtas ⁊ ſubiectio ei de-
bita ſit dei ⁊ diuina.vel ſit hominis ſed ex
diuina inſtitutiōe.vt poteſtas pape eſt ſu-
pꝛema ⁊ eſt inſtituta a deo.et ipſa quidem
eſt ab eccleſia inauferibilis ſiue p̄ſcriptiōe
ſiue cōſuetudine.ſed ſi quid ſit ei ex huma
na inſtitutione debitū illud poteſt aboleri
contraria cōſuetudine nō obſtante qđ eſt
ſignum rei inauferibilis ꝑ conſuetudineꝫ.
quia in tali conſuetudine eſt tacitus cōſen
ſus inſtituentis. ideo ſicut poſſet expreſſo
eius conſenſu tolli queādmodū ex huma-
na voluntate pꝛimum ei cepit attribui: ſic
poteſt tacite tolli. Et q̄uis conſuetudine
nō poſſit tolli ſubiectio fienda pape: quia
etiam illa eſt ex inſtitutione diuina(q̄uis
ab illa vel illa perſona cui eſt obediendꝫ
poſſit auferri.quia ꝙ a vel b ſit papa et ſic
ſupꝛemā habeat poteſtatem non eſt ex in-
ſtitutione diuina.vnde ſolus beatus Pe-
trus illo modo fuit papa) tamē ſignum ex
hūana inſtitutiōe ei exhibendū eſt auferi-
bile ꝯtraria cōſuetudīe. multo magis ea q̄
ſunt reſeruata imperatoꝛi in ſignū vniuer
ſalis dominij vel ſupꝛeme poteſtatis poſ-
ſunt tolli.⁊ ſi non p̄ſcriptione tamen con-
ſuetudine:ſi ei ſint reſeruata ex hūana in-
ſtitutione. Et diſputatiue loquēdo et ſco
laſtice Quero an ne illa conſtitutio ſit me-
re poſitiua que habetur in lege Comperit
C.de preſcrip.triginta annoꝛum. Ubi di
ſponitur ꝙ tributum ſit impꝛeſcriptibile.
et patet ꝙ ſic.igitur poteſt cōſuetudine ab
rogari.imo minus requirit̄ad abrogādūꝫ
ꝯſtitutionē iuris ciuilis q̄ canonici.q2 nō
opoꝛtet ꝯſuetudinē abrogātē ꝯſtitutōēꝫ iu
ris ciuilis eſſe p̄ſcriptā ſicut opoꝛtꝫ in alia
Confirmat̄.quia non eſt oīno iꝓbabile
apđ aliquos doctoꝛes canoniſtas dicere

ꝓhibendũ illum ſecundũ ſicut primũ. Itẽ
certis dieb⁹ ſctõꝝ tenemur ceſſare a ſeruili
bus. ⁊ nõ alijs dieb⁹ alioꝝ: cum nõ mino
ris ſanctitatis fuerint alij ꝙ̃ illi vt diẽ paſ-
ſionis. ſ. laurentij ⁊ nõ vincentij. vl' ſ. Jo-
hannis baptiſte decollatõis. Similiter ſe
pe aliqua pena adijcit̃ alicui ſtatuto ex ali
qua cauſa. et eadem ratiõe poſſet adijci al
teri ſtatuto diſponenti de alio caſu haben
ti eandẽ rationẽ, nec tñ oportet ꝙ ille ſecũ-
dus caſus ſic puniatur ſicut primus. ſicut
eſt videre in excõicationib⁹ ⁊ alijs cẽſuris
eccleſiaſticis late vel ferende ſentẽtie. Vñ
⁊ iuriſte met dicunt ꝙ in talib⁹ ſtanduꝫ eſt
in ꝓprijs terminis. Jmo in ↄſtitutõnib⁹ le
gis diuie hoc eſt videre. et hoc in illis in q̃
bus nõ apparet ex lumine naturali cã ꝓhi
bitionis aut talis modi punitiõis. ſed ſolũ
qꝛ ſic placuit diuie volũtati: ꝙ̃uis a poſte
riori poſſimus aliquas congruentias aſſi
gnare. ſed eque inueniri potuiſſent ratio-
nes ↄſimiles ad alia conſtituenda. Et hoc
patet in ve. lege vbi certi cibi ꝓhibentur ⁊
alij cõceduntur. Itẽ certa aĩalia eligunt̃ in
ſacrificiũ ⁊ alia ꝓhibent̃. ⁊ quedã peccata
ſic decernunt̃ punienda: alia aliter. ⁊ ſic d̃
alijs. Unde in talib⁹ locũ habet illd̃ Ju-
uenalis. Sic volo ſic iubeo ſic ſit ꝓ ratiõe
volũtas. queãdmodũ in grãmatica reſpõ
det̃ ꝙ quia placuit impoſitori ideo hoc no
men ſignificat illã rẽ: aliud aliaꝫ. aut ſic vel
ſic declinat̃. In opib⁹ etiam dei oportet ſe
pe illo modo reſpondere. Et dico notan-
ter ſaltem intelligendo idem eſſe ius de fa
cto ⁊c̃. quia veritatẽ haberet ſi intelligeret̃
ſic ꝙ vbi eadem ratio ibi poſſet cõdi et ſta
tui idem ius, ſed nõ ꝙ ipo facto ſit ſtatutũ.

Dicit̃ etiam notanter in ↄſtitutõib⁹ mere
poſitiuis. quia in his cõſtitutõnib⁹ quas
lex naturalis vt euidentes ex terminis ſta
tuit ⁊ quas naturalis ratio ſtatiꝫ approbat
vel ex ſibi euidentib⁹ ſtatim inferre põt vl'
que valde vicine ſunt talibus: verũ eſt ꝙ
vbi eſt eadem ratio ibi idem ius etiã actu
⁊ de facto. vt lex naturalis ſtatuit ꝙ nõ eſt
cõtrectanda res ꝓximi inuito dño. et quia
eadem ratio eſt in vxore ꝓximi ideo etiam
idem eſt ſtatutũ. ⁊ ſi que tales ↄſtitutõnes
etiã a iure poſitiuo ſtatuant̃: etiam eſſet ve
rum ꝙ vbi eadẽ ratio ibi idem ius. ſec⁹ ta-
men de annexione penarũ poſitiuarum.

Ad ꝓpoſitũ Cõſtitutio ꝙ nõ poſſit obli-
gatio tributi ꝑſcribi ẽ mere poſitiua. ⁊ da-
to ꝙ eſſet facta ex illa rõne: qꝛ ſcꝫ eſt ſignuꝫ
generalis dominij. ⁊ illa rõ etiã habet lo-
cum in ſolutiõe decime. tamen nõ oportet
ꝙ ergo etiã ſolutio decime non poſſit pre-
ſcribi ex cauſa dicta. Nam etiam predicta
ratio non feciſſet ſolutionẽ tributi eſſe im-
preſcriptibilem ſi ei nõ acceſſiſſet predicta
expreſſa conſtitutio. Item cum dicit. lex
non eſt aliud niſi ratio legis. Negandum
eſt. quia realiter diſtinguunt̃. quia ſe inui-
cem ꝑcedunt tempore. Anteꝙ̃ eñ ſtatuit̃
aliquid ꝑceptiue vel ꝓhibitiue in iure me
re poſitiuo: ſubeſt ratio aliqua que mouit
legiſlatorẽ. ⁊ tamen nõdũ eſt lex donec de
claret legiſlator ſuam voluntatẽ ⁊ obliga-
tionẽ actiuã. Iteꝫ ſepe ratio manet lege iã
abolita et deſtructa ꝓut deduxi ſuperi⁹ in
ſolutione primi argumẽti tercij correlarij.
Sed illd̃ dictũ debet ſic intelligi ꝙ lex nõ
habet vim legis niſi habeat rõnem. ſic di-
cimus talis cibus ⁊ potus vel dieta eſt vi
ta mea. i. nõ poſſuꝫ viuere niſi habeã talia
Et ꝑ hec videt̃ ſufficienter ſatiſfactum ꝑ-
dicto argumento reputato achillico.

Quintum correlarium.

Predicti laici de quibus ſonuit corre
larium tercium ⁊ quartũ peccarent ſi poſt
ꝙ̃ a papa eſſent exacti ſeu iuſſi ſoluere q̃to-
tam decime ⁊ de omnib⁹: recuſarent ſolue
re eam et de oĩb⁹. Probat̃. qꝛ eoipſo ꝙ pa-
pa iubet hoc: renouat ꝑceptuꝫ eccleſie qd̃
apud eos fuit abrogatũ. ⁊ reuocat ꝑdictũ
tacitũ ↄſenſum. igit̃ tũc ceſſat cã excuſatio
nis eoꝝ que fuit ꝙ ꝑ tacitũ ↄſenſum pape
vel eccleſie erant deobligati alio precepto
quod apud eos fuit abrogatum. Scdo
quia in hoc oĩes ↄueniũt ꝙ in precepto
poſitiuo clauſula reprobatoria ↄſuetudĩs
eſt efficax reſpectu ↄſuetudĩs ꝑcedentis il
lud ꝑceptũ quicquid ſit de ſequẽti eaꝫ. mõ
eoipſo ꝙ iubet tales laicos ſoluere nõ ob-
ſtante eoꝝ conſuetudine reprobat ꝑceden
tem cõſuetudinem. igit̃ ꝑtextu ei⁹ non pñt
ſe tueri. ↄſuetudo eñ nõ vincit legẽ. ſ. ſeq̃n
tem ſe. Tercio. quia anteꝙ̃ etiã fecit ꝑce-
ptum de decimis ſoluendis laici non tene
bantur ad quottam nec de omnib⁹ locꝭ te
nebant̃ ad q̃ttã. nec d̃ oĩb⁹ bonis tenebãt̃

quia nec erat p̄ceptum eis nec erat ꝯſuetu
do, ꝛ tamē accedente p̄cepto ceperunt ob-
ligari. igitur a fortiori vel ad minus ex eq̄
li ꝛ eadem ratione poſtq̄ preceptum olim
emanauit licet ſit particulariter puta q̄ ad
illos laicos abrogatum tenebunt laici ad
iuſſum pape ip̄m renouātis ad illam q̄ttā
et de omnibus. Attamē hic occurrit dif-
ficultas qm̄ et ſi indubitanter hoc verū ſit
de iuſſu pape vbi ſubeſt cauſa puta indi-
gentia eccl'ie, q: tūc de iure naturali etiā et
ſine iuſſu pape tenerent̄ vt patuit. tn̄ quā-
do non ſubeſt cauſa puta eccleſia nec q̄tta
decime nec de oib' indiget ſ; alias habet
ſufficientē ſuſtentationē de alijs redditib'
imo forte plus q̄ ſufficiētē: et papa vult re
nouare an de per ſe teneantur laici tūc ad
q̄ttam ꝛ de oib'. Rō aūt difficultatis ē, q̄a
non tenet̄ ꝑplius obedire niſi in eo qđ ſupi
or licite poteſt p̄cipere, quia nō aliter ſunt
ſibi ſubditi niſi in illis ad q̄ ſe extendit po
teſtas eius. modo videt̄ ꝙ papa nō poſſit
in tali caſu eis p̄cipe q̄ttam ꝛ de oib'. Prio
quia illud p̄ceptū habet ſpēm auaricie: cū
nō ſubſit indigētia. Scđo q: eſt natū ſcā-
daliſare ſubditos, ꝛ ille due cauſe patēt ex
ſimili deductōe circa plebanum in quar-
to correlario. Tercio. quia papa non pōt
aliquid p̄cipere niſi habeat cām rōnabilē
illud p̄cipiendi. mō ſi nō eſt vel ſubeſt indi
gentia: non ſubeſt cauſa rōnabilis. igitur.
Quarto. quia ſi a tp̄e q̄ p̄mo illud p̄ceptū
emanauit clerus habuiſſet ſufficiētē ſuſtē-
tationē de alijs redditibus et fundationi-
bus: non potuiſſet papa licite illđ p̄ceptū
inſtituiſſe, imo poti' debuiſſet omiſiſſe, q̄a
cū magno ſcandalo ꝛ nota cupiditatis ac
ſpecie inſatiabilitatis impoſuiſſet. igit̄ ea-
dem rōne nec nūc poterint illud renoua-
re ibi vbi nō eſt indigētia. Quinto. q: ea-
dem ratione poſſet nūc in loco vbi q̄tta ꝛ
de oibus ſoluit̄ p̄cipere ꝙ octaua vel q̄n-
ta pars daret̄ etiā ſi nō ſubeſſet indigētia.
tenet ꝯn̄a. q: eq̄ ſe habet octaua vel quin-
ta ad quottā decime vbi ſoluit̄ quotta de
cime ſicut ſe habet q̄tta decime ad duode
cimā vel viceſimā vbi nō ſoluit̄ niſi duo-
decima vel viceſima. Igit̄ ſi ibi vbi nō n
ſi duodecima vel viceſima ſoluit̄ pōt q̄ttā
quā nō tenebant̄ vllo iure ſoluere renoua
re: tūc poterit vbi ſoluit̄ decīa q̄tta impo-
nere octauā ꝛ quintā etiā; ſine indigentia
ſubexiſtenti. Sexto a ſimili. q: nec clerus
vult dare decimā decimaꝝ ſummo ponti
fici eā req̄renti qn̄ nō apparet de indigētia
pape, ꝛ credit clerus ſe licite poſſe oppone
re, ꝛ ꝑ ꝯn̄s credit ſe nō teneri. nec papā ta
le quid eis poſſe p̄cipe, ꝛ tn̄ nō minus cle-
rus tenet̄ ſūmo pōtifici decimā decimarū
q̄ teneant̄ laici illis apud q̄s non eſt ꝯſue
tudo dare q̄ttam ꝛ de oib'. tum quia ſic in
veteri teſtamēto p̄ceptū fuit ꝙ nō leuite da
rent leuitis decīas. ſic etiā p̄ceptum fuit ꝙ
leuite darent decimā decimaꝝ ſummo ſa-
cerdoti ꝛ alijs ſacerdotibus. Modo q̄ ad
decimas cēſent̄ plebani leuitis ꝛ laici non
leuitis ſucceſſiſſe, ꝛ q̄ ad decimā decimaꝝ
cenſet̄ papa ſucceſſiſſe ſūmo ſacerdoti trāſ
lato tn̄ ſummo ſacerdotio. tū ſcđo q: etia;
rō naturalis dictat ꝙ inferiores debeāt ſu
periori q̄ ꝓ eis curā gerit offerre ea q̄ ſunt
ad ſuſtentationē. mō papa eſt ſupior ipſi'
cleri ꝛ ꝓ eis militat in regimīe ſpūali ꝛ cu-
ra q̄ttidiana etiam toti' eccl'ie. Igit̄. Se-
ptimo. quia ſi ep̄s cōtra quē cler' p̄ſcripſit
quartā ſicut potuit vellet p̄cipe de nouo ei
dem clero ꝙ daret ei quarta; ꝛ nō ſubeſſet
indigētia aliq̄ in ep̄o nō videret̄ hoc ep̄us
poſſe, nec clerus teneret̄ ei obedire. Igitur
videt̄ idē ſi papa laicis q̄ p̄ſcripſiſſent ſo-
lutionē decime, vel ꝑ ꝯſuetudine; ſe ab ea
deobligaſſent ſic potuiſſent vt patuit: vel-
let p̄cipe de nouo ꝙ ſoluerent. nō videt̄ ꝙ
illđ poſſit aut ꝙ alij tenerent̄ obedire. In
illa tn̄ difficultate nihil determīo ſicut nec
in ſequēti correlario. ſed iudiciū lectori di
ſcreto ꝛ alijs oib' q̄ꝝītereſt cōmitto. q̄cq̄d
tn̄ de hoc ſit: ſꝑ p̄ſumendū eſt in dubio de
meliori. ꝛ ꝑ ꝯn̄s ꝙ papa nō niſi ex legitīa
cauſa illud renouet. Unde etia; dato ꝙ a
ꝑte rei nō tenerent̄ ad q̄ttā ex renouatōne
illius p̄cepti. puta q: a ꝑte rei eſſet īualida
et irrōnabilis eo ꝙ nō ex rōnabili cā ꝓceſ
ſiſſet. tn̄ in dubio eſt obediendū p̄cepto ſu
perioris, ne nō obediendo exponat ſe q̄s
pericl'o pcti inobediētie. quēadmodū etiā
in dubio ſubdit' tenet̄ ſeq̄ui dn̄m ſuu; in
bello de quo dubitat̄ an ſit iuſtum vel nō
dūmodo prius inquiſiuerit ſufficiēter de
iuſticia ꝛ iniuſticia belli, ꝑut in c. quid cul
pat̄. xxiij. q. ij. Et ex illa cā etiā notāter di-
xi dubium eſſe an de ꝑ ſe in tali caſu talis

iuſſionis tenerētur laici ad quottam quia de p accidens ratione dubij tenerent.

Sextum correlariū

eſt Cõſtante p̄dicta opinione theologorū de quotta decimarꝫ ſatis apparēs difficultas eſt ſi p̄dicti laici de quibꝫ ſonuit tercium ꝛ q̄rtū correlariū peccarēt q̄ntū eſt de p ſe recuſando ſoluere q̄ttam ꝛ de omnibꝫ poſtq̄ʒ eſſent ab epiſcopo iuſſi ſoluere q̄ttā et de oībꝫ qñ nõ eſt indigentia in eccl'ia illa cui iubenť eam dare. vnde videnť iuſte poſſe appellare a ſentētia ill' iudicis. Probať. q̄a dubium eſt an epiſcopus p̄ceptuʒ eccleſie de decimis (quod quo ad tales laicos ſupponiť eſſe abrogatuʒ) habeat renouare. modo nõ videť ꝙ illi ſaltem extra caſum indigentie teneanť ad quottam et de omnibꝫ. niſi illud preceptum renouetur q̄ ad eos. igiť. Maior ꝓbatur. quia apparet eſſe difficultas de papa vt patuit. igiť multo magis apparet de epõ. vnde ꝛ rõnes de papa adducte multo magis habēt locum circa epiſcopū. Diciť notanter q̄ntum eſt de per ſe. quia rõne dubij peccarēt. q꞉ ex q̄ dubiū eſſet an iuſſio ꝛ ſententia ei' eſſet rationabilis vel nõ deberent obedire. Diciť etiā ſaltem ꝛc. q꞉ qñ ſubeſt indigētia illius quotte ꝛ de oībus laici tenebunť iure naturali ꝛ diuino. ꝛ ideo poterit epſ ſup illo cognoſcere. ꝛ ꝯſequenter per ſententiaʒ cõpellere ad obſeruantiam. Et illo modo valent indubitanter ꝓceſſus q̄ fiunt in curijs epiſcoporꝫ quibꝫ rectores aliqui obtinent decimas que ibi pri' nõ fuerūt date a maximis tp̄ibꝫ. Aliter aūt habet ſať apparentē difficultatē vt dixi. Si tñ eſſet q̄tta de iure diuino hodie obligāte vt iuriſte tenent quorꝫ conſilio cõiter tales ſententie emanant ab epis. tunc etiā ſi nõ ſubſit indigentia valerent tales ꝓceſſus. ſed ſuppoſitū eſt improbatū. Et ſi primo arguatur Quotta decime ꝛ de omībus debeť rectori eccleſie etiā habēti ſufficientē ſuſtētationem etiā ſm theologos puta Alexandruꝫ et Thomā. Hoc ex eo fundamento: quia decime debenť plebano vel eccleſie nõ tm̄ pro ſua perſona ſed etiaꝫ pro pauperibꝫ q̄ et ipſi cenſenť de domo eorꝫ et dei. de qua domo etiam ait Malachias in pſona dei c. iij. Inferte omnē decimā in horrea mea vt ſit cibus in domo mea. Paupes autē ſunt in domo dñi. igiť ſi deficeret obligatio quotte ex vna cauſa. tamē ex alia cauſa ſcꝫ rõne pauperꝫ q̄ ſemp ſunt indigētes remaneret ſemp cauſa obligatõis eius. Itē etiam decime ptinēt ad fabricā eccleſie. vt patet. xvj. q. j. in fine. ꝛ c. tua. de decimis. ꝛ ſic ex illa cā etiā ſemp remaneret. Dicendum ꝙ p̄dicti theologi loquunť in caſu q̄ illud p̄ceptum nõ eſt abrogatū per cõtrariam cõſuetudinē. q꞉ tunc liganť nõ ratõe indigentie tunc exiſtentis ſed rõne p̄cepti adhuc vigētis quod primo ex indigentia tanq̄ʒ ex principali cauſa fuit inſtitutuʒ. eo ꝙ aliter nõ habebāt tunc ſufficientē ſuſtētationem. ꝛ tñ illud p̄ceptuʒ pſeuerare poteſt etiaꝫ cauſa illa ceſſante. ſicut ſepe fit in legibus poſitiuis ꝙ ex certa cauſa ſaltē impulſiua ſtatuunť ꝛ poſtea nihilominus pſeuerāt etiam illa cauſa euaneſcēte. Et ſi ſecūdo dicať Ceſſante cauſa ceſſat effect'. igiť rõne legis ceſſante ceſſat lex. Reſpõdetur verū eſt de cauſa principali ꝛ cõſeruatiua et q̄ ſic ſe habet ꝙ nõ ſolum eius occaſione ſed virtualiter ꝛ quaſi ſub eius cõdictione eſt p̄ceptum editum. ſecus de cā impulſiua. Cõ aūt de pauperibus ꝛ fabrica arguiť Dicendū ꝙ indigentia pauperum ſe ſolo non ſufficeret ad hoc ꝙ nihilominus debereť q̄tta etiā ſi rector haberet ſufficiētiaꝫ ita ꝙ nõ req̄rereť preceptū adhuc eſſe in obſeruantia viridi q̄ ad clericos. q꞉ tunc ſequereť ꝙ ſtante illa indigentia pauperū non liceret plebano etiam ad vitam ſuam intrare cõpoſitionē ſup quotta decimarū eā minuendo ꝛ remittēdo: etiā de p̄teritis neglectis decimis loquēdo. et maxime qñ fieret ſine iudicis autoritate. q̄a ibi ageret de p̄iudicio pauperū in eo iure q̄d eis ad minus iure poſitiuo debereť. ꝛ ſpecialiter in illis que ſunt alimenta pauperꝫ cuiuſmodi ſunt decime. Sup alimentis em̄ non tranſigiť ſine iudicis autoritate vt in l. cū hij. ff. de tranſac. Cõſeq̄ns eſt ꝯtra ipſos canoniſtas dicētes ꝙ ſuper decimis non ſolum inter clericos ſed etiaꝫ inter clericos ꝛ laicos poteſt fieri compoſitio taliter ꝙ ſuper p̄teritis poteſt fieri compoſitõ inter laicos ꝛ clericos ſine iudicis autoritate. ſed ꝓ futuris nõ poteſt cõpoſitio fieri ſine autoritate iudicꝭ inter eos ſcꝫ cleri-

et laicos, vt patet per Panoꝛ. in c. cum ho-
mines, modo videt̃ ꝙ etiã cum iudicis ec-
cleſiaſtici autoꝛitate non poſſet fieri inter
eos compoſitio quo ad futuras vel pꝛete
ritas, iudex eñ eccleſiaſticus iura paupeꝝ
tenet̃ defendere nec illa ſibi licet minuere
aut remittere, ſpecialiter eñ in eo locũ ha
bet illud Eſaie. j. Judicate pupillo defen
dite viduã ⁊c̃. Signũ ergo eſt ꝙ illa quot
ta non eſt bodie ſic debita pauperibꝫ quin
qñ pꝛincipalis obligatio ſcꝫ qua debet̃ q̃t
ta plebano tollit̃: non poterit ſubſiſtere ob
ligatio quotte, put oꝛdinat̃ ad paupes vel
ad fabꝛicam eccl'ie, quia nõ eſt oꝛdinata ꝓ
illis niſi ſecundario, ſcꝫ quando eſt debita
plebano ⁊ ei ſupfluit. Et ꝑ hoc ceſſat etiã
difficultas quam habuit Panoꝛ. in ca. ex
ml'tiplici, de decimis. Ubi poſtq̃ dixit ꝙ
ꝑſona eccleſiaſtica poteſt ſine peccato nõ
ꝑſoluere integrã decimã ratione cõuentio
nis habite cum rectoꝛe cui debent̃: ſubdit
et videt̃ mihi hoc dictum ſatis durum: cũ
decime nõ ſolum ſoluant̃ in ſubſidium p̃-
ſbiteri ſed etiam in elemoſinã pauperum.
Ad hoc c. tua, infra eo. Niſi dicas ꝙ eodẽ
modo alia eccleſia poterit habere paupe-
rum curã ⁊ nõ refert per quã eccleſiaꝫ pau
peribꝫ puideat̃. Hec ille. Nã non ſolũ per
illam viã ceſſat illa difficultas ⁊ in illo ca-
ſu, ſed etiã in caſu quo cum laicꝭ initur cõ
poſitio ex cauſa rationabili Nam ceſſabit
etiam ibi difficultas per p̃dictã viã, q̃uis
non eſſet ſaluabile ſi plebanus ſine cã ra-
tionabili ſufficiẽti remitteret quottam vel
minueret eam etiã ꝓ ſola vita ſua cum ta-
li p̃iudicio pauperũ irrationabili. Ꝙ autẽ
decime non debeant̃ pꝛincipaliter paupe
ribus ſed ipſis clericis: patet per ꝓpꝛiaꝫ cõ
feſſionẽ Panoꝛ. in c. tua. ij. vbi hoc exp̃ſſe
notat ex tex. Circa etiã hoc coꝛrelarium
notandũ ꝙ ſi iudex eccleſiaſticus in cauſa
decimarũ dicat ſententiã ſup quotta deci-
marum contra ſupꝛadictos laicos allegã-
tes ſe ꝑ ĩmemoꝛabile tẽpus nõ ſoluiſſe: nõ
feram cõpellẽdo eos ad ſolutioneꝫ quotte
ex fundamẽto p̃dicto ⁊ cõmuni iuriſtaruꝫ
ſcꝫ ꝙ quotta ſit iuris diuini hodie obligã-
tis cum illud fundamentũ ſit deſtructum
nec ex eo ꝙ cõſtitutio ſup illa quotta fue-
rit inabꝛogabilis: ſed ex alio fundamento
et tali ſcꝫ quia hactenus conſueuerũt ferri
tales ſententie in curijs epiſcopoꝛum in-
differenter ſiue etiam indiguerit ſiue non.
huic ergo ꝯſuetudini potero inniti ⁊ me il
li cõfoꝛmare qď mihi dat ius ſic ſentẽtian
di. Et foꝛte argueret ſic. Jlla conſuetudo
interp̃tat̃ pꝛeceptum dãdi decimas eſſe re
nouabile per ep̃m: etiam ſi eſſet abꝛogatũ
tanq̃ vere poſitiuuꝫ. Nam ſicut p̃ſcriptio
ſuam efficaciã ⁊ vim quam habet qua ſcꝫ
poteſt trãſferre dominia rerum de vno in
alium ⁊ obligatũ deobligare, ⁊ econtra. il-
lã inq̃ habet a iure poſitiuo, ita ab eodem
iure habet ꝙ ſuã vim extendat ad hoc vel
ad illud vel ꝙ extendat ſuam vim ad ꝑpe
tuum vel ad tẽpus, ⁊ ita ſi eccleſia expꝛeſſe
ſtatuiſſet circa aliquam determinatã legeꝫ
poſitiuã ꝙ nulla pꝛeſcriptio valeret cõtra
illam quin etiã poſt ĩmemoꝛabilẽ obſeruã
tiam factam in cõtrariũ: illa lex eſſꝫ adhuc
valida: vel ſaltẽ ſi eſſet abꝛogata eſſet reno
uabilis per ſententiã etiam iudicis inferi-
oꝛis puta ep̃i, tunc poſſet iudex ſententia-
re ſcḋm illam legem: nõ obſtante obſeruan-
tia ꝑ tẽpus ĩmemoꝛabile de ꝯtrario. Mo
do videt̃ ꝙ cõſuetudo qua epiſcopi vel of
ficiales eoꝝ cõſueuerunt tales ſententias
ferre faciat talem interp̃tationeꝫ circa legẽ
dãdi decimas q̃ſi ſcꝫ ſit lata ab eccleſia ta-
liter ꝙ eccleſia voluerit ipſam etiã ꝑ obſer
uantiã per ĩmemoꝛabile tempus cõtinua-
tã in ꝯtrariuꝫ adhuc eſſe valiturã et ꝙ ſcḋm
ipſam poſſit iudicari ⁊c̃. Ad hoc inquaꝫ
foꝛſan diceret̃ per ea que dicta ſunt ſupꝛa
de differẽtia cõſuetudinis ⁊ p̃ſcriptõis q̃-
modo differenter a diuerſis iuribꝫ ſuas vi
res habeant aut cõtrahãt. Secũdo po
teſt dici ponendo tres veritates ꝓbabiles
Pꝛima ꝙ erroꝛ iuris impedit p̃ſcriptio-
nẽ cõſuetudinis. Exemplum. Jn quodaꝫ
loco moꝛtua vxoꝛe q̇dam retinuit dotem
quaſi de iure eſſet lucratus et ita credebat
populus, ⁊ ita fecerũt alij per triginta an-
nos, demũ apparuit q̇dam iuriſperitus di-
cens ꝙ hoc nõ erat iuris, talis erroꝛ impe
dit cõſuetudinem, quia cõſuetudo nõ in-
ducit̃ ſine affectu tacito populi, quãdo au
tem populus facit cõtra ius ⁊ credit face-
re ſcḋm ius: non videt̃ velle inducere cõſue-
tudinẽ ſꝫ vti iure cõmuni qꝛ ita credit eſſe
de iure. Cum ergo affectus deficiat nõ in
ducitur cõſuetudo. Secũda veritas q̃ꝫ

aliqui frequentant actus aliquos creden-
tes illos eſſe ſc̄m legem cui volunt ſe cōfor
mare ⁊ tñ ſunt ꝯtra legem. tunc quātūcun
ꝗ eos ſic credendo frequentent nō intro-
ducit̄ ex eis ꝯſuetudo ſeu ius ſic de cetero
agendi. Exemplū. Lege cauetur ꝙ heredi
tas paterna equaliter diuidatur inter libe
ros. populus credēs ꝙ de iure ſit ꝙ ꝓmo-
genitus ſuccedat in totū ⁊ vtit̄ ſic decē an
nis credens ſic eſſe de iure. talis error im-
pedit conſuetudinē induci. quia populus
credens ſic eſſe de lege ſcripta non tollit le
gem q2 noluit. Vñ lex non poteſt dici tol-
li ꝯtrario cōſenſu populi quia hoc nō vo
luit quia nemo vult tollere id quod neſcit
Tercia veritas Quando aliqui frequē-
tant aliq̄s actus q̄ tamē ſunt preter legē ⁊
errant in cauſa finali et principali tunc nō
inducit̄ cōſuetudo ex eis ſeu ius ſic agēdi.
quia ceſſante cauſa ceſſat effectus. ⁊ ſic nō
reputat̄ ꝯſenſus interueniſſe. Item etiā er
ror iuris naturalis ⁊ diuini impedit ꝯſue-
tudinē. De iſtis veritatibus tanꝗ̄ ꝓba-
bilibus remitto ad Albericum in lectura
ſua parte .j. ff. ve. in. l. de quib9. ⁊ in. l. ꝙ nō
ratione. de leg. ⁊ ſena. cōſul. ⁊ long. ꝯſue.
Applico ad ꝓpoſitum has veritates. Pri
mā ſic. Officiales ſentētiando ꝯtra ſubdi
tos in caſu predicto et fundando ſe in opi
nione canoniſtarū credentiū quottā deci-
me eſſe de iure diuino et ſilr̄ ꝙ de omnib9
debeat dari ſaltē ꝑdialibus bonis etiā ſit
de iure diuino. ⁊ per cōſequens ꝙ illud ſit
inabrogabile: errant in iure. igit̄ ſic errādo
nō introducent ꝯſuetudinē ſeu ius ſic ſen
tentiandi. Secundā veritatē ſic applico.
Tales crediderūt hmōi ſentētias eſſe ſc̄m
legem diuinam ⁊ ſe declarare per ſuas ſen
tentias illos laicos eſſe obligatos virtute
legis diuine. ⁊ tñ q̄ntum eſt ex lege diuina
non ſunt obligati imo liberi. ⁊ ꝑ cōſequēs
non declarandi nec grauandi vt tales. de
clarare aūt aliquē tanꝗ̄ ex lege diuīa gra-
uatum vel obligatum qui nō eſt ex ea ob-
ligatus nec grauat9 vel grauandus: eſt cō
tra legem diuinam. Terciam autem ſic.
Quia tales actus ſententiandi etiam ſi nō
eſſent contra legem ſed preter legem. vt pu
ta quia fideles ſoluere decimā non eſt con
tra legem. quia non peccant ſoluēdo in p̄-
dicto caſu. licet in eodem eſſē preter legem

tamē cauſa finalis et principalis cū ſic ſen-
tentiauerunt fuit. quia credebant quia ni-
ſi ſic ſententiarēt ꝯtrauenirent legi diuine
obliganti illos ad ſolutionē. ⁊ ſic videt̄ ꝙ
predicta fuga ad quā diuerteret iudex vi-
gore cōſuetudinis etiam ſit precluſa. Que
omnia inq̄ſitiue dixiſſe valui vt detur oc-
caſio cogitandi latius. deſuꝑ cōmittēs ne
gocium iudicio melius intelligentium.
Nunc autē redeo ad illud quod ſuſpē-
ſum fuit ſupra in tercio correlario. ſcʒ. q̄n-
tum tempus requirat̄ ⁊ ſufficiat ad illā cō
ſuetudinem quatenus laici ſint tuti ſaltē
in foro ꝯſcientie ſuꝑ non ſolutione quotte
in caſu eiuſdē correlarij. Ad quod reſpō
dendo pono tres ꝓpoſitiōes vel tria dicta.
Primū. ꝙ ſi talis conſuetudo bona fide
durauit per tēpus de cuius initio non eſt
memoria Illa ſufficit eos excuſare: ita ꝙ
etiam non oportet eos titulum aliquē alle
gare vel ꝓbare. Probat̄. quia q̄muis quan
do aliquid preſcribitur cōtra eccleſiam et
ius cōmune vel p̄ſumptio eſt contra p̄ſcri
bentem non ſufficiat bona fides ſed etiam
ſit neceſſarius titulus qui poſſeſſori cau-
ſam tribuat preſcribendi. tamen ab illa re
gula excipit̄ niſi tanti temporis alleget̄ p̄-
ſcriptio cuius ꝯtrarij memoria non exiſtit
vt dicitur c. j. de p̄ſcrip. li. ſexto. ſic autē eſt
in caſu huius dicti. quia ꝯſuetudinem de
qua loquitur hoc dictum cōcomitat̄ pre-
ſcriptio cōtra eccleſiam. ⁊ ius cōmune re-
ſiſtit laicis preſcribentibus. igitur ex q̄ tan
to tēpore durauit ſufficiet bona fides coꝝ
ſine titulo. Adeo ꝙ ſuppoſito (ſicut veritas
eſt) ꝙ quotta decime ſit tm̄ de iure poſiti-
uo in caſu correlarij: illud dictum nullam
deberet habere difficultatem apud dños
canoniſtas. Imo ipſi idipſum dicerent ſi
tenerēt ꝙ quotta decime eſt de iure tm̄ po
ſitiuo. ita em̄ eſt in alijs rebus vel iuribus
eccleſiaꝝ ꝙ per predictū tempus poſſunt
preſcribi etiam p̄ſcriptōe acquiſitiua dū-
modo bona fides aſſit: licet p̄ſcribens nul
lum titulum habeat ⁊ ei ius cōmune reſi-
ſtat vel preſumptio ſit contra eum. tollitur
enim illa reſiſtentia ⁊ preſumptio per tan-
tam tēporis ꝓlixitatem. Unde etiā in hoc
caſu deberent eſſe tuti in foro contentioſo
ſicut in alijs rebus eccleſiarum eſſent tuti
ſi eas tanto tempore preſcripſiſſent. Nam

non dubito ſi plebani cõuenirẽt ſuos ſub
ditos ſuꝑ ſolutione ꝑmitiarum ⁊ laici alle
garent p̄dictam p̄ſcriptionem, nemo offici
alium cõdemnaret eos ad ſolutionem ea-
rum, imo facerent ſibi cõſcientiaꝫ ſi eos cõ
demnarent ad ſolutionẽ, ⁊ tamen nõ plus
eſt q̄tta decime debita q̄ꝫ ſint primitie tam
de iure diuino loquendo q̄ꝫ hũano. Se
cundum. Si predicta cõſuetudo bona fi-
de durauit per quadraginta annos ⁊ lai-
ci habeant titulum: iterum ſufficit illa con
ſuetudo eos excuſare in foro ꝯſcientie. ſal
tem ſi illa decima ꝑtinuit ad aliam eccleſi-
am q̄ꝫ ad romanã. Imo etiam in foro con
tentioſo deberet eos excuſare non obſtan
te ꝙ ius cõmune reſiſtat eis. Probatur, qꝛ
ita eſt in alijs rebus vel iuribus eccleſia-
rum inferiorum reſpectu romane eccleſie
ꝙ poſſunt tanto tempore preſcribi cõcur-
rentibus bona fide et titulo. non obſtante
ꝙ ius cõmune reſiſtat preſcribẽti. ⁊ hoc lo
quendo tam de acquiſitiua p̄ſcriptione q̄ꝫ
de liberatoria ſeu deperditiua vt patet in
c. de quarta. vbi caſus eſt de p̄ſcriptione li
beratoria. ⁊ in c. ſi diligẽti. vbi caſus eſt de
preſcriptione acquiſitiua. extra de p̄ſcrip.
et in c. j. eodẽ. c. li. vj. Modo talis preſcri-
ptio currit in caſu predicte conſuetudinis
Igitur. Et dicit̃ notanter ſaltem ⁊c. quia
ſi ꝑtineret ad eccleſiam romanã requirere
tur ſpacium centum annorum. vt in c. ad
audientiam. ⁊ c. cum nobis. et c. ſi diligen-
ti. Unde etiam per predicta capitula patꝫ
ꝙ in foro cõtentioſo deberent in hoc caſu
eſſe tuti, ita ꝙ contra eos non deberet ſen-
tentiari. Sed ꝙ non ita fit eſt: quia p̄ſup-
ponitur ꝙ q̄tta ſit de iure diuino, ideo nõ
valeat contra eam preſcriptio vel conſue-
tudo, ſed illud preſuppoſitum eſt ſufficien
ter improbatũ. igitur. Tercium dictuꝫ
quod credo ab aduerſarijs nõ recipiet̃ ꝓ
ut nec ego ipſum firmo: ponam tamẽ ipm̃
ex cauſa poſtea tangenda. ſiue ſit verꝫ ſiue
non, et eſt. Q ſi predicta cõſuetudo bona
fide durauit per quadraginta annos ⁊ lai
ci non habeant titulum tunc licet ſit diffi
cultas ⁊ ſpecialiter quo ad forum conten-
tioſum ſi laici predicti valeant eſſe tuti ta-
men quicquid ſit de practica fori conten-
tioſi q̄m̄ volo loqui de foro cõſcientie tũc
nihil hic aſſerendo ſed ſolum diſputatiue

procedendo quatenus detur occaſio vi-
ris ſcolaſticis deſuꝑ latius cogitandi ⁊ ci-
tius aſſentiendi ſaltem primo dicto Dico
ꝙ videt̃ poſſe diſputatiue et ſcolaſtice de-
fenſari ꝙ in caſu p̄fati correlarij ſint deob
ligati a quotta, licꝫ ego nolim quenq̄ꝫ in h̄
caſu quoq̄ꝫ modo aſſecurare. Pro cuiꝰ in
tellectu p̄mitto quatuor ſuppoſitiões q̄s
probare conabor per ſententias collectas
ab aduerſarijs. vt ſic ex ꝓprijs contra eos
diſputare queã. Prima eſt. ꝙ eſt duplex
preſcriptio ſcꝫ acq̄ſitiua et deperditiua ſeu
liberatoria. ꝙ autem ſit talis diuiſio ponẽ
da probaui ſupra correlario quarto in ſo-
lutione tercij fundamenti ipſius quinti ar
gumenti. Secunda ſuppoſitio. Minꝰ re
quiritur ad preſcriptioneꝫ deperditiuã q̄ꝫ
ad acquiſitiuã. Probo quadrupliciter.
Primo. quia facilius eſt deſtruere q̄ꝫ con-
ſtruere. igitur facilius eſt ꝙ quis p̄ſcribat
preſcriptione deperditiua qua ſcꝫ deſtrui-
tur et perditur ius quod alius habet con
tra eum ⁊ ſeſe liberet ab eo: q̄ꝫ ꝙ preſcribat
preſcriptione acquiſitiua qua ſcꝫ rem que
eſt alterius acquirat ſibi. Item in preſcri
ptione acquiſitiua requirit̃ actus poſſidẽ-
di vel quaſi poſſidendi ⁊ factum preſcribẽ
tis. Sed in deperditiua hoc non requiri
tur, imo illa fit ſine facto preſcribentis ⁊ ꝑ
omiſſionem eius vel aliquãdo per omiſſi
onem alterius, modo facilius eſt nihil fa-
cere ⁊ omittere q̄ꝫ aliquid facere. Secũ-
do ſic, quia facile res redit ad naturaꝫ ſuã
et facilius q̄ꝫ alioꝛſum trahatur contra vel
preter naturam ſuã, modo libertas eſt na-
turalis homini ⁊ ſimiliter naturaliꝰ eſt cui
libet rei eſſe liberam q̄ꝫ oneratam ſeruitu-
tibus vel obligationibus, ⁊ per conſeq̄ns
ſi tibi ſum obligatus vel res mee ſunt one
rate aliquo onere: facilius fiet ꝙ ego ⁊ res
mee deobligemur q̄ꝫ ꝙ res mee prius tibi
vel alteri non obligate: incipiant tibi fieri
obligate. et per conſequens facilius fiet ꝙ
ego preſcribam contra te liberando me et
res meas a tuo onere et obligatione q̄ꝫ ꝙ
ego aliquam rem tuam p̄ſcribherem acqui
rendo eam, aut econtra tu meam. ⁊ maxie
id natum eſt fieri quando illa obligatio q̄
res mee tibi ſint obligate eſſet ex iure poſi-
tiuo, quia ſicut ius poſitiuum eſt mutabi-
le ⁊ abrogabile cõtraria conſuetudine: ita

ius quod tu habes ad me vł ad res meas ex illo poſitiuo iure erit extinguibile. Et hoc magis vel ſaltē non minus q̄ ſi ex aliquo cōtractu eſſem⁹ ego ⁊ res mee tibi obligati. quia quod ex cōtractu tibi debetur hoc tibi debetur ex radice que fundat̄ in iure gentiū. cōtractus eñ fere ſunt omnes de iure gentium. Jus aūt gentiū eſt ſtabilius iure poſitiuo. Tercio ꝓbatur. quia quando agitur de preſcriptione ſeruitut̄ acquirēde que preſcriptio eſt acquiſitiua non p̄ſumitur quis bone fidei. ideo oportet ibi allegare titulum: q̄uis non ꝓbare. ⁊ tamen nec ꝓbare nec allegare oportet titulum in preſcribenda libertate que preſcriptio eſt depditiua vel liberatoria. imo p̄ſumitur quis facile bone fidei. put vult Panoꝛ. in c. ſi diligenti. ergo iterꝫ patet q̄ nō tot ⁊ tanta requirit̄ in p̄ſcriptione liberatoria ſicut in acquiſitiua. Jmo vt ibidē tangit etiam in p̄ſcribenda ſeruitute ſufficit ꝓbare aliquid ꝑpter quod ipſe motus fuerit ad credendum ſeruitutem ſibi competere puta famā in vicinia vel ſigna vie ibi fuiſſe vel alia veriſimilia que poſſunt animuꝫ inducere ad illam credulitatem. Preterea refert ibidem Innocentiū dicentē q̄ in p̄ſcribenda ſeruitute ſufficit q̄ per longum tempus ſcꝫ per decem annos inter preſentes ⁊ per viginti inter abſentes. et per quadraginta contra eccleſiam vſus fuerit ſeruitute illa dño ſciente ⁊ non cōtradicente. Hec ibi. Quarto ꝓbatur: quia aliq̄ magni canoniſte ⁊ legiſte tenent q̄ in preſcriptionibus deperditiuis que ſcꝫ fiunt ſine poſſeſſione ⁊ facto preſcribentis. ⁊ p quas non acquiritur aliquid alterius ſed tm̄ liberat̄ aliquis: non requirit̄ fides etiam de iure canonico loquendo. et per ꝯſequens multo minus requirit̄ titulus. quia fides bona magis requirit̄ ad preſcriptionez q̄ titulus. tum quia titulus requiritur ꝑpter bonam fidem. nā qñ quis p̄ſumitur male fidei tūc per titulum elidit̄ preſumptio. tū ſecundo quia de iure canonico fides req̄ritur in omnib⁹ preſcriptionibus acq̄ſitiuis ⁊ tm̄ titulus nō in omnibus talibus requiritur. Aſſumptum aūt patet de Bartholo. Hoſtienſi ⁊ Panoꝛ. put diffuſe videre poteris Panoꝛ. in c. vltimo de p̄ſcri.

Nec curo in ꝓpoſito ſi et quomō illud eorū dictū ſit verū vel nō. ſufficit eñ mihi pro p̄ſenti ſcolaſtico certamine q̄ tanti viri aſſumpſerunt frontē dicendi q̄ etiam de iure canonico non requirit̄ fides bona in omnib⁹ p̄ſcriptionib⁹. ⁊ hoc dixerūt in deperditiuis nō obſtante q̄ vl'r ⁊ indiſtincte ius canonicum clamet q̄ neceſſaria ſit bona fides. Cur ergo nō eſſet alicui frons ſcolaſtice loquēdo ad dicenduꝫ q̄ non tot et tanta requirant̄ ad p̄ſcriptionem depditiuam ſicut ad acquiſitiuam. etiam ſi iura non expſſe diſtinguerēt inter eas. Quarto ꝓbatur. quia quando preſcriptio eſt deperditiua perdit̄ ius illius ꝯtra quē currit preſcriptio: ita q̄ p̄ſcriptio directe reſpicit illud ius extinguendū. ⁊ ſic reſpicit deſitionē. nō eſt aūt tanta neceſſitas q̄ in deſitione rei cōcurrat titulus ſicut in acquiſitiōe rei. Tercia ſuppoſitio. Jn p̄ſcriptiōe rerum incoꝛpalium cuiuſmodi ſunt iura nō requirunt̄ tot et tanta ſicut ad preſcriptionem rerum coꝛpalium. patet. nam glo. in c. cum eccleſia de cauſa poſſeſſionis dicit q̄ ſpeciale eſt circa incoꝛpalia q̄ non opoꝛtet allegare titulum ⁊ q̄ ſola patientia habetur pro titulo. ⁊ tamen loquit̄ ibi etiam de acquiſitiua p̄ſcriptione. Et Innocēti⁹ vt refert Panoꝛ. in c. de quarta. dicit. q̄ in incoꝛpoꝛalib⁹ p̄ſcribendis et acquirendis vt in ſeruitutibus ⁊ iuribus ſi habēt cauſam cōtinuam non req̄ritur titulus. ſic tm̄ requiritur in alijs īmobilib⁹ bonis. qꝛ maius preiudiciū eſt in īmobilibus quia ibi perditur res. vnde in ſeruitutibus ſufficit ſolus vſus tēpoꝛe legitimo. licet illō Panoꝛ. multū limitet in c. de quarta. Quarta ſuppoſitio. Quandocunq̄ ius cōmune diſponendo aliquid fundat ſe ſuper preſumptione: tunc ceſſante p̄ſumptiōe ceſſat illa diſpoſitio ſaltē in foro cōſcientie. Exēpla poſſunt poni. ſed remitto ad ſcribētes circa c. qꝛ plerīq̄. de īmunitate eccleſiaꝝ.

Jllis ſuppoſitionib⁹ p̄miſſis arguo quadrupliciter pro tercio dicto. Primo ex p̄ma ſuppoſitione ſic. quia ſi tercium dictuꝫ non eſſet verum: maxime hoc eſſꝫ quia iura canonica expreſſe dicunt q̄ quando p̄ſcribitur res eccleſiaſtica ⁊ ius cōmune vł preſumptio reſiſtit p̄ſcribenti. tunc nō ſuf

ficit bona fides ⁊ tempus legitimū ſed re-
quiritur etiam titulus. vt patet in c. ſi dili-
genti. de ꝑſcrip. ⁊ c. j. eo. tit. li. vj. Sed hoc
non impedit. quia dici poſſet ꝙ illa capl'a
loquunť in ꝑſcriptione acquiſitiua ⁊ non
in deꝑditiua. Et hoc poteſt ꝑſuaderi du-
pliciter. Primo. quia caſus vtriuſqꝫ capi-
tuli fuit vbi quidam ꝓtendebant ſe acqui
ſiuiſſe ius ꝑtinens ad aliam eccleſiam. pu
ta in c. ſi diligenti. epͣs Piſanus pretende-
bat ſe acquiſiuiſſe ius exigendi iuramen-
tū a quodā duce vel iudice ꝑtinente ad ec
cleſiam romanā etiam iure cōmuni reſiſtē
te ipſi epͦ. Similiter c. j. eodē titulo li. vj.
quidam epͣs ꝓtendebat ſe acquiſiuiſſe ec-
cleſias et decimas in alia dioceſi vbi etiaꝫ
ius cōmune ei reſiſtebat. ⁊ de illo dicit pa
pa ꝙ oportet eum allegare titulum. eſt ꝓ-
bare. coꝙ ius cōmune faciet contra eum.
Secundo. quia in c. de quarta. fuit facta
preſcriptio deꝑditiua iurꝭ quarte decima
rum ⁊ tm̄ ibidem cōmemorať ſolum bona
fides ⁊ tempus. xl. annorum pro iuſtifica-
tione. ⁊ nulla fit mentio de titulo et tamen
non plus teneнť laici ad quottam decime
clericis ꝙꝫ clerici ad quartam decime ipſi
epͦ. Secūdo ex ſecunda ſuppoſitōne ſic
arguitur. Non tot et tanta requirūtur ad
deperditiuam ſicut ad acquiſitiua Igitur
cum in caſu illius tercij dicti aſſint tēpus
et bona fides: videtur ꝙ nō requirať etiā
tercium videlicet titulus. alias oīa q̄ ad
acquiſitiuam requirerenť etiam exigeren
tur in deperditiua. Confirmať. quia fun
damenta ſecūde ſuppoſitōnis ſpecial'r pn̄t
applicari ꝑdicte preſcriptioni quotte lai-
corum. quia ibi eſt ꝑſcriptio qua aliq̇d de
ſtruiť ⁊ non cōſtruitur. ⁊ qua res redit ad
naturam ſuam ⁊ libertatem ⁊ ipſa obliga
tio fuit orta non ex contractu ſed ex ſtatu-
to poſitiuo. et agitur ibi de ꝑſcribenda li-
bertate et non de acquirenda ſeruitute.

Quartum etiam fundamentum ſpeciali
ter poteſt huc applicari aliquo modo. naꝫ
caſus in quo Panor. dicit nō requiri bo-
nam fidem eſt qn̄ debitor non tenebať of
ferre debituꝫ creditori donec peteret. et ita
ceſſando a ſolutione non fuit in negligen-
tia toto tpe requiſito ad preſcriptionē: per
quod tempus creditor non petiuit ſm ca

ſum. modo ſtat ꝙ ſaltem in aliquo loco cō
ſuetudo habet ꝙ non teneať quis offerre
decimam eccleſie donec rector petierit. li-
cet ꝙꝫtum eſſet de iure tenereť met ei offer-
re imo ꝑſentare ſi exēplo veteris legis de-
beamus loq̇ de iure canonico. quia in ve
teri ſic tenebanť. ſed circumſtātia illa po-
teſt conſuetudine tolli. Quo caſu ſtāte vi-
detur ꝙ qua fronte ꝑdictus debitor tan-
dem liberabiť: etiam illi liberabunť. et ta-
men non oportet dicere ꝙ ibi nō ſit bona
fides. vt dicūt ꝑdicti doctores. imo eſt ibi
bona fides. quia conſcius eſt ſibi ꝙ nō te-
netur offerre ſine petitione ſtante caſu illo
nec habet ꝯſcientiam rei aliene inuito do
mino ⁊c̄. Tercio arguo ex tercia ſuppo
ſitione applicādo eam ad ꝓpoſitum. Nā
ius decime eſt quid incorꝑale. igiť regula
riter minus requiritur in ꝑſcriptōne eius
ſaltem deꝑditiua. eo ꝙ etiam alias in acq̇
ſitiua rerum incorꝑalium minus requiriť
ꝙꝫ in acquiſitiua rerum corporaliuꝫ. ergo
ſi aſſunt bona fides ⁊ tempus. xl. annoruꝫ
non oportet titulum requiri. Aut ſi q̇d vl
tra hoc requirereť pro ꝑſumptiōe bone fi
dei videreť ſufficere probare famā in vici
nia de libertate prediorꝫ illius loci aut q̇d
conſimile. vt ſupra in tercia ꝓbatōe ſecun
de ſuppoſitionis eſt tactum etiam in acq̇-
ſitiua ꝑſcriptōne ſeruitutis que tamen eſt
magis odioſa. Quarto arguo ex quarta
ſuppoſitione ſic ad ꝓpoſitum. Cauſa q̄re
ius canonicū in ſupradictis capitulis di-
ſpoſuit ꝙ ad ꝑſcriptionem rei eccleſiaſtice
vbi reſiſtit ius cōmune debeat etiā cōcur-
rere titulus: fuit. quia ſcꝫ ꝑſumiť ꝙ niſi aſ
ſit titul⁹ ꝑſcribēs ſit in mala fide. titul⁹ eniꝫ
non requiritur niſi ad tollendū ꝑſumptio
nem male fidei. ⁊ ſic diſpoſitio ꝑdicta fun-
datur ſuper preſumptione. ergo ſi illi pre-
ſumptioni non ſubeſt veritas vtputa q̇a
preſcribens eſt ſibi conſcius de bona fide
non oportebit eum habere titulum ꝓ fo-
ro conſcientie quicquid ſit de foro cōten-
tioſo. Nam etiam in foro contentioſo ad
preſcriptionem nō requiriť verus titulus
quia tunc preſcribens non indigeret pre-
ſcriptione. ſed ſufficit putatiuus. quia ni-
hil videtur facere niſi ꝙ iudex ꝑſumat pre
ſcribentem fuiſſe in bona fide. qui ſi vide

ret occulta cordium videretur non requi-
rere allegatiouem tituli, igitur cum preſcri
benti ɔſtet de occultis ſui cordis ⁊ ſua bo
na fide ſequitur propoſitum in foro cõſci
entie. Siue igitur illud tercium dictum
ſit verum ſiue non. ⁊ ſiue probationes ille
ipſum attingant ſufficienter ſiue non. nõ
multũ inſiſto nec ſuper hoc contẽdo. nec
aliquem in tali caſu aſſecurare volo. quia
etiam ſi probationes predicte vel alie ip-
ſum efficaciter probare nõ valeant. vtpu-
ta quia ſit falſum, tamẽ ad hoc ſaltem va-
lebũt pro quo et ipſas adducere volui: vt
aduerſarij recognoſcant ſaltem primũ di-
ctum fore verum. quia ex quo non eſt om-
nino nulla apparentia de veritate tercij di
cti. longe ergo magis primũ dictũ appare
bit eſſe verum. Et quia veritas primi di-
cti multum fauet ſaluti innumerabiliũ la-
icorum qui quottaꝫ nõ ſoluunt aut nõ de
omnibus etiam predialibus aliquid ſol-
uunt: innitentes cõſuetudini non ſoluen-
di quã fide bona per tempus ĩmemorabi
le introduxerunt. Jdeo hec ita diſputaſ-
ſe volui tam ꝓ eis ꝙ etiam pro conſciẽtia
ipſorum iudicum eccleſiaſticorũ qui ꝑdi-
ctos laicos condemnant ad ſolutioneꝫ quot
te etiam in caſu primi dicti cõmuni fũda-
mento iuriſtarũ innitentes. quod tamẽ ſu
pra ſatis extat reprobatum. Et ſi primuꝫ
eſt verum etiam ſecundum erit verꝫ. quia
pari paſſu ambulant preſcriptio bona fi-
de per tempus ĩmemorabile ſine titulo cõ
tinuata. ⁊ preſcriptio bona fide per tẽpus
quadraginta annorum continuata titulo
cõcurrenti. Et ſi arguatur Jſta duo non
videnẗ poſſe ſil'ſtare ſcꝫ ꝙ laici ꝑdicti ha-
beant bonã fidẽ ⁊ tñ ius cõmune eis reſi-
ſtat ſaltem ſi ſciunt illud ius comune. quia
ſi ſciunt ipſum tunc credunt ſe obligatos.
et ſic habent malam fidem. ſi aũt credunt
ſe nõ obligatos: tunc errant in iure. quia
ſunt obligati ſaltem nõdum completa ꝑ-
ſcriptiõe. Dicendum ꝙ hoc argumentũ
poteſt retorqueri contra arguentem. quia
ſi cõcluderet tunc etiam cõcluderet ꝙ nũ-
ꝙ contingeret aliquem preſcribere rem ec
cleſiaſticam vbi ius cõmune ſibi reſiſte-
ret. ⁊ ſic vana ⁊ ſuperuacua eſſet diſpoſitõ
que habetur in capitl'o de quarta. ⁊ capi-
tulo ſi diligenti. de preſcrip. ⁊ c. j. eodem ti
tulo libro ſexto. Et confirmatur in exem-
plo. Nam pſbiter ille qui preſcripſit con-
tra epiſcopum de quarta decimaꝝ. aut ſci
uit ius cõmune diſponens ꝙ quarta de-
beat dari epiſcopo: et ſic ſe credidit obli-
gatum. tunc non fuit in bona fide ⁊ ſic nõ
preſcripſiſſet. aut credidit ſe non obligatũ
tunc errauit in iure. error autem iuris im-
pedit preſcriptioneꝫ. Sicut ergo aduer-
ſarij cogerentur hoc argumẽtũ ſoluere ne
predicta capitula diſponerẽt ſuper incom
poſſibilibus. ita etiam ſoluẽdum eſt predi
ctum eorum argumentum. Stat enim ꝙ
aliquis ſciat ius cõmune. ⁊ tamẽ bona fi-
de obmittat ipſum obſeruare: eo ꝙ credit
ſe exemptum ab eo vel cõſuetudine deob
ligatum. ⁊ ſic de alijs modis ſoluendi ⁊c.

Preterea pro primo dicto ⁊ contra ad-
uerſarios eiuſdem primi dicti adduco pra
cticam in nõnullis curijs epiſcoporuꝫ vt
audio obſeruatam: que talis eſt. ꝙ ſi laici
ſaltem aliquid dant nomine ⁊ loco quot-
te decime ſcꝫ viceſimã vel triceſimã parteꝫ
tunc iudices eccleſiaſtici non cõdemnant
eos ad ſolutionem integre quotte. ſed ab-
ſoluunt eos ab impetitione rectorum ec-
cleſiarum. ⁊ tamen ſi nullam quottã omni
no abſoluũt compellũt et cõdemnãt eos
ad integram quottam ſoluendam. Ex ꝙ
arguo ſic. Si iudicibus licet predictos la
icos nihil dantes nomine decime ɔdẽna
re ad ſoluendum integram quottam: tunc
non ſolum licet eis ita iudicare. ſed etiam
tenẽtur ita iudicare quia alias facerent al
teri parti iniuriam. Nam ſi laici non ob-
ſtante predicta conſuetudine tenentur ad
integram quottam ſoluendam tunc iudi
ces facerent iniuriam rectori eccleſie petẽ-
ti integram quottam ſi non condemnarẽt
laicos ad integram quottam Si autẽ nõ
tenentur laici ad integram quottam: tunc
iudices faciunt iniuriam laicis condem-
nando eos ad integram. Qua igitur frõ
te ob conſuetudinem parcunt illis laicis
qui cõſueuerunt aliquid dare nomine de
cime et eos abſoluunt: deberent etiam re-
liquis parcere qui pretextu cõſuetudinis
nihil ſoluunt. Nã ſi quotta eſt de iure di-
uino vel de iure poſitiuo inabrogabili et

ſimpreſcriptibili: tunc rectores eccleſiaruʒ
tam circa primos ꝙ̃ circa ſecũdos laicos
habent ius ad integram quottã, ita ꝙ eis
debetur, ergo cum rectores conſtanter pe
tunt facient iudices iniuriã illi rectori cu-
ius ſubditi ſoluʒ ſoluunt aliquid nomine
decime ſi abſoluunt eius ſubditos.

Septimũ correlarium.

Licet religioſi confeſſores teneant ſi-
bi confitentibus facere conſcientiã de ſol
uendo decimam: non tamẽ ſic ꝙ indiſtin-
cte dicant ad omnes laicos ſibi confiten-
tes ꝙ teneant ad quottã decime et de oĩ-
bus eam dare. Prima pars probatur per
clemẽtinã de penis. vbi hoc omnibus re-
ligioſis non percipientibus decimas pre-
cipitur ſub intermĩatiõe maledictõis eter
ne. §. et quia. Jmo ſi qui poſtpoſuerint ſci
enter confitẽtibus facere conſcientiam de
ſoluendis decimis: incurrũt ipſo facto ſen
tentiam ſuſpẽſionis ab officio predicatio
nis donec ipſis cõfitentibus conſcientiaʒ
fecerint ſi hoc ipſum dicendi ſibi cõmode
facultatem habuerint. et ſi nihilominus p̃
dicta negligentia non purgata p̃dicare p̃-
ſumpſerint: incurrent ſententiam excom-
municatõis ipſo facto. Secunda pars
ꝓbatur. quia non tenentur cõfitentibꝰ fa-
cere conſcientiam erroneã. illa autem eſſ3
erronea conſcientia. quia multi ſunt in q̃-
rum locis viget conſuetudo illa de qua in
tercio et quarto correlario eſt dictũ. illi au
tem non tenentur ad quottam et de omni
bus, igitur. Unde confeſſores debẽt di-
ſcrete inquirere circũſtantias loci vbi ha
bitat confitens. puta de cõſuetudine q̃ ibi
ſeruatur et quãto tempore durauerit. ⁊ an
bona fide ſit introducta tãto tempore q̃n-
tum requiritur ad preſcribendũ cõtra ec-
cleſiam ſolutionẽ alicuius rei tẽporalis ei
debite: iure cõmuni reſiſtẽte. et ſic de alijs
cõditionibus requiſitis ad legitimã p̃ſcri
ptionẽ, vel ad conſuetudinẽ abrogatiuã p̃
cepti poſitiui. et ſi omnia ibi fuerint nõ fa
ciat confeſſor confitenti ꝯſcientiã ſeu ſcru
pulum, ſed potius ſi quem habet tollat eũ
dicendo ei ꝙ non tenetur in tali caſu ad i-
lud cuius contrariuʒ habet predicta con-
ſuetudo. Nam errantes ⁊ ſcrupuloſos di
rigere et quietare eſt opus miſericordie et
non eſt prohibitum. Si aũt aliquid defe
cerit requiſitorũ ad legitimã preſcriptiõeʒ
aut abrogationẽ tunc debet ei facere con-
ſcientiam vt doleat de neglectis decimis
et quottis decimaꝝ et ſatiſfaciat de eiſdeʒ.
niſi obtineat remiſſionem liberalem ab ec
cleſia. ad quam etiã eccleſia debet eſſe be-
niuola ⁊ proponat cum effectu in futuro
ſoluere quottã et de omnibus ſuper qui-
bus non poteſt ſe conſuetudine ſufficien-
ti tueri. Non dubito eñi ſi confitens ha
beret ſcrupulum de hoc ꝙ nõ ter in anno
cõmunicaſſet iuxta c. omnis. de cõſe. diſt.
ij. aut non ceſſaſſet a ſeruilibus per om̃es
dies feſtos preceptos in iure canonico de
conſe. diſt. iij. aut ꝙ nõ ſolueret in terra no
ſtra ꝑſonales decimas omniũ. cõfeſſor li-
cite poſſet confitenteʒ informare taliter ꝙ
non haberet ſuper hoc ſcrupulũ. cur non
ergo hic etiam idem poſſet. Contra hoc
arguitur. Si ſic. igitur eadem ratione pre
dicatores poſſent talia cum tali diſcretiõe
et diſtinctione predicare. quia nõ videt̃ ra
tio diuerſitatis. Conſequens videtur fal-
ſum. quia ſic predicando multi qui al's fu
iſſent daturi decimas integraliter in locis
etiam vbi non eſt ꝯſuetudo dare decimas
ducti ſcʒ ex anxia cõſcientia tales non da-
rent ſed ſibi retinerent, ſcientes ſe non eſſe
obligatos, ⁊ ſic tales retraherent̃ a ſolutio
ne decimarũ. Hoc aũt prohibitum eſt ſal
tem religioſis predicatoribus ⁊ minoribꝰ.
vt patet in c. j. de decis in ſexto. et hoc ſub
pena excõmunicationis. etiam omnibus
religioſis prohibetur in cle. cupientes de
penis vbi dicit̃. Jllos religioſos qui aliq̃
vt audientes a decimaꝝ eccleſijs debita-
rum ſolutione retrahũt in ſermonibus ſu
is vel alibi proferre p̃ſumũt: excõmunica-
tionis ſententie ſubiacere decernimꝰ ipſo
facto. Dicendum ꝙ ſi qui retraherentur
tm̃ illo modo vt argumẽtũ arguit nõ eſſet
hoc ꝓhibitum in predictis iuribus quia
ibi tm̃ dicitur de illis qui retrahunt eos a
ſolutione decimarũ debitarum, modo ab
rogate decime non ſunt debite. Dicitur
etiam ibi de illis qui ſic predicando corrũ
punt animas audientiũ, modo tollere er-
roneas conſcientias non eſt ſic corrumpe

re ſed informare. Attamen dico ꝙ ex quo
plures ſunt infirmi ⁊ puſilli qui ex infirmi
tate de facili occaſionarentur ex talibꝫ do
ctrinis ad non danduꝫ etiam decimas de
bitas. puta quia inniterentur alicui inſuf
ficienti conſuetudini vel alteri inſufficien
ti fundamento. ideo abſtinendum eſt a ta
libus. quia oportet cauere a ſcandalo etiā
cuiꝰ occaſio eſt accepta ſi ex infirmitate ac
cipitur non ex malicia. Unde nec omnis
veritas eſt paſſim predicanda. ⁊ multa in
confeſſionibus poſſunt tractari que in ſer
monibus debent reticeri. vt patet in ma-
teria reſtitutionū ⁊ in multis alijs. Nam
in ſermonibus diuerſi ſunt valde audito
res. et quod vni eſt cibus alteri eſt mors.
In confeſſione autem tm̄ vnus habetur
pre manibus cuius cōditionem bene po-
teſt explorare confeſſor ⁊ eum diſcrete ple
nius informare. Preterea forte non expe
diret etiam predicare laicis ꝙ diuinū ius
hodie non obligaret fideles ad quottā de
cime niſi in caſu indigentie illius quotte.
ſed ꝙ fideles obligarentur ad illam quot-
tam eſſet ex inſtitutione facta per eccleſiaꝫ
Et ratio huius eſt duplex. Prima. quia
ꝗꝫuis quādo eccleſia primo inſtituit illud
preceptum miniſtri eius indiguerunt illa
quotta: non habentes al's competentem
ſuſtentationem. in quo caſu etiaꝫ eſt de iu
re diuino et naturali. et ſic non poſſent ec-
cleſiaſtice perſone a quibus illa conſtitu-
tio emanauit morderi de auaricia ſi inſpi
ciatur taꝫ iuſta ratio inſtitutōnis. tamē q̄a
laici qui opido ſūt infeſti clericꝭ alias gra-
uiter ferunt ꝙ clerici mlta temporalia poſ
ſideant ⁊ eos de cupiditate ſolent ſugillare
inciperent illam inſtitutionem ſiniſtre in-
terpretari quaſi ex cupiditate originaliter
proceſſiſſent: non neceſſitate. vtputa igno
rantes conditionem miniſtrorum eccleſie
a principio et quia viderent hodie nōnul
la loca in quibꝫ illa cauſa ⁊ neceſſitas ceſ-
ſat: dicerent ibi non deberi decimam ſol-
ui. quia ceſſante cauſa ceſſat effectus: ne-
ſcientes ꝙ ſicut nonnunꝗꝫ ratiōe propter
quam poſitiua lex fuit inſtituta perſeuerā
te lex aboletur. vt patet in abrogatione fe
ſtorum eccleſie. ſic econtra nōnunꝗꝫ lex re
manet obligatoria licet ratio, (ſaltem ali-
qua) ſue inſtitutionis non maneat. Se-
cunda cauſa. quia nonnulli maliuoli laici
non ſolum redderentur ex hoc minus dili
gentes ad obſeruantiam illius conſtitutō
nis eccleſie eoꝙ minus curatur cōſtitutio
eccleſie ꝗꝫ legis diuine. licꝫ vtraqꝫ ligat ad
mortale ſi eſt preceptiua. ſed etiā forſan ſtu
dioſe inciperent quibuſdam adinuentōi-
bus introducere non ſolutionem decime.
eo ꝙ ille non ſolutiones licet mala fide fa-
cte non poſſent introducere cōſuetudineꝫ
nec preſcriptionem ſua virtute. tamen per
illas non ſolutiones mala fide per eos fa
ctas perueniretur tandem ad nō ſolutio-
nes fiēdas per poſteros ſuos bona fide, p
ut ſolet fieri. ⁊ ſic tandem perueniretur ad
preſcriptionem qua ſui poſteri (quibꝫ vo-
lunt ſemper bene prouideri) liberarent̄ ab
onere decimarum. et hoc paſſim magꝭ cō
tingeret fieri ꝗꝫ quando eis non conſtat il
lud preceptum eſſe eccleſie et non obliga-
torium ex vi diuine legis veteris vel noue
niſi in caſu neceſſitatis. Non ſunt ergo
tradenda arma hoſtibus noſtris quibus
nobis preiudicēt. Nec amicis noſtris ea
aperire per que ipſi ſibijpſis ſpiritualiter et
nobis nocerent temporaliter. Preterea
nonnullos caſus in quibus vere indige-
rent clerici quotta et ſic eis diuino iure de
beretur: ipſi iudicarent non eſſe caſus in-
digentie et ſic eis non deberi iure diuino.
Deniqꝫ ſtatus eccleſiaſticarum perſonaꝝ
non eſt ſemper equalis in temporalibꝫ re-
bus. quoniam ſi aliquando non indigeat
tantis bonis tamen paulo poſt forte indi
gebit. ⁊ ſic tūc iure diuīo debebit̄ eis tāta.

Octauum correla

rium. Sententia iuriſtarum quibus con
tradictum eſt in preſenti tractatulo deficit
in ꝗꝫ plurimis articulis. patet epilogan-
do aliquos et aliquos addendo quos ip-
ſi vl' aliqui eorum ponunt. Primo quia
dicunt quottam decime eſſe de iure diui-
no morali et hodie obligante. cuius op-
poſitum oſtenſum eſt in ſecunda et tercia
concluſionibus. Secundo dato ꝙ ille
articulus haberet apparentiam de predi-
libus decimis. tamen pro quanto aliq̄ eo-
rum. puta Innocētiꝰ ⁊ ſeq̄ces eiꝰ etiā

idem dicunt de ꝑſonalib⁹ illud minorẽ ha
bet apparentiã. vt patuit in ſolutõe viceſi-
me ꝓme ꝓbationis tredecimi argumẽti.
Tercio, q2 dicunt opinionẽ dicentẽ oppo-
ſitũ eẽ q̃ſi hereticã, cui⁹ oppoſitũ oſtẽſuꝫ eſt
in primo correlario. Jmo potius hoc de
eorum opinione eſſet dicendũ ſi de altera
earum illud eſſet dicendũ vt ibidem patu
it. Quarto aliqui eorum implicant con-
tradictoria in ſuis dictis. patet primo de
Anthonio de butrio ꝑut patet ex deductꝭ
in quinta cõcluſione. Secundo idem pa
tet de Panormitano dupliciter. Prĩo. nã
in c. in aliquib⁹. extra decimis dicit. ꝙ opi
nio ſancti Thome que tenet ꝙ vbi de cõ-
ſuetudine non ſoluuntur non peccant nõ
ſoluentes: ſibi multũ placeat ne tãta mul-
titudo pereat. ⁊ tamen ſtatiꝫ ſubdit dicẽs.
Tenendum tamẽ eſt ꝙ de iure diuino de
cime debent̃ cum integritate. Nã licꝫ mo
tiua theologorum multũ ſtringant tamen
in dubijs debemus ſtare interpretatiõi ec
cleſie ⁊ ſummi pontificis. hec ille. Hec au
tem verba implicãt dupliciter. Primo q̃a
ſi multũ ſibi placet illa opinio thome. aut
igitur ipſa eſt vera. ⁊ tunc non eſt contra-
rium tenendum. aut eſt falſa et tunc nõ de
buit ſibi multum placere. Jtem aut totã il
lam multitudinẽ hominũ italie et aliarum
ꝓuinciarũ in quibus non ſoluitur quotta
perituram eſſe ꝓpter non ſolutionem quotte
decime eſt veruꝫ aut falſum. Si verꝫ. tũc
non debuit hoc inſinuare tanq̃ꝫ nõ fore di
cendum. Si falſum. igitur nõ debuit di-
cere tenendũ eſſe quottam eſſe debitaꝫ iu-
re diuino. quia ad illud ſequitur ſm eũ ꝙ
tota illa multitudo pereat. Secundo cõ
tradicit ſibi implicite. quia in verbis iã le
ctis dicit̃ tenendũ eſſe ꝙ debeant̃ decime
cum integritate ⁊ ita quo ad quottaꝫ ex iu
re diuino. ⁊ hoc ex interꝑtatiõe ſummi põ
tificis et eccleſie. et in c. tua. j. eo. ti. vbi idẽ
addit dicens. etiã ſi theologi cõtrarium di
centes ſint ſancti: et tñ ibidem dicit ꝙ vbi
dictum alicuius ſancti iuuat̃ autoritate iu
ris diuini: potius ei q̃ꝫ ꝯſtitutiõi ſũmi põ-
tificis ſtandum eſt vt dicit gloſa ſing. in c.
primo. xx. diſt. Hec ille. modo ſic eſt in ꝓpo
ſito. quia ſanctus Tho. ⁊ alij theologi iu-
uant̃ autoritate iuris diuini expreſſi in epi
ſtolis Pauli dicentis nos nõ eſſe ſub lege
moiſi. Et idem determinatũ eſt per conci-
lium generale tẽpore apoſtoloꝝ. Actuum
xv. et idem poſtea contigit in cõdemnatio
ne hereſis ebionitarũ. et ꝑ ꝯſequens deci-
me non ſunt de iure diuino veteri. et cum
non ſint de euangelico iure vt oſtenſuꝫ eſt
ſequitur ꝙ opinio theologorum iuuat̃ au
toritate iuris diuini. igitur ſi predictum di
ctum Panormitani ſit verum: ſequeretur
ꝙ predicte opinioni theologorum potius
ſtandum eſſet q̃ꝫ cõſtitutioni ſummi pon-
tificis ſaltem crude intellecte. que poti⁹ eſt
exponenda ⁊ ſane intelligenda. eoꝙ tales
locutiones plerũq̃ꝫ in rebus indubitãter
poſitiuis reperiuntur. vt oſtenſum eſt in ſo
lutione tredecimi argumenti principalis.
Aliam implicationem eius vide ſupra in
improbatione ſui quinti dicti poſiti in ſo-
lutione ſedecimi argumenti. Quinto. q2
dicunt ꝙ deo offerre bona exteriora puta
temporalia ſit de iure diuino hodie obli-
gante. quia volunt ꝙ ſit de iure diuĩo mo
rali. modo hoc oſtenſum eſt falſum eſſe in
ſolutione quarti argumenti. q̃ꝫuis illa ſm
indeterminationem capta dare ad ſuſten
tationem miniſtri dei ſit de iure diuĩo mo
rali. Sexto volunt ꝙ etiam de iure di-
uino hodie obligante ſit ꝙ etiam de omni
bus predijs detur decima ⁊ maxime ꝙ ſal
tem aliquid detur de ſingulis. Cuius op-
poſitum patuit in ſolutione quarti argu-
menti. Unde ſi de vno predio daret quis
tantam quantitatem quanta ſufficit pro
ſua rata ad ſuſtentioneꝫ miniſtri. et adhuc
haberet mille predia: non erit ex lege diui-
na vel naturali obligatus ad dandũ etiaꝫ
minimum quid de reliquis illis. q̃ꝫuis ſe-
cus ſit de lege poſitiua. Septimo. quia
plures eorum dicunt ꝙ papa non in totũ
poſſet tollere ius decimarum. ſed quibuſ
dã perſonis poteſt remittere. quod eſt im-
probatum in ſolutione ſedecimi argumẽ-
ti multipliciter. Octauo quia aliq̃ etiam
dicunt ꝙ cum hoc ꝙ quotta eſt de iure di
uino ſtat ꝙ papa diſpẽſet ſuper q̃tta vt nõ
ſit debita ⁊ hoc quo ad aliquos homines
et ſic ꝙ in parte papa poteſt diſpẽſare cir-
ca et contra ius diuinuꝫ: licet non in totũ
tollere. ⁊ hoc ibidẽ eſt iꝑrobatuꝫ. Nono

quia dicunt ꝙ tolleretur honor deo debi-
tus ſi remitteretur in totum ius decimarũ
et loquunt̃ de honore ſibi ex lege diuiã de
bito.⁊ per conſequẽs de honore irremiſſi
bili per hominẽ quod oſtenſum eſt falſum
eſſe.et etiã eſſe retorquibile ꝯtra eos vt ibi
dẽ patuit. Decimo. quia indiſtincte ha-
bent pro inconuenienti ꝙ papa poſſit al-
terare vniuerſalem ſtatum eccleſie.etiã in
telligẽdo hoc quo ad exteriora bona que
poſſidet eccleſia. quod eſt falſum ſic indi-
ſtincte intellectum. vt patuit ibidem in im
probatione quarti modi dicendi. Unde
cimo,quia volunt ꝙ ad hoc ꝙ cõſuetudo
abroget aliquod p̃ceptum poſitiuũ opor-
teat ꝙ illi conſuetudini ſubſit aliqua ratio
propter quam rationabiliter fuerit receſ-
ſum ab ipo poſitiuo precepto put expreſſa
fuit eorum mens in tercio correlario cuiꝰ
oppoſitum patuit ibidem. Duodecimo.
quia in hac materia imponunt theologis
ea que non ſenſerunt. Unde in c. tua.j.ex-
tra eodem Panormitanus recitando An
thoniũ de butrio dicit ſic. Ex illo c. infert
Anthonius ꝙ peccant theologi aſſerẽtes
decimas hodie nõ deberi. modo hoc the
ologi nõ dicũt. imo eque (ſicut iuriſte) di-
cunt ꝙ debent̃ etiam quo ad quottã ⁊ etiã
de omnibus.et hoc de iure poſitiuo. ideo
dicunt abrogabilem eſſe quottã. Et idem
Panormitanus eis imponit poſt Inno-
centium in rubrica extra de decimis. vbi
multa iura adducit ad ꝓbandũ ꝙ decime
ſint debite,que nõ eſſet contra theologos
opus adducere ad ꝓbandum ꝙ ſint debi
te,quia ipſi hoc ꝯcedunt. Secundo etiã
Panor.in c. In aliquibꝫ.⁊ glo.in c.primo
de decĩs in ſexto:imponunt magiſtro ſen-
tentiaꝝ ꝙ dixerit.ſufficit aliquid dare no
mine decime.quod non eſt verum ad illũ
ſenſum ad quem ſibi ibidẽ imponit. Nã
ſi alicubi hoc dixiſſet ipſe hoc intellexiſſet
ꝙ ad q̃ttam nõ teneretur populus iure di
uino.ſed non negaſſet q̀n iure poſitiuo ad
id fuiſſet obligatus. Tercio idẽ Panor-
mitanꝰ ibidẽ imponit theologis ꝙ dicant
ꝙ hodie decima in nouo teſtamẽto ſit in li
bertate ipſius ſoluentis conſtituta. ita ꝙ ſi
quis non velit:nõ teneat̃. modo hoc non
dicunt,⁊ hoc eis imponere eſt eis impone
re abiuratũ errorem Johãnis wickleff.in
ter cuius articulos q̃dragintaocto ille fu-
it vnus q̃ dixit ꝙ decĩe eſſent pure elemo
ſine. Sed nõ eſt nouũ ꝙ iuriſte theologꝭ
imponunt que non ſentiũt. queadmoduz
etiaz imponunt eis ꝙ dicant ꝙ p̃ſcribens
cũ titulo ⁊ bona fide teneat̃ reſtituere. Cu
ius oppoſitum patet in Scoto in.iiij.diſt.
xv.⁊ in Thoma in quodlibeto.xij.ar.xxv
Et in Johãne de ripa ordinis minoꝝ at-
q̃ in cancellario pariẽſi in regulis manda
torũ. Decimotercio. Indiſtincte dicunt
ꝙ ius decimarũ non poteſt cadere in lai-
cum.quod quõ ſit falſum patuit in quar-
to correlario. Decimoquarto.quia loq̃n
do de locis vbi nõ ſoluitur quotta vel nõ
de omnibꝫ ſoluit̃ decima.et volendo tales
excuſare addũt notãter ſi nõ exigit̃ ſeu vẽ-
dicatur nec in ꝯtrariũ predicat̃ quaſi a cõ
trario pretendant ꝙ ſi exigeret̃ a talibꝫ ſta
tim peccarent recuſando:quod eſt falſum
quia aut eccleſia indiget illa quotta: et tũc
etiam ſi non exigitur et tamen vellet habe
re:⁊ hoc conſtat laicis tenent̃ dare de iu-
re naturali ⁊ diuino. Aut nõ indiget.⁊ tũc
non ob hoc ꝙ exigitur ab eis obligabun-
tur:loquendo de exactione rectoris illius
eccleſie. Imo apparentẽ difficultatem ha
bet ſi eṗs per ſententiam habeat in tali ca
ſu laicos illos compellere ad quottam de
omnibus. vt patuit in ſexto correlario. q̃s-
uis in dubio ſi ſentẽtia eſt lata debeãt lai-
ci obtemperare ſententie.quia tunc certum
eſt ꝙ obediendo non peccant.⁊ tamẽ non
obediendo exponerent ſe periculo pecca-
ti inobedientie.quia ſtare poſſet ꝙ eſſet iu
ſta. Et etiam addunt dicentes. nec predi-
catur in contrarium.non obſtat.quia etiã
ſi predicatores predicent tales eſſe obliga
tos non verum predicant. ideo tali ſermo
ni credere non tenentur.nec per ſuam pre
dicationem poſſunt renouare preceptum
abrogatum inuitis ſubditis illis. q̃suis ve
rum ſit ꝙ ſi eis credant: licet erronea ſit
talis conſcientia: tunc tenebuntur. quia
etiam erronea conſcientia ligat. Sed pre
dicatores male faciunt falſa predicãdo et
ſcrupulum et conſcientiam erroneam au
ditoribus ingerendo. Decimoquin-
to,quia ex eis aliqui volunt ꝙ non val

conſuetudo diminuens quottam decime
niſi ſit approbata a papa intelligentes hoc
de approbatione expreſſa quaſi non ſuffi-
ciat tacita. cuius oppoſituȝ patuit in tercio
correlario. quia cum quotta ſit iuris poſi-
tiui poteſt preceptum eius abrogari. mo-
do in abrogatiōe poſitiui p̄cepti ſufficit ta
citus cōſenſus legiſlatoris. ⁊ per ꝯſequēs
tacita approbatio. Multa alia dicenda
forent de decimis ſm ſeptem circumſtan-
tias de ea tractandas. ſ. quis teneat. quid
et cui et cur et quomodo ⁊ quando et vbi
Sed que dicta ſunt ſolum tangunt circū
ſtantiam cur ⁊ quomodo quis teneatur. i.
ex qua lege teneatur. De alijs forte alio tē
pore tractabitur. Horū ſo que dicta ſunt
finem facientes laudem predicamus ei q̄
alpha eſt et o ac omnis conſummationis
finis qui eſt chriſtus magiſter noſter p ſe-
cula cuncta benedictus.

Tractatulus bipartitus de decimis: de
fenſiuus opinionis theologorum aduer-
ſus cōmuniter canoniſtas de quotta deci
marum ſi debita ſit iure diuino vel huma
no per Conradum Sūmēhart de Calw
artium atq; ſacre theologie ꝓfeſſorem in
alma vniuerſitate Tuwingenſi ordinarie
in theologia legentem editus ⁊ ibidem le-
ctus atq; diſputatꝰ Impreſſus quoq; in
imperiali oppido Hagennaw per Henri
cum Gran Finit feliciter Anno ſalutꝭ no
ſtre poſt milleſimum quaterq; centeſimuȝ
nonageſimumſeptimum ipo die Briccij.

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

Cõcluſiones et cor relaria que ponuntur in hoc tractatulo.

Prima cõcluſio. Preceptum de decimis dandis deo ⁊ miſtrꝭ eius eſt de lege diuīa veteri et noua q̄ ad hoc qđ eſt eſſe dandū aliquid deo in honorē ⁊ miniſtris eius in ſuſtentationem. folio j

Secunda cõcluſio. Preceptū de decimis dandis deo ⁊ miniſtris eccleſie q̄ ad q̄ttaꝫ dandā eſt de lege diuina veteri. ſed non de tali diuīa veteri q̄ hodie obliget nos. fo. ij

Tercia concluſio. Preceptum p̄dictum q̄ ad quottam dandam non eſt morale. ꝓbatur octo rationibꝫ. folio ij

Quarta ɔcluſio. Preceptū de decimis dādis non eſt de lege diuina euāgelica quo ad quottam dandaꝫ. ꝓbatur tribus rationibus. folio iiij

Quinta ɔcluſio. Non eſt dicenduꝫ ꝙ hec opinio dicens p̄ceptū de decimis nō eſſe de lege diuīa hodie obligatoriū q̄ ad q̄ttā dandā ſit q̄ſi heretica vt iuriſte aliq̄ dicūt. ꝓbatur quinq̄ rōnibꝫ. folio v

Sexta ɔclo. Dare q̄ttaꝫ decīe hodie eſt d̄ p̄cepto legis humane poſitiue et eccleſiaſtice. folio v

Septima ɔcluſio. Dare q̄ttā decīe nō fuit de p̄cepto ceremoniali veterꝭ legꝭ. fo. vj

Octaua ɔclo. Dare q̄ttam decime fuit de p̄cepto iudiciali veteris legis. folio vj

Poſtea ponunt̄. xvj. argumēta contra illas ɔcluſiōes quoꝝ tredecimū cōtinet in ſe vigintiduo argumēta ⁊ ſolutōes eorūdē.

In ſecūda parte tractatuli ponunt̄ octo correlaria ⁊ vndecim argumenta cū ſolutiōibꝫ eorundem.

Primū correlariū Si altera p̄dictarū opinionū deberet dici quaſi heretica q̄ꝝ vna dicit preceptū de quotta decimaꝝ danda eſſe iuris diuini hodie obligātis. et alia ꝙ non: imo ꝙ ſit ſolum iuris poſitiui canonici: potius prima eſſet talis dicenda q̄ꝫ ſecunda. folio xxij

Secundū correlariū. Ubi eſt cōſuetudo dare q̄ttam ⁊ de oibꝫ, tūc non dantes q̄ttā et de oibꝫ peccant mortalr̄. folio xxij

Terciū correlariū. Si in aliquo loco eſt cōſuetudo qua non datur q̄tta aut nō datur de omnibus et illa conſuetudo tāto tēpore bona fide durauit quantū ſufficit ad conſuetudinem abrogantem aliud conſimile p̄ceptum poſitiuuꝫ et quantū ſufficit ad p̄ſcribenduꝫ aliquod aliud ius contra eccleſiaꝫ vbi ius cōmune vel p̄ſumptio reſiſtit p̄ſcribenti, tunc interim ꝙ non exigit̄ ab eis illa quotta aut non exigit̄ de oībꝫ non peccant fideles non ſoluēdo quottaꝫ non conſuetam ſolui. aut non ſoluēdo de illis bonis puta prediꝭs vel aliꝭs de q̄bus non eſt ɔſuetū ſolui. Probat̄ vna ratiōe et impugnatur quatuor argumentis et tandem in fine ſexti correlariꝭ latiꝰ illud correlarium diſcutit̄. folio xxij

Quartū correlariū. Predicti laici de q̄bus in tercio correlario eſt dictū etiam nō peccant ſi poſtq̄ꝫ ſunt exacti ſolū a ſuo plebano ad ſolutōeꝫ q̄tte de oibꝫ recuſant eā dare: dūmō non indigeat illa decima exacta. imo in caſu tali natus eſſet ipſe exigēs peccare Et vtraq̄ ps ɔclonis ꝓbatur duplr̄. dehinc fiūt q̄nq̄ argumēta in ɔtrariū. q̄ꝝ quintum multa ɔtinet fundamēta et ꝓbationes que ſoluunt̄. folio xxiiij

Quintū correlariuꝫ. Predicti laici de q̄bꝫ ſonuit terciū correlariū ⁊ q̄rtū peccarent ſi poſtq̄ꝫ a papa eſſēt exacti ſeu iuſſi q̄ttā decime ⁊ de oibꝫ ſoluere recuſarēt ſoluere eā ⁊ de oibꝫ. ꝓbat̄ triplr̄. ⁊ poſtea occurrit dubiū quod inſolutū relinquit̄. folio xxxiij

Sextū correlariū. Stāte predicta opinione theologoꝝ de q̄tta decimaꝝ ſatis apparens difficultas eſt ſi p̄dicti laici de q̄bꝫ ſonuerūt terciū ⁊ quartū correlaria peccarent q̄ꝫtuꝫ eſt de p ſe recuſando ſoluere q̄ttā ⁊ de oibus poſtq̄ꝫ eſſent ab epo iuſſi ſoluere q̄ttā ⁊ de omnibꝫ q̄ñ nō eſt indigētia in eccleſia illa cui iubentur eā dare. vñ iuſte poſſunt appellare. folio xxxiiij

Septimū correlariū. Licꝫ religioſi ɔfeſſores teneant̄ ſibi ɔfitētibꝫ facere ɔſciam de ſoluēdo decimaꝫ nō tñ ſic ꝙ indiſtincte dicant ad oēs laicos ſibi ɔfitētes ꝙ teneant̄ ad q̄ttā decīe ⁊ de oibꝫ eā dare. fo. xxxvij

Octauum correlarium ⁊ vltimū. Sententia dñoꝝ iuriſtarum quibus ɔtradictū eſt in p̄ſenti tractatulo deficit in q̄ꝫ plurimis articulis ⁊ enūerant̄ quindecim quaſi epilogando aliquos. folio xxxviij

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

4 Inc 151

2h. Bibliot